Kustība par latvisku kultūru izglītībā

PĒTĪJUMS

TRADICIONĀLO GADSKĀRTU IERAŽU SVĒTKU ATSPOGUĻOJUMS SĀKUMSKOLAS UN PAMATSKOLAS MĀCĪBU PRIEKŠMETU, AUDZINĀŠANAS PROGRAMMĀS UN PEDAGOĢISKAJĀ PROCESĀ

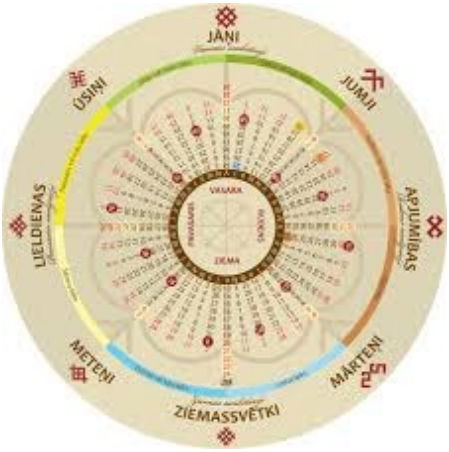

Pētījums tapis KLKI un IZM līdzdarbības līguma Nr. 2-2/2018/198
ietvaros, gatavojot digitālos materiālus par gadskārtu ieražu svētkiem 1.-9. klasēm
Autore – KLKI vadītāja Solvita Lodiņa
Recenzenti:
Dr. philol. Daiga Straupeniece, LiepU
Dr. paed. Zenta Anspoka, LU
Mg. hist. Normunds Jērums, LU Latvijas vēstures institūts

Rīga, 2021

Latvijas Tradicionālās kultūras asociācijas aicinājums

Vecākā paaudze jau vairāk nekā 100 gadu tiešā, dabiskā veidā nenodod jaunākajai paaudzei nemateriālās kultūras mantojumu: dziesmas, paražas un gadskārtu svētku rituālus. To visu mēs pārsvarā uzzinām no rakstītiem avotiem: dainām, pasakām, dažādiem tradīciju krājumiem, grāmatām, rakstiem. Neviens pieraksts nesatur tradīciju galveno elementu – personīgo pārdzīvojumu, kas rodas, piedaloties kādā no rituālu notikumiem: aplīgošanā, lēkšanā pāri ugunskuram, veļu sagaidīšanā, skaļā čigānu masku gājienā, u.c. Un tad katra mūsu ķermeņa šūniņa var sajust un apzināties piederību savai tautai, zemei un kultūrai. Un tad var apjaust, kā

Lēni lēni Dieviņš jāja,
No kalniņa lejiņā;
Saules meita vārtus vēra,
Zvaigžņu cimdi rociņā.

Lai uzturētu tradīciju, ir nepieciešama tās atkārtota veikšana. Grāmatās sarakstītie apraksti par tradicionālajiem gadskārtu svētkiem vēl nav paši svētki, jo tie ir jāpiedzīvo un jāizdzīvo. Skolotāji un vecāki! Lasiet un izdzīvojiet! Varbūt Jūsu tuvākajā apkārtnē ir vēl kāds vecs vīrs vai sieva - vecītis un vecenīte kā pasakās – Dieviņš un Laima, kas ir daudzas reizes piedzīvojuši gadskārtu svētkus un dzīvā, nepastarpinātā stāstā var nodot savu dzīvesziņas pieredzi? Ejiet un jautājiet viņiem! Zinātāju ir palicis maz, un drīz tie paši dosies Aizsaulē ar visām savām atmiņām. Būsim atbildīgi pret saviem bērniem! Saglabāsim nākamajām paaudzēm vēl dzīvo mantojumu, kas ir mūsu tautas identitātes pamats! Latvijas Tradicionālās kultūras asociācija apvieno tradīciju zinātājus Latvijā, un tai būs liels gandarījums uzzināt, ka vēl kāda senču gudrības maizes drupačiņa ir atrasta, godā celta un saglabāta.

Tradicionālā kultūra satur universālas vērtības, kas ir un vienmēr būs laikmetīgas. Sentēvu (zemnieku) dzīves un dabas pazīšana, garīgo vērtību kopšana var pārtapt mūsdienu urbanizētā jaunieša dzīvesmākslā, ekoloģiskā saimniekošanā, dabas aizsardzībā, saskarsmes kultūrā (arī starp dažādām kultūrām), tikumības kopšanā un identitātes saglabāšanā. Tāpēc ir svarīgi, lai bērni tradīcijas mācītos un piedzīvotu arī skolā, lai tās ir sistēmiski un jēgpilni iekļautas mācību saturā, un lai skolotāji kopā ar bērniem aicinātu arī vecākus svinēt visus gadskārtu svētkus.

Latvijas Tradicionālās kultūras asociācijas vadītāja Gunta Neretniece

Anotācija

Pētījums ir biedrības "Kustība par latvisku kultūru izglītībā"(KLKI) iniciatīva noskaidrot tradicionālo gadskārtu ieražu svētku vēsturisko izcelsmi, modulēt iespējas tos iekļaut mācību un audzināšanas programmās, kā arī apzināt Latvijas pedagogu viedokli par pedagoģisko procesu, gatavojoties svētkiem un svinot tos mācību iestādē. Pētījuma rezultāts KLKI palīdzēs veidot digitālos mācību un metodiskos materiālus Izglītības un zinātnes ministrijas līguma ietvaros.

Pētījumā tiek meklētas atbildes uz problēmjautājumiem:

- kāda ir gadskārtu ieražu svētku tradīciju vēsturiskā izcelsme un attīstība laika gaitā;
- kāds ir tradicionālā kultūras mantojuma saglabāšanas un tālāknodošanas koncepts jaunlatviešu – tautiskā romantisma laikā un tagad; kādas iezīmējas nākotnes perspektīvas;
- kādi apstākļi veicina vai kavē gadskārtu ieražu svētku, to elementu izziņu un apguvi mācību iestādes vidē, pedagoģiskajā procesā;
- kādi ir līdz šim radītie tradicionālā kultūras mantojuma, t.sk. gadskārtu ieražu svētku apguves modeļi un kāds modelis konstatējams 2020. gadā radītajās mācību priekšmetu paraugprogrammās;
- kā skolēnu tradīciju apguves procesu ietekmē pedagogu pasaules uzskats un svētku jēgas izpratne.

Pētījumā tiek analizēti dažādi teorētiskie avoti, programmu varianti, tiek pielietota jauktā pētījuma metode, integrējot kvalitatīvus un kvantitatīvus aptauju datus, izmantota SPSS (Statistical Package for Social Science) un Excel programma datu kontentanalīzē. Pēc secinājumu apkopošanas tiek modelēta integrēta tradicionālo gadskārtu ieražu svētku, to elementu apguve 2020. gada paraugprogrammu ietvaros, paredzot izstrādāt digitālos mācību un metodiskos līdzekļus (pieejami: www.gadskartas.klki.lv) vairākiem mācību priekšmetiem, kā arī tiek sniegti ieteikumi, modulēti pamatprincipi, kā pedagogiem būtu vēlams veidot savas sistēmiskās autorprogrammas tradicionālā kultūras mantojuma, t.sk. gadskārtu ieražu svētku apguvei.

Atslēgvārdi: gadskārtu ieražu svētki, to simboli, jēga, būtība; pedagoga pasaules uzskats; sistēmisks, pēctecīgs, integrēts pedagoģiskais process, tā vide.

Saturs

Termini, saīsinājumi…….5

Priekšvārds-recenzija…..……..7

Ievads: pētījuma konteksts un metodoloģija…….…….……..9

1. Gadskārtu ieražu svētku vēsturiskā izcelsme un attīstība mūsdienu sabiedrībā

1.1. Informācija vēsturiskajos avotos….…….…...17

1.2. Tradīciju attīstība senāk un tagad …….……..34

2. Gadskārtu ieražu svētku, to elementu izziņa un apguve mācību iestādes vidē, pedagoģiskajā procesā…….…….…….…….....47

2.1. Audzināšanas procesa, novadu kultūras atšķirību, pedagoģiskā procesa un tā vides, pedagoga personības, integrēta mācību satura nozīme skolēna vairāku līmeņu identitātes apziņas veidošanā...…….……....47

2.2. Līdz šim radīto kultūras mantojuma apguves programmu analīze…..……...55

2.3. 2020. gada mācību priekšmetu programmu analīze…….. 66

2.4. Vēlamie programmu sistēmas uzbūves pamatprincipi tradicionālā kultūras mantojuma, t.sk. gadskārtu ieražu svētku apguvei….……...80

3. Latvijas mācību iestāžu pedagogu kvalitatīvās un kvantitatīvās aptaujas…….…81

3.1. Problēmu identificēšana ar kvalitatīvo pētījuma metodi lielpilsētas, reģiona centra, ciemata mācību iestādēs …..……...…...81

3.2. Latvijas pedagogu elektroniskās aptaujas datu analīze..…….……....83

3.3. Kvalitatīvo un kvantitatīvo aptauju datu apkopojums…..…….……118

Pētījuma kopsavilkums…….……..…….120

Izmantotie avoti….…….122

Attēlu saturs……125

Tabulu saturs……...……126

Pielikums…….....127

Termini un saīsinājumi

TK – Tradicionālā kultūra

IZM – Izglītības un zinātnes ministrija

KLKI – biedrība "Kustība par latvisku kultūru izglītībā"

LNKC – Latvijas Nacionālais kultūras centrs

MK – Ministru kabineta (noteikumi)

Etniskā identitāte ir cilvēka emocionāla un intelektuāla piederības izjūta etniskās grupas dzīves stilam un vērtībām, ģenētiskai, vēsturiskai izcelsmei kopējā ģeogrāfiskā teritorijā.

Etnoss - sociāla grupa, kuru vieno kopīgas garīgās un materiālās kultūras tradīcijas, vērtības – valoda, izcelsmes vieta un ģenētika.

Globālā identitāte – personas piederības apziņa cilvēcei.

Individuālā identitāte – "Es" pašapzināšanās. Identitātes attīstību nosaka personiski nozīmīgi uzskati, vērtības, stereotipi, dzimumidentitātes apziņu.

Identitāte – piederība, "Es" individuālā un kolektīvā koncepcija, kura veidojas, saduroties indivīda psiholoģiskajiem un sociālajiem aspektiem dažādos līmeņos:

1) zemākā – cilvēks apzinās, raksturo sevi ar individuālajām personiskajām īpašībām;
2) vidējā – cilvēks identificē jeb apzinās un raksturo sevi kā konkrētas grupas, kopienas, etnosa, tautas, nācijas dalībnieku;
3) augstākā – cilvēks apzinās sevi kā daļu no cilvēces.

Kopiena — personu grupa, kam raksturīga kopīgas identitātes izjūta un ko vieno kopīgi mērķi, Pasaules redzējums, nemateriālais kultūras mantojums un kopīga ieinteresētība to saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm.

Lokālā identitāte – personas piederība ģimenei vienā dzīvesvietā, vietējo iedzīvotāju grupai – apdzīvotā vietā, tuvākā apkārtnē, ciemā.

Nacionālā identitāte – personas piederības sajūta politiski veidotai valsts nācijai ar kopēju vēstures izpratni**.** Nacionālā identitāte neiedzimst, tā veidojas laika gaitā. Pozitīvās izpausmes forma **– patriotisms** (dzimtenes, valsts mīlestība, darbs valsts labā), negatīvās – **šovinisms** (ideoloģija, kuras pamatā ir uzskats, ka viena nācija ir pārāka par visām citām, ka tai ir tiesības citas pakļaut).

Nācija - valsts iedzīvotāju kopums, kuru veido vadošais etnoss un vairākas etniskās minoritātes, **kuras vieno valstiski – politiskais princips**, kultūrvēsturiskā telpa. Nācija ir tauta, kas ir izveidojusi savu politisko valsti.

Nemateriālais kultūras mantojums – Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma daļa, kas atspoguļo Latvijas kultūras tradīcijas un ir no paaudzes paaudzē pārmantotas, apkārtējās vides

noteiktas, mijiedarbībā ar vēsturi, dabu un radošo darbību izstrādājušās zināšanas, prasmes, vērtības un rīcības modeļi, tai skaitā mutvārdu tradīcijas un izpausmes, spēles mākslas, paražas, rituāli, svētki, zināšanas par dabu un Visumu, tradicionālās amatniecības prasmes, kā arī ar iepriekš minēto saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas.

Nemateriālā kultūras mantojuma elementi – no paaudzes paaudzē pārmantotas, apkārtējās vides noteiktas, mijiedarbībā ar vēsturi, dabu un radošo darbību izstrādājušās mutvārdu tradīcijas un izpausmes, ieskaitot valodu kā nemateriālā kultūras mantojuma nesēju, spēles mākslas, paražas, rituāli, svētki, zināšanas un paražas, kas saistītas ar dabu un Visumu, tradicionālās amatniecības prasmes, kā arī ar iepriekš minēto saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas, kam piemīt kultūrvēsturiska, mākslinieciska, sociāla, valodiska vai zinātniska vērtība un ko kopiena atzīst par savu kultūras mantojumu un ir apņēmusies saglabāt.

Personīgā identitāte - indivīda pašuztvere, kas balstās uz savām fiziskajām, intelektuālajām un morālajām īpašībām.

Reģionālā identitāte – indivīda piederības apziņa noteikta reģiona dabas, kultūras vērtībām, dzīvesveidam, kurš atšķirīgs no citiem reģioniem.

Sociālā identitāte – indivīda zināšanas par savu piederību konkrētai grupai un šīs piederības emocionālais nozīmīgums. Šī grupa var būt ne tikai reāla, bet arī iedomāta.

Sentauta – kāda etniskā grupa: kurši, zemgaļi, sēļi, latgaļi, lībieši, vendi, kura dzīvojusi Latvijas teritorijā dzelzs laikmetā pirms kristietības ieviešanas un ir pamats etnogrāfisko novadu kultūrvērtību atšķirībām.

Tauta – sinonīms jēdzienam "nācija" – vēsturiski izveidojies stabils cilvēku kopums ar dialektos atšķirīgu, bet pamatos vienotu valodu, kopēju teritoriju un ekonomisko dzīvi, kas izpaužas psihiskās struktūras un kultūras iezīmēs.

Valstiskā identitāte – piederība aktuālajai valsts politikai – uzskatiem un uzstādījumiem.

Saīsinājumi

piem. – piemēram
sk. – skatīt
u. c. – un citi
utt. – un tā tālāk

Priekšvārds - recenzija

Mūsdienu atvērtajā un mainīgajā pasaulē notiek dažādu procesu globalizācija, kultūru integrācija, parādās arī akulturācijas un kosmopolītisma tendences. Šādu notikumu ietekmē cilvēks ar vēl nepietiekamām zināšanām un pārliecību par saviem uzskatiem var arī apjukt un neatrast savu vietu daudzkultūru sabiedrībā.

Ja agrāk jēdzienu "kultūra" saprata galvenokārt tikai kā garīgās vērtības, kas attiecas uz vienu un to pašu laika posmu un teritoriju ar kopīgām tipiskām pazīmēm, tad mūsdienās šī jēdziena izpratne ir krietni paplašinājusies. Kultūra ir arī dialogs, kurā atklājas mūsu vispārcilvēciskās un nacionālās vērtības, individuālā kultūra citu kultūru vidē. To raksturo gan zināšanu un prasmju kopums, gan attieksme pret apkārtējo pasauli un pašam pret sevi.

Solvitas Lodiņas kā biedrības "Kustība par latvisku kultūru izglītībā" vadītājas pētījums šobrīd ir īpaši aktuāls, jo Latvijā skolas un klases gadu no gada kļūst arvien vairāk etniski, lingvistiski un citā ziņā neviendabīgas. Svarīgi ņemt vērā, ka ne visās ģimenēs, tajā skaitā arī latviešu ģimenēs, mūsdienās kopš bērnības bērni tiek radināti ievērot latvisko svētku svinēšanas tradīcijas, sadzīvē dabiskā veidā iekļaut latviešu tautas folkloru, kaut vai vēlos rudens vakaros sociālajos tīklos pavadīto laiku starp Mārtiņiem un Ziemassvētkiem aizstāt ar pasaku un mīklu minēšanu, kopīgu ģimeņu vakarēšanu, dziedāšanu u.c.

Līdz ar to skolotāja atbildība, kā mērķtiecīgi palīdzēt skolēnam apgūt latviešu kultūru, parādīt tās savdabību un apgūt prasmi neatkarīgi no etniskās identitātes dabiski iejusties konkrētā kultūrvidē, arvien paplašinās.

Pētījuma plašais konteksts ļauj ieraudzīt, ka, apgūstot kultūras mantojumu, skolēns apgūst ne tikai latviešu valodas un literatūras, vēstures un sociālo zinību, mūzikas un vizuālās mākslas, dizaina un tehnoloģiju u.c. mācību priekšmetu programmās paredzētās zināšanas, bet arī pozitīvu attieksmi pret kultūras mantojumu. Vienlaikus tiek aktualizēta skolēna identitāte un etniskajā kultūrā balstīts priekšstats par tādām tradicionālajām vērtībām kā ģimeni, valsti, dabu, darbu, u.c., tiek pilnveidotas skolēna sociālās prasmes, estētiskais un ētiskais pasaules uzskats, notiek sensomotorā attīstība (prasme pārvaldīt balsi, ķermeni, u.c.), tēlainās domāšanas, iztēles un emociju pasaules pilnveidošanās.

Pētījumā korekti norādītas visas pētījumam atbilstošās kategorijas. Tam ir pārliecinoša zinātniskā novitāte un praktiskā nozīmība. Veiksmīgi var izsekot pētījuma norises gaitai un tam, kādi ir pētījuma rezultāti, to skaidrojums.

Empīriskā pētījuma daļā precīzi ievērots jauktā pētījuma dizains, integrējot kvalitatīvās un kvantitatīvās metodes. Dati apstrādāti ar SPSS programmu, un tas liecina par pētījuma autores augsto pētnieciskā darba kompetenci.

Lasītāja ērtībai darbā pievienots arī izmantoto saīsinājumu saraksts un pamatjēdzienu nozīmes skaidrojums. Savukārt katras nodaļas beigās apkopotie secinājumi ļauj izsekot autores zinātniskās domas virzībai.

Teorētiskajā daļā analizētas ne tikai dažādu autoru atziņas par pētāmo problēmu, bet arī veiksmīgi izraisīta zinātniskā diskusija. Tas skolotāju kā galveno pētījuma adresātu tikai iedrošinās, cik dažādi un mūsdienīgi var mācību priekšmetu saturā iekļaut informāciju par latviešu gadskārtu vēsturisko izcelšanos un svinēšanas tradīcijām, panākt, lai skolēns pakāpeniski iesaistās svētku svinēšanā un gūst intelektuālu, sociālu un emocionālu pieredzi.

Pētījuma autore neaprobežojas tikai ar vēsturisko ieskatu, bet parāda arī to, kāda ir tradīciju attīstība, kā katrs no mums var uzturēt dzīvas un mūsdienu skolēnam piemērotas svētku svinēšanas tradīcijas, papildinot dziesmu, ticējumu, rotaļu un deju krājumu.

Tajā pašā laikā autore nebaidās pievērst uzmanību arī tam, ka skolotājs nedrīkst būt paviršs un subjektīvi interpretēt folklorā vai citos avotos ietverto tradīciju vēsturisko kontekstu. Skolotāja profesionāls pienākums ir palīdzēt katram skolēnam dziļi un objektīvi ieraudzīt tradīciju garīgo vērtību.

Pētījumā piedāvātais plašais teorētiskais materiāls un praktiskie uzdevumi skolotājiem palīdzēs dziļāk izprast, ka katra skolēna personība veidojas konkrētā kultūrvidē, apgūstot paaudžu paaudzēs izkoptās un saglabātās garīgās un materiālās vērtības, sava novada (konkrētas dzīvesvietas), kurā skolēns dzimis, dzīvo un turpina attīstīties, kultūru.

Pētījums ir noderīgs valsts izglītības politikas veidotājiem, skolotājiem, pakāpeniski pārejot uz Skola2030 projektā aktualizēto pieeju izglītības satura plānošanai un īstenošanai, kā arī mācību līdzekļu veidotājiem.

Veiksmi radošajā darbā vēlot,

recenzente – Latvijas universitātes profesore Dr. paed. Zenta Anspoka

2021. gada 19. janvārī.

Ievads

Pētījuma konteksts

Pēdējo gadu laikā pārskatot vispārējās izglītības mācību saturu, starp ekspertiem un pedagogiem raisījās diskusijas vai gadskārtu ieražu svētki vēl vispār ir aktuāli mūsdienu skolēniem un iekļaujami jaunajās programmās. Tie ir zemkopjiem, lopkopjiem aktuāli svētki, saistīti ar ražu un auglību. Lielo fermu, lauksaimnieku uzņēmumi maz interesējas par tautas tradīcijām. Viņiem tam arī nav laika, jo ir obligāti jāizpilda dažādas Eiropas regulas, jāiziet sertifikācijas, lai viss atbilstu definētajām normām un prasībām. Bet, lai palielinātu ražīgumu lauksaimnieciskajai produkcijai, ir pieejami dažādi preparāti un moderna lauksaimnieciskā tehnika, kuru var iegūt ar projektu palīdzību. ES regulas nosaka pat to, ka vienā kūtī vairs nedrīkst atrasties dažādi mājlopi nelielā skaitā. Vai šādā situācijā auglība, kuru var nodrošināt ar rituālu veikšanu noteiktos gadalaikos vēl ir aktuāla? Un svētība lopiem un laukiem?

Senie latvieši bija cieši saistīti ar dabu un tās cikliem, tāpēc neuzlūkoja sevi atrauti no tās. Gadskārtu rituālos veiktās auglības un svētības veicināšanas darbības attiecās ne tikai uz laukiem un lopiem, bet arī uz cilvēkiem – ģimeni un dzimtu. Mūsdienu sabiedrībā visaktuālākie gadskārtu svētki, kuros vēl tiek veiktas kādas rituālas darbības ir Ziemassvētki un Jāņi. Ir mainījusies pati svinēšanas forma. Arī saturs kļuvis atbilstošāks mūsdienu sabiedrības vairākuma pieprasījumam, kas nosaka svētku attīstību laika gaitā. Kādi būtu autentiskie svētki pēc 100 gadiem, ja no izglītības satura pavisam izņemtu šo "neaktuālo" tradīciju izpēti un apzināšanu?

Vai ritmiskā gadalaiku maiņa pēc 100 gadiem arī nebūs aktuāla, lai to būtu vērts kaut kā atzīmēt? Cilvēki priecājas par pirmajiem pavasara pumpuriem un rudens krāsainajām lapām, pirmo sniegu un vasaras visgarāko, saulaināko dienu. Šīs ārējās parādības gan senāk, gan tagad izraisa cilvēkā arī iekšējās sajūtas un emocijas, ar kurām gribās dalīties. Ja senāk sabiedrība tamdēļ arī varēja sanākt kopā, tad mūsdienu sabiedrībai šo procesu, bieži vien, aizstāj televīzijas ekrānā, interneta sociālajos tīklos reproducētā informācija. Kurp dodas sabiedrība? Kas ar to notiks pēc gadu desmitiem?

Pētījuma uzdevums ir rast atbildes uz visiem minētajiem jautājumiem, šķetinot savstarpēji saistītās parādības un, skatot tās arī atsevišķi.

Aktīva sabiedrības domas virzītāja – nodibinājuma "Māras loks" vadītāja Irēna Saprovska saka: "Kalendārs ir pasaules redzējuma modelis, kas nosaka cilvēka, sabiedrības, dabas un arī Visuma rita savstarpējo mijiedarbību. Tiklīdz tauta atkāpjas no savām tradīcijām, pasaules uzskata, tā sāk ceļu uz Nekurieni (Saprovska, 2013).

Vēl nesen – Novadu reformas diskusijās – varēja novērot sabiedrībā parādību, kad iedzīvotāji gatavi atteikties no savas kultūrvēsturiskās identitātes ekonomisku apsvērumu dēļ.

Tas liecina, ka garīgās jeb nemateriālās kultūras tradīcijas vairs nav tik būtiskas, lai noteiktu katras ģimenes laimi un labklājību. Kāpēc? Kā ir mainījusies sabiedrības vērtību sistēma?

Satversmes preambulā – ievadā minēts būtisks Latvijas valsts uzdevums – garantēt latviešu nācijas, tās valodas un kultūras pastāvēšanu un attīstību cauri gadsimtiem (Balodis, 2016).

2020. gada 24. septembrī saskaņā ar Latvijas Republikas Satversmes 65. pantu valsts prezidents E. Levits iesniedza Saeimai izskatīšanai likumprojektu "Latviešu vēsturisko zemju likums", kas izraisīja sabiedrībā lielu rezonansi un diskusijas gaidāmās novadu reformas sakarā (*Par Latviešu vēsturisko zemju likumprojektu.* Valsts prezidenta paziņojums Nr.16., 2020).

E. Levits savā uzrunā tautai minēja: "…svarīga ir latviskuma daudzveidības saglabāšana un kultūrvēsturiskās identitātes stiprināšana latviešu vēsturiskajās zemēs (Kurzemē, Latgalē, Vidzemē, Zemgalē, Sēlijā), kā arī latviešu vēsturisko zemju un mazo kultūrtelpu kultūrvēsturiskās vides saglabāšana un ilgtspējīga attīstība" (*Par Latviešu vēsturisko zemju likumprojektu.* Valsts prezidenta paziņojums Nr.16., 2020).

Var secināt, ka tradicionālā kultūrvēsturiskā vide vairs nav pašsaprotama parādība, bet rūpīgi sargājama un attīstāma ar politisku lēmumu palīdzību un apzinātu izglītības plānošanas procesu.

2016. gadā pēc vairāku gadu diskusijām tika pieņemts Nemateriālā kultūras mantojuma likums. Tajā *nemateriālais kultūras mantojums* tiek definēts kā Latvijas kultūrvēsturiskā mantojuma daļa, kas atspoguļo Latvijas kultūras tradīcijas un ir no paaudzes paaudzē pārmantotas, apkārtējās vides noteiktas, mijiedarbībā ar vēsturi, dabu un radošo darbību izstrādājušās zināšanas, prasmes, vērtības un rīcības modeļi, tai skaitā mutvārdu tradīcijas un izpausmes, spēles mākslas, paražas, rituāli, svētki, zināšanas par dabu un Visumu, tradicionālās amatniecības prasmes, kā arī ar iepriekš minēto saistītie instrumenti, priekšmeti, artefakti un kultūrtelpas (*Nemateriālā kultūras mantojuma likums,* 2016).

Iepriekš minētais likums paredz arī Nacionālā nemateriālā kultūras mantojuma saraksta veidošanu, lai finansiāli atbalstītu kādas kopienas izstrādāto un iesniegto piecgades plānu konkrētā elementa saglabāšanas pasākumiem. Taču 2017. gadā vairākas nevalstiskās organizācijas un individuāli tradīciju zinātāji apvienojās nosacītā domubiedru kopienā un uzticēja nodibinājumam "Māras loks" visu vārdā iesniegt LNKC pieteikumu par 8 gadskārtu ieražu svētku un to elementu iekļaušanu (detalizēti par šo 1.2. sadaļā; video prezentāciju skat. https://youtu.be/xvJ-kXPPnLU) iepriekš minētajā sarakstā, vērtēšanas komisijā izraisījās plašas diskusijas, kuru rezultātā tas tika noraidīts. Tika apšaubīta minēto domubiedru kopienas vide kā autentiska kultūrtelpa, gadskārtu ieražu svētku tradīcijas dzīvotspēja

Latvijas kultūrtelpā bez piesaistes konkrēta novada tradīcijām, kā arī tika atklāts, ka zinātnieki līdz šim nav apkopojuši vēsturisko avotu informāciju par šo svētku izcelsmi un attīstību, t.sk. novadu dažādajās kultūrtelpās. Rezultātā diskusijas turpinājās arī divās lielākajās etnisko tradīciju pārstāvošajās organizācijās: "Latvijas folkloras biedrība" un "Latvijas tradicionālās kultūras asociācija", taču beidzās bez rezultātiem (Intervijas ar iepriekš pieminēto NVO vadītājiem, 2020). Savukārt sabiedrība joprojām savā izpratnē un interpretācijā turpina svinēt Jāņus, Ziemassvētkus, Lieldienas un citus tradicionālos gadskārtu ieražu svētkus (Laķe, 2019).

Diskusijas par nemateriālā kultūras mantojuma tālāknodošanu tika aktualizētas arī Skola2030 Kompetenču centra organizētajā konferencē "Pasaule skolā – skola pasaulē" (Jelgavā, 2019. gada 3. oktobrī). Darba grupu "Skolas loma kultūras mantojuma tālāknodošanā" vadīja Baiba Moļņika, UNESCO Latvijas nacionālās komisijas ģenerālsekretāre, piedalījās Daiga Kalniņa, Dr. paed., Alsungas novada domes priekšsēdētāja, Ineta Anspoka, Riebiņu vidusskolas direktore, Madara Kosolapova, *Skola2030* mācību satura izstrādes vecākā eksperte, Roberts Ķipurs, Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas un Rīgas Mākslas un mediju tehnikuma vēstures skolotājs, tīmekļa vietnes www.latvijaspieminekli.lv veidotājs, Māra Mellēna, VISC folkloras projektu koordinatore.

Diskusijām bija šāds uzstādījums:

"Kultūras mantojums iemieso kopienas vērtības un spēj tās nest arī tālākām paaudzēm. Līdz ar to mūsdienās aktuāli ir jautājumi par tā saglabāšanas un tālāknodošanas iespējām un izaicinājumiem. Šajā diskusijā tiks meklētas atbildes uz jautājumiem par kultūras mantojuma vietu izglītībā gan skolas organizācijas, gan mācību satura līmenī. Kāda nozīmē ir tradīciju kopšanai un uzturēšanai skolā? Kā kultūras mantojums var tikt iedzīvināts skolu ikdienā? Kāpēc būtiski mācību saturu saistīt ar kultūras mantojumu? Kāda ir izglītības loma kultūras mantojuma saglabāšanas un tālāknodošanas procesā?"

Diskusijās tika konstatētas problēmas:

- 2020. gadā radītais mācību saturs nav veidots ar mērķi sistēmiski, pēctecīgi tajā iekļaut tradicionālās kultūras kopumu un tā elementu izziņu;
- joprojām dominē uzskats, ka tradīcijas labāk apgūt ģimenē – ārpus mācību procesa vai interešu izglītības pulciņā vai vienreizēja rakstura projektā;
- nav ieplānota pedagogu tālākizglītība kultūras mantojuma izziņā, pētniecībā, lai iegūtās zināšanas tiktu integrētas vispārējā pedagoģiskajā procesā.

No tā var secināt, ka problēmas, kuras Dr. paed. Gunta Siliņa savā promocijas darba pētījumā tika konstatējusi jau 9 gadus iepriekš, joprojām ir aktuālas:

- izglītības programmās iekļauta informācija par tradicionālo kultūru nav mērķtiecīgi integrēta, tā ir atrauta no kultūras konteksta un "sadalīta" pa mācību priekšmetiem – mājturībā, mūzikā, literatūrā, valodā u.c., līdz ar to kopsakarības neredz pat skolotāji (Anspoka, Silina-Jasjukeviča, 2010);
- pedagoģiskajā praksē tradicionālās kultūras iepazīšanas process maz saistīts ar aktīvu līdzdarbošanos, nepastarpinātu un personisku tradicionālās kultūras pārdzīvojumu; formālās izglītības ietvaros tās apguve biežāk notiek vēsturiskā diskursā (Anspoka, Silina-Jasjukeviča, 2006; 2010; Tradicionālā kultūra bērniem, 2008).

Lai izpētītu šo situāciju, modulētu tās attīstību modernās izglītības pedagoģiskajā procesā, pētījuma turpinājumā jāapkopo pieejamo informāciju no vēstures avotiem, jāapzina lielpilsētas, reģiona centra un mazpilsētas skolu direktoru vietnieku audzināšanas darbā, mācību priekšmetu un klašu audzinātāju viedoklis par pasākumu organizēšanu mācību iestādē, kā arī jāanalizē audzināšanas un 2020. gadā apstiprinātās mācību programmas.

Pētot gadskārtu svētku vēsturisko izcelsmi, attīstību, svarīgi ir izprast svinēšanas vēsturisko jēgu. Apšaubāmi, ka visi Latvijas pedagogi izprot to vienādi, jo viņu zināšanas par tradīcijām nav iegūtas augstskolu programmās (LU tradicionālās kultūras izziņas kurss ir kā viena no daudzām izvēlēm un ar nelielu kredītpunktu skaitu). Tas nozīmē, ka pedagogi zināšanas pārsvarā guvuši paši dažādās vidēs: ģimenē, vietējā kopienā, izdotā literatūrā, masu medijos vai sociālajos tīklos. Un vai viņi spēj ietekmēt situāciju ar savu personību?

Ikviena indivīda personība veidojas, ņemot vērā viņas etnisko, kultūras, reliģisko un lokālo piederību, sociālekonomisko izcelsmi, dzimumu, valodu, kurā tā runā, emocionālo izteiksmes veidu, noteiktas lomas un izturēšanos saskarsmē ar citiem, sevis un pasaules uztveri, morāles normas un vērtības, iegūto pieredzi, domāšanas tradīcijas, dzīvesveidu (Margēviča-Grīnberga, 2008).

Pētījuma metodoloģija

Pētījuma metodoloģija balstās jaukta tipa pētniecības metožu izmantošanā un kombinēšanā, paredzot datu un informācijas ieguvi kā ar kvalitatīvās, tā – kvantitatīvās pētniecības pieejām. Abu pieeju kombinācija sniedz iespēju iegūt validus datus, atspoguļot dažādus viedokļus, situācijas vērtējumus. Datu kontentanalīzi palīdzēs veikt SPSS (Statistical Package for Social Science) un Excel programmas.

Apkopojumu par izmantotajām pētījuma metodēm skat. 1. tabulā.

1. tabula. ***Pētījuma datu un informācijas ieguvei un analīzei izmantotās metodes***

Nr.	Pētījuma metode	Iegūtie dati, informācija
1.	Vēsturisko avotu analīze	Ar kuru gadsimtu var datēt pirmās ziņas par gadskārtu ieražām, pasaules uzskatu kā veselumu – tradīciju pamatu un, kādas arheoloģiskās liecības un rakstiskie avoti to apliecina. Kāda ir senā laika skaitīšanas sistēma. Kā attīstījās pagāniskais pasaules uzskats un kā caur dažādiem vēsturiskajiem notikumiem to ietekmēja kristīgais.
2.	Senākās un mūsdienu sabiedrības tradicionālo jeb nemateriālā kultūras mantojuma vērtību saglabāšanas un tālāknodošanas procesu analīze	Kāda motivācija saglabāt tradīcijas virzīja senāko un mūsdienu sabiedrību. Kādi ir tradīciju saglabāšanas modeļi un, kādas sekas tie atstāj uz tradīciju attīstību un dzīvotspēju ilgtermiņā. Kāda ir atsevišķu gadskārtu ieražu svētku nosaukumu un atsevišķu rituālo darbību izcelsme.
3.	Joprojām aktuālās – 2016. g. Audzināšanas programmas analīze	Kā izglītības pedagoģiskajā procesā ir paredzēts veidot skolēnu identitātes apziņu – piederību lokālajai kopienai, reģionam, etnosam, valstij, nācijai, cilvēcei.
4.	Skola2030 2020. gadā veidotā pedagoģiskā procesa nostādņu analīze	Kā tiek definēta izglītības iestādes vide, jēgpilns, integrēts mācību process un kādas prasības tiek izvirzītas pedagogam kā personībai.
5.	Līdz šim radīto tautiskā mantojuma, latviskās dzīvesziņas mācību programmu analīze	Kā, kādā veidā līdz šim tika plānota tautas tradīciju, t.sk. gadskārtu ieražu svētku secīga un pēctecīga mācīšana. Tas palīdzēs pētījumā identificēt gadskārtu ieražu svētku elementus.
6.	Skola2030 mācību priekšmetu paraugprogrammu analīze	Kuru klašu, kuros mācību priekšmetos ir iekļauta gadskārtu vai to elementu izziņa.
7.	Valsts galvaspilsētas, reģiona centra un neliela ciemata mācību iestāžu direktoru vietnieku audzināšanas darbā kvalitatīva intervijas aptauja	Gadskārtu ieražu svētku svinēšanas priekšnosacījumi mācību iestādē (dažādās sociālajās vidēs).

8.	Pedagogu kvantitatīvās elektroniskās aptaujas statistikas datu sekundārā analīze	1. Pedagogu pārstāvniecība pa kultūrvēsturiskajiem novadiem. 2. Mācību iestāžu sociālās vides pārstāvniecība: pilsētvide, lauki. 3. Pedagogu darba stāžs, mācāmie priekšmeti, klases: 1.-4.kl.; 5.-6.kl.;7.-9.kl. 4. Pedagogu audzināmā klase.
9.	Latvijas pedagogu kvantitatīva elektroniska aptauja	1. Visu aptaujas dalībnieku zināšanas par gadskārtu ieražu tradīcijām. 2. Visu aptaujas dalībnieku izpratne par gadskārtu ieražu svētku svinēšanas būtību. 3. Klašu audzinātāju informācija – svinētākie svētki, veids mācību iestādē. 4. Pedagogu – klašu audzinātāju viedoklis par gadskārtu svētku svinēšanu neatkarīgi no tā vai tas paredzēts vai nav iekļauts mācību programmās mācību līdzekļos. 5. Pedagogu – klašu audzinātāju un atsevišķu mācību priekšmetu skolotāju viedoklis par to vai ir nepieciešami mācību līdzekļi par gadskārtu ieražu svētkiem. 6. Pedagogu attieksme un rīcība, gatavojot vai negatavojot skolēnus gadskārtu ieražu svētku svinēšanai dažādos mācību priekšmetos. 7. Pedagogu – klašu audzinātāju rīcības motivācijas aspekti un apstākļi gadskārtu svētku organizēšanā mācību iestādē. 8. Pedagogu pasaules uzskats un attieksme pret tradicionālo kultūru.

Pētījuma mērķis

Balstoties uz vēsturisku informāciju par gadskārtu ieražu svētku tradīcijām, to attīstību laika gaitā, pedagogu sniegto informāciju par aktuālo situāciju svētku svinēšanā mācību iestādē, līdz šim radīto tautiskā mantojuma, dzīvesziņas, folkloras programmu analīzi, 2016. gadā radītās *Audzināšanas metodikas* analīzi, Skola2030 2020. gadā radīto mācību priekšmetu

paraugprogrammu analīzi, izprast, kā jēgpilni organizēt pedagoģisko procesu, izveidot tā īstenošanai digitālos, interaktīvos mācību materiālus un metodikas, lai tas skolēnos veicinātu kultūrpiederības, identitātes līmeņu, eksistences jēgas apzināšanos un palīdzētu integrēt dažādu mācību priekšmetu saturu vienotā veselumā.

Datu apstrāde

1. Ar *zinātniskās literatūras analīzes* metodi tika atlasīta, salīdzināta vēsturiski ticama informācija un izdarīti secinājumi par gadskārtu ieražu svētku izcelsmi un attīstību mūsdienu sabiedrībā.
2. Ar *strukturālās analīzes* metodi tika pētītas līdz šim radītās tautiskā mantojuma, dzīvesziņas, folkloras un audzināšanas programmas, identificējot to struktūru principus.
3. Ar *kvalitatīvās – fokusintervijas* metodi tika padziļināti pētītas 3 mācību iestāžu vides: lielpilsētā, reģiona centrā un ciematā. Intervijās iegūto datu apstrādē, analīzē tika izmantota *salīdzinošā* jeb *komparatīvā metode*, kas paredz līdzīgā un atšķirīgā salīdzināšanu un analīzi. Tika salīdzināts vairāku datu kopums, lai iegūtu secinājumus, un, balstoties uz tiem, izstrādātu citu aptaujas anketu – kvantitatīvam pedagogu viedokļu pētījumam digitālajā vidē.
4. Ar *kvantitatīvās aptaujas* metodi tika pētīts dažādu mācību priekšmetu, klašu audzinātāju līdz šim īstenotais pedagoģiskais process gadskārtu ieražu svētku sagatavošanā un svinēšanā mācību iestādes vidē. Tika noteiktas sakarības starp pedagogu personisko pasaules uzskatu, zināšanām par gadskārtu ieražu svētkiem un pasākumu organizēšanas kapacitāti. Iegūtie dati tika apstrādāti ar SPSS (Statistical Package for Social Science) un Excel programmu.
5. *Kvantitatīvs Skola2030 2020.g.* mācību priekšmetu programmu vērtējums ar pētījuma autores izstrādāto vērtēšanas kartes palīdzību. Iegūtajiem datiem tika veikta *kontentanalīze* pēc datu kodēšanas un apstrādes ar Excel programmu.
6. *Ar konstruējošo metodi* tika plānota integrētu digitālo mācību līdzekļu izstrāde 2020. gada paraugprogrammām un izstrādāti ieteikumi pedagogiem savu autorprogrammu izstrādei.

Pētījuma posmi

1. Pētījuma dizaina izstrāde – 2020. gada augustā, septembrī.
2. Avotu izpēte, analīze – 2020. gada septembrī – decembrī.
3. Kvalitatīvās fokusintervijas 3 mācību iestādēs – 2020. gada septembrī.
4. Datu interpretācija kvalitatīvajām fokusintervijām, kvantitatīvās aptaujas anketas izstrāde – 2020. gada oktobrī.
5. Kvantitatīvā pedagogu aptauja elektroniski – 2020. gada 11. – 20. novembrī.

Pētījuma aptaujas anketas tika elektroniski izsūtītas Latvijas skolām visā valsts teritorijā pēc dažādiem principiem:

- skolu direktoriem;
- IZM VISC Skola 2030 projekta pilotskolām (sākumskolas, pamatskolas, vidusskolas izglītības līmeņa mācību iestādēm);
- Zemgales un Kurzemes plānošanas reģioniem, ar lūgumu pārsūtīt aktīvām reģiona mācību iestādēm;
- mazpilsētu mācību iestādēm izlases kārtā, alfabēta secībā;
- skolotājiem, folkloristiem e-pastos un sociālajā vietnē "Facebook" ar lūgumu izplatīt zināmiem skolotājiem, skolām;
- latviešu valodas un literatūras skolotāju kopai sociālajā vietnē "Facebook".

  Kopumā šajā pētījuma posmā piedalījās 245 personas no Rīgas un visiem Latvijas novadiem, izņemot Sēliju.

6. Programmu vērtēšana pēc izvirzītajiem kritērijiem – 2020. gada novembrī.
7. Datu apstrāde ar SPSS programmu, kontentanalīze, datu interpretācija – 2020. gada novembrī – decembrī.
8. Pētījuma secinājumu izdarīšana, ieteikumu izstrāde, integrēta mācību modeļa konstruēšana tradicionālo gadskārtu ieražu svētku apguvei un digitālo mācību līdzekļu izstrādei – 2021. gada janvārī.

1. Gadskārtu ieražu svētku vēsturiskā izcelsme un attīstība mūsdienu sabiedrībā

1.1. Informācija vēsturiskajos avotos

Mūsdienu sabiedrības, t.sk. pedagogu, daudzveidīgajā pasaules uzskatā atspoguļojas iepriekšējo paaudžu notikumu vēsture. Izsekojot sabiedrības attīstībai no vissenākajiem laikiem un apzinoties tās domāšanas, rīcības cēloņus un likumsakarības, skaidrāk iezīmēsies mūsdienu sabiedrības domāšanas tālākās attīstības virzieni. Gadskārtu ieražu svētku pamatā ir solārais, lunārais cikls un pasaules uzskats. Jāizpēta solārā, lunārā kulta iezīmes seno sabiedrību izpausmēs un pasaules uzskatu attīstība.

Pirms apkopot vēsturisku informāciju, jāatzīmē, ka ir divu veidu vēsturiskie avoti: **rakstītie** un **arheoloģiskie** – lietiski priekšmeti, atrasti izrakumos, pēc kuriem var spriest par dažādu laikmetu iedzīvotāju pasaules uzskatu. Īpaši jāakcentē, ka lietisku, arheoloģisko priekšmetu atradumu neesamība uz šo brīdi nenozīmē, ka situācija nevarētu mainīties pēc laika, nejauši atrodot zemes dzīlēs ko tādu, kas liks pārskatīt līdz šim secināto, respektīvi, fakts, ka līdz šim Latvijas teritorijā nav lielā skaitā atrasti seni akmens, bronzas vai dzelzs laikmeta artefakti ar solāro vai lunāro simboliku – vēl nenozīmē, ka tādi vispār nav bijuši. Arheoloģiski Latvijas teritorija ir izpētīta tikai 5% apjomā. Viss, kas ir no zemes izcelts – vienlaicīgi tiek arī iznīcināts, jo atrastā lieta, ievietota muzeja telpās, ierobežo pētnieka secinājumus. Viņam ir jāredz atrastās lietas konteksts- vide un apstākļi, lai varētu pilnvērtīgi kaut ko secināt. Ne viss arī tika apglabāts kopā ar mirušajiem. Šajā pētījumā tiks aplūkotas tikai tās arheoloģiskās liecības, kuras ir zināmas.

Folkloras pētnieks Aldis Pūtelis ir detalizēti analizējis vissenākos *rakstītos* avotus un norādījis, kāpēc vienā vai otrā no tiem iekļautā informācija nevar būt ticama (Pūtelis, 2019). Pirmais rakstītais avots par notikumiem Latvijas teritorijā ir "Indriķa Livonijas hronika" (rakstīta tikai 13. gadsimtā), kura aptver laika posmu no 1180. gada līdz 1227. gadam (sarakstīta latīniski, tās autors ir Imeras katoļu priesteris Latviešu Indriķis). Arī "Atskaņu hronika" ir viens no senākajiem notikumu vēstnešiem, kas sacerēta laika periodā no 1290. līdz 1296. gadam un kuras dzejā atspoguļoti Krusta kari Livonijā. Taču, kā secina A. Pūtelis – no šīm hronikām nav iegūstama autentiska informācija par tā laika sentautu reliģiskajiem priekštatiem, jo rakstītāji atspoguļojuši notikumus fragmentēti, ar savu ierobežoto izpratni par neizglītotajiem un aprobežotajiem pagāniem, kuru negatīvās izpausmes ir jāapkaro un jāiznīcina (Pūtelis, 2019). Šādu vērtējumu izteicis arī Augusts Vilhelms Hupels (1774), norādot, ka pagāniskā ticība attēlota visriebīgākajā veidā, ar pārspīlētiem piedomājumiem, lai attaisnotu vardarbību, kura tika pielietota, pievēršot tos

kristietībai. Tas viss vēl nenozīmē, ka jau akmens un bronzas laikmetā tā laika Latvijas teritorijā dzīvojošajiem iedzīvotājiem nav bijusi sava pilnvērtīga reliģisko priekšstatu, uzskatu sistēma. Vienkārši nav iespējams par to pārliecinoši spriest.

Ja par vissenāko Latvijas teritorijā dzīvojošo iedzīvotāju reliģiskajiem uzskatiem nav iegūstama informācija no rakstītajiem avotiem, tad jāatrod arheoloģiskas liecības – priekšmeti, objekti, kuri norādītu uz solāro vai lunāro kultu, kurš ir pamatā vēlākajam gadskārtu ieražu ciklam.

Akmens laikmetā (9000. – 8000. g. p.m.ē.) sākas „neolītiskā revolūcija" Tuvajos Austrumos, kura iezīmē senās sabiedrības pāriešanu no savācējsaimniecības uz ražotājsaimniecību. Tas nozīmē, ka senie cilvēki sāka iekopt zemi, audzēt graudaugus un dzīvot pastāvīgās mītnēs. Viņiem kļuva svarīgs solārais un lunārais cikls ražas audzēšanā. Nozīmīgs kļūst arī auglības kults. Latvijas teritorijā (Burtnieku, Lubānas ezeru apvidū, Sārnates apmetnē) neolīta sabiedrības iezīmes var novērot daudz vēlāk – 3500. – 3200. g. p.m.ē. – kad Eiropā auglīgajās zemēs zemkopība un lopkopība ir jau krietni labi attīstījusies. Akmens laikmeta pētniece Ilga Zagorska zemkopības sākumu Latvijas teritorijā saista ar dzintara apstrādi un tā maiņu tirdzniecībā, kuras rezultātā ienācēji no Viduseiropas te palikuši un ienesuši vietējās sabiedrības ikdienā jaunas prasmes, krama darbarīkus un eksotiskus metāla izstrādājumus (Zagorska, 2017). Burtnieku ezera Riņņukalna apmetnē joprojām ir dobumakmens – bļodveidīga, sena kulta vieta, kura, iespējams, kalpojusi arī graudaugu smalcināšanai, saberšanai, darbarīku asināšanai (Kalniņš, 2020). Vissenākā liecība par solāro kultu Latvijas teritorijā, iespējams, ir Burtnieku ezera Zvejnieku kapulauka 225. kapā atrastais galvaskauss ar dzintara ripām acu dobumos (skat. 1., 2. att.).

1. attēls. **Zvejnieku kapulauka 225.kaps**
(F. Zagorska foto)

2. attēls. **Neolīta dzintara, kaula un akmens rotas: pogveida krelles un piekariņi**
(R. Kaniņa foto) LNVM

Ilga Zagorska min: "Dzintaru kā saules akmens simbolu kapā var tulkot arī kā zināmu saules un gaismas zīmi, kas dota līdzi mirušajiem cilts locekļiem" (Zagorska, 2017, 68).

Turpat – Zvejnieku kapulauka 172. kapā – mirušajam līdzi dota ornamentēta sievietes figūra no raga plāksnes, kas var liecināt par auglības kultu (sk. 3. att.)

3. attēls. **172.kaps**
(L. Palmas foto)

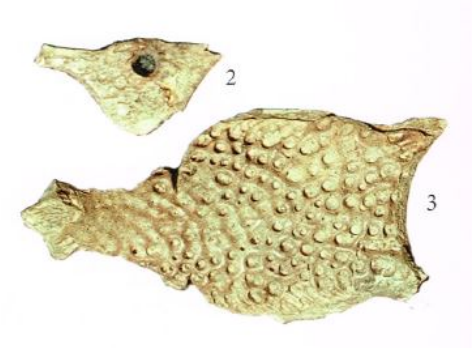

4. attēls. **228.kaps**
(L. Palmas foto)

5. attēls. **Dzīvnieku figūriņas**
(R Kaniņa foto) LNVM

Arī 228. kapā (skat. 4. att.) ir atrastas no stores kaula izgrieztas putna figūriņas, bet citviet (skat.5. att.) – ragā griezti mākslas darinājumi – dzīvnieka (caunas, aļņa) galva – zizlis, divgalvaina putna atveids, savukārt 316. – 317. dubultkapā atrastā 35-40 gadus vecā sieviete pavadīta Viņsaulē ar 113 dzintara piekariņiem ķermeņa lejasdaļā, diviem dzintara palieliem riņķiem pie kakla u.c. rotām (Zagorska, 2017, 91).

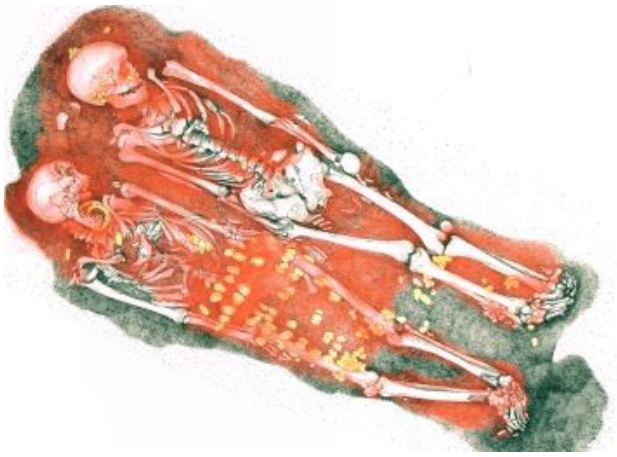

6. attēls. **Zvejnieku kapulauks, 316., 317. dubultkaps**
(L.Lecareux zīm.)

Pasaules kontekstā jāpiemin vēlā akmens laikmeta – neolīta – un tam sekojošā bronzas laikmeta arheoloģiskais piemineklis Viltšīrā, Apvienotajā Karalistē – Stonhendža (skat. 7. att.), kura veidojusies ilgstošā laika posmā, no 3100. g. p.m.ē. līdz 1600. g. p.m.ē.

7. attēls. **Stonhendža**

(Avots: astronomytrek.com)

Pēc zinātnieku un astronomu domām tā ir veidots kā senais Mēness un Saules kalendārs. Šo akmeņu izvietojums pieļauj, ka noteiktā laikā Saule spīd caur noteiktu akmeņu spraugām un tā ir iespējams noteikt saulgriežu laiku. Līdzīgas megalītiskās struktūras 4300. g. p. m. ē. parādījās Francijas dienvidos, Vidusjūras reģionā un Ibērijas pussalā (Schulz Paulsson, 2019).

Jānis Klētnieks (LZA goda doktors Dr. sc. Ing. h. c., ģeodēzijas vēstures pētnieks, Latvijas Astronomijas biedrības biedrs, Karnakas tempļa un Džosera piramīdas pētnieks Ēģiptē) savā grāmatā "Seno laikmetu lokos" uzdod būtiskus jautājumus: "Kas ir megalīti – kulta celtnes, apbedījumu vietas vai varbūt senas observatorijas? Kad seno civilizāciju pārstāvji sākuši skaitīt mēnešus un gadus? Kur un kā radušās pirmās rakstu zīmes? Kādi priekšstati par astronomiskajām parādībām bijuši mūsu senčiem?" (2017). Patiešām! Lai noteiktu saulgriežu svinamo laiku, ir jābūt vismaz primitīvām astronomijas zināšanām. Vai tādas ir bijušas Latvijas teritorijā dzīvojošajām sentautām? Neviens no arheologiem neapstiprina megalītiskās kultūras pazīmes Latvijas teritorijā neolītā, taču Klētnieks tās saskata Gaujas zemgaļu 4.-7. gs. agrā, vidējā dzelzs laikmeta apbedījumu kultūrā, kurai raksturīgi kapu uzkalniņi ar akmens krāvumu riņķiem. Arī arheologa Jāņa Apala Lazdiņkalnā atrasto dīvaino priekšmetu komplektācijā Klētnieks saskata rituālu, kulta pazīmes, kādas raksturīgas ķeltiem un viņu megalītiskajai kultūrai (Klētnieks, 2017, 114 – 117). Vēsturnieks Jānis Ciglis min, ka par Vidzemes teritorijā dzīvojošo zemgaļu kultūru liecina 60 Gaujas senlejā un tās apkārtnē atrastie kapu uzkalniņi ar akmens riņķiem agrajā un vidējā dzelzs laikmeta pirmajā pusē: Sējas Jaunāmuiža, Krimuldas Liepenes, Vangažu Melkerti, Līgatnes Zanderu uzkalniņi, Siguldas Līgotņu uzkalniņš, Nītaures Kalnasavēļu, Drabešu Kaikūņu, Pabažu Ķeģu, Vaives Lazdiņu, Ropažu Kapu, Inčukalna Salu u.c. uzkalniņi (Ciglis, 2004). Viņš norāda, ka šīs vietas kalpojušas gan mirušo apbedīšanai, gan vienlaicīgi kā kulta vietas. Riņķos parasti ir likti mazāki akmeņi, bet debespuses iezīmē lielāki akmeņi. Iepriekš minētajā Lazdiņkalnā ziemeļaustrumu un dienvidaustrumu pusēs pat ir divi, ar smaili uz augšu vērsti

lieli akmens stabi, kas veido vārtus (Ciglis, 2004). Vai šādās vietās tika noteikti arī saulgrieži? Varbūt tur tika veikti arī nelieli rituāli tieši saulgriežos?

Kamēr netiks rastas precīzas atbildes uz šiem jautājumiem, nebūs iespējams apgalvot, ka Latvijas teritorijā dzīvojošie iedzīvotāji svinējuši saulgriežus noteiktās dienās vai spējuši precīzi noteikt labvēlīgu laiku reliģiska rakstura rituāliem – saules vai mēness, auglības kultam.

Arheologs Normunds Jērums min, ka Tērvetes pilskalna arheoloģiskajos izrakumos ir atrasti dzelzs laikmeta bronzas, dzelzs irbuļi – stili, ar kuriem tika veikti pieraksti vaska plāksnēs, kuras iestiprinātas koka rāmītī. Diemžēl nav saglabājušies ne rāmīši, ne vaska plāksnes, lai varētu izpētīt seno rakstību un vēstījumus. Arheologs Andris Caune savā pētījumā konstatējis gan bronzas, gan kaula, gan dzelzs raktāmirbuļus – stilus. Un tie bijuši izplatīti visā Latvijas teritorijā 10.-16. gs. senās Livonijas centros (Caune, 2007).

Iespējams, ka skandināvu rūnu raksti tika lietoti maģiskos rituālos vikingu laikmetā. Vēsturnieks Arnis Radiņš min, ka zemgaļi ir vieni no tiem Latvijas teritorijas iedzīvotājiem, kuri minēti skandināvu sāgās un rūnakmeņu uzrakstos, piem., 11. gs. sākuma Mērvalles rūnakmens (skat. 7.att.) (Radiņš, 2004).

8. attēls. **Mērvaldes rūnakmens**

(Avots: http://www.svenskarunstenar.net/)

Rakstu valodas attīstību var iedalīt trīs posmos: piktogrāfiskā rakstība, ideogrāfiskā rakstība, lineārā jeb alfabētiskā rakstība. Latvijas teritorijā dzīvojošajām sentautām, šķiet, ka piktogrammas nav bijušas, bet ideogrammas gan – apģērbos, akmeņos, darba rīkos, traukos, uz zobeniem u.c. Tās attēloja īpašuma piederību, parādu saistības, apzīmēja amatnieku produkciju, norādīja skaitļus. Bet vai tās izmantoja arī laika skaitīšanai, solārā kulta rituālos? Par to nav atrastas arheoloģiskas liecības.

Agrajā dzelzs laikmetā jeb, kā min vēsturniece Baiba Vaska – romiešu laikmetā, maiņas tirdzniecības rezultātā Latvijas teritorijā parādās romiešu ripassaktas, kuru ģeometriskā forma atgādina solārās zīmes (skat. 9., 10.att.).

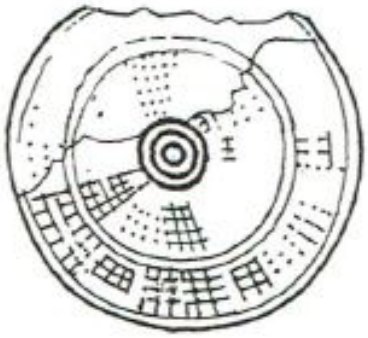

9. attēls. **Ripassakta no Īles Gailīšiem**
(A. Ivbules zīm.)

10. attēls. **Tutuls no Sakstagala Aizezeriem**
(R. Kaniņa foto)

Ar laiku solārā simbolika rotadatām – riteņadatām un lunārā simbolika (skat.11.att.) dažāda veida piekariņiem kļūst daudzveidīga jau vietējo amatnieku izpildījumā.

11. attēls. **Kaklarota no lunulām, Mārcienas Lejnieku 3. kaps**
(R. Kaniņa foto)

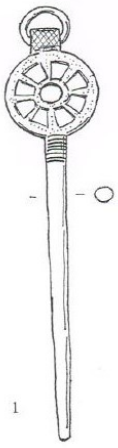

12. attēls. **Riteņadata no Ābeļu Boķu II uzkalniņa**

13. attēls. **Riteņadatas ar važu rotām no Īles Gailīšiem**

Ābeļu Boķu II uzkalniņa riteņadata iezīmē apli (skat.12., 13. att.), kurš sadalīts astoņos sektoros (Vaska, 2019, 73). Vai tā var liecināt par seno iedzīvotāju laika izpratni? Astoņi gadskārtu svētki? Vai var apgalvot, ka līdz ar romiešu laiku Latvijas teritorijā ienāk arī Jūlija Cēzara kalendārs? Vai sentautas to sāka lietot arī, lai aprēķinātu savus svētkus? Jūlija kalendārā bija 10 mēneši un 304 dienas. Sadalot to 4 vienādās daļās, sanāk 76 dienas – simboliski riteņadatas taisnais krusts iezīmē četrus gada laika punktus: ziemu. vasaru, rudeni,

pavasari jeb Saulgriežu laiku: īsākā, garākā diena un diena ar nakti vienādā garumā – pavasarī un rudenī. Ar ko tādā gadījumā saistāms slīpais krusts? Ko tas simbolizē laika ritumā? 304:8=38 dienas? Varbūt lauksaimniecisko darbību – sēju, pļauju, ražas novākšanu, glabāšanu? Tas var būt tikai minējums, jo nav nekāda pamata, liecību, lai apgalvotu, ka ar to jāsaprot Meteņi, Ūsiņi, Jumji, Mārtiņi, kā tas ir apšaubāmi minēts vēstures mācību grāmatās pamatskolai. Hronikās, kuras izplatītas Latvijas teritorijā, Mārtiņš netiek minēts, tāpat kā svētais erceņģelis Mihaels (Miķelis). Mārtiņi gan tajā laikā Eiropā pazīstami kā katoļu svētā Mārtiņa svētki, kas iezīmē ražas noslēgumu. Svētais Mārtiņš bija Tūras (Romā) kristiešu bīskaps, kurš mira 397. gada 8. novembrī (Mārtiņdienas svinamais laiks!) (Lange, 1989). Viņš pazīstams kā aktīvs pagānu apkarotājs, viņu tempļu un svēto koku iznīcinātājs. Janīna Kursīte savā grāmatā "Dainu kodekss" min senu leģendu, kas vēsta, ka Tūras Mārtiņš 15 gadu vecumā Juliāna un Konstantīna laikā kalpojis armijā kā kareivis. Amjenas pilsētas vārtu priekšā reiz viņš sastapis kādu nabadzīgu, puskailu vīru, kurš lūdzis dāvanas, iežēlojies, paņēmis savu zobenu, pārcirtis pušu savu mēteli un vienu pusi atdevis nabagam. Vēlāk izrādījies, ka tas esot bijis pats Jēzus Kristus. Kursīte min, ka, iespējams, tādēļ dainās parādās Mārtiņš, kurš: "…aiznesa mēteli zobena galā" (LD 33242) vai šīs dainas pirmajā divrindē – "…pakāra mēteli vārtu stuburā(i)" (Kursīte, 2018). Šos svētkus pagāni varēja piespiedu kārtā asimilēt savos svētkos tikai 13. gadsimtā pēc kristietības pieņemšanas. Līdz tam svētki, kuri saistīti ar ražas novākšanu, iespējams, tika saukti savādāk.

Liepājas muzejā ir eksponēta Virgas Kalnazīvertu kaklarotas plāksne (skat.14.att.) ar personificētu saules attēlu, vilku un kazu (Vaska, 2019, 89). Tā sasaucas ar latviešu folklorā pazīstamajiem ķekatu tēliem ziemas saulgriežu tradīcijās (Vasks, 2001). Taču, ja šīs solārās

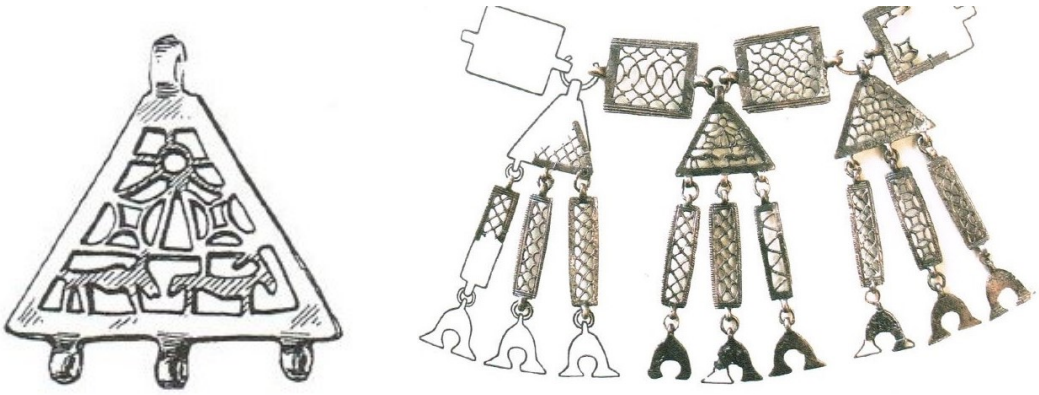

14. attēls. **Virgas Kalnazīvertu kaklarotas ar personificētu saules attēlu, vilku un kazu**

(Avots: Liepājas muzejs)

simbolikas ripassaktas ir atceļojušas no Romas provincēm, vai tas neliecina, ka tās jāuzlūko kā kristīgais simbols? "Pats par sevi daudz senākais saules simbols riteņa veidā Romas

provinču mākslā ir ieguvis kristīgu saturu un spieķu vietā dažkārt ir redzama Kristus monogramma" (Ģinters, 1963, 203 – 233).

Saulgriežu rituāli bieži vien vērsti uz auglības nodrošināšanu. Lunulas – piekariņi sieviešu kaklarotās (Salaspils Laukskolas 118. kaps, skat. 15. att.), zemgaļu sieviešu važiņrotās kā piekariņi (Ceraukstes Podiņu – Rušiņu 114.kaps) varētu liecināt par auglības kultu.

15. attēls. **Lunulas, Salaspils Lauksskolas 118.kaps**
(R. Kaniņa foto)

16. attēls. **Ažūrās saktas Bauskas Čunkānu -Dreņģeru 43. kaps**
(R. Kaniņa foto)

Arī zemgaļu 11. gs. krustveida ažūro saktu (Ciemalde, Mežotne, Daugmale, Bauskas Čunkānu-Drenģeru 43.kaps, skat. 16. att.) (Vaska, 2019) pinumi atgādina maģisku krustenisku kustību kā bezgalīga laika ritējumu. Var tikai minēt, ka ārējie 8 caurumiņi simbolizē 8 gadskārtas laika punktus.

Neskatoties uz to, ka Latvijas teritorijā pagāni tika kristīti 13. gadsimtā (Krusta karu laiks, Livonijas ordeņa izveides laiks), brīnumainā kārtā, Saules kults saglabājās līdz pat 18.-19. gadsimtam un ir identificējams etnogrāfiskā tautastērpa ornamentikā (Bremze, Rozenberga, Zinģīte, 1995). Kāpēc sentautas spēja saglabāt savu pagānisko pasaules uzskatu cauri gadsimtiem, esot daudzu un dažādu svešo varu pakļautībā? Fricis Zālītis savā 1937. gadā izdotajā vēstures grāmatā par 13. gadsimta kristianizācijas vardarbīgajiem notikumiem rakstīja: " …viņi (sentautas) apsolījās pieņemt kristīgo ticību un atvēlēja savas zemes pāvestam. Viņi apsolījās pieņemt pāvesta ieceltos garīdzniekus, dot viņu uzturam nepieciešamās nodevas un piedalīties kara gājienos kristīgās ticības aizstāvēšanai un izplatīšanai." Apmaiņā pret to viņiem pāvesta vārdā tika solīta "mūžīgā brīvība". Taču tā laika arheoloģiskie atradumi liecina, ka maztautu apģērbs Livonijas ordeņa laikā ir nabadzīgāks, vienkāršāks, nekā iepriekš – ir pazudušas greznās, zilās villaines, rotas (Bremze, Rozenberga, Zinģīte, 1995).

Livonijas karš (1558-1583) Latgales un Vidzemes vēsturē iezīmējās kā nežēlīgākais, necilvēcīgākais un asiņainākais. To vadīja cietsirdīgais Krievijas cars Ivans Bargais. Krievija nebija vienīgā pretendente uz irstošās Livonijas konfederācijas zemēm, tās bija iekārojusi arī

Zviedrija, Polija-Lietuva un Dānija. Kā latvieši spēja šajā laikā saglabāt savus reliģiskos uzskatus? Vai vispār kāds svinēja svētkus, atzīmēja saulgriežus?

Šajā laikā 1582. gadā pirmo reizi tika ieviests jaunais Gregora kalendārs (Livonijas Pārdaugavas hercogistē, tagadējā Vidzemē un Latgalē). Šādu pavēli deva Polijas-Lietuvas kopvalsts valdnieks. Bet Luteriskajā Kurzemes un Zemgales hercogistes un Rīgas pilsētas teritorijā turpināja lietot veco Jūlija kalendāru. Rīgas pilsēta jauno kalendāru nepiekrita lietot, kas izraisīja Kalendāra nemierus. Jaunais un vecais kalendārs atšķīrās par 14 dienām, kas pilnībā mainīja arī visu svētku datumus un to aprēķināšanas kārtību. Maz ticams, ka paralēli šiem kalendāra juku laikiem spēja pastāvēt vēl pagāniska laika rēķināšanas sistēma.

Progresīvā hercoga Jēkaba Kurzemes hercogistes laikā – 17. gs., zemnieki kā klaušinieki strādāja viņa rūpniecībā un tās uzturēšanai maksāja papildus nodevas. Domājams, ka tas atstāja iespaidu arī uz pasaules uzskatu maiņu. Līdz pat 18. gadsimta beigām Latvijas teritorijā dzīvojošie latvieši bija nonākuši dzimtbūšanas varā, viņu materiālais un sociālais stāvoklis ļoti atšķīrās. To noteica muižkunga izglītotības un turības pakāpe (Zālītis, 1991). Visticamāk, ka arī svētku saturu šajā laikā noteica muižkungi un, spriežot pēc nevienmērīgās saimniecību attīstības, vienotu svētku svinēšanas tradīciju eksistence ir apšaubāma.

Abi pirmie lielākie rakstītās liecības avoti – Livonijas Indriķa un Atskaņu hronikas, latviešu dievus, dievkalpošanas izpausmes neapraksta. Prūšu hronikās vien minētas instrukcijas, kā izskaust iedzīvotāju pagāniskās izpausmes (Pūtelis, 2019). 14. gs. Dūsburgas Pētera hronikā minēta baltu svētvieta Rāmava un tās pagāniskās izcelsmes priesteris - Krīvs. Vēlāk šo ideju pārņem savos darbos arī Gothards Frīdrihs Stenders (Vecais Stenders, 1714–1796) un Jākobs Lange (1711–1777), bet jaunā gaismā pasniedz Garlībs Merķelis. Ar laiku Vilhelms Manharts zinātniski izvērtē šo jūsmīgo baltu kulta vietas aprakstu un noraida kā izdomājumu, bet profesors Pēteris Šmits "Latviešu mitoloģijā" pilnībā noraida Rāmavas un tās Krīva eksistenci. Kurzemes superintendents Pauls Einhorns 1636. gadā izdotajā "Latviešu cilšu reformācijā" uzskaitījis latviešu pagāniem debesu, negaisa, pērkona, zibens, jūras, vēju, uguns, lauku jeb tīrumu, dārzu, lopu, tārpu (čūsku), ceļa, krūmu un audžu dievības. Par vēl neizskaustām viņš minējis mežu dievus un dievietes, lauka Māti, Dārza Māti, Ceļa Māti, kuras bieži esot apdziedātas zemnieku dziesmās (Pūtelis, 2019). Vai ar varam uzskatīt, ka tautasdziesmu jeb dainu vecums ir datējams ar 17. gs.? Tas nozīmē, ka, pētot dainas, var gūt lielāku priekšstatu par latviešu gadskārtu svētkiem un pasaules uzskatu.

Par vienu no galvenajām dievībām – Māru P. Einhorns 17.gs. min kā latviskotu Māti Mariju. Par šīs dievības izcelsmi tā laika pētnieku vidū bija nerimstoši strīdi (Pūtelis, 2019). Bet Pērkons kā baltu dievība ir minēts jau 16. gs. Simona Grūnava Prūsijas zemes hronikā, kas tiek pārņemts vēlākā laika hronikās.

J. Lange un G. Fr. Stenders pat sacentās latviešu dievību pētniecībā, tāpēc savās vārdnīcās atļāvās vairākus šķirkļus vienkārši izdomāt, kā piemēram, Auskuts, Bērstūķis, Brēkiņa, mājas elks – Ciemnieks, zemestrīču dievs Drebkuls, Gardēts (gards un ēst), Kurcumi – žūpošanas svētki pavasarī, u.c. Taču abu vārdnīcās ir minētas arī vēlāk pazīstamās dievības: Auseklis, Dēkla, Dievs, Jummals, Jummis, Jummītis, Rudzu ruņģītis, Laima, Lauma, Māra, Mēness, Mātes: Zemes, Meža, Mēslu, Ūdens, Uguns, Dārza, Jūras, Lauka, Puķu, Piena, Vella; Pērkons, Saule, Ūsiņš un svētki: Bluķa vakars, Veļļi – mirušo dvēseles mielošanas diena. Minēti atsevišķi šķirkļu skaidrojumi: Zemlika – dvēseļu mielošanas ziedojums, Līgo – jautrības dievs. Mājas kungs- mājas elks, Perkūnis – Pērkona un uguns dievs, Pegrūbis – pavasara dievs, Pelvīks – ūdeņu un purvāju dievs, Pučkētis – gaisa un putnu dievs, Pūķis, ragana, Puškeitis – zaļo biržu dievs, Trimpus – dzīru dievs, Vaideloti – pagāniskā virspriestera Krīva mūki, Vels – mirušo dievs, ko pagāni svēti godāja, Zīģenoti – senie dziesminieki, apkārt klaidoņi. Stenders un Lange necentās iedziļināties latviešu dievestībā, bet pārrakstīja jau iepriekš prūšu, lietuviešu hronikās minēto, interpretējot pēc savām vajadzībām (Pūtelis, 2019).

1795. gadā Kurzemes hercogiste tiek pievienota Krievijai. Lielā ziemeļu kara pirmajos gados krievu karapulki Šeremetjeva vadībā pamatīgi izpostīja Vidzemi. Vairākus gadus bez mājokļa palikušie iedzīvotāji mitinājās pagaidu būdiņās kopā ar lopiem. Plosījās mēris, kurš iznīcināja pusi iedzīvotāju. Ir pat atrodama daina, kurā ir pieminēta Mēra māte:

34119-1
Es par mēri nebēdāju,
Mēram vārdu i zināju:
Pats mērīts Indriķīt's,
Mēra māte Madaļiņa.

Par ko tā liecina? Par to, ka latvietis prot sarunāties ar pašu mēri, to animējot. Apšaubāmi, ka šajā laikā latvieši spēja nepazaudēt savu pasaules uzskatu, ka viņi svinēja gadskārtas, pat esot pārdodamu dzimtcilvēku stāvoklī, kurus darbā nemitīgi dzina, pieskatīja vagari (vergturi). Nākamajā dainā lieliski atspoguļojas tā laika cilvēka pasaules uzskata elementi: kristīgais, pagāniskais (dainu dzejiskā forma) un esošā situācija – viss juku jukām.

31513-3
Vagarīte Jēzu sauca,
Ellē kājas karājās.
Kā tu Jēzu tad nesauci,
Kad tu kūli darbeniekus?

Pēc dzimtbūšanas atcelšanas, Nacionālās atmodas laikā 19. gs. 50.-80. gados jaunlatvieši – Juris Alunāns (1832–1864), Krišjānis Valdemārs (1825–1891), Krišjānis

Barons (1835–1923) – deva lielu ieguldījumu latviešu nacionālās kultūras attīstībā, literārās valodas izkopšanā, folkloras vākšanā. Strauji attīstās nacionālā literatūra (Andreja Pumpura eposs "Lāčplēsis", Ausekļa dzeja), kurā tiek uzkonstruēts tautas varoņa tēls, mītiskota senā ticība. Kārlis Kundziņš rakstīja: "Mūsu vectēvi bija pagāni…viņu ticība bija attīstīta dabas reliģija…" (Kundziņš, 1872, 132). 1873. gadā tiek organizēti arī pirmie Latviešu Vispārējie Dziesmu svētki. Jaunlatvieši centās no jauna uzkonstruēt latvisko dievu panteonu, taču balstīja to tajos pašos avotos, kuri iepriekš jau tika pieminēti. To filologs Augusts Bīlenšteins asi kritizēja: "Mums nācās apkarot nekompetentos jaunlatviešu jūsmotājus, kuri prūšu hroniku autoru maldus un izdomājumus par senprūšu kultu gribēja ar skubu attiecināt uz latviešiem…" (Pūtelis, 2019, 286). Taču Garlība Merķeļa darbi gan tika vairāk cienīti par zinātnisko pieeju. Viņš senlatviešus tēloja kā morāli un ētiski pārākus par saviem kungiem – apspiedējiem (Latvieši, 1796). Taču viņa "Livonijas senatnē" uzskaitītie dievi (skat. 2. tab.) maz atšķīrās no iepriekš minēto Langes un Stendera vārdnīcās aprakstītajiem prūšu dieviem (Pūtelis, 2019, 295–297).

2. tabula. **G. Merķeļa "Livonijas senatnē" uzskaitītie dievi**

Vārds orig.	Funkcija, izskats	Kults
Perkun	Pērkons. Valdīja pār citiem dieviem. Dusmīgs vīrs ar kroni, melnu bārdu pār krūtīm.	Pērkona rūkšana bija šī dieva valoda. Viņš tika pielūgts pie ozoliem, viņam par godu tika kurināta uguns.
Potrimp	Saules dievs, kurš deva auglību. Priecīgs jauneklis ar vārpu vainagu galvā.	Viņa svētums bija kopiņas, zem kurām kādā podā tika ar pienu barotas čūskas kā galvojums par mājas pilnību. Ziedojumi – vīraks un vasks. Gatavojoties viņa svētkiem, priesteri trīs dienas gavēja un gulēja uz kailas zemes.
Pikol	Apakšzemes dievs, kurš pavada miegā arī raudošus bērnus. Bāls sirmgalvis ar asinīm notraipītu seju, garu, sirmu bārdu, baltu miroņu autu ap galvu.	Viņa zīmes – miroņgalvas, saspraustas uz mietiem, upuris- tauki, ko dedzināja kādā katlā. Pirms kara tam upurēja cilvēku – ienaidnieku, gūstekni, kuram tecināja asinis.
Okkopiruns	Zvaigžņu un gada laiku maiņu kārtotājs.	Netika īpaši pielūgts.
Perdoitis	Vēja dievs, gāja gar jūru un zemi, vējā matiem plīvojot.	Zvejnieki jūrmalā viņam nesa lomu mielastam uz plakaniem akmeņiem.
Puschkaitis	Zemes dievs, mājo ceriņu krūmā.	Turp viņam nes ziedojumus: alu, ēdienus, lūdzot sūtīt uz mājām, kūti trīs mājas garu jeb rūķīšu sugas: barstukus, markopetus, pilvaitus.
Laima	Dzemdētāju dieve.	
Uhsingsch	Ūsiņš – bišu dievs.	

Ausskuts, Ausskutis	Ļauns, naidīgs gars, kurš izplata sērgas starp cilvēkiem un aitām. Viņa zīme – aitām vilna nogājusi no muguras.	
Lihgo	Līgo. Mīlestības un draudzības dievs.	Viņam svin vasaras vidū vienu svētu nakti.

Kaut kādas mūsdienās pazīstamas iezīmes var saskatīt šajā uzskaitījumā – Pērkons, Laima, Ūsiņš, Līgo. Pat saules personifikācija – Potrimps ar vārpu vainagu galvā kā piederētos mūsdienās zināmajam Jumim. Interesanti, ka minētais Saules dievs ir vīriešu dzimtē, nevis sieviešu!

Merķeļa sarakstā neparādās ne Mārtiņš, ne Miķelis. Varbūt tāpēc, ka tie tomēr ir kristiešu svētie? Salīdzinājumam – jaunlatvieša – Jura Alunāna uzkonstruētais latviešu dievu uzskaitījums: Pramšans, Laima, Anšlavs, Postnieks, Līga, Rūķi, nurķi, Skāde, Pērkons, Pērkonele, Potrimps, Milda, Kaunis, Pikulis, Naule, Saule, Zvaigznes, Bentis, Prauliene, Pilnvedis, Zvanpūtis, Dziltene, Gonds, Nemejs, Peskaa, krūģis, Budreļi, Krēmars, Nāras, Dūknas, Audrs. (Pūtelis, 2019, 328–329). Vai šādā veidā ir radies arī Metenis, no vārda 'mest'? Arī Metenis nekur hronikās un Jaunlatviešu izgudrojumos neparādās. Vismaz Saule Alunānam ir sieviešu dzimtē!

Ausekļa dzejā minētie daži senlatviešu dievi: Aivess, Anšlavis, Arulis, Atrimps, Atzailis, Aukuperons, Ausra, Bangapūtis, Daile, Dēkls, Dievu dēli, Cerības dēls, burtnieki, Budreļi, Dravdāva, Drebkulis, Dukņas, Ganģels, Iesēja, Jods, Gudriņa, Jūras meitas, Kļūma, Karaluna, Laika dēls, Laika māte, Laimes māte, Nieks, Postnieks, Pērkoņtēvs, Pramšans, Prāta māte, Ranapura, Saules meita, Sniega māte. (Pūtelis, 2019, 332– 352)

Arī Ausekļa laikabiedra – Andreja Pumpura – eposā "Lāčplēsis" ir prūsiskās dievības: Antrimps, Pakols, Patrimps, Puškaitis. Arī izdomātās dievības: Tikla, Staburadze, Rietrums, Austrums, Laika māte. Taču ir arī minētas dievības, kuras diezgan daudz apdziedātas dainās. Jautājums – vai Pumpurs tās izpētījis dainās un iesaistījis savā eposā, vai otrādi – ļaudis, izlasot eposu, sākuši lietot dainās šo dievību vārdus: Saules meitas, Laimas māte, Dieva dēli, jodu māte, jodi, Pērkona dēli? Tāpat Pumpurs ir izmantojis Krīva, Vaideloša, Romoves birzs tēlus latviešu pašapziņas atmodai. Aldis Pūtelis uz šo jautājumu atbild, ka jaunlatviešu radīto dievu kopas neatbilst folkloras materiālā atrodamajām, jo to veidošanai izmantoti vēsturiski dokumenti, nevis folkloras materiāls (Pūtelis, 2019).

Pirmie plašāku folkloras vākšanu uzsāka Jānis Sproģis un Fricis Brīvzemnieks, kuriem izdevās izveidot prāvu folkloras vācēju tīklu, bet 19. gs. 70. gados folkloras

vākšana jau izvērtās par visas tautas kustību, ko veicināja Rīgas Latviešu biedrības Zinību komisija un Jelgavas Latviešu biedrības (1872) Rakstniecības nodaļa.

Visbūtiskāko ieguldījumu latviešu tautas kultūras un reliģisko uzskatu apzināšanā sistematizēšanā ir veicis Kr. Barons pierakstot tautasdziesmas. Beidzot bija iespēja nepastarpināti pētīt tautas mutvārdu tradīcijā saglabātos uzskatus, tikumus, paražas.

Paralēli tika vākti arī pasaku, teiku un mūzikas materiāli (Anša Lerha-Puškaiša "Latviešu tautas teikas un pasakas" (1.–7. sējums, 1891–1903), kā arī Jurjānu Andreja apkopotie "Latvju tautas mūzikas materiāli" (1.–6. sējums, 1894–1926)). Folkloras interpretācija gan šajā periodā lielākoties norisinājās nacionālā romantisma ietvarā, saistot kultūras mantojumu ar tautas atmodas idejām. Jaunlatviešu iesākto turpina Ernests Brastiņš (1892–1942.) un viņa brālis Arvīds Brastiņš (1893–1984). Ernests pētīja un apzināja pilskalnus, ornamentus, Kr. Barona savāktās dainas, apkopojot krājumā: "Latvju tikumu dziesmas", strādāja jaundibinātajā Latviešu folkloras krātuvē (LFK), kur 1926. gadā sagatavoja "Latvju Dainu" mitoloģisko jēdzienu rādītāju, bet Arvīds apkopoja dainas par Māru krājumā "Māte Māra" un Sauli – krājumā "Saules teiksma. Saules, Saulesmeitu, Dievadēlu, Mēness, Zvaigžņu dainu sakārtojums un apcerējums". Šie krājumi ir pierādījums latviešu izsmalcinātam solārajam kultam, kas iepriekš neguva apstiprinājumu no vācu un prūšu hronikās minētā. Arī lielais skaits Mātes Māras dainu ļauj secināt, ka viņa ir viena no svarīgākajām latviešu dievietēm, kurai mazs sakars ar kristīgo Māti Mariju. E. Brastiņa lielākais ieguldījums tautas pašapziņas celšanā ir arī tikumu pirmā sistēmiskā klasifikācija pēc dainu tekstos atrodamās informācijas, jo līdz tam kristiešu mācītājos valdīja uzskats, ka neizglītotie zemnieki ir arī garā aprobežoti un netikumiski, tic māņiem, pieturoties pie savām pagāniskajām tradīcijām. Bet 1929. gadā apkopotās un izdotās "Latvju gadskārtu dziesmas" ir jau vērā ņemams avots latviskās dievapziņas sistēmiskam skatījumam. E. Brastiņš izpētīja arī seno, pagānisko laika skaitīšanas konceptu, kurš ir pamatā gadskārtu svinēšanai (skat. 17. att.). Senā laika skaitīšanas izpratne atspoguļojas dainā:

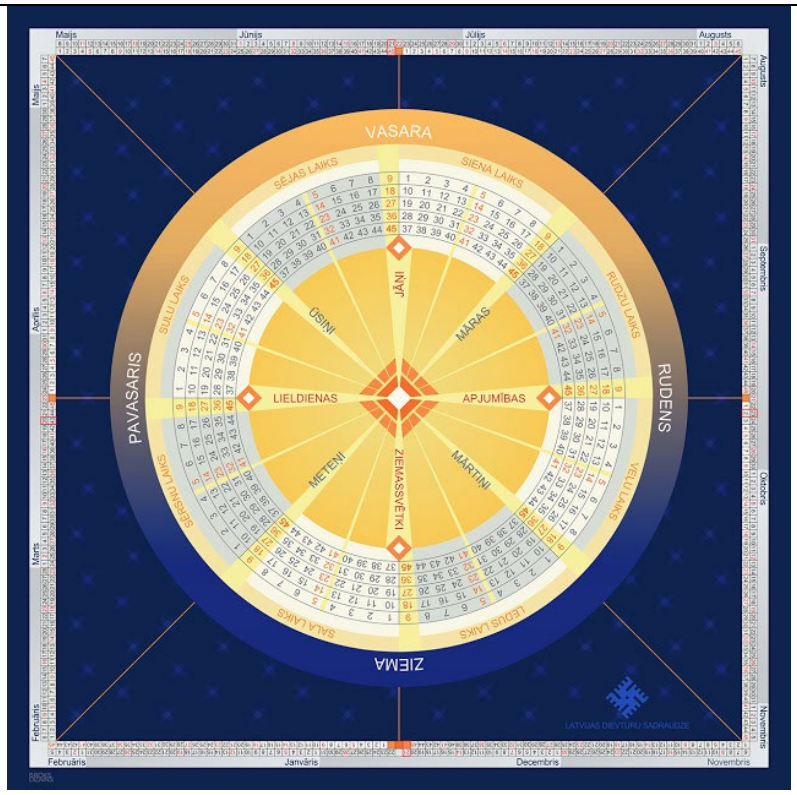

17. attēls. **Pagāniskais un Gregora kalendārs**

(Avots: dievturi.blogspot.com)

34075-0
Sajāja bramaņi
Augstajā kalnā,
Sakāra zobenus
Svētajā kokā.
Svētajam kokam
Deviņi zari,
Ik zara galā
Deviņi ziedi,
Ik zieda galā
Deviņas ogas.
Tātad tiek uzskatīts, ka latviešiem nedēļā bija 9 dienas, kuras tiek apzīmētas ar jēdzienu – savaite
(aizgūts no lietuviešiem).

Šajā dainā skaitlis 9 minēts 3 reizes – 9 x 9 x 9 = 729. Ja pieņem, ka arī balti, līdzīgi kā citas indoeiropiešu tautas, dienas un naktis ir skaitījuši atsevišķi, tad 729 : 2= 364,5 – līdzīgs skaitlis Gregora kalendārā lietotajām 365 dienām.

E. Brastiņš gadu dala astoņos, 45 dienu laikos, ar piecām 9 dienu savaitēm katrā. Ar šādu sadalījumu parastajā gadā paliek pāri 5 un garajā gadā – 6 dienas, kas saskaņā ar dainās minēto sadalās starp Ziemasvētkiem un Lieldienām, kurus svin vairākas dienas pēc kārtas (Brastiņš, 1967).

E. Brastiņa nopelns ir arī aktīvajā politiskajā darbībā, cenšoties panākt, lai latviskās tradīcijas tiek mācītas skolās. Savu atklājumu izplatīšanai E. Brastiņš radīja Dievturu kustību, kas kā organizācija „Latviešu Dievturu draudze" nodibinājās 1926. gada 26. jūlijā (Brastiņš, 1932). Jāatzīst gan, ka 80. gados šīs kustības turpinātāji savas dievturu sapulces organizēja ļoti līdzīgi, kā tas notiek baznīcas dievkalpojumos, kad mācītājs lasa spredīķi, koris pēc tam dzied dziesmas. Vienīgi grēku nožēlošana, svētais vakarēdiens tika aizstāts ar vienkāršu mielastu un draudzīgām sarunām pie tā. Šī sanāksmju un arī gadskārtu svinību forma patika gados vecākiem ļaudīm, bet jaunākie ļaudis to sāka kritizēt par baznīcas stilā dziedātām

dziesmām un spredīķiem, aizsākot jaunu folkloras kopu kustību, kuras galvenā prioritāte bija dziedāt etnogrāfiskā stilā, izmantot etnogrāfiskās kokles dziesmu pavadījumos un svinēt gadskārtu svētkus dabā.

Šajā vēstures diskursā vēl jāatzīmē starpkaru folkloristikā ievērojamākie pētnieki: P. Šmits – folkloras, mitoloģijas un ticējumu pētnieks; K. Straubergs – buramvārdu un paražu izdevējs, tautas mitoloģisko, demonoloģisko un maģisko priekšstatu pētnieks; Ludis Bērziņš – tautasdziesmu un folkloristikas vēstures eksperts; Pēteris Birkerts – anekdošu izdevējs, tautas prātniecisko, ētisko un estētisko uzskatu pētnieks; Jānis Alberts Jansons – vācu kultūrvēstures etnoloģijas pārstāvis, latviešu masku gājienu pētnieks (Nac. Enciklopēdija, 2020).

Pētot gadskārtu ieražu tradīciju attīstīšanās vēsturi, kā lielākās autoritātes jāpiemin ASV dzīvojošos Māru un Marģeru Grīnus, kuri 1983. gadā izdevuši krājumu "Latviešu gads, gadskārta un godi". Tas joprojām ir populārākais avots, kuru ņem vērā savā gadskārtu svētku svinēšanā mūsdienu folkloras kopas un tradīciju pētnieki. Māra Grīna (E. Brastiņa meita) un Marģers Grīns turpinājuši brāļu Brastiņu darbu, gadskārtu svētkus izpētot padziļināti (skat. 17. att.) no dažādu folkloras žanru aspektiem un ņemot vērā jaunākos vēstures pētījumus. Viņi iesaka svētkus svinēt konkrētos datumos (Grīns, Grīna, 1983). Attēlā ir redzams pirmais mēģinājums salāgot svētku svinēšanas ģeometrisko kvadrātu – ornamentu ar Gregorija kalnedāru.

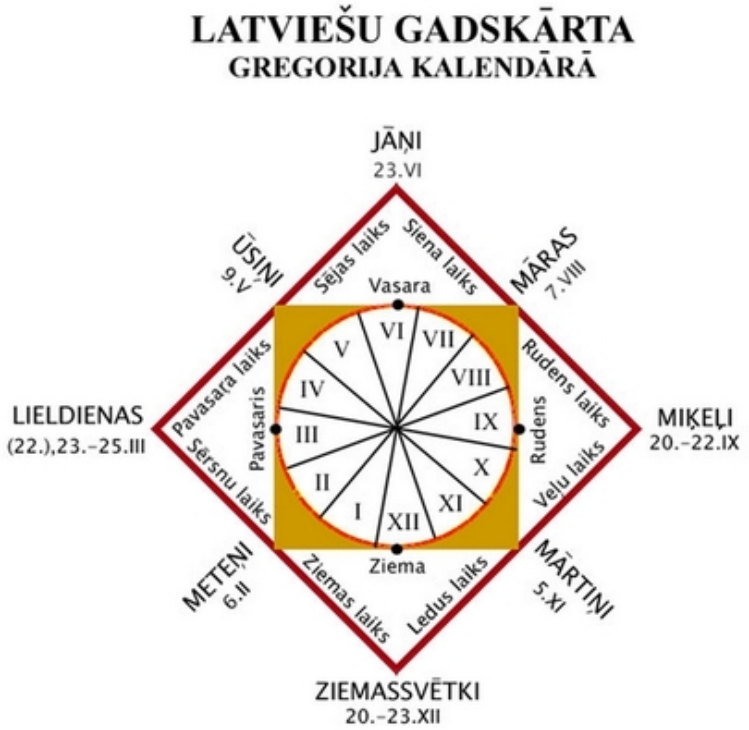

18. attēls. **Grīnu gadskārtu svētku svinēšanas laiks**
(Avots: http://parmonetam.lv/wp-content/uploads/2017/04/5304776.jpg)

Padomju laika pētnieki – Osvalds Līdeks (“Latviešu svētki. Latviešu svinamās dienas” 1992), Edīte Olupe – uzskata, ka vārdu “svētki” latvieši aizguvuši no slāviem, ka viņi lietojuši tādus apzīmējumus kā laika dienas, pasvētdienas, svētes. E. Olupe uzsver, ka gadskārtu tradīcijās katrai veicamajai darbībai, dziesmai, simbolam ir sava vieta, nozīme un jēga (Olupe, 1992). Olupes pētījumu lauks ir ne tikai tautasdziesmas, bet arī tautas ticējumi, profesora Kārļa Strauberga (1890–1962) savāktie paražu apraksti un buramvārdu formulas, tāpēc viņas piedāvātais svinamo dienu saraksts ir iespaidīgi garš (skat. 3. tab.).

3. tabula. **E. Olupes svinamo dienu saraksts**

Nr.	Mēnesis	datums	Astoņas galvenās laika dienas	Mazāk svarīgas svētes
1.	Decembris	25.-27.	Ziemassvētki	
2.	Janvāris	6.		Zvaigznes diena
3.	Janvāris	17.		Teņa diena
4.	Janvāris	19.-20.		Bašķu diena
5.	Februāris	2.		Sveču diena
6.	Februāris	5.		Agatas diena
7.	Februāris	Jaunā mēneša dienā	Metenis	
8.	Februāris			Pelnu diena
9.	Februāris	24., 25.		Matīsa diena
10.	Marts	17.		Ģertrūdes diena
11.	Marts	21.		Benedikta diena
12.	Marts - Aprīlis	21.; pirmajā pavasara pilnmēnesim sekojošajā svētdienā	Lieldienas	Pūpolu svētdiena Zaļā ceturtdiena Lielā piektdiena
13.	Aprīlī	23.	Jurģi – Ūsiņa diena	
14.	Maijs	1.		Lapu diena
15.	Maijs	25.		Urbāna diena
16.	Maijs	50 d. pēc Lieldienām		Vasaras svētki
17.	Jūnijs	15.		Vītus diena
18.	Jūnijs	24.	Jāņi	
19.	Jūnijs	29.		Pēteri
20.	Jūlijs	2.		Laidene
21.	Jūlijs	25.		Jēkaba diena
22.	Jūlijs	26.		Annas diena

23.	Augusts	10.		Labrenča diena
24.	Augusts	15.	Lielā Māra	
25.	Augusts	24.		Bērtuļa diena
26.	Septembris	29.	Miķeļi, Apjumības	
27.	Oktobris			Veļu laiks
28.	Oktobris	28.		Simjūda diena
29.	Novembris	10.	Mārtiņa diena	
30.	Novembris	25.		Katrīnas diena
31.	Novembris	30.		Andreja diena
32.	Decembris	4.		Barbaras diena
33.	Decembris	6.		Niklāva diena
34.	Decembris	13.		Lūcijas diena

Iepazīstoties ar šo uzskaitījumu, jāsecina, ka tas ir uzskatāms pierādījums kristietības un pagānisko tradīciju sajaukumam.

Noslēdzot šo īso atskatu vēsturē, jāsecina, ka nav iespējams runāt par sistēmiskām, autentiskām gadskārtu ieražu tradīcijām, viengabalainu pagānisko tautas pasaules uzskatu Latvijas teritorijā no vissenākajiem laikiem līdz 20. gs. beigām, jo

- katra sentauta ir izdzīvojusi savu atšķirīgu vēstures notikumu pieredzi;
- kari un to radītā postaža, mēris nevarēja neietekmēt tautas garīgos uzskatus;
- pagāniem vardarbīgi uzspiestā kristietība nevarēja neietekmēt senos rituālus;
- pirmo reizi rakstītajā avotā tautasdziesma kā tautā eksistējošs fakts tiek minēta tikai Paula Einhorna 1636. gadā izdotajā "Latviešu cilšu reformācija" (17. gs.), tāpēc nevar noteikt, vai vēlāk pierakstītajā un savāktajā folklorā atspoguļojas senākais, pagāniskais sentautu pasaules uzskats, tradīcijas;
- vācu, prūšu hronikās minētā informācija par pagānu dievībām, to kultu ir tendencioza un neatspoguļo tradīcijas to patiesajā veselumā un autentiskumā;
- nav zināma jaunlatviešu publiskās darbības, tautiskā romantisma laiku rakstnieku daiļdarbu ietekme uz tautasdziesmu saturu.

Taču atrastās arheoloģiskās liecības skaidri norāda uz gadsimtiem ilgi pastāvošo solāro kultu Latvijas teritorijā dzīvojošo tautu pasaules uzskatā.

1.2. Tradīciju attīstība senāk un tagad

Šajā nodaļā tiks aplūkota tradicionālās kultūras kustība sabiedrībā kā tautas etniskās apziņas pašsaglābšanās parādība nolūkā izvērtēt tālākās tradīciju attīstības perspektīvas. Neizprotot šos procesus, nevar plānot pedagoģisko procesu mūsdienu skolēniem mācību iestādēs.

Ar jēdzienu "tradīciju attīstība mūsdienās" tiek apzīmēts laiku, sākot no Trešās atmodas jeb Dziesmotās revolūcijas, kas noveda pie Latvijas neatkarības atjaunošanas 1991. gadā. Tieši šajā dziesmotajā revolūcijā ar jaunu sparu atdzima tautas tradicionālā kultūra. Folkloras kopu kustību uzsāka Dainis un Helmī Stalti, 1976. gadā nodibinot folkloras draugu kopu "Skandinieki". Tās dalībnieki ne tikai svinēja gadskārtu svētkus, dziedāja dainas un mācījās spēlēt senos mūzikas instrumentus, bet arī aktīvi iestājās par latvisku valsti un tradīciju mācīšanu skolās. Folkloras draugi, ieguvuši zināšanas, dibināja savas folkloras kopas citās vietās. Mūsdienās pazīstamākās kopas: "Iļģi" (Ilga Reiznieces vadībā), "Rasa" (Valda Muktupāvela vadībā), "Dimzēns" (Veltas Lejas vadībā). Ar Skandinieku līdzdalību aizsākās arī starptautiskais folkloras festivāls "Baltica".

Deviņdesmitajos gados Ilga Reizniece uzsāka aktīvu darbību skolotāju tālākizglītošanā, organizējot kursus, seminārus dažādos Latvijas novados un mācot tradicionālās dziedāšanas prasmes. Viņa pieaicināja arī etnogrāfus, vēsturniekus, amatniekus, kas sniedza skolotājiem plašāku priekšstatu par tautas tradīcijām. Šo iniciatīvu tālāk pārņēma Māra Mellēna (filozofe), Valdis Muktupāvels (mūziķis) un Ernests Spīčs (latvju danču eksperts), kuri organizēja "Balto stundu" skolotāju kursus un 2004. gadā savu desmit gadu pieredzi apkopoja biezā "Gadskārtu grāmatā". Diemžēl šī iniciatīva mūsdienās turpinās tikai interešu izglītības līmenī un "Baltās stundas" kā mācību priekšmets plaši neieviesās Latvijas skolās. No deviņdesmitajiem gadiem līdz mūsdienām "Baltās stundas" vēl vada Līvānu 1. vidusskolas skolotāja un folkloras kopas "Ceiruļeits" vadītāja Anna Kārkle un Ilmāra Gaiša Kokneses vidusskolas skolotāja, folkloras kopas "Urgas" vadītāja Inguna Žogota.

Bet 2009. gadā tika nodibināta Folkloras biedrība, kura pulcēja folkloras kopu, etnogrāfisko ansambļu un etnisko kultūras centru vadītājus un aktīvistus no visas Latvijas.

Tās dibinātāji – Helmī Stalte, Andris Kapusts, Liāna Ose, Jeļena Jekimova. Ilgus gadus to vada Andris Kapusts (arī folkloras kopas "Grodi" vadītājs). No vienas puses, ar šīs kustības palīdzību dziļāk tika izzinātas un saglabātas tradīcijas, bet, no otras puses, tās tuvinājās skatuves kultūrai, katru gadu pārciešot skates, izpildījuma un tērpu autentiskuma pārbaudes, kuras organizēja KM Latvijas Nacionālais kultūras centrs. Arī ikgadējais Starptautiskais Masku tradīcijas festivāls, kuru viņi organizē gada sākumā kā karnevālu, gan popularizē

sabiedrībā maskošanos Mārtiņos, Ziemassvētkos un Meteņos, gan arī padara šīs tradīcijas bezjēdzīgas, jo vienlaicīgi tiek svinētas 3 gadskārtas nesaistīti ar norisēm dabā (novembrī-februārī).

Arī Dziesmu un deju svētku tradīcija turpinājās – koriem, tautas deju kolektīviem pirms lielās kopā sanākšanas bija jāiziet vairāku pakāpju skates. Pēdējos gados arī folkloras kopas iekļaujas šajā tradīcijā.

Tas viss, no vienas puses, popularizēja tautas kultūru, uzturēja to dzīvu sabiedrībā, bet, no otras puses, tās praktizētājus padarīja par no tautas masas atšķirīgiem ekspertiem – skatuves māksliniekiem, kuri nu jau piekopj savas tradīcijas tāpēc, ka par priekšnesumu tiek maksāts. Un joprojām Latvijas pašvaldības folkloras kopām maksā par gadskārtu svētku organizēšanu vietējiem iedzīvotājiem. Tas ir pilnīgi cits pasaules uzskats, nekā tas bija senčiem, kuri piekopa tradīcijas tāpēc, ka tā ir dzīves nepieciešamība runāt ar Sauli, Dievu, Laimu, Māru, izlūgties auglību laukiem, lopiem, dārziem, cilvēkiem. Nevarētu teikt, ka folkloras kopas savos priekšnesumos neko nepielūdz, nekam nenovēl auglību un svētību. Tas viss tiek darīts, abstrahējoties no reālās dabas vides, var teikt, drīzāk iztēlē, raugoties ar iekšējo redzi un pasauli un skatītāji, klausītāji, kas to vēro un vērtē drīzāk jūtas neērti par neīstuma sajūtu, ko piedzīvo. Folkloras kopu autentiskie pakalpojumi to dārdzības pēc vairs nav pieejami daudzām mācību iestādēm, kuru budžetā nav piešķirts kam tādam finansējums.

Padziļināti pētot etnogrāfisko ansambļu repertuāru vietnē www.garamantas.lv nākas secināt, ka gadskārtu dziesmas vecākā gadugājuma sievas pārsvarā nedzied, jo, iespējams, arī vairs tās nesvin. Veco sievu savstarpējās komunikācijas forma – gadiem ierastās vakarēšanas ar rokdarbiem un dziedāšanu gan ir vēl dzīva un aktuāla tradīcija. Dziesmu saturā dominē precību un vispārēja rakstura dzīvesziņas tēmas. Tieši etnogrāfisko ansambļu vidē ir autentisko dziesmu teicējas, kuras šobrīd ir jau ļoti vecas, tāpēc tiem, kuri vēlas sastapt dzīvu teicēju, ir jāpasteidzas!

Interesanti ir papētīt, kuros Latvijas teritorijas novados šobrīd ir etnogrāfiskie ansambļi (skat. 19. att.). Jāsecina, ka tie koncentrējas Kurzemē un Latgalē noteiktos apgabalos. Un gadskārtu ieražu tradicionālie rituāli šīm sievām nav aktuāli tāpēc, ka pārsvarā paralēli etnogrāfiskai dziedāšanai viņas dzied arī baznīcas dziesmas un apmeklē dievkalpojumus kristīgajā baznīcā. Suitu sievas pat ir izaudzinājušas savu mācītāju, kurš jau no bērnības kopj abas tradīcijas – gan etniskās, gan kristīgās, tāpēc arī pieļauj, ka suitu sievas baznīcā dzied burdondziesmas ar tautasdziesmu saturu. Vai var secināt, ka šinī gadījumā kristīgā tradīcija ir veicinājusi arī etniskās tradīcijas fragmentāru saglabāšanos līdz mūsdienām?

Latvijas Etnogrāfiskie ansambļi

1. Alsungas etnogrāfiskais ansamblis “Suitu sievas”
2. Baltinavas etnogrāfiskais ansamblis
3. Bārtas etnogrāfiskais ansamblis
4. Beņislavas etnogrāfiskais ansamblis
5. Briežuciema etnogrāfiskais ansamblis
6. Bozovas etnogrāfiskais ansamblis
7. Ezernieku folkloras kopa "Akmineica"
8. Gudenieku etnogrāfiskais ansamblis
9. Jūrkalnes etnogrāfiskais ansamblis "Maģie Suiti"
10. Kupravas etnogrāfiskais ansamblis
11. Medņevas etnogrāfiskais ansamblis
12. Nīcas etnogrāfiskais ansamblis
13. Nirzas etnogrāfiskais ansamblis "Raipole"
14. Otaņķu etnogrāfiskais ansamblis
15. Pušmucovas etnogrāfiskais ansamblis
16. Rikavas etnogrāfiskais ansamblis
17. Rogovkas etnogrāfiskais ansamblis
18. Rucavas etnogrāfiskais ansamblis
19. Salnavas etnogrāfiskais ansamblis
20. Saunas etnogrāfiskais ansamblis “Naktineica”
21. Šķilbēnu etnogrāfiskais ansamblis
22. Tilžas etnogrāfiskais ansamblis ‘’Sagša’’
23. Upītes etnogrāfiskais ansamblis
24. Viļakas etnogrāfiskais ansamblis "Abrenīte"

19. attēls. **Etnogrāfiskie ansambļi Latvijas teritorijā 2020.g.**

Folkloras kopas nodarbojas arī ar tradīciju pētniecību savā lokālajā teritorijā un mēģina rekonstruēt no jauna rituālus, kuri ir saglabājušies tikai nostāstos vai aprakstos. Darbojas arī lauku kapellas, kuras rekonstruē instrumentālo un deju mūziku, brīvāk to interpretējot mūsdienīgajos sarīkojumos un zaļumballēs.

Jau iepriekš tika minēts, ka E. Brastiņa uzsākto turpināja “Latvijas Dievturu sadraudze”, taču ilgus gadus tā netika uzskatīta par autentisko tradīciju praktizētājiem, jo daudzinājumu forma līdzinājās baznīcas dievkalpojumu formai. Tikai 2015. gadā ar Valda Celma ievēlēšanu dievturu goda dižvadoņa amatā sākas abu – dievturu un folkloras kopu kustību tuvināšanās. To veicināja arī nodibinājuma “Māras loks” Siguldas Dainu kalnā organizētie publiskie Jāņi kopā ar dievturiem, folkloras kopām no visas Latvijas. Biedrības “Māras loks” vadītāja Irēna Saprovska sauc sevi par dievturi, taču nav Latvijas Dievturu sadraudzē. Viņa ir izpētījusi Brastiņa mantojumu – sarakstītās grāmatas – un parūpējusies, lai tās tiktu izdotas atkārtoti mūsdienīgos izdevumos un nonāktu pie sabiedrības (“Saules gadskārta latviskajā dzīvesziņā” (2013), “Latvju dvēseles satversme. Tikumu dziesmas” (2016), “Sapratne” (2006) – veltīta latviskajam pasaules uzskatam tā veselumā). Irēna Saprovska kopā ar savu meitu, mākslinieci Agniju Saprovsku radījušas sabiedrībai interesantu gadskārtu ieražu svinamo dienu noteikšanas rīku - Laikriti (skat. 20. att.), ar kura palīdzību var salāgot Gregora un latviski-pagāniskā 9 dienu savaišu kalendārus (Saprovska, 2013).

20. attēls. **Gadskārtu dienu noteikšanas rīks - Laikritis**

(Avots: https://www.marasloks.lv/gr-mata-2.html S. Lodiņas foto)

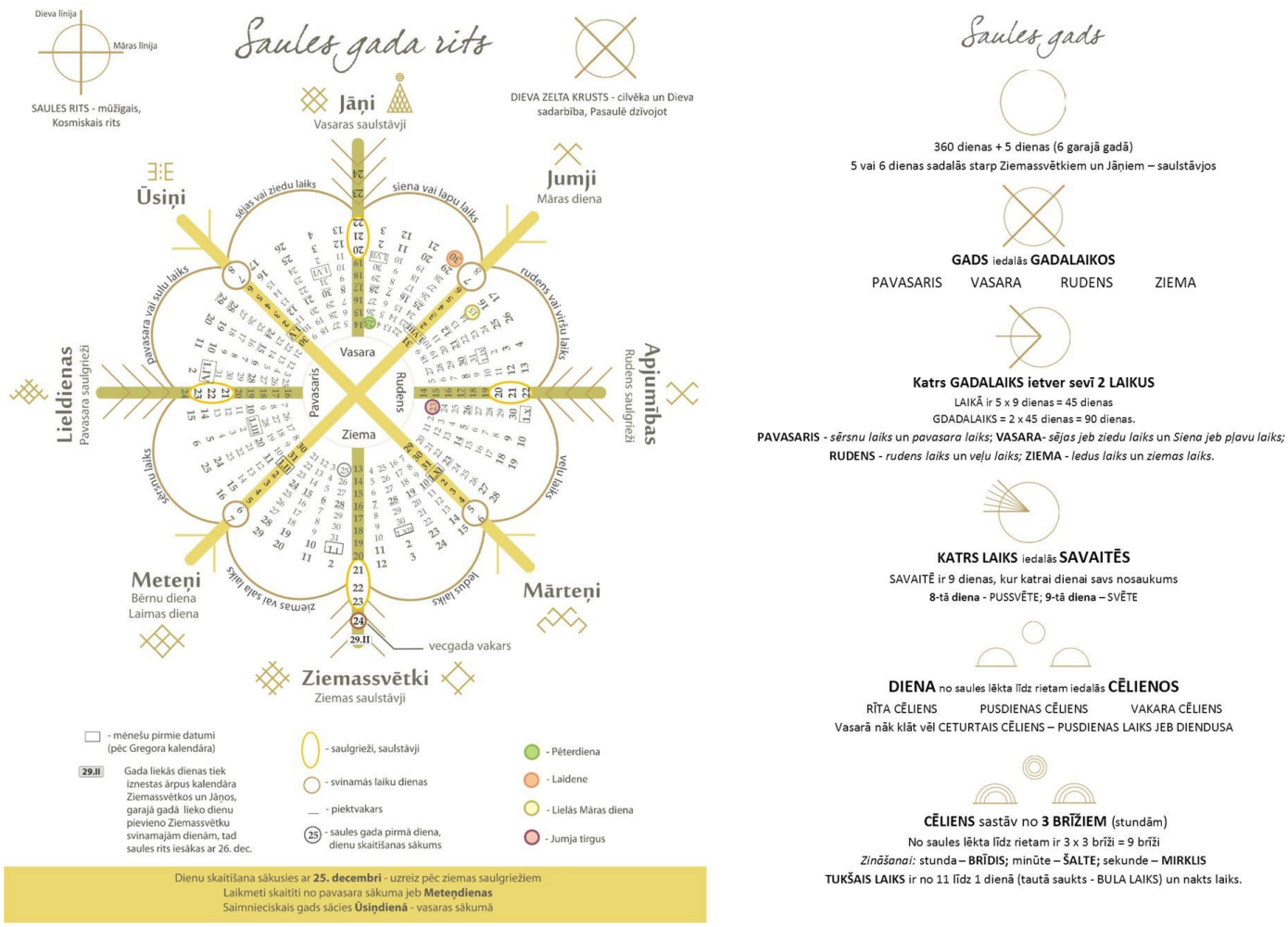

21. attēls. **I. Saprovskas Saules gada rits**

(Avots: https://www.marasloks.lv/saules-laikritis.html)

Šajā kalendārā (skat. 21. att.) Māru vietā tiek piedāvāts svinēt Jumjus, jo, patiešām, tā laika dziesmās tiek apdziedāts labību Jumis; Svētā Miķeļa, Mihaela vietā – Apjumības, jo raža tiek savesta no laukiem un noglabāta zem jumta; bet svētā kristiešu Mārtiņa no Tūras godināšanas svētku būtību I. Saprovska pagāniskajā tradīcijā skaidro, kā *Māra tin* – visu dzīvās dabas izpausmi savā Dabas kamolā Ziemas guļai – neizpausmei. Tas saskan arī ar Janīnas Kursītes pieņēmumu, ka vārds *Mārtiņš* atvasināts no darbības vārda *mirt*, ka tas simbolizē nomirstošo dabu. (Kursīte, 2018). Lai nošķirtu šos divus dažādos svētku svinēšanas iemeslus un jēgu, I. Saprovska ieviesa savā Saules gada ritā svētku nosaukumu "Mārteņi", aizgūstot no folkloras kopas "Delve" vadītājiem Ainas un Gvido Tobjiem, kuri arī 1997. gadā izstrādājuši savu konceptu par gadskārtām (skat. www.delve.lv) un pamato vārda "Mārteņi" ieviešanu ar atrasto dainu:

LD 30232

Cekulaiņu vistu kāvu

Mārtenīša vakarā,

Lai aug man raibas govis

Kā vistiņas cekulainas.

Patiešām, satura ziņā šī daina stāsta par maģisku procesu lopkopībā, kam nav nekāda sakara ar kristīgo katoļu svēto Mārtiņu, viņa zobenu un pušu pārcirsto mēteli (Kursīte, 2018, 19.). Tobji skaidro, ka vārdiem 'Mārteņi – Meteņi' ir skaniskā līdzība un, vai nav sagadīšanās, ka tieši šie abi svētki iezīmē maskošanās sākumu un noslēgumu.

I. Saprovskas izveidotais kalendārs uzskatāmi parāda E. Brastiņa ideju par liekajām gada dienām, tikai viņa tās piedāvā svinēt nevis Ziemassvētkos un Lieldienās (kā E. Brastiņš), bet Ziemassvētkos un Jāņos, pamatojot to ar astronomisko saules ceļa kustību pa elipsi nevis apli (Saprovska, 2013).

Nodibinājums "Māras loks" aktīvi iesaistās politiskajā darbībā, iestājoties par valsts atbalstu tradicionālās kultūras kopēju darbībai, par tāda mācību satura izveidi, kurš balstīts latviskajās tradīcijās. Bet 2017. gadā, apvienojot kā nosacītu domubiedru kopienu individuālus tradīciju pētniekus – etnogrāfi Indru Čeksteri, amatniekus Eduardu Klinti, Solvitu Lodiņu, pirtniekus Aelitu un Juri Batņas un sabiedriskās organizācijas, folkloras kopas "Talsi", Ramanta Jansona vadīto "Silavoti", Roberta Šilinga vadīto biedrību "Saules rits", Mada un Ineses Krūžu vadīto biedrību "Radošā apvienība Dzīvesprieks", Solvitas Lodiņas vadīto skolotāju un skolu biedrību "Kustība par latvisku kultūru izglītībā", Ingas Mīderes vadīto "MāruGuns", kas ir arī privātskola, – iesniedza LNKC Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam pieteikumu "Saules gadskārtas 8 svinamo laiku tradīciju kopšana latviskajā dzīvesziņā" (*Saules gadskārtas 8 svinamo laiku tradīciju kopšana latviskajā dzīvesziņā,* 30.06.2017). Nemateriālais kultūras mantojuma likums šajā sarakstā iekļautajiem elementiem paredz valsts finansiālu atbalstu 5 gadu programmas īstenošanai. Taču šis pieteikums tika noraidīts, jo tika apšaubīts 8 gadskārtu tradīciju autentiskums un domubiedru grupa neatbilda kopienas definējumam, lai gan pieteikumā tas bija aprakstīts šādi:

Ar elementu saistītās kopienas, grupas un indivīdi, kurus raksturo kopīga identitātes izjūta, vieno nemateriālais kultūras mantojums un vēlme to saglabāt un nodot nākamajām paaudzēm.

- Folkloras kopas – svin svētkus, uztur dzīvu dziesmu, ticējumu, rotaļu, deju un svētku tradīciju zināšanu pūru;
- Pirtnieki, kas veic rituālus noteiktos saulgriežu spēka laikos;

- Amatnieki, seno prasmju nesēji, kas gatavo svētkiem nepieciešamos materiālos priekšmetus vai dalās savās zināšanās par svētku sagatavošanu un norisi (ēdienu gatavošana, vainagu vīšanu, pūdeles u.c. rituālo priekšmetu sagatavošana);
- Mācību iestādes, kas organizē mācību procesu, pilnībā vai daļēji vadoties pēc Saules gada svētku kalendāra;
- Kultūras iestādes Latvijā, kas nodrošina novadam nepieciešamo svētku programmu daļēji vadoties pēc Saules gada rita;
- Muzeji, kas pēta un uztur dzīvu kultūras mantojumu Latvijā;
- Nevalstiskās organizācijas un kopienas, kas pulcē vienkopus domubiedrus, lai kopīgi svinētu svētkus – koptu un saglabātu seno kultūras mantojumu;
- Individuālie cilvēki, kas caur gadskārtas svētku svinēšanu izjūt un apliecina savu piederību latviskajai kultūrai.

Noraidījumā tika dots ieteikums saskaldīt gadskārtu ieražu tradīciju komponentes sīkos elementos.

Šis ir labs piemērs, kas palīdzēs palūkoties lielākā laika posmā uz tendencēm sabiedrībā. Ja tautiskā romantisma laikā tika pieliktas lielas pūles, lai tradicionālās kultūras mantojumu pa atsevišķam elementam savāktu kopā vienā veselumā, tad tagad esam situācijā, kurā valsts finansējums tiek piešķirts tikai atsevišķam elementam – autentiskas detaļas saglabāšanai un tālāk nodošanai. Ja tautiskā romantisma laikā katrs pētnieks jutās kā bite, kura savu medu nes uz kopējo stropu, tad tagad esam situācijā, ka šīs bites savstarpēji naidojas un cīnās par varu, kurai piederēs viss strops. Šis Nemateriālās kultūras mantojuma saraksts veicina arī sabiedrības, tautas tradīciju kopēju noslāņošanos svarīgākos, pareizākos un mazāk svarīgos, nepareizos. Jaunlatviešu centieni iedvesmot visu latviešu tautu celt nacionālo, etnisko pašapziņu rezultējušies ar situāciju, kurā daži indivīdi lemj, ko tālāk saglabāt, ko nē, ko atbalstīt, ko nē, kam piešķirt finansējumu, kam nē, kas autentisks, kas izskaužams, kurš kompetents, kurš nepraša. Tā ir bīstama un mākslīgi radīta situācija, kura var novest līdz tradicionālās kultūras nepopularitātei, necieņai un pilnīgai noliegšanai tautā. Šī tendence ir jau jūtama izglītības politikā, neiekļaujot mācību saturā visus gadskārtu svētkus, skatot tos tikai vēsturiskā diskursā, jo tie nav aktuāli mūsdienu skolēniem (skat. II d. 4. nod.).

Iepriekš minēto procesu fonā pēdējos gados strauji attīstījusies pirtnieku kustība. Vairākas biedrības (“Latvijas Pirts savienība”, “Lauku pirtnieki”, “Latvijas pirts”, “Pirts skola” u.c.) organizē kursus, seminārus, praktiskās nodarbības, kuras apmeklē visdažādāko sabiedrības profesiju pārstāvji, kuri tieši nav saistīti ar folkloru. Tautas senās zintis autentiskāk vai ne tik autentiski tiek nodotas no mutes mutē. Senlatviskā zāļu pirtī izbaudītās sajūtas neatņems nekāds komisijas lēmums un profesionālo tradīciju pētnieku, ekspertu

viedoklis. Tauta lūdz Dievu pirtī un pašattīrās no mākslīgi uzbūvētām prāta konstrukcijām. Tautas tradīciju eksistences jēga atgriežas pie pašas tautas. Ne jau ekspertu cīņas par vienas vai otras tradīcijas mūsdienīgās interpretācijas izpausmēm un prestižie megakoncerti nodrošinās tautas tradīciju tālāknodošanu nākamajām paaudzēm, bet latviskā Dieva, Māras, Laimas un citu dabas spēku turēšana godā un cieņā ikviena tautas pārstāvja ikdienā.

Par to jau daudzus gadus domā arī pētījuma autore. 2012. gadā domubiedru grupā, īpaši organizētā domāšanas darbnīcā, tika meklēta gadskārtu ieražu simboliski filozofiskā jeb, kā min psihologi – intrapsihiskā (uz iekšu vērstā) jēga. Balstoties uz zināšanām psiholoģijā, tika radīts daudzlīmeņu simbolisks modelis, kurš parāda dabas un cilvēka psihes procesu ciešu saistību. Pēc vairākiem gadiem autore to ir attīstījusi tālāk (skat. 22. att.). Tā pamatideja – gadskārtu cikls nav tikai svētku svinēšanas cikls, bet ietver sevī daudz universālākas likumsakarības – izpratni par jebkuras parādības cikliskumu eksistencē. Indivīdam ir svarīgi to izprast, lai nebūtu jācieš, pieķeroties mainīgām un laicīgām lietām, procesiem, parādībām gadījumos, ja tās tiek atņemtas vai beidzas dabiskā kārtībā. Svētku rituālās darbības to svinētājus simboliski ieceļ sakrālajā laikā, kurā var apziņā atjaunot, atkal atcerēties, apjaust šo izpratni par dievišķo kārtību un pieņemt sevi un citus; savu un citu rīcību; notikumus tādus, kādi tie ir, gūstot vien atziņas, mācības un iekšējo mieru.

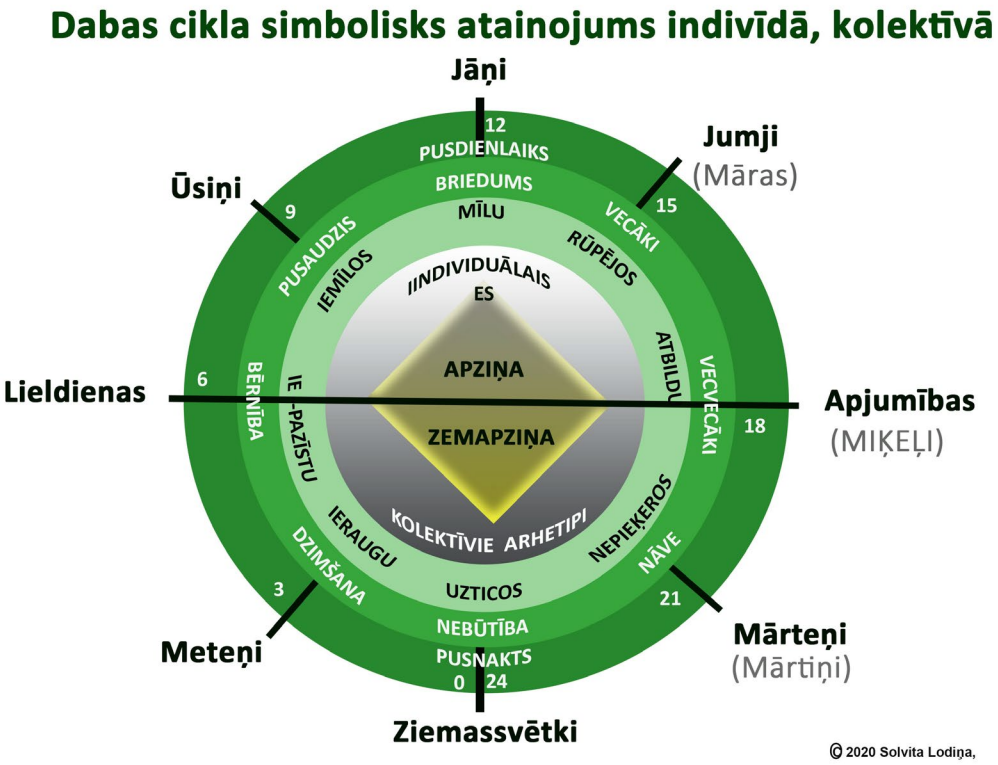

22. attēls. **Dabas cikla simbolisks atainojums indivīdā, kolektīvā**
(Solvitas Lodiņas zīm. 2020)

A Dabas cikli (skat.22. att):

- **Visuma neeksistence - eksistence**
- **Gadalaiki**: ziema, pavasaris, vasara, rudens
- **Viena diennakts**: pusnakts, rīts, pusdienlaiks, pēcpusdiena, vakars - 24 h
- **Vienas stundas, minūtes cikls – 60 min, 60 sek.**

C Cilvēka, viņa psihes procesu cikls

- **Mūžs** (Mūža Godi)
  Piedzimšana, bērnība, pusaudžu gadi, briedums, vecāks, vecvecāks, nāve
- **Domāšanas - darīšanas cikls**
  idejas radīšana, plānošana, īstenošana, izvērtēšana (secinājumu izdarīšana)
- **Jūtu cikls**
  Ieraudzīšana, iepazīšanās, iemīlēšanās, mīlēšana, rūpēšanās, atbildība, nepieķeršanās, uzticēšanās (Dievam)

B Sabiedrības cikli:

- **Sabiedrības politiski-ekonomiskie cikli** (labklājība, ekonomiskās krīzes)
- **Institūciju un organizāciju, projektu pastāvēšanas cikls**
  Veidojas, plāno, īsteno, attīstās, gūst zaudējumus, likvidējas
- **Gadskārtu ieražu svētku cikls kā sabiedrības kultūras parādība**: Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņi, Jumji, Apjumības (Miķeļi), Veļu laiks, Mārteņi.

Biedrības "Kustība par latvisku kultūru izglītībā" domāšanas darbnīcās radītais izglītības modelis mācību programmu un pedagoģiskā procesa veidošanai.

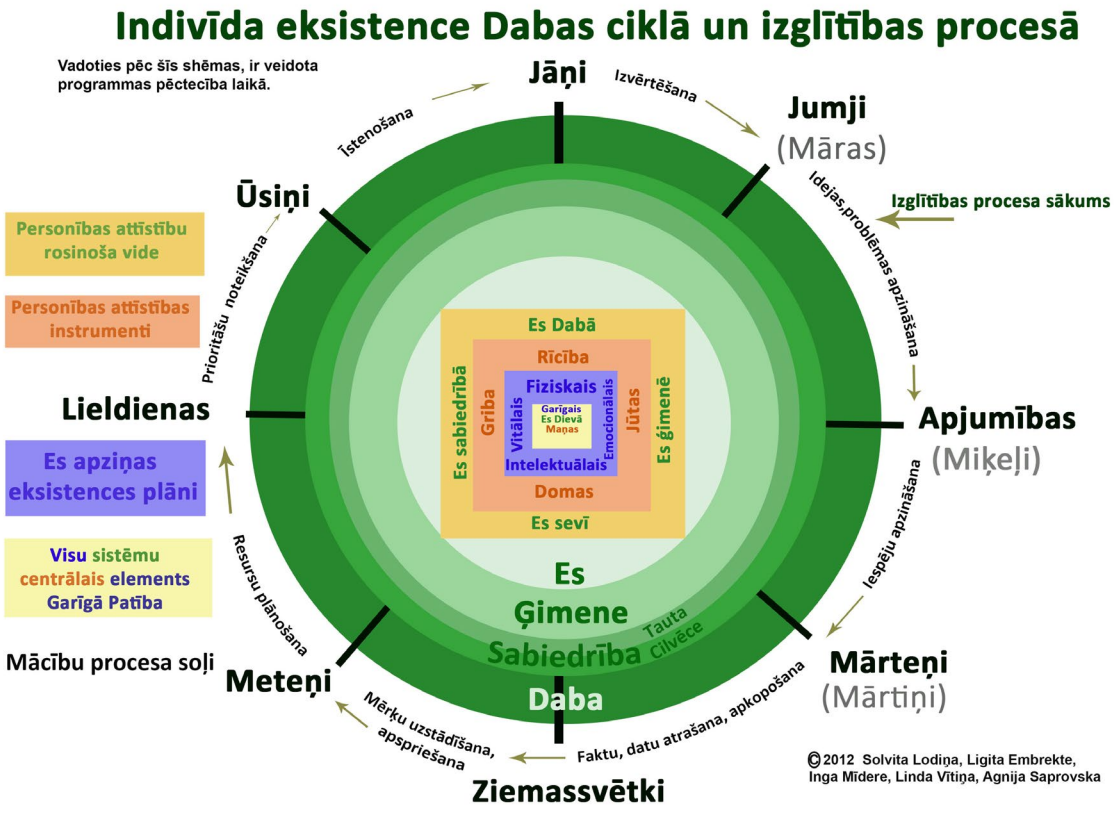

23. attēls. **Indivīda eksistence Dabas ciklā un izglītības procesā**
(Solvitas Lodiņas zīm. 2012)

Pamatkoncepts šai shēmai (skat. 23. att.) – skolēniem jāmāca visas gadskārtas, neizlaižot nevienu, un atbilstošajos laikos, lai viņu personības veidotos harmoniski, saskaņā ar Dabu. Šāds skatījums mūsdienu skolēnam sniedz jaunu jēgas izpratni gadskārtu ieražu svētku izziņai un apguvei pedagoģiskajā procesā. *(Indivīda eksistence Dabas ciklā un izglītības procesā.* Lodiņa, Embrekte, Mīdere, Vītiņa, Saprovska, 2012, iekļauts kā DVD datu pielikums Lodiņa, Tobe, Eihmane, Broka, 2014).

Tāpat mītoloģisko pasaules uzskatu, kuru līdz šim pagānu reliģisko uzskatu, folkloras pētnieki apkopoja un aprakstīja kā ārpus cilvēka psihes autonomi eksistējošu parādību, var skatīt intrapsihiski (skat. 24. att.) – kā cilvēka psihes procesu simbolisku atainojumu, arhetipus (Jungs, 1994). Dievs cilvēka psihē - Patība, Ego – Velns, Personību veido un virza uz attīstību domāšanas procesi – Dievadēli: divkosīgais Jumis, kurš ir arī pats sev oponents un iedvesmotājs; svārstīgais Metenis, kurš mētājas no viena "grāvja", otrā, bet kustībā attīstās (brauc tālu ar ragaviņām…), Ūsiņš – spējīgs tikt galā ar nemiera "zirgiem" un "indīgiem bišu dzēlieniem" – kritiku, lai iegūtu apgaismības atskārsmes (Gaismas dievs); Jānis – gudrības iemiesojums (loģiskā domāšana?), kurš sargā radīto (Visa plaša pasaulīte Apakš Tavas cepurītes!). Bet Laima mīt cilvēka attieksmē un emocijās – psihiskajos procesos, kuri noved pie laimes vai depresijas sajūtām. Pērkons cilvēka psihē ir taisnīguma izjūta un citu tiesnesis, dalītājs labajā un ļaunajā, vērtīgajā un nevērtīgajā. Savukārt Māra cilvēkā palīdz regulēt fiziskos orgānus – "ganīt lopus", rūpēties par veselību. Jūras māte un visu ūdeņu mātes cilvēka psihē ir mierīga vai uztraukta nervu sistēma (ūdens simbolizē apziņu). Bet Vēja māte cilvēkā ir elpa, kuru tas ieelpo, izelpo. Meža māte cilvēka psihē simbolizē vēlmju, dažādu iegribu – augu un kaislību – dzīvnieku pavēlnieci. Bet Dārza, Puķu un citas tamlīdzīgas mātes simbolizē raibo dzīves pieredzi. Ceļa māte psihei varētu palīdzēt nestagnēt, nepieķerties, bet doties tālāk.

24. attēls. **Intrapsihiskais mitoloģisko dievību sistēmas redzējums**

(Solvitas Lodiņas zīm. 2012)

Šāds intrapsihisks mitoloģijas skatījums ir aizgūts no pasaku terapeitiem, psihologiem (Зинкевич – Евстигнеева, 2006; Dikmans, 2000; Kons, 1984).

Taču sākotnējā ideja intrapsihiski paraudzīties uz latviešu mitoloģiskajiem tēliem – dievībām – tika gūta, iepazīstoties ar stāstu par Paņgu – vienīgo kosmogonisko mītu Ķīnas mitoloģijā. Paņgu ir pirmcilvēks, demiurgs, kurš auga līdz ar pasauli un palīdzēja tai attīstīties.

Ma Su grāmatā „Iši" („Vēstures izskaidrojumi") raksta par Paņgu nāvi: "Kad Paņģu nomira, viņa elpa kļuva par vēju, balss - par pērkona dārdiem, labā acs – par sauli, kreisā – par mēnesi. Viņa četras ekstremitātes un pieci skeleta kauli pārvērtās par četriem zemes galiem un piecām virsotnēm, asinis – par upēm, dzīslas un asinsvadi – par ceļiem, muskuļi – par aramzemi, mati – par zvaigznēm, zobi un kauli – par metāliem un akmeņiem, sēkla un kaulu smadzenes – par pērlēm un nefrītu, sviedri – par lietu un rasu. Tiklīdz uzpūta vējš, visi kukaiņi uz ķermeņa kļuva par melnmatainajām tautām" (*Mīts par Paņgu*, b.g.).

Daļa pētnieku šaubās, ka nostāstos par Paņģu atspoguļojās seno ķīniešu mitoloģiskie priekšstati. Šie pētnieki norāda, ka Paņģu vārds parādās avotos samērā vēlu – ap 3. gs. p.m.ē. Nostāstu saturs, kā arī etnogrāfiski fakti liek domāt, ka Paņgu tēls sākotnēji izplatījies D - Ķīnas tautu vidū (*Mīts par Paņgu,* b.g.). Secinājums – ķīnieši šo nostāstu aizguvuši vēlāk.

Apkopojot šajā nodaļā izklāstīto, var secināt:

- lai plānotu skolēniem aktuālu mācību programmu saturu, kurā iekļaut tradicionālās kultūras vērtības – folkloru, mitoloģiju, jāizseko tradicionālās kultūras attīstības procesiem sabiedrībā;
- ja jaunlatviešu – tautiskā romantisma – laikā tauta iesaistījās mutvārdu tradīcijas vākšanā, pierakstīšanā un pētniecībā, pasaules uzskata kopveseluma aptveršanā, tad tagad ir tendence šo veselumu dalīt pēc iespējas sīkākos elementos, kas perspektīvā var novest tautas apziņu fragmentētā pasaules uztverē un veseluma pazaudēšanā;
- ja ilgus gadsimtus svešas varas pakļāva pamattautas (sentautas), veicinot vardarbīgu kristietības uzslāņošanu pagāniskajām tradīcijām vai pat pilnīgu iznīcināšanu uz kādu laiku, tad tagad tradīciju tālāko attīstīšanu vai neattīstīšanu nosaka mākslīgi veidotas komisijas dažu cilvēku – ekspertu sastāvā, kas draud ar tradīciju pilnīgu izsīkšanu tautas ikdienas apziņā, jo parastie, nekompetentie iedzīvotāji baidās nepareizi tradīcijas turpināt. Ja pirmajā gadījumā iedzīvotāji centās tradīcijas saglabāt par spīti visam, tad otrajā gadījumā to iznīkšana ir pakļauta lielākam riskam – pilnīgai vienaldzībai jeb idejai, ka tas uz viņiem neattiecas – lai saglabā tradīcijas tikai tie, kuri ir kompetenti;

- folkloras kopu, tautas tradīciju kopēju vēlme nopelnīt ar tradīciju mākslinieciscku, ārišķīgu, bez iekšējās jēgas izrādīšanu uz skatuves degradē tradīcijas garīgo vērtību un neveicina tās iepazīšanu skolēnu, skolu vidē;
- tradīciju attīstības vēstures nezināšana rada pārrāvumu starp senču kultūru un mūsdienu tradīciju pārāk patvaļīgu interpretāciju;
- tradīciju ietekmes vēstures zināšana palīdz atbrīvoties no bezjēdzīgiem, svešiem reliģiskajiem uzslāņojumiem un attīstīt to tālāk, akcentējot vērtīgāko, būtiskāko nākamajām paaudzēm;
- nevis jāvairo sabiedrībā savstarpēji konkurējošas folkloras kopas, eksperti, biedrības, apvienības, bet jāizveido tāda politika un izglītības sistēma, pedagoģiskais process, kurā katrs iedzīvotājs iepazīstas ar etnisko tradīciju minimumu un, nebaidoties kaut ko darīt nepareizi vai nekompetenti, pielieto savā modernajā ikdienā – regulāri peras latviskā pirtī; attīsta domāšanas, emociju, procesu, notikumu, attiecību ciklu izpratni gadskārtu cikla ietvarā; veic emocionālu pašterapiju, spontāni, intrapsihiski, nevis ārpus sevis, sarunājoties ar mitoloģiskajiem tēliem, dievībām kā savā individuālajā un arī kolektīvajā zemapziņā esošām būtnēm – arhetipiem;
- gadskārtu ieražu svētki jāsvin, saprotot to izcelsmi un jēgu, salāgojot ar moderno skatījumu un piedzīvojot empīriski, nevis teorētiski;
- Dziesmu un Deju svētku tradīcija, folkloras festivāla "Baltica", tradicionālo masku festivālu tradīcijas ir mērķis, kuram tiek pakārtots tautas tradīciju kopēju ilgstošu mēģinājumu process, kas no vienas puses, veicina tradīciju aktualizēšanu sabiedrībā, no otras puses, padara tās par kampaņveidīgu mākslinieciscku parādību, kura neatspoguļo patieso moderno dzīvesziņu un veido dažādus komisiju, ekspertu filtrus – hierarhijas ar laba atalgojuma sistēmu. Jautājums paliek atklāts: kurp tas novedīs tradicionālo kultūru sabiedrībā vēl pēc 150 gadiem?

Nākamajā nodaļā autore turpinās iedziļināties mācību iestādes pedagoģiskajā procesā, definējot gadskārtu ieražu svētku elementus, kurus mūsdienu bērni varētu apgūt, kā arī analizēs audzināšanas procesa, vides, integrēta mācību satura, novadu kultūras atšķirību nozīmi latviskā pasaules uzskata veidošanā, kā arī analizēs dažādu autoru līdz šim sastādītos tautisko, latvisko tradīciju mācīšanas konceptus – programmas, izdarot secinājumus, kāpēc tie neieviesās, netika turpināti, nenonāca līdz šodienas izglītības piedāvājumam. Tāpat autore analizēs integrēta mācību procesa priekšrocības un trūkumus tautas tradīciju apguvē. Lai kvalitatīvi interpretētu empīrisko pētījumu sadaļu, autore turpinās apzināt teorētisko literatūru, pamatojot dažādus apsvērumus, bet secinājumi kalpos gadskārtu ieražu svētku elementu pedagoģiskajā procesā veiksmīgākai nodefinēšanai.

2. Gadskārtu ieražu svētku, to elementu izziņa un apguve mācību iestādes vidē, pedagoģiskajā procesā

2.1 Audzināšanas procesa, novadu kultūras atšķirību, pedagoģiskā procesa vides, pedagoga personības, integrēta mācību satura nozīme skolēna vairāku līmeņu identitātes apziņas veidošanā

Skola2030 teorētiskajās nostādnēs tiek akcentēta sociāli – emocionālā audzināšana, vērtības un tikumi kā caurviju prasmes skolēna personības morāli – ētiskajā izaugsmē, atbilstoši *Izglītojamo audzināšanas vadlīnijām* (MK noteikumi Nr. 480, 2016). Tas tiek formulēts šādi: "Mācību satura ietvaru veido tikumi, caurviju prasmes, izpratne un pamatprasmes mācību jomās. Skolēna mācīšanās rezultāts ir lietpratība, ja mācību procesā skolotājs integrē šīs satura dimensijas, pievēršot uzmanību gan skolēna spējai saskaņoti lietot zināšanas un prasmes daudzveidīgās situācijās, gan caurviju prasmju attīstībai un ieradumu nostiprināšanai, kas balstīti vērtībās" (Skola2030, 2020).

Ieradumu nostiprināšanu, kas balstīta vērtībās ir iespējams īstenot tikai ilgstošā audzināšanas procesā. Un tas nevar notikt ārpus kultūras konteksta – abstrakti. MK noteikumi Nr. 480 (*Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas*) paredz kultūras vides nozīmi un vērtību skolēnu valstiskās apziņas audzināšanas procesā: "Audzināšanas mērķis ir nodrošināt iespēju katram izglītojamam kļūt par krietnu cilvēku, tikumisku, rīcībspējīgu un atbildīgu personību sabiedrībā, veicināt izglītojamā izpratni par vērtībām un tikumiem, sekmējot to iedzīvināšanu, bagātināt kultūrvēsturisko pieredzi, stiprināt piederību un lojalitāti Latvijas valstij un Latvijas Republikas Satversmei" (5. p.). Savukārt turpat 9. punkts paredz: "Izglītības iestāde nodrošina estētisku, funkcionālu, drošu un izglītojamā vispusīgai attīstībai labvēlīgu mācību un audzināšanas **vidi**... "

Arī 2016. gadā izveidotajos un joprojām aktuālajos metodiskajos ieteikumos klases audzinātājiem audzināšanas stundu organizēšanā ir iekļauta tēma "Piederība valstij" (skat. 4. tab.) (*Ieteikumi klases stundu programmas īstenošanai*, VISC, 2016). Ir diferencēti dažādi identitātes līmeņi: ģimenes, novada, valsts, nacionālais, multikulturālais. Taču, kā redzams kopsavilkuma 4. tabulā, identitātes līmeņu formulējumos nav ievērota konsekvence. Tāpēc arī pašiem metodikas autoriem brīžam jūk šie līmeņi, ko apstiprina tēmu formulējumi. Atzinīgi vērtējams to tematu formulējumus, kuri tabulā nav īpaši izcelti, bet iekopēti kā veiksmīgi un atbilstoši. To gan nevarētu teikt par visiem tematiem. Treknrakstā ir īpaši izcelti temati, kuri ir neveiksmīgi noformulēti un ir negatīvs piemērs pašu autoru neizpratnei, piem., 1.-3. kl. pie Nacionālās identitātes ir ievietots 5. temats, kurš attiecas uz multikulturālo vidi un tajā ir 6. temats, kurš attiecas uz valstisko un novada piederības līmeni. Līdzīgs juceklis ir

vērojams 7.-9. klašu tematu sakārtojumā – 1., 3. temats attiecas uz multikulturālo vidi, bet 5., 7. – uz valstisko identitāti, savukārt 9. temats atbilst līmenim, kurš definēts kā piederība novadam. Kopumā nav manāma konsekvence tradicionālo gadskārtu ieražu svētku apguvē un svinēšanā.

4. tabula. **Valstisko, nacionālo, lokālo identitāti attīstoši temati**

	Identitātes līmenis	1.-3.kl.	4.-6.kl.	7.-9.kl.
1.	Ģimene un dzimta	1. Mana māja, mana dzimta.	1. Es – manas dzimtas koka atzars. 7. Manas dzimtas koks. 9. Manas ģimenes vērtības.	3. Latviskās tradīcijas manā ģimenē.
2.	Piederība novadam/pilsētai	2. Pilsētas nozīmīgās vietas. 11.Tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem.	1. Novada ievērojamākās vietas, cilvēki. 3. Es un mans novads. 9. Iepazīsti seno arodu meistarus.	5. Tradīcijas un svētki pilsētā. 6. Ievērojamās dzimtas.
3.	Valstiskā identitāte	2. Latvijas simboli 3. Latvijas valsts svētki, to svinēšana	4. Valsts svētku nozīme katra cilvēka tautas dzīvē. 7. Spēle "Es mīlu Latviju" 8. Kas ir patriotisms?	4. Latvijas valsts proklamēšana. 5. Latvijas Republikas Neatkarības atjaunošana.
4.	Nacionālā identitāte	1. Svētki un tradīcijas Latvijā. 2. Latviešu tautas tradīcijas – Meteņi un Lieldienas. **5. Dažādu tautu rotaļas, dziesmas, pasakas, mīklas.**	4. Svecīšu vakari, Veļu laiks. Cilvēka piemiņas saglabāšana. 5. Latviskie ornamenti, to nozīme, izmantošana mūsdienās. 7. Kultūrvēsturisko pieminekļu iepazīšana ekskursijās. 8. Tikšanās ar ievērojamiem cilvēkiem.	**1. Tolerance pret citādo līdzās.** 2. Kultūrvēsturisko pieminekļu iepazīšana ekskursijās. **3. Diskriminācija.** **5. Brīvā laika lietderīga izmantošana. Valsts svētki.** **7. Valsts svētki mūsu mājās.** **9. Kultūras darbinieka ieguldījums Latvijas kultūrā.**
5.	Multikulturālā vide	4. Citādais man līdzās. **6. Es savā valstī, novadā, pilsētā.**	3. Dažādu tautību cilvēki Latvijā.	

Secinājums – ieteicams diferencēt šādus identitātes (skat. terminus 5. lpp) līmeņus:

1. Piederība dzimtei (individuālā, personiskā identitāte, dzimumidentitāte).
2. Piederība ģimenei, dzimtai, tuvākai apdzīvotai vietai (lokālā identitāte).
3. Piederība sociālai vai iedomātai grupai – skolai, klasei, draugu kopai (sociālā, digitālā, reliģiskā identitāte).
4. Piederība etnosam – sentautai, tās kultūras iezīmēm (etniskā identitāte).
5. Piederība ciemam/ pilsētai/ novadam (reģionālā identitāte).
6. Piederība valstij (nacionālā, valstiskā identitāte).
7. Piederība cilvēcei (globālā identitāte).

Iepazīstoties ar audzināšanas procesa normatīvo nodrošinājumu dokumentos, aktos, pirmajā mirklī šķiet, ka viss ir sakārtots vislabākajā kārtībā – atliek vien pedagogiem to īstenot. Taču, vērojot pedagoģisko procesu vairākās mācību iestādēs, piedaloties gan

Izglītojamo audzināšanas vadlīniju darba grupas sanāksmēs un diskutējot ar pedagogus pārstāvošām sabiedriskajām organizācijām, metodiskajām apvienībām, Skola2030 konferenču dalībniekiem no visas Latvijas, jāsecina, ka praksē nav viegli noorganizēt visus apstākļus, kas veidotu labvēlīgu vidi skolēnu nacionālās, valstiskās, etniskās, lokālās kultūridentitātes attīstībai vēl tikumiskā un vērtību apziņā.

Jāatzīst, ka šobrīd Skola2030 piedāvātajās metodiskajās nostādnēs tiek ieteikts mainīt mācību satura apguvi klašu telpās un piedzīvot klātienē notikumus, gūstot tiešu pieredzi muzejos, uzņēmumos, valsts un kultūras iestādēs. Arī agrāk skolotāji turp devās, taču daudz retāk, jo tas saistīts ar valsts politiku, kura to veicina, piešķirot vai nepiešķirot papildus finansējumu (projekts "Skolas soma").

Siliņa-Jasjukēviča savu promocijas darbu ir veltījusi skolēnu lokālās kultūridentitātes apziņas pētīšanai, nosakot tās veidošanās faktorus, pamatojusi to nozīmīgumu ar pētījumos balstītiem argumentiem, tāpēc lokālpiederības identitātes jautājumus šajā pētījumā vairs nav tik detalizēti jāaplūko. Lokālpiederības pozitīvās ietekmes fakts uz skolēnu personības, identitātes attīstību ir neapstrīdams – nevar skolēnos attīstīt nacionālo identitātes apziņu, patriotiskās jūtas, no sākuma neattīstot lokālās kultūrpiederības apziņu (Siliņa-Jasjukeviča, 2011, 15. tab.).

Kā Siliņa-Jasjukēviča uzsver: "Pedagoģiskajā procesā vairāk jāiekļauj novada tradicionālas kultūras satura komponenti: latviešu valodas un tās izlokšņu apguve, konkrēta novada dabas/kultūrvides un sabiedrības devuma iepazīšana, novadu folkloras un tradicionālo prasmju apguve kalendārā gada un cilvēka mūža ritējuma kontekstā" (Siliņa-Jasjukeviča, 2011). Tāpat viņa pamato, ka būtiski tradicionālās kultūras apguvi balstīt aktīvā darbībā, kas iziet ārpus skolas robežām, iesaistot šajās aktivitātēs folkloras kopu pārstāvjus, amata meistarus, teicējus, bērnu vecākus un vecvecākus.

Lai tas īstenotos ikvienā mācību iestādē, svarīga loma ir **pedagoga personībai** un tās intelekta, kultūras kompetences vispārējai attīstībai. To I. Margēviča-Grīnbera apstiprina: "Ikviena indivīda personība veidojas, ņemot vērā viņa etnisko, kultūras, reliģisko un lokālo piederību, sociālekonomisko izcelsmi, dzimumu, valodu, kurā viņš runā, emocionālo izteiksmes veidu, noteiktas lomas un izturēšanos saskarsmē ar citiem, sevis un pasaules uztveri, morāles normas un vērtības, iegūto pieredzi, domāšanas tradīcijas, dzīvesveidu utt. (Margēviča, 2008).

Tas attiecas ne tikai uz skolēna personību, bet arī uz skolotāja personību. Tieši skolotāja personības loma tradicionālās kultūras mantojuma tālāknodošanā šķiet visbūtiskākā, tāpēc trešajā daļā šis apgalvojums vai nu apstiprināsies vai nē, apkopojot pedagogu iesūtītos viedokļus elektroniskajā aptaujā.

Kādi pedagoģiskā procesa **vides** faktori nosaka izglītojamā vispusīgu attīstību, visu iepriekš minēto kultūridentitātes līmeņu apziņas veidošanu?

1. **Estētiski pievilcīgs, tīrs, moderns, mūsdienīgi – latvisks interjers.**
   Ja gadskārtu svētki tiek svinēti nevis soliem piekrāmētā klasē vai tumšā aktu zālē, bet dabā, latviskā māju, ainavu vidē; ja skolēni un viņu vecāki, pedagogi uz pasākumu ierodas tautastērpos; ja ir iespaidīgi, ar īpašu attieksmi gatavoti atribūti, piem., maskas, rituālie rīki; skaisti noformēts ēdiens, izrotātas telpas, piem., ar puzuriem, u.c., tad skolēnos attīstās lokālā kultūrpiederības sajūta, veidojas identitātes apziņa un sociāli emocionālā empātija, attīstās izpratne par tikumiem un vērtībām.
2. **Laipni, emocionāli atbalstoši, gudri pedagogi – personības, kuri zina un mīl kultūras vērtības gan personīgajā, gan lokālajā, gan valstiskajā mērogā un spēj būt skolēniem paraugs.**
   Ja visiem pedagogiem ir līdzīgi pasaules uzskati, tad viņi var labāk sadarboties, lai kopīgi noorganizētu gadskārtu svētku svinēšanu labvēlīgā emocionālā gaisotnē, kas sekmē skolēnos visu līmeņu identitātes veidošanos.
3. **Gudra skolas vadība, kuras lēmumus skolēni atzīst par labiem, lai pieņemtu un ievērotu; skolas atbalsta personāls – izpalīdzīgs, emocionāli patīkams.**
   Direktora atbildība ir veidot skolas personāla, pedagogu vienotu redzējumu skolēnu nacionālās identitātes attīstīšanas jautājumā. Ja direktors pats neinteresējas par lokālo kultūru, ja viņu neinteresē kultūras vērtības vispār, tad atsevišķam pedagogam ir grūti noorganizēt skolēniem rosinošus apstākļus kultūridentitātes apziņas attīstīšanai. Tas ir saistīts gan ar finansējuma (autobusa izmaksas braukšanai uz latvisku vidi), gan administratīvajiem jautājumiem (izmaiņas stundu sarakstos, ja skolotājs ar skolēniem spiests izbraukt), gan skolas tēla uztveri sabiedrībā.
4. **Skolas pasākumi – gan audzinoši, gan izzinoši, gan vērtīgi, gan vienkārši interesanti.**
   Kāda jēga organizēt dziļi latviskus pasākumus, ja uz tiem skolēni, vecāki, skolotāji negribēs atnākt? Mācību iestādes direktora vietniekam audzināšanas darbā ir jābūt emocionāli draudzīgam pret visiem, lai viņš spētu tos iedvesmot svinēt neparastā veidā tādus svētkus, kurus sabiedrība jau aizmirsusi, piem., Ūsiņus. Ja atbildīgais par pasākumu organizēšanu ieinteresē kolēģus – pakļautībā esošos pedagogus, piem., aizvest skolēnus pie "runājošiem zirgiem" (Dabas zirgi, kuri tiek audzēti īpašos apstākļos un tiek īpaši apmācīti), tad viņam var izdoties netiešā veidā iedvesmot visus un it kā neviļus noorganizēt dialogu ar senajām tradīcijām.

5. **Vecāku atbalsts un iesaiste skolas dzīvē – plašā nozīmē.**

   Pedagogs, kurš jūtas vientuļš savā latviskajā pasaules uzskatā, var mēģināt rast atbalstu vecāku vidū. Bet nekad nevar paredzēt, kādu attieksmi no visiem var sagaidīt. Piem., vai Veļu laikā, aizvedot skolēnus izpētīt mācību iestādei tuvākos senkapus, pārrunājot dzīvības un nāves tēmas, tas neatstās iespaidu uz viņa karjeru, ja gadījumā kāds vecāks pēc tam izdomās pasūdzēties par šādu pedagoga ideju iestādes vadībai? Tas pedagogam ir arguments, lai nerunātu par visām gadskārtu tradīcijām.

6. **Skolas sakari ar sabiedrību – plašākā nozīmē.**

   Ja skola uztur aktīvu dialogu ar vietējo sabiedrību, aicinot ciemos gan uz svētkiem, gan mācību stundām tās pārstāvjus, tad skolēniem var pastiprināti attīstīties lokālpiederības novadam apziņa, it sevišķi, ja kontakts būs ar radošu, spēcīgu personību, kura spēj aizraut ar savām idejām un darbību (Siliņa-Jasjukēviča, 2011).

7. **Mācību vides iekšējie nosacījumi, principi, rituāli, kas veicina disciplīnas un radošuma attīstību.**

   Ja stundas tiek sāktas ar tikumu dainu dziedāšanu, skandēšanu (Valdorfskolā sākas ar lūgšanām…), savstarpējiem laba vēlējumiem, elpošanas, vingrošanas īpašiem kompleksiem, tad skolēni no mazotnes to novērtē un spēj vēlāk sevi pašdisciplinēt. Jo biežāk un spēcīgāk skolēniem piedāvā veikt ierastas, zināmas darbības, jo ātrāk tās var iesakņoties viņu apziņā kā pozitīvi ieradumi (to apzinātu veidošanu Skola2030 nostādnes paredz). Svarīga ir skolotāju attieksme, kas vai nu aizrauj piedzīvot kultūras procesu klātienē vai tieši otrādi – atgrūž, jo tas vienkārši neprasmīgi organizēts neatbilstošā laikā un vidē.

8. **Mācību saturs, kurš ir integrēts, latvisks un jēgpilns veicina kultūras izpratnes identitātes veidošanos.**

   Skolotāji vienmēr var palīdzēt skolēniem saprast uzdevumu, notikumu, darbību, situācijas jēgu, uzdodot jautājumus. Ja viņi to vispār nedara, tad skolēni aug "kultūrapziņas vakuumā" un neidentificē sevi ar jebkādu kultūru, neveido izpratni par nacionālo, etnisko, lokālo identitāti. Skolotāja atbildība ir tradicionālo kultūru mācīt skolēniem jēgpilni un interesanti, apliecinot savu personīgo degsmi un izpratni. Tikai tā skolēnos var radīt interesi, nevis riebumu pret tradīcijām.

9. **Skolēnu savstarpējās attiecības – draugu esamība vai neesamība.**

   Skolēna personīgā emocionālā labsajūta dažreiz ir svarīgāka par visu uz pasaules. Gudrs pedagogs izmantos tradicionālās kultūras elementus: spēles, rotaļas, dančus, lai izlīdzinātu skolēnu savstarpējās attiecības, lai veicinātu draudzīgu piesaistes izveidi citam ar citu.

Uzlūkojot šo uzskaitījumu iepriekšējās nodaļas sakarā, jāsecina, ka diezgan liela loma vides veidošanā ir sabiedrībai, jo skola ir sabiedrības spogulis un tā nav atrauta no procesiem, kas notiek ikviena skolēna ģimenē, kur bieži vien tradicionālās vai nemateriālās kultūras vērtības, to praktisks pielietojums sadzīvē pārsvarā nav novērojams. Ja tā, tad pedagogiem ir grūti veidot labvēlīgu vidi tradicionālās kultūras apguvei arī mācību iestādē.

Raugoties no vecāka skatpunkta – pat, ja viens vecāks ierosina klases audzinātājai organizēt gadskārtu svētkus lokālajā vidē, tad bieži vien nesaņem atbalstu, jo vairākumā klases vecāku apziņā dominēja citas vērtības, cita izpratne par svētku svinēšanu. Tāpēc noteicošais izvēles faktors lēmumu pieņemšanā parasti ir vairākuma griba, nevis vērtību apziņa.

Skola2030 teorētiskajās nostādnēs minēts: "Skolēni, vecāki, vietējā sabiedrība un citi partneri ir aicināti piedalīties skolas vīzijas formulēšanā un īstenošanā. Skolai, skolotājiem, skolēniem un citiem, kuri ikdienā ietekmē skolēnu mācīšanos, ir skaidri, konkrēti, reāli, terminēti un izvērtējami mērķi, kas vērsti uz katra skolēna izaugsmi" (Skola2030, 2020).

Jāatzīst, ka Skola2030 teorētiskajās, 2020. gada nostādnēs kultūrvide netiek minēta kā būtisks faktors skolēna personības un valstiskās identitātes attīstīšanā, arī skolotāja personības nozīme, piemērs un loma ir mainīta, priekšplānā izvirzot skolēna pašvadītu mācību procesu, individuālu tā plānošanu, skolotājam atstājot mentora lomu. Pie būtiskākajām pārmaiņām tiek minēta: "Pāreja no skolēna pasīvas mācīšanās un faktoloģiska materiāla iegaumēšanas kā pašmērķa uz aktīvu izziņas procesu skolotāja vadībā, pašizpausmi un jaunradi…" Taču Skola2030 visā teorētiskajā uzstādījumā netiek aplūkota un vispār iztirzāta skolotāja **personības** loma un **vides** loma skolēnu personības izaugsmē un nacionālās identitātes veidošanā pēc augstāk uzskaitītajiem faktoriem. Priekšplānā ir individuālo mērķu sasniegšana, patriotisma jūtu attīstīšana: "Pamatizglītības satura īstenošanas mērķis ir vispusīgi attīstīts un lietpratīgs skolēns, kurš ir ieinteresēts savā intelektuālajā, sociāli emocionālajā un fiziskajā attīstībā, dzīvo veselīgi un droši, mācās ar prieku un interesi, sociāli atbildīgi līdzdarbojas sabiedrības norisēs un uzņemas iniciatīvu, ir Latvijas patriots." (MK noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem, II nodaļas 1. punkts; Ministru kabineta noteikumi Nr. 747, https://likumi.lv/ta/id/303768) Šajā formulējumā iztrūkst kultūras konteksta. Nav iespējams kļūt par patriotu abstraktā vidē. Šajā pētījumā tiks caurskatīti visi skolotāja personības un pedagoģiskā, mācību audzināšanas vides faktori nacionālās identitātes, etniskās piederības apziņas veidošanā skolēnos. Diemžēl Skola2030 teorētiskajā uzstādījumā audzināšanas loma skolēna personības veidošanā vispār netiek uzsvērta. Tā tiek aizstāta ar vērtību izpratni un tikumu apguvi, kas ir daļa no audzināšanas procesa. Bet skolēni taču nevar pašaudzināties. Audzināšanas procesu ietekmē

kultūrvide un personības, kuras to veido. Ja skolēns nokļūst nelabvēlīgā, destruktīvā vidē – sāk dzert, smēķēt, lietot narkotikas, neierasties uz stundām, tad viņš nav spējīgs pašaudzināties. Jauns mācību saturs, tā īstenošanas metodiskais koncepts ir radīts, bet pēdējie, joprojām aktuālie metodiskie materiāli pedagogiem, kuri ir klašu audzinātāji, veidoti 2016. gadā (skat. www.visc.gov.lv).

Skolotāja personības lomu lieliski akcentē Humānās pedagoģijas aizsācējs Šalva Aminošvili, rakstot: "Mācību process ir subjektīva realitāte. Katrā konkrētā gadījumā to rada pedagogs. No viņa apziņas, sirds, rakstura, gribas, pieredzes, zināšanām, ievirzes, no viņa personības ir atkarīga mācību procesa kvalitāte…" (Aminošvili, 2015).

Papildinot citēto, jāuzteic Skola2030 teorētiskajās nostādnēs paustais aicinājums skolotājiem sadarboties savā starpā, saskaņojot mācību procesu: "Ikdienas mācību procesa organizēšanā liela nozīme ir skolotāju savstarpējai sadarbībai stundu plānošanā un tematu saskaņošanā. Tā skolēns veido padziļinātu, starpdisciplināru izpratni, pēctecīgi un pamatīgi attīsta prasmes. Tādēļ skolu vadītāji ir aicināti rūpēties par apstākļu nodrošināšanu, kas rosinātu skolotājus sadarboties ikdienā" (Skola2030, 2020). Un atkal šajā aicinājumā nav minēts kultūras konteksts, kādā jēgpilnā sadarbība būtu vēlama. Apšaubāma ir skolēnu personību veidošanās ar nacionālās identitātes apziņu bez kultūras konteksta – abstraktā vidē.

Raugoties no pedagoga skatpunkta – pat ja viens pedagogs ierosina pedagogu vidū gadskārtu svinēšanu mācību iestādē, bez saskaņotas visu pedagogu kopdarbības, iesaistes, nav iespējams noorganizēt svētkus. Un atkal – idejas īstenošanas izdošanos vai neizdošanos nosaka pedagogu vairākums.

Pētījuma trešajā daļā būs iespēja izpētīt iesūtītos 245 pedagogu viedokļus pasaules uzskatu jautājumā. Tad arī varēs secināt, kāda situācija ir visā Latvijas teritorijā.

Apkopojot augstāk minēto, var secināt:

- pedagoga pasaules uzskats ietekmē sociāli emocionālo vidi mācību iestādē, un mācību audzināšanas procesā skolēns izjūt apjukumu no pedagogu uzskatu pārāk krasām atšķirībām;
- ja nav labvēlīgi visi vai lielākā daļa no mācību un audzināšanas procesa vides faktoriem, tad nav arī iespējama skolēnu personību harmoniska attīstība, nacionālās un etniskās identitātes veidošana;
- vides faktoriem mācību un audzināšanas procesā var būt izšķiroša loma skolēnu kultūridentitātes apziņas attīstībā.

Noslēdzot šo nelielo sadaļu, jāsecina, ka Skola2030 pamatuzstādījumos ir iekļauta ideja par skolotāju savstarpējo sadarbību, plānojot **integrētu**, **jēgpilnu** mācību procesu:

“Obligātais mācību saturs ir veidots, fokusējoties uz **būtiskāko** mācību satura apguvei skolēnam, lai veidotos lietpratība (kompetence) kā komplekss skolēna mācīšanās rezultāts ilgākā laika periodā.”

“Mācību saturs skolēnam veidots pēctecīgi un saskaņoti no pirmsskolas līdz vidusskolai atbilstoši konkrētajam izglītības posmam izvirzītajiem mērķiem un vienotām lielajām idejām.”

“Mācību saturam ir starpdisciplinārs, integrēts raksturs. Lai skolēnam veidotos kopīga, vienota izpratne par apkārtējo pasauli, mācību satura organizācija vispārējā izglītībā, jo īpaši pirmsskolā un sākumskolā no 1. līdz 3. klasei, tiek plānota iespējami savstarpēji saistīti vai integrēti gan vienas, gan vairāku mācību jomu ietvaros, veidojot arī kopīgus tematus starp mācību jomām” (Skola2030, 2020).

Vienīgā problēma – formulējumos iztrūkst kultūrvides faktors kā pamats, uz kura būvēt vienotu pasaules uzskatu.

Kopumā Skola2030 teorētiskajos uzstādījumos var saskatīt daudz pozitīvu tendenču, taču atsevišķi jautājumi būtu jāpārskata, jāpilnveido. Viens no svarīgākajiem – jāuzraksta jauns, atbilstošs metodiskais līdzeklis klašu audzināšanas stundu organizēšanai tā, lai skolēniem veidotos sistēmisks strukturēts pasaules uzskats un identitātes apziņa veidotos kompleksi, pēctecīgi no lokālā uz globālo līmeni.

Nākamajā nodaļā tiks aplūkotas līdz šim veidotās kultūras mantojuma programmas, kurās ir mēģināts strukturizēt noteiktā sistēmā no senčiem saņemto mantojumu, lai skolēni to pēctecīgi varētu apgūt. Saistoši ir analizēt tieši programmu struktūru, mantojuma sadalījumu atsevišķos elementos, jo tradīcijas piedzīvot savā dabiskajā ikdienas dzīves ritmā ir kopveseluma uztveres viens redzējums, bet apzināta tradīciju mācīšanās abstraktā vidē – skolas telpās – pavisam cits.

2.2. Līdz šim radīto kultūras mantojuma apguves programmu analīze

Tradīciju apzināta mācīšanās abstraktā vidē ir skolēniem apgrūtinoša. Nav iespējams arī katru dienu tās sistemātiski apgūt kādā lauku sētā. Labāk tās mācīt kā kādreiz eksistējošu vēsturi, nekā nemācīt nemaz, jo tā skolēniem tiek nostiprināta etniskā identitāte – piederības sajūta savai tautas kultūrai. Autorei zināmās programmas un to autori ir uzskaitīti 5. tabulā. Nav skaidrs, kāpēc 20 gadu laikā joprojām visās Latvijas skolās netiek sistemātiski mācītas mūsu pašu tautas tradīcijas, ja pirmā programma ir radīta jau 1991. gadā! Nav vienprātības folkloristu vidū, vai tautas tradīcijas vispār ir jāmāca skolā. Ir divi dažādi viedokļi:

1) tradicionālā kultūra jāintegrē vispārējā mācību saturā;
2) tradicionālā kultūra jāapgūst brīvprātīgi – fakultatīvos, interešu izglītības pulciņos – folkloras kopās.

5. tabulā pārsvarā minētas programmas audzināšanas stundām, folkloras stundām – fakultatīviem.

5. tabula. **Programmas tradicionālās kultūras apguvei**

Nr.	Gads	Izdevējs/Autors	Nosaukums/ tiešsaite
1.	1991	Latvijas tautas izglītības ministrija/ Anta Rudzīte	Latviešu tautas dzīvesziņa. Audzinātāju stundu programma.
2.	1995	Latvijas Dievturu sadraudze, apstiprinājis Izglītības un satura eksaminācijas centrs/ Autori: Janīna Kursīte, Ingūna Žogota, Dace Draviņa, Sandra Bērziņa, Jānis Šiliņš	Latviešu tautas mantojuma programma vispārizglītojošām skolām 1.-12.kl. Pieejama: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
3.	2004	Apgāds "Madris"/ Māra Mellēna, Ernests Spīčs, Valdis Muktupāvels, Iveta Irbe	Gadskārtu grāmata
4.	2006	Zvaigzne ABC/ Ilga Reizniece	Rokasgrāmata folkloras mācīšanā
5.	2010	Alsungas vidusskola/ 5.kl. – L. Stašaite, L. Verbele 6.kl. – I. Taubere 7.kl. – I. Leimane	Suitu novada mācība 5.-7.kl. Pieejama: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
6.	2010	Aivars Zariņš	Tēmas skolai gadskārtas ritējumā Pieejama: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
7.	2011	Raiskuma pamatskola/ Solvita Lodiņa	Programma folklorā 1.-3.kl. Pieejama: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
8.	2014	IZM / iestrādnes nepabeigts grupas darbs / Vinetas Poriņas, KLKI iniciatīva; Agnija Saprovska, u.c. Andrejs Mūrnieks	Latviskā dzīvesziņa vidusskolām Pieejama: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
9.	2014	Apgāds "Madris"/ Gunta Siliņa-Jasjukēviča, Ilze Briška, Aīda Rancāne	"Saules gads" – Ziemassvētki, Lielā diena. Integrēta mācību programma 1.-4. kl.

Nākamajā tabulā tiks komentēta katra programma kārtas numuru secībā.

6. tabula. **Tradicionālās kultūras apguves programmu analīze**

Nr.	4.tabulā minēto programmu analīze, elementu uzskaitījums
1.	Atbilstoši 1991. gadā izstrādātajai latviešu tautas dzīvesziņas programmai ar Latvijas tautas izglītības ministrijas atbalstu tika izdotas 5 grāmatas "Latviešu tautas dzīvesziņa", kurās tautas tradīcijas bija aplūkotas arī literatūras un mākslas kontekstā. Tās autore Anta Rudzīte sastādīja arī programmu audzināšanas stundām. Autore domā, kā tā joprojām ir aktuāla un izmantojama arī mūsdienās. A. Rudzīte ir izdalījusi šādus elementus: 1. Cilvēks un viņa mūžs, 2. Ģimene, 3. Tauta, 4. Tēvzeme, 5. Brīvība, 6. Laime, 7. Valoda, 8. Darbs, 9. Daba, 10. Debesis, Dievības, 11. Latviešu godi (Krustības, Vedības, Bēres un Dievaines), 12. Gadskārtas svinības (Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņi, Māras diena, Miķeļi, Mārtiņi, Ziemassvētki), 13. Latviešu tikumi un vērtības (Tēvzemes mīlestība, Vīrišķība, Mērķtiecība, Gudrība, Gods, Labestība, Ģimeniskums, Mīlestība, Draudzība un saderība, Prieks).
2.	Latviešu tautas mantojuma programmu sastādīja darba grupa Janīnas Kursītes vadībā. Tas ir pilnīgākais koncepts no visām programmām, kurš aptver 1.-12. klašu vecumposmu. Nav saprotams, vai šī programma vispār tika mācīta kādā skolā un kā tika saukts mācību priekšmets. No 1.-9. klasei katru gadu tiek paredzēts mācīt gadskārtas, kuras tiek šādi formulētas: Miķeļi-Apjumības, Mārtiņi, Veļu laiks – vakarēšana, Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņu ielīgošana. 7. klases programmā Mārtiņi tiek nosaukti par Apkūlībām. Nesistemātiski tiek iekļautas arī dažādas svinamās dienas (skat. 2. tab). Struktūra programmai 1.-9. kl. ir šāda:

Mēnesis, temats	Temata saturs	Dziesmas, dejas, rotaļas, spēles un zīmes

Tālāk tiks uzskaitītas galvenās atšķirības starp mācību saturu dažādās klasēs.

1. klase	Dieva padoms, pupu raksti, Ziemas miegs, Pēdas sniegā, Putni pavasarī, mana mīļa māmuliņa
2. klase	Laika skaitīšana, kalendārs, rudens darbi agrāk un tagad, dainas par Dievu, masku darināšana, zeķu raksti, vērpjamais ratiņš, dzirkles, tikums; darba prieks, čaklums un dziedāšana; Debesu sēta gada ritumā, Latvju sēta gada ritumā, mājoklis senāk un tagad; raksts – Saules koks, lini – no sēklas līdz palagam; koks – no sēklas līdz celmam; ganu spēles
3. klase	Māras diena, zīme – krusts; es laika ritumā : puika, puisis, vīrs; meita, sieva, māte; paaudzes; mūža māja, kapu zīmes; zvaigžņu raksti; puišu un meitu rokdarbi; cimdu raksti; sulas tek, novada upju nosaukumi; avots;

			laika zīmes, vērojumi; pavasara darbi, talkas; zirgu ganīšana; jumta zirgi; par labumu un rātnumu
		4. klase	Laimes zīme, Maize, auglība, svētība, veļu mielasts, bedību godi, Mārtiņš – karavīru aizstāvis, prievīšu aušana, lietošana; Dievs – visa laidējs; Ziemassvētki kristīgā reliģijā; Telpa – Pasaules kalns, Pasaules koks; aušana stellēs; seno gadskārtu svinību iezīmes citu tautu kultūrā; mezglu raksti, mezglošana; līdzsvars un saskaņa; villaines raksti; pūralāde, tās rotājumu, skapis; krustabas, vedības; par godu un tikumu; uguns gudrības; Jēkabi.
		5. klase	Tautiskais mantojums, Miķeļu svinību satura apraksts; šī Saule, viņa Saule, velis; dvēsele, augums, velis; pirtīžas, krustabas; saderība – naids; mīlestība – bardzība; māte, pamāte; bārenīte; vērpšana, aušana; Velna jēdziens šodien; senais un šodienas kalendārs, savaite; senie, saimnieciskā gada darbi; gaidīšana, ciemos braukšana; Pelnu dienas nozīme un saturs; pētījumi par latviešu rakstu, dažādie nosaukumi; priekšnoteikums sekmīgai garīgai attīstībai; pastalas, vīzes, kurpes, zābaki, jostas; senkultūras, tradicionālās un mūsdienu kultūras savijums dzimtajā novadā; Ūsiņa aizgādība, pieguļa; teiksmu tēli – Dievadēli.
		6. klase	Krustabas senāk un mūsdienās; dainas par vecākiem, padomu; teiksmu tēls – Mārtiņš; podniecība, novada keramika; devīgums – skopums; taisnīgums, netaisnība; latviešu svētki un svinamās dienas, senā laika skaitīšana; Meteņa cilvēciskojums; Meteņa grieztavu ierīkošana; trīs ievirzes rakstu lietošanā: pēc satura, lietošanas, veida, formas; kopīgais zemnieku sētas veidojumā novados – Vidzemes un Latgales sētas; apģērbu sastāvdaļas – sievas auti, vainags; vietvārdi – laikmeta liecinieki; Ūsiņš un seno indiešu dievības; Ūsiņa un Mārtiņa līdzība un atšķirība; Pēterdiena; Laidene; Laime – Dieva liktens izpausme.
		7. klase	Attieksme pret veciem cilvēkiem; Vedības, līgavas lūkošana; Apkūlību (Mārtiņu) svinēšana; pūrs, tā darināšana; jaunas meitas un sievas tikumi; darbīgums – laiskums; daiļums – neglītums; ēdienu simboliskā nozīme; Ziemassvētki citās tautās; ēdienu simboliskā nozīme; Ziemassvētki citās tautās; Jauno laiku kalnedārs dainās; dabas skaņas, balss un skaņu rīki; Meteņu svinības mūsdienās; Dieva, Māras, Laimas krusti un zīmes, debesu spīdekļu zīmes; Kurzemes, Latgales sēta; sava novada tautastērpa izpēte;

	novada vietvārdu, dainu, teiku un pasaku kartotēkas izveide; putnu pazīšana; ekskursija uz Dainu kalnu; Jēkabi, Annas.
8. klase	Mūžs – Aizmūžs; Mārtiņi citās tautās; zemes apstrādāšana, dravniecība; maizes cepšanas rituāls; pasakas, sakāmvārdi, parunas par tikumiem; puišu tikumi; Dieva jēdziens; Mitoloģija un dievestība, tās vēsture; E. Brastiņa dzīve un darbs; dievturības pamatatziņas; pirts un rija; Dabas tēlojuma zīmes; raksta sacerējums – uzbūve un sastāvdaļu attiecības, sacerējuma veidi; raksti seģenēs un jostās; dziedājumu veidi: balsis, gaviles, ūvinājumi; Lieldienas un Ziemassvētku atšķirības no kristīgiem svētkiem; dzīvnieku, zivju un kukaiņu simbolika; Māras diena, norises, rituāli.
9. klase	Latviskā Māra un kristīgā sv. Marija; dvēsele, tās atkal iemiesošanās (ideja par reinkarnāciju); cilvēka vajadzību piramīda, tikums – viens no garīgajām vajadzībām; vīrišķības tikumi; Tikums tautiskajā mantojumā un kristietībā; latviskā un kristīgā Dieva atšķirības; budisms, induisms, musulmanisms, senie mūzikas instrumenti, spēles pamatiemaņu apgūšana; indoeiropiešu pirmdzimtene un izplatīšanās ceļi; senās Eiropas un indoeiropeiskās kultūras mijiedarbība un saplūšana Baltijā; Baltu zemju un kultūras veidošanās; kopīgais un atšķirīgais baltu tautām.

Vispārīgam ieskatam – 10.-12.kl. programmas daži elementi, struktūra:

Temats	Temata saturs	Zināšanas, pētījums
10. klase	Jēdziena "tautisks" evolūcija; laiks un telpa senajos priekšstatos; senais priekšstats par ētisko un derīgo; krāsu, skaitļu, metālu simboli latviešu folklorā; totēmisma jēdziens, dzīvnieki, augi, koki folklorā; Krustības, bēres, kāzas, iniciācija jeb iesvētīšana.	
11. klase	Ziedošanas, upurēšanas jēga, kādām dievībām ko ziedoja; maskošanās nozīme; Laima, Dēkla, Kārta; likteņa kāršana, lemšana, likšana, dievības.	
12. klase	Lielās saimes jēdziens; ornamenta simboliskā būtība, mezglu raksti; kopīgais un atšķirīgais baltu tautu uzskatos; sakars starp latviešu dieviem un citu tautu dieviem; naudas, mantas pūķi, dažādas mātes, Lietuvēns, spoki, vadātājs senāk un tagad; dažādie mītu veidi: kosmogoniskie, antropogoniskie, etioloģiskie; mītiskā un vēsturiskā domāšana, tās atšķirības. Mūsdienu mīti un senā reliģija.	

Apkopojot uzskaitīto, autore var klasificēt uzskaitīto šādās kategorijās:

Gadskārtas, t.sk. folklora	Tikumi	Godi	Amati un ornaments	Mitoloģija	Kultūrvēsture, vēsture	Novadu vēsture

Tikai šādā dalījumā tas netiek piedāvāts no autoru puses. Secinājums – ļoti labs un pamatots, pēctecīgs tematiskais skatījums, ņemams par paraugu, veidojot sistēmisku un integrētu programmu mūsdienās.

3. *Gadskārtu grāmata* vairāk domāta folkloras fakultatīvajām nodarbībām, bet to izmanto arī sākumskolas skolotāji, atsevišķus materiālus integrējot klases audzināšanas, mūzikas, valodas un citās stundās. Trūkums – visticamāk skolotāji to lieto fragmentāri, jo nav pietiekams stundu skaits, lai visus materiālus integrētu mācību stundās. Temati sadalīti pēc gadalaiku principa: rudens, ziemas, pavasara, vasaras grāmatās. Gadskārtu svētki saturā nav izcelti, tāpēc tie jāmeklē starp mazāk svarīgiem tematiem, piem., putra, Mēness gaismā, Viepļu vērpete, Siens u.c. Saturā tiek piedāvāts apgūt šādus svētkus, svinamās dienas: Apjumības, Miķeļdienu, Apkūlības, Mārtiņdienu, Ķūķus, Bluķa vakaru, Meteni, Pelnu dienu, Vastalāvi pie jūras, Lielo dienu, Ūsiņu un Jurģi, Jāņus, Pēterus. Taču netiek dots pārskatāms kalendārs ar iespējamajiem datumiem. Grāmatas lietotājam var rasties maldīgs priekšstats par svētku daudzumu, jo uzreiz nevar pateikt, ka, piem., Miķeļu paralēlais – otrs nosaukums ir Apjumības; Mārtiņi ir tās pašas Apkūlības, bet Ķūķi un Bluķa vakars ir tie paši Ziemassvētki, tikai tos dažādi sauc dažādos novados.

Struktūrā tiek izdalītas šādas kategorijas, elementi: uzziņas; runas un atziņas (dainas, teikas un pasakas, mīklas, sakāmvārdi, ātrrunas un skaitāmpanti, ticējumi); skaņu raksti (dziesmas, skaņurīki); kustību raksti (spēles, rotaļas, dejas); uzdevumi (krustvārdu mīklas); ornamenti un krāsu raksti.

Grāmatā piedāvātais saturs nav diferencēts pa vecumposmiem, kas ir galvenais trūkums, tomēr iespēja pašiem pedagogiem to pielāgot pēc saviem ieskatiem.

4. Ilgas Reiznieces *Rokasgrāmata folkloras mācīšanā* ir viņas 10-15 gadu ilgās folkloras skolotājas, mūziķes pieredzes apkopojums. Savā pedagoģiskajā darbībā I. Reizniece mācību iestādēs pārsvarā strādāja ar sākumskolas vecuma bērniem, tāpēc rokasgrāmatā ir daudz dziesmu, rotaļu un tikai nelieli teorētiski apraksti, domāti pedagogiem.

	Mācāmais saturs ir gadskārtu caurvīts, taču nav diferencēts pa dažādiem vecumposmiem, gadiem, atklājot perspektīvu to apgūt padziļināti. Programmas struktūrā ir 25 lielas tēmas, sadalītas tematos. Gadskārtas uzskatāmi nav izceltas. I. Reizniece lieto šādus gadskārtu nosaukumus: Miķeļdiena, Mārtiņi, Ziemassvētki, Meteņi, Lielā diena jeb Lieldienas, Jurģa vai Ūsiņa diena, Jāņi. 24 lielie temati ir sakārtoti šādā secībā: 1. Folklora jeb tradicionālā kultūra (dainas, balsi un tautasdziesmas, mīklas, sakāmvārdi, anekdotes, ātrrunas panti, skaitāmpanti, putnu balsis, dzīvnieku valodas, parunas, teikas, pasakas, rotaļas, danči, latvju raksti, tautastērps). 2. Folklora no rudens līdz vasarai (bites, lāči, medus). 3. Ābele un citi koki. 4. Raža, rudens tirgus, Miķeļdiena. 5. Brīvdabas muzeja apmeklējums. 6. Labība, maize, putra. 7. Garā pupa. 8. Stāsti par seniem laikiem. 9. Mārtiņi. 10. Latvijas dzimšanas diena. 11. Rīga latviešu folklorā. 12. Ziemassvētki. 13. Latvju raksti un Vēstures muzeja apmeklējums. 14. Garās dziesmas. 15. Šūpuļdziesmas. 16. Meteņi – senais gada sākums. Gada aplis. Gadskārta. 17. Ieskats latviešu mitoloģijā. 18. Saules dziesmas. 19. Lielā diena jeb Lieldienas. 20. Joka pasakas un anekdotes. 21. Putnu dziesmas. 22. Jurģa vai Ūsiņa diena. 23. Māte latviešu folklorā. 24. Dziesmu kamols. 25. Jāņi. Pēc tematu secības šķiet, ka tie izplānoti nodarbībām, kuras notiek 1 – 2 reizes nedēļā

	visa gada garumā.
5.	*Suitu novada mācība* 5.-7.kl. Alsungas vidusskolā šobrīd ir jau pilnveidota. Ir izstrādāti arī mācību līdzekļi, kuros saturs tiek diferencēts dažādiem mācību priekšmetiem: valodai, literatūrai, mūzikai, mājturībai, sociālajām zinībām. Novada mācības saturu veido divi galvenie komponenti: 1) suitu novada vēsture; 2) suitu tradīcijas (mutvārdu tradīcijas, tautas mūzika, gadskārtu ieražas, ģimeņu godi, amatniecība, tradicionālais apģērbs, tradicionālā virtuve). **5. klasē** mācību saturs sakārtots tā, lai skolēni iegūst izpratni par suitu novada veidošanās vēsturi dažādos vēsturiskajos laika posmos, izzina suitu kopienai nozīmīgos novadniekus, dzimtas. **6. klasē** skolēni lokālās kultūras un tradīciju kontekstā apgūst gadskārtu ieražu nozīmi, gūst suitu tradicionālo svētku un svinamo dienu (Miķeļi, Mārtiņi, Ziemassvētki, Zvaigznes diena, Sveču diena, Meteņi, Pūpolu svētdiena, Lieldienas, Ūsiņi, Vasarsvētki, Jāņi, Zāļu diena Jūrkalnē) sagatavošanas (gaidīšanas) un svinēšanas pieredzi. **7. klasē** skolēni iepazīst un apgūst spilgtākos suitu tradīcijas elementus – valodu (izloksni), tradicionālo dziedāšanu, tautas mūzikas instrumentu spēli, tradicionālās rotaļas, dejas un spēles, ģimenes godus (kāzas, kristības, bēres). Apgūst suitu novada tautastērpa darināšanas prasmes. Iepazīst un prot gatavot tradicionālos suitu ēdienus. Secinājums: citi novadi varētu mācīties no šī piemēra. Pedagogi, kuri māca pēc šīs programmas, autorei stāstīja par šādām problēmām: • ne visi bērni vēlas apgūt šo programmu, jo ģimenē ir citi – moderni uzskati; • iespējams, ka ir par vēlu mācīt novada vēsturi, sākot no 5. klases, tā jāsāk mācīt no 1. klases, taču ne visi pedagogi vēlas papildus meklēt materiālus, nepietiek arī tam laika un finansējuma.
6.	Aivara Zariņa kā izcila mūziķa – folklorista, kokles spēlētāja izveidotā programma ir domāta skolēnu folkloras kopai. Viņš piedāvā apgūt tikai 6 gadskārtu svētkus un iezīmē tikai viņam saprotamus atslēgvārdus:

Miķeļi	Mārtiņi	Ziemassvētki	Meteņi	Lieldienas	Ūsiņi
Pļava, tīrums; vistu laiks; zaļa zāle; druva; Vēja māte; talka; raža; rudens laiks; maize, ēšana, Maizes māte; rupjmaize; Apjumības; Jumis.	Veļu laiks; veļi; rija, pirts; spoki, jods; klēts, bēres; gariņi, pūķi; vakarēšana, mīklas; Apkūlības; Mārtiņš; atbrauca Mārtiņš, atrībināja.	Ziemas laiks; vilki, vilkači; ķekatas, maskas; sals; Sniega māte; koki; Pasaules koks; dindaru, dandaru; saulgrieži; Bluķa māte; Danču vakars.	Gaismas dzimšana; gadskārta; lopu dienas; lietuvēns; Tenis, deja; svētki, tērpi; raksti, aušana; skaņu rīki, mūzika; auglības riti; rumulēšanās.	Kustoņu dienas; dabas atmoda; mežadarbi, mežs, meža dzīvnieki; jūra, upe; Daugava, ūdens; Krustabas, Laima, cilvēka mūžs; Liela diena; zaļa ziedi, zālīte; olas.	Dziedāšana, gavilēšana; kukaiņi, bites; Saule, gaisma; putni, gaiss, debesis; zeme, graudi, augsne, degšana; ganības; Ūsiņš zirgu pieguļā.

Jāatzīst, ka programma nav domāta plašai publicēšanai, bet tika iedota personīgi autorei nolūkā izpētīt vēl vienu viedokli par tradīciju mācīšanu, ja ir ierobežots laiks un iespējas. Ja tiek svinēti paši svētki, tad skolēni ir vienalga ieguvēji arī tad, ja viņu skolotājs nav pacenties izstrādāt programmu detalizētāk.

7. Raiskuma pamatskolā izstrādātā programma 1.-3. klasēm 2011./2012. mācību gadam ir pašas autores radīta programma, kura tika praktizēta 2 gadus, līdz skolu reformēja. Tās struktūru veido šādi gadskārtu svētki: Apjumības – Miķeļi, Veļu laiks, Mārtiņi, Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņi. Gatavošanās katriem svētkiem paredzēta atbilstoši 5 skolēna apziņas līmeņiem: fiziskajam (augumam), vitālajam (velim), emocionālajam (jūtām), intelektuālajam (prātam), garīgajam (dvēselei). Katram no tiem tiek apzināti veltīts savs laiks dziesmu, rotaļu, deju mācīšanās procesā; tērpu, rekvizītu gatavošanā un svētku plānošanā. Koncepts – cilvēkā kā integrētā būtnē rodas veseluma un laimes, piepildījuma un jēgpilni pavadīta laika sajūta tad, kad ir "paēdis" jeb gandarīts gan augums, gan velis, gan jūtas, gan prāts, gan dvēsele. Ja svētki tiek svinēti tikai "tehniski", fiziski izdarot noteiktas darbības, bez dziļākām sajūtām un izpratnes, kāpēc vispār tās jādara, kas ar tām jāsasniedz, tad tas ir bezjēdzīgi pavadīts laiks, kura dziļākais nodoms ir pavisam cits, piem., izrādīšanās vienam otra priekšā, nevis, piem., auglības lūgšana Dievam laukiem un dārziem.

Tradicionālās kultūras elementi tiek apgūti padziļināti, atbilstoši šiem līmeņiem:

1. **fiziskajam** (ietver konkrētu lietu izgatavošanu svētkiem; iemaņas, kas saistītas ar tehnisku procesu, piem., laba skaņu rīka spēle, deju soļu kustību izpilde, lieliska

	dziedāšanas tehniska); 2. **vitālajam** (ietver gribas piepūli, attieksmju veidošanu, lai viss tiktu paveikts kārtīgi, pēc iespējas labāk, ar cieņu); 3. **emocionālajam** (ietver jūtu, sajūtu, emociju apzināšanos; iejušanos dziesmu tēlos, rituālos); 4. **intelektuālajam** (ietver tradīciju, simbolu, darbību, jēgas izpratni un elementu kārtošanu svētku norišu plānā; 5. **garīgajam** (ietver rituālu, darbību augstākās jēgas un būtības apzināšanos, izjūtu, dialogu ar dievišķajiem spēkiem). Programmā plānotais mācību saturs tiek īstenots trijās pakāpēs: 1. reproducējošā; 2. interpretējošā; 3. radošajā. Svētku gatavošanās procesā vajadzētu iziet cauri visām šīm stadijām, citādi nav iespējams svētku laikā justies brīvi un attīstīt dialogu ar savu dvēseli, dievībām, citiem svinētājiem augstākajā, garīgākajā apziņas līmenī. Bieži vien mācību iestādēs nav laika līdz tam nokļūt, tāpēc, svinot svētkus reproducējošā līmenī, skolēni var nesaskatīt tam jēgu un pēc svētkiem justies tukši, bezjēdzīgi, ar negatīvu attieksmi, kas vēlāk veicinātu šo svētku pilnīgu noliegšanu. Secinājumi – autorei visvarīgākā šķiet svētku jēga, būtība, veicamo simbolisko darbību izpratne, izjūta un mazāk svarīga, bet tikpat nozīmīga – tehniski pareiza dziesmas, rotaļas, autentiskās darbības izpildīšana, rekvizītu sagatavošana rituālam un svētku pasākuma vizuālais noformējums.

8.	Projekts "Latviskā dzīvesziņa vidusskolām" ir pašas autores sākotnēji iniciēts kopā ar tā laika ieinteresētiem politiķiem – valodnieci Vinetu Poriņu. Rezultātā pie IZM tika izveidota mainīga sastāva darba grupa, kura mēģināja izstrādāt programmu vidusskolām. Autorei ir žēl, ka politisku apsvērumu dēļ šīs darba grupas darbība tika pārtraukta un izstrādātie materiāli netika nekur publicēti, saglabāti tālākai izstrādei. Autore, vēlēdamās iedvesmot nākamos pētniekus domāt plašāk, dziļāk, mūsdienīgāk, aizmiršanai nolemto izstrādnes shēmu šajā sadaļā tomēr atļaujas iekļaut kā vēl vienu piemēru tradicionālās kultūras dalījumam elementos: 1. Patība laikā un telpā; 2. Pats; 3. Pats ģimenē un dzimtā; 4. Pats tautā, nācijā; 5. Pats pasaulē, 6. Zīmes, simboli un tēli (skat. www.klki.lv/pētniecība).

9.	Aīdas Rancānes, Ilzes Briškas un Guntas Siliņas-Jasjukēvičas programmu sērija "Saules gads" ir labs koncepts integrētam mācību procesam ar tradicionālās kultūras dominanti. Pagaidām ir izdoti divi tradīciju, metodiku, darblapu krājumi – par Ziemassvētkiem un

Lielo dienu. Bet tos izpētot, pedagogi jau tagad patstāvīgi var konceptu turpināt arī, plānojot nākamos svētkus. Koncepta pamatā ir gatavošanās procesa dalījums šādās kategorijās: 1. Laiks, 2. Telpa, 3. Dalībnieki, 4. Rituāls. Atbilstoši katrai šai kategorijai tiek apgūti gadskārtu svētku elementi šādos mācību priekšmetos: dabaszinībās, latviešu valodā, matemātikā, mājturībā, mūzikā, sociālajās zinībās, sportā, vizuālajā mākslā. Koncepta trūkumi:

- programmā piedāvātās darbības īstenojamas minētajos mācību priekšmetos, grūti salāgot ar konkrētā mācību priekšmeta prasmju attīstības algoritmu, kas paredzēts citā paraugprogrammā;
- programmas struktūrā paredzētās kategorijas: *Laiks, Telpa, Dalībnieki, Rituāls* neparedz svētku svinēšanas jēgas un būtības izpratnes iegūšanu.

Secinājumi – ieteicams integrēto mācību procesu plānot, ņemot vērā mācību priekšmetu prasmju apguves algoritmu un algoritmu, kādā skolēns no tehniska svētku plānošanas un apguves procesa nokļūtu līdz dziļākās svētku svinēšanas jēgas izpratnei un reālas dievišķās klātbūtnes izjūtai. Tāpat ieteicams definēt kategorijas tā, lai tās, atbilstoši kompetenču pieejā balstītam konceptam, veicinātu skolēniem domāšanas caurviju prasmju attīstīšanos un sekmētu pašvadītu mācību procesu.

7. tabula. **Gadskārtu svētku plānošanas kategorijas**

Priori-tāte	Kategorija	Jautājums	Domāšanas process
1.	**Nodoms/ Vajadzība**	**Kas** notiek Dabā? Klāt ziemas saulgrieži, labības novākšana utt.	Vai Saulei patiešām jāpalīdz tikt kalnā? Pati nevarēs? Jāatjauno saikne ar Dabu; jāattīras; jānodrošina auglība u.c.
2.	**Jēga**	**Kāpēc** jāsvin?	Kāda jēga izvēlētām darbībām?
3.	**Notikums**	**Kā**, kur jāsvin?	Jātaisa rituāls; jāorganizē izbrauciens; jāciemojas vai jāuzņem ciemiņi; jārīko vakarēšana ar pasaku stāstīšanu, u.c.
4.	**Līdzekļi**	**Ar ko** to panākt?	Ar dziedāšanu, rotaļām, atribūtiem.

Noslēdzot šo nodaļu, autore secina, ka visi minētie autori ir cieņpilni, ar mīlestību attiekušies pret tradicionālo kultūru un veidojušai savas programmas atbilstoši savām zināšanām, spējām un konkrētās situācijas vajadzībām. Programmas nav savstarpēji salīdzināmas un vērtējamas kā labākas vai sliktākas. No tām var gūt ierosmi domāšanai un jaunu programmu rakstīšanai. Autore arī savu pirms desmit gadiem rakstīto programmu pārstrādātu kā integrētu mācību priekšmetu programmu, par pamatu ņemot tradicionālās kultūras elementu apguvi tādā zināšanu paplašināšanas un padziļināšanas secībā, kā "Latviešu tautiskā mantojuma programmā 1.-12.kl." (izstrādāta Janīnas Kursītes vadībā), kā

Suitu novada mācībā un "Saules gada" konceptā, integrējot ar mācību priekšmetiem. Integrētajā programmā, atbilstoši Skola2030 teorētiskajiem uzstādījumiem, autore paredzētu sadarbības stundas ar Latvijas Etnogrāfisko brīvdabas muzeju un Latvijas Vēstures muzeju, kā savā programmā bija iekļāvusi Ilga Reizniece, bet skolēniem autore piedāvātu plānot Saules gada ciklu, katru gadu izveidojot sev nozīmīgāko atslēgvārdu plānu, līdzīgi kā Aivars Zariņš. Tāpat autore skolēniem radītu digitālo resursu, kurā skolēni varētu atlasīt autentisku materiālu svētku noformējumam vizuālā, skaniskā, kustību un rakstu, stāstu ziņā līdzīgi, kā to ir paveikusi darba grupa Māras Mellēnas vadībā, izdodot "Gadskārtu grāmatu". Bet klašu audzinātājiem audzināšanas stundām autore jau iepriekš ieteica pārstrādāt novecojušo 2016. gadā izdoto metodiku, par pamatu ņemot iepriekš aplūkoto Antas Rudzītes programmu un savus ieteikumus identitātes līmeņu diferencēšanā.

Izvērtējot iepriekš minētos, dažādu programmu konceptus, gadskārtās var saskatīt šādus tradicionālās kultūras elementus: *8. tabula.* **Gadskārtu elementi**

A	**Folklora**
1.	latv. tdz., dziesmas
2.	pasakas
3.	teikas
4.	mīklas
5.	ticējumi
6.	sakāmv., parunas
7.	spēles, rotaļas un danči
B	**Etnogrāfija**
1.	priekšmeti, atribūti
2.	zīmes, ornamenti
3.	tautastērpi, rotas
4.	mājoklis, to rotājums
C	**Mitoloģija**
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)
2.	Maizes cepšana
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība
4.	Augkopība, dārzkopība
5.	Amatniecība

Atbilstoši katru konkrēto svētku tradīcijām, minētie elementi būs vai nebūs attiecināmi. Nākamajā nodaļā, tiks vērtēts, vai gadskārtu ieražu svētki ir iekļauti Skola2030 2020. gada mācību programmās nolūkā prognozēt skolēnu iespējas apgūt gadskārtas, raugoties no cikliskuma izpratnes skatpunkta.

2.3. 2020. gada mācību priekšmetu programmu analīze

Skola2030 2020.g. kompetenču pieejā balstītajās programmās, visspilgtāk tradicionālās kultūras vērtības ir iekļautas Kultūrizpratnes un pašizpausmes mākslā programmās, jomā.

Literatūra 4.-9. kl.

Tradīcijas un laikmetīguma saikne jaunrades eksperimentos (3. lielā ideja – Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un māksliniecisks inovācijas).

Literatūras mācīšanās procesā ir būtiski respektēt proporciju starp latviešu literatūru (un folkloru) un cittautu literatūru, paredzot, ka latviešu literatūra kā valsts kultūras viena no pamatvērtībām ir ⅔ no iepazīstamo darbu kopskaita katrā klašu grupā. Svarīgs arī līdzsvars starp laikmetīgo un klasisko literatūru, lai, no vienas puses, bagātinātu lasītāju pieredzi par pagātnes vērtībām, no otras – aktualizētu tagadnes izpratni un modelētu nākotnes attīstības iespējas.

Tālākajos piemēros var konstatēt dažādus tradicionālās kultūras elementus (skat. 9. tab.). Taču, pārsvarā tie tieši neattiecas uz gadskārtām:

9. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi literatūras programmā**

Literatūra 4.-9. klasēm			
Nr.	**Klase**	**Temats**	**Citāts**
1.	4. klasē	**4.2. Daba.**	Kā folkloras teksti (tautasdziesmas, mīklas, ticējumi, teikas) veido izpratni un saudzīgu attieksmi pret dabu? **Ziņas:** Folkloras žanriem ir raksturīgās pazīmes un izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Folklora ir tautas nemateriālās kultūras mantojums, kas nozīmīgs gan visas tauta
2.	5. klasē	**5.5. Tradīcijas**	Kā latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos atklājas ģimenes attiecības un vērtības?
3.		**5.7. Fantāzija**	Kā personifikāciju izmanto jaunradē, iepazīstot spoku stāstus un pasakas (fantāzijas stāstus)?
4.	6. klasē	**6.1. Laika zīmes tekstā**	Kā laika zīmes tekstā palīdz raksturot literāru darbu un veidot savu radošo darbu, piemēram, teiku?
5.		**6.3. Darbs**	Kā latviešu folklorā atklājas attieksme pret darbu un darba tikumu?

6.	7. klasē	**7.3. Tradīcijas**	Kā latviešu folklorā un literārajos darbos atklājas latviešu tautas tradīcijas un cilvēka dzīve gadskārtu ritumā?
7.	8. klase	**8.5. Tradīcijas**	Kā tradicionālās kultūras norises (latviešu godi) iegūst jaunu interpretāciju, iekļaujoties mūsdienu rituālos?
8.	9. klase	**9.2. Tradīcijas**	Kāpēc mūsdienās svarīgi izzināt latviešu senos mītus un folkloru? **Ziņas:** Katram mākslas veidam, arī folkloras žanriem, ir tam raksturīgi izteiksmes līdzekļi. (K.Li.1.) Folkloras žanru piemēru iepazīšana veido daudzveidīgu pieredzi, attīsta estētisko un kultūras izpratni un spēj radīt pārmaiņas sabiedrībā. (K.Li.3.) Radošajā darbībā, mūsdienīgā situācijā iesaistot folkloras elementus, cilvēks pēta un pauž savu identitāti, novērtē mantojumu un māksliniecisks inovācijas. (K.Li.4.)

Secinājumi – 2020. gada Literatūras programmas formulējumos radošam skolotājam ir iespējams integrēt gadskārtas tematiskajās sadaļās, tāpēc kopumā šo situāciju var vērtēt kā pozitīvu.

Tālāk tiks vērtēta mūzikas programma.

10. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi mūzikas programmā**

Mūzika 1.-9. klasēm			
Apgūt tradīciju un laikmetīguma saikni jaunrades eksperimentos (3. lielā ideja. Radošajā darbībā cilvēks pēta un pauž savu identitāti, izprot atšķirīgus pasaules uzskatus un tradīcijas, novērtē mantojumu un māksliniecisks inovācijas).			
Nr.	**Klase**	**Temats**	**Citāts**
1.	1. klase	**1.2. Mana Latvija**	Ko es varu uzzināt par Latviju, klausoties mūziku un dziedot?
2.		**1.3. Ziemas-svētki**	Kādas dziesmas dzied un kādās rotaļās iet Ziemassvētkos?
3.	3. klase	**3.3. Ziemas saulgrieži**	Kā es varu dziesmās, dejās un rotaļās iepazīt tautas tradīcijas?
4.	4. klase	**4.2. Daba folklorā, dziesmās un**	Cik daudzveidīgi dabas tēli un parādības tiek atspoguļotas folklorā, dziesmās un instrumentālajā

		instrumentālajā mūzikā	mūzikā?
5.	5. klase	**5.3. Latvija – mājas – draugi**	Kāda ir tautas mūzikas un latviešu komponistu mūzikas loma valsts svētku svinēšanā?
6.	6. klase	**6.8. Mūzikas kultūra Lietuvā un Igaunijā**	Kas tai kopīgs, kas atšķirīgs salīdzinājumā ar Latviju?
7.	7. klase	**7.2. Ģimenes godi**	Kā atspoguļojas ģimenes godi Latvijas komponistu daiļradē, folkloras un postfolkloras grupu priekšnesumos?
8.	8. klase	**8.4.Nacionālās identitātes meklējumi Latvijā**	Kas raksturo mūzikas dzīvi Latvijā 18., 19. gs.? (Dziesmu un Deju svētku tradīcijas aizsākums Latvijā)
9.	9. klase	**9.3. Mana Latvija**	Kā latviešu mūzikas klasiķu kompozīcijās paustais patriotisms, mīlestība pret dzimteni veido nacionālo vērtību pamatu manā skolēna pieredzē?

Secinājumi – 2020.g. mūzikas programmā iekļauti tikai Ziemassvētki un citu gadskārtu svētku nav. Nesaskan, piem,, mūža godu apguve literatūrā (8.kl.) un mūzikā (7.kl.), nesaskan 4 gadskārtu ieražu svētku apguve literatūrā (7. klasē) un mūzikā (3. klasē) – tikai Ziemas saulgrieži. Jautājums – kā var apgūt gadskārtu ieražu svētkus literatūras stundās, neapgūstot mūzikā dziesmas, spēles, rotaļas un otrādi? Kā skolēni var 6. klasē salīdzināt lietuviešu un igauņu kultūras ar latviešu, ja tradicionalās kultūras pamatu apguve ieplānota 7. klases literatūrā (gadskārtas), un Latvijas un pasaules vēsturē (1. tematā)?

Vēl viens mācību priekšmets, kurā jāapzinās sava identitāte, jāizzina tradicionālie svētki un simboli – Sociālās zinības.

11. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi sociālajās zinībās**

Sociālās zinības 1.-9. klasēm			
Nr.	**Klase**	**Temats**	**Citāts**
1.	1. klase	**1.3. Kā sadarboties, svinot svētkus, ģimenē un klasē?**	**Prasmes** Mācās pamatot viedokli par svētku svinēšanu un tradīcijām. **Kompleksais sasniedzamais rezultāts** Atpazīst Latvijas valsts simbolus un ievēro ar tiem saistītos rituālus. Stāsta par tuvākajā kopienā pārstāvēto kultūru tradīcijām, svētkiem un simboliem. (S.3.3.5.,

			S.3.6.1., S.3.6.2.) Līdzdarbojas Ziemassvētku/Jaunā gada apsveikumu un pasākuma sagatavošanā klasē un skolā. Stāsta par savu pieredzi un izjūtām svētkos. Sadarbojas ar citiem kopēju konstruktīvu uzdevumu veikšanai, uzņemas atbildību. (S.3.2.6., S.3.6.5.)
2.	2. klase	**2.4. Kā pētīt un raksturot savu pilsētu un novadu?**	**Ziņas** Katrs var iesaistīties pilsētas/novada dzīvē, izzinot to, stāstot citiem par savu dzimto vietu, saudzējot vidi un piedaloties tradīciju saglabāšanā. (S.Li.3.)
3.	3. klase	**3.2. Kā pētīt un saglabāt tradīcijas?**	Pētot informācijas avotus, piedzīvojot tradīciju popularizēšanu, iepazīt dažādu tautu tradīcijas un svētkus skolā un tuvākajā kopienā, lai noskaidrotu to izcelsmi un secinātu, ka tradīcijas ir saistītas ar vērtībām un mijiedarbojas.
4.	4. klase	**4.3. Kā saglabāt tradīcijas un līdzdarboties kopienā?**	Iepazīstot, analizējot un kopjot novadā un pilsētā esošās tradīcijas, skolēni aktīvi līdzdarbojas skolas, pašvaldības kultūras pasākumos un valsts svētku svinību norisēs, lai popularizētu un aizsargātu savas kopienas, novada un Latvijas kultūras vērtības. **Ziņas** Kultūra ir viss, ko cilvēks ir radījis un rada. Tradīcijas un svētki ir kultūras sastāvdaļa, tie balstās ģimenes, skolas, tautas un valsts vērtībās. Laika gaitā kultūra un tās izpausmes mainās. (S.Li.6.) Informāciju par tradīcijām un svētkiem var iegūt sarunās ar tuviniekiem, skolasbiedriem, pētot plašsaziņas līdzekļus. Īpašā tīmekļa vietne par tradīcijām un kultūras vērtībām Latvijā ir Kultūras kanons. (S.Li.8., S.Li.6.) Svētkus var iedalīt vairākās grupās: personiskie, valsts, tautas (gadskārtu), reliģiskie svētki; tie liecina par mūsu kultūrvēsturisko mantojumu. (S.Li.7.)

			Tradīcijas pastāv, ja tās tiek koptas. Piedaloties un līdzdarbojoties svētku pasākumos, izzinot tradīcijas, mēs pilnveidojam savu personību un saglabājam kultūras mantojumu. (S.Li.6.) Latvijā katram atkarībā no savām interesēm, vērtībām un pieredzes ir iespēja piedalīties dažādu svētku svinēšanā un tradīciju kopšanā. (S.Li.6.)

5.	5. klase	**5.2. Kā izzināt sava novada, tuvākās apkārtnes vēsturi?**	**Ziņas** Vēstures liecības palīdz izprast cilvēku ikdienas dzīvi un rīcību pagātnē. (S.Li.1.) Sava novada vēstures liecību apzināšana ļauj secināt par kopīgo un atšķirīgo cilvēku ikdienā, dzīvesveidā, tradīcijās dažādos Latvijas vēstures periodos un kultūrvēsturiskajos novados. (S.Li.6.)

6.	6. klase	**6.1. Kā veidojās Latvijas valsts?**	**Kompleksais sasniedzamais rezultāts** Analizējot dažādus informācijas avotus, skaidro, kāpēc Latvijā ir izveidojusies etniskā, lingvistiskā un reliģiskā daudzveidība. Atrod un raksturo šīs daudzveidības ietekmi uz mūsdienu sabiedrību. (S.6.6.4.) Lai secinātu, ka viens notikums ietekmē citu notikumu norisi, hronoloģiskā secībā kārto nozīmīgākos sava novada un Latvijas vēstures notikumus (cēloņsakarības). Salīdzina dažādas pārmaiņas sabiedrībā. (S.6.7.1., S.6.7.3.)

7.	7. klase	**7.3. Kā ģimene ietekmē identitātes veidošanos?**	**Ziņas** Identitāte raksturo personas sevišķumu vai savdabību, kā arī norāda, pie kādām sociālajām grupām cilvēks apzinās sevi piederam, tāpēc tiek runāts par *personisko identitāti, nacionālo identitāti, reliģisko identitāti, digitālo identitāti*. (S.Li.1.) Cilvēka identitāte veidojas gan ģimenē un vietējā kopienā, gan sociālajās grupās un digitālajā vidē. (S.Li.2.)

Secinājums – tradicionālās kultūras elementu izziņa nav saskaņota ar literatūras un mūzikas programmu saturu. Ja vienas tēmas ietvaros tiek uzskaitīti visi iespējamie svētki – gan tradicionālie, gan valsts, gan ģimenes, tad nav saprotams, kā var kvalitatīvi apgūt visus 8 gadskārtu ieražu svētkus dažu mācību stundu laikā un vēl salīdzināt ar cita veida svētkiem un cita stila svētkiem, kā arī izpētīt novadu atšķirības svētku svinēšanā?

Svētki kā tēma tiek aplūkoti novembrī – gatavojoties valsts svētku svinēšanai, bet gadskārtas labāk izzināt saistībā ar dabu – atbilstošajos gadalaikos. Bet to daudzveidīgo saturu labāk iepazīt vēsturisko laikmetu un pasaules uzskatu kontekstā.

Lai objektīvāk izanalizētu un spriestu par Skola2030 programmu saturu, tālāk programmas tiks vērtētas pēc diviem galvenajiem kritērijiem:

1) vai minētas gadskārtas (Jumji, Apjumības-Miķeļi, Veļu laiks, Mārteņi, Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņi);
2) vai minēti gadskārtu tradīcijas veidojoši tradicionālās kultūras elementi: folklora, etnogrāfija, mitoloģija, sadzīves tradīcijas – dzīvesziņa (skat.8. tab.).

Abu grupu kritēriji mācību priekšmetu programmu struktūrās tiks skatīti 4 kategorijās, kas liecinās par elementa apguves virspusējāku vai padziļinātāku jeb plašāku līmeni (skat. 9.tab.), respektīvi – ja gadskārta minēta temata formulējumā (4), tad tas nozīmē, ka visi sasniedzamie rezultāti, apakštemati kalpo tam, lai padziļināti izpētītu galveno tematu. Bet, ja gadskārta vai tās elements ir pieminēts tikai apakštematā (2), tad tas nozīmē, ka tā apguvei ir paredzēts mazāk stundu un, attiecīgi, virspusējāk ir iespēja to izzināt. Bet, ja elementi minēti tikai metodiskajos komentāros (K) vai starppriekšmetu saiknē (SS), tad, tas nozīmē, ka to apguve ir pilnībā atkarīga no pedagoga personīgās izvēles.

12. tabula. **Programmu vērtēšanas kritēriji**

Nr.	**Nosaukums**	**1**	**2**	**3**	**4**	
		Nav minēts	**Apakštemata** (nr.p.k. at.) formulējumā (F), norisē(N),metodiskajos komentāros (K), starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J – jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā** vai **atbilstoši gadskārtai** (elementiem)

Pielikumā Nr.7 pievienotajās programmu vērtēšanas kartēs var redzēt tēmas, tematus, iezīmētus gaiši pelēkā krāsā, kas norāda pedagogam uz iespēju to radoši izmantot gadskārtu apguvē. Katras vērtēšanas kartes noslēgumā ir papildus atzīmēts vai ir minēts norādījums pētīt novadu kultūratšķirības atbilstošajā jautājumā un atzīmētas idejas – ieteikumi pielāgojumiem.

13. tabula. **Gadskārtas Skola2030 2020. g. programmās**

Mācību priekšm.	Klase	Jumji	Apjumības	Veļi	Mārtiņi	Ziemassvētki	Meteņi	Lieldienas	Ūsiņi	Jāņi
Latv.val.	1.klase	1	3	2	1	3	1	1	1	3
Mūzika	1.klase	1	2	1	2	4	2	2	1	2
Vizuālā m.	1.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	1.klase	1	1	1	1	3	1	2	1	1
Diz. un teh.	1.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	2.klase	1	2	2	2	1	1	1	1	1
Mūzika	2.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuālā m.	2.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	2.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	2.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	3.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	3.klase	1	1	1	1	4	1	2	1	2
Vizuālā m.	3.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	3.klase	1	1	1	1	2	1	2	1	2
Diz. un teh.	3.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	4.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	4.klase	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Mūzika	4.klase	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vizuālā m.	4.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	4.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	4.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuālā m.	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	5.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuālā m.	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Sociālās zin.	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	6.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	7.klase	4	4	4	4	4	4	4	4	4
Latviešu val.	7.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	7.klase	2	2	2	2	2	2	2	2	2
Vizuālā m.	7.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	7.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	7.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuālā m.	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	8.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Literatūra	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Latv.val.	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Mūzika	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Vizuālā m.	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Soc. zin.	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Diz. un teh.	9.klase	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Gadskārtas		**Jumji**	**Apjumības**	**Veļi**	**Mārtiņi**	**Ziemassvētki**	**Meteņi**	**Lieldienas**	**Ūsiņi**	**Jāņi**
Summa		57	61	59	59	68	58	61	57	62
Vidējā vērt.		1,12	1,2	1,16	1,16	1,33	1,14	1,2	1,12	1,22

Tabulā (skat.13. tab.) var redzēt reālo situāciju, kurā vidējās vērtības jeb varbūtība, ka skolēni 9 gadu laikā mācoties dažādus mācību priekšmetus, apgūst arī tradicionālās gadskārtas, to elementus vismaz virspusējā līmenī, svārstās tuvu nullei – no 1,12 – 1,33

(kodējuma sistēmā – 1 nozīmēja, ka programmā gadskārtas, to elementi nav minēti vispār - tātad, patiesībā – 0, bet 2 punkti nozīmē – tradicionālo gadskārtu vai to elementi minēti vismaz kādā no apakštēmām). Skatoties pēc katras atsevišķās gadskārtas punktu summas, visā 1.-9. klašu posmā, sanāk, ka skolēniem visnozīmīgākie un visvairāk izpētītie būs Ziemassvētki (68). 1. un 3. klašu mūzikas programmās tie minēti galvenajā tematā (4 punkti). Izcili, ka vismaz 1. klasē tas sakrīt ar latviešu valodas programmā minēto tematu vismaz sasniedzamo rezultātu līmenī (3 punkti) un atbilst arī laikam, kad dabā tuvojas Ziemassvētki.

13. tabulā var uzskatāmi redzēt, ka tikai 7. klases literatūras mācību priekšmetā paredzēts apgūt visas gadskārtas. Programmas saturā tās nav nosauktas, kas dod iespēju pedagogiem variēt gan ar to nosaukumiem, gan skaitu.

Izdevniecības Zvaigzne ABC *Literatūras mācību grāmatā 7. klasei* ir pieminētas 8 gadskārtas, bet padziļināti tiek izskatītas tikai 4 – Ziemassvētki, Lieldienas, Jāņi un Miķeļi (Štokmane, Vīduša, 2014). Apgrūtinājums gadskārtu apguvē vēl ir fakts, ka tām paredzētas tikai 8 stundas, kuras pēc tematiskā sadalījuma ieplānotas 1. semestra beigās (ap Ziemassvētkiem) un 2. semestra sākumā (līdz Meteņiem, kuri gan netiek aplūkoti). Jautājums – kā var apgūt Jāņu tradīcijas, ja dabā tajā laikā ir sniegs un –10-20 grādu temperatūra?

7. klases mūzikas programmas 2. temata 1. apakštematā it kā starp citu ir minēta gadskārtu aktualizēšana: "Pēta ģimenes godu tradīcijas un aktualizē gadskārtu ieražas". Arī te norises aprakstā netiek nosauktas konkrētas gadskārtas. Un pēc formulējuma var noprast, ka galvenā izziņa fokusēta uz ģimenes godiem (1-2 stundas). Kā no muzikālā aspekta var "aktualizēt" visu 8 gadskārtu izziņu un mūža godu apguvi 1-2 stundās? Laika ziņā mūzikā 2. temats jāapgūst oktobrī-novembrī – tātad, pirms vēl gadskārtas būs jāapgūst literatūrā – decembrī-janvārī, kur ir gan norādīta starppriekšmetu saikne (ar mūziku): "Tradicionālie godu rituāli". Ko tādu lasot, rodas šaubas vai abu 7. klases programmu sastādītāji saprot atšķirību starp gadskārtu ieražu svētkiem un mūža godiem? Ja saprastu, tad, iespējams, tomēr salāgotu literatūras un mūzikas programmas, paredzot mūža godus padziļināti apgūt ne tikai 8. klases literatūras 5. tematā, bet arī mūzikas 6. tematā, kurš šobrīd veltīts tautasdziesmu apguvei no J. Cimzes krājuma "Dziesmu rota", gatavojoties pētīt Dziesmu un Deju svētku tradīcijas nākamajā – 7. tematā.

Izbrīnu raisa 1. klases mūzikas programmas 1. temata metodiskajos komentāros minētie *Mārtiņdienas ražas svētki.* Latviešu tradicionālajā kultūrā ražas svētki varētu būt

Jumju vai Apjumību jeb Miķeļdienas tradīciju sastāvdaļa (labības vai dārzeņu ražas svētki), bet Mārtiņdienā svin Apkūlību beigas – kad izžāvēti un izkulti visi rijā ievestie labību kūļi.

Tāpat 2. klases Latviešu valodas 2. temata 3. apakštematā minēti *Ķirbju svētki*, kas nav pazīstami ne Veļu laika tradīcijā, ne arī atbilst Halovīnu svētku nosaukumam. Bet 1. klases Dizaina un tehnoloģiju programmā minēti *Miķeļu tradicionālie rotājumi no lapām* – vārpu vainagu, labības Jumju, steberu vietā. Tajā pašā programmā 4. tematā paredzēts iepazīties maizes cepšanas tradīcijām. Nav saprotams, kāpēc šī tēma ir jāizskata pavasarī, ja viss, kas saistās ar labībām un to izstrādājumiem lieliski iederas rudens sākuma periodā – septembrī. Savukārt 2. temata 1. apakštemata norisē (pēc laika – oktobrī) ieteikts pārrunāt rotājumu veidus – *Jāņu dekorācijas pilsētā, Ziemassvētku lampiņu virtenes,* lai vēlāk izlemtu, kuru rotājumu gatavošanā izmantot rudenīgās koku lapas(!).

Kā redzams 13. tabulas pēdējā – punktu summu ailē – par Apjumībām jeb Miķeļiem (61. punkts), Lieldienām (61. punkts) un Jāņiem (62. punkti) skolēni 9 gadu laikā tomēr nedaudz uzzinās; tāpat, ja skolotāji vispārīgi minētajās frāzēs apakštematu norišu aprakstos pamanīs norādes, tad, iespējams pastāstīs īsumā arī par Veļu laika (59. punkti), Mārteņu (59. punkti) un Meteņu (58. punkti) tradīcijām. Apšaubāmi, ka skolēni vispār uzzinās par Jumja ķeršanas rituālu vasarā un Ūsiņdienas tradīcijām, kas saistās ar lopu pirmo laišanu ganos un zirgu pieguļu, jo tā tieši tās nekur vispār nav pieminētas.

Nākošajā programmu pētniecības posmā tiks izvērtēta iespēja paplašināt gadskārtu ieražu svētku apguvi tematos, kuri saistīti ar tradicionālās kultūras elementiem: folkloru, etnogrāfiju, mitoloģiju, sadzīves tradīcijām – dzīvesziņu (skat. 11.tab.). Atbilstoši gadskārtu svētkiem, to elementi tiek skatīti tikai sākumskolas 1.un 3. klasēs. Pārējās klasēs nav minēta tieša saistība ar gadskārtām, taču to var izveidot.

14. tabula. **Gadskārtu elementi Skola2030 2020. g. programmās**

Mācību priekšmeti	**Klase**	**Folklora**	elementi	**Etnogrāfija**	elementi	**Mitoloģija**	elementi	**Dzīvesziņa**	elementi
Latv.val.	1.klase	3	1.-8.	1	0	1	0	2	3.
Mūzika	1.klase	4	1.,7.	4	1.	1	0	1	0
Vizuālā m.	1.klase	3	1.-4.	4	2.	1	0	3	5.
Soc. zin.	1.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un tehn.	1.klase	1	0	1	0	1	0	3	2.
Latv.val.	2.klase	2	1.,2.,4.	1	0	1	0	1	0
Mūzika	2.klase	3	1.,6.	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	2.klase	1	0	4	2.	1	0	1	0
Soc. zin.	2.klase	1	0	2	1.	1	0	1	0
Diz. un tehn.	2.klase	1	0	3	2.	1	0	4	2.,5.
Latv.val.	3.klase	3	2.,3.,8.	1	0	1	0	1	0
Mūzika	3.klase	2	1.,7.	3	1.	1	0	1	0
Vizuālā m.	3.klase	3	1.	2	2.	1	0	1	0

Soc. zin.	3.klase	2	vispārīgi	2	vispārīgi	1	0	2	vispārīgi
Diz. un tehn.	3.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Literatūra	4.klase	4	1.,3.-5.	4	4.	1	0	1	0
Latv.val.	4.klase	2	1.	2	4.	1	0	2	2.
Mūzika	4.klase	3	1.,7.	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	4.klase	1	0	4	1.	1	0	1	0
Soc. zin.	4.klase	1	0	1	0	1	0	4	vispārīgi
Diz. un tehn.	4.klase	1	0	1	0	1	0	3	5.
Literatūra	5.klase	3	1.-3., 6.	3	4.	1	0	1	0
Latv.val.	5.klase	2	3.	1	0	1	0	1	0
Mūzika	5.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	5.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Soc. zin.	5.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un tehn.	5.klase	1	0	1	0	1	0	3	5.
Literatūra	6.klase	3	1.-3.,6.,8.	1	0	1	0	1	0
Latv.val.	6.klase	1	0	1	0	1	0	4	vispārīgi
Mūzika	6.klase	3	1.	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	6.klase	1	0	2	2.	1	0	1	0
Sociālās zin.	6.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un teh.	6.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Literatūra	7.klase	4	1.,4.,5.,6.	1	0	2	1.,2.	1	0
Latviešu val.	7.klase	3	2.,5.,6.	1	0	1	0	1	0
Mūzika	7.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	7.klase	4	2.	1	0	1	0	1	0
Soc. zin.	7.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un tehn.	7.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Literatūra	8.klase	4	1.,2.	4	1.-3.	1	0	1	0
Latv.val.	8.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Mūzika	8.klase	1	0	3	1.	1	0	1	0
Vizuālā m.	8.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Soc. zin.	8.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un tehn.	8.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Literatūra	9.klase	3	vispārīgi	3	vispārīgi	2	vispārīgi	1	0
Latv.val.	9.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Mūzika	9.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Vizuālā m.	9.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Soc. zin.	9.klase	1	0	1	0	1	0	1	0
Diz. un tehn.	9.klase	1	0	3	3.	1	0	1	0
Gadskārtu elementi		**Folklora**	elementi	**Etnogrāfija**	elementi	**Mitoloģija**	elementi	**Dzīvesziņa**	elementi
Summa		93		86		53		71	
Vidējās vērtības		1,82		1,69		1,04		1,39	

2020. gada programmās minēto tradicionālās kultūras elementu izziņas iespējamo kvalitāti daļēji un ļoti vispārīgi raksturo 14. tabulā redzamie dati. Diemžēl, pārsvarā uzskaitītie elementi minēti nesaistīti ar gadskārtu svētkiem. Taču, iedziļinoties attiecīgajos

tematos, bija jāsecina, ka tos iespējams sasaistīt ar gadskārtām. Tāpēc tabulā drīzāk atspoguļo situāciju, pieļaujot varbūtību, ka pedagogs izmantos programmā pieminētos tradicionālās kultūras elementus: tautasdziesmas, pasakas, mīklas, sakāmvārdus, rotaļas u.c. var sasaistīt ar gadskārtu svētku sagatavošanas procesu.

Pēdējās ailes vidējais aritmētiskais rādītājs, tāpat kā tabulā Nr.13 ir ļoti zems: mitoloģijas apguves iespējamība 9 gadu laikā – 0,04; dzīvesziņas – 0.39; etnogrāfijas – 0.69, bet folkloras – 0,82 (kodējuma sistēmā atņemot vērtību "1", kas nozīmē – "elements nekur nav minēts", bet "2" – minēts vismaz apakštemata formulējumā vai norises aprakstā).

Tabulā Nr.14 minēto elementu atšifrējums minēts 8. tabulā. Var secināt, ka *folkloras* elementu izziņa mācību programmās dominē pār *etnogrāfijas, dzīvesziņas* un *mitoloģijas* izziņu (skat. 25. att.).

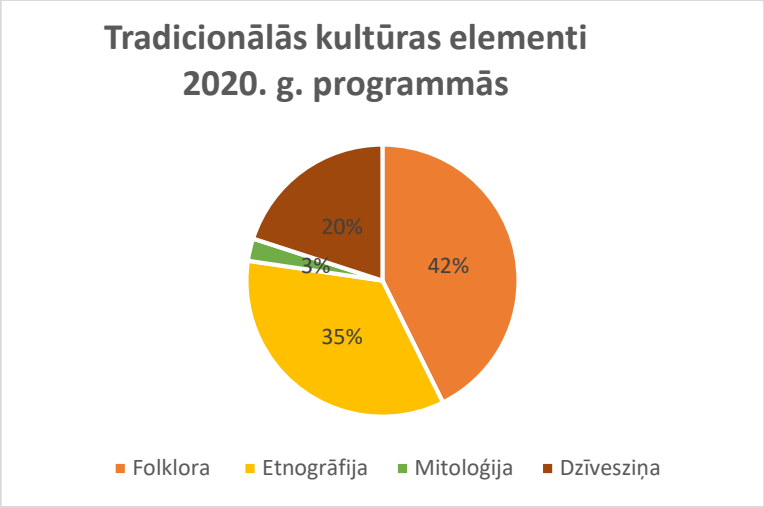

25. attēls. **Tradicionālās kultūras elementi 2020. g. programmās**

M*itoloģija* ir pieminēta tikai 7. un 9. klases literatūras programmas apakštematos. Savukārt, *dzīvesziņu* kā tradicionālās kultūras elementu vairāk tiek piedāvāts izzināt sākumskolas 1.-4. klasēs. Taču mūsdienās tik ļoti aktuālā latviskās pirts tradīcija netiek pieminēta nevienā mācību priekšmeta programmā. Diemžēl, jāsecina, ka programmu autori nav domājuši arī par garīgo (*folklora, mitoloģija*) un materiālo (*etnogrāfija un dzīvesziņa*) tradicionālās kultūras elementu vienotu un saskaņotu apguvi. Visspilgtākais piemērs ir arheoloģiskā un etnogrāfiskā tautastērpa pētniecība un atveide, interpretācija.

7. klases mācību priekšmetā *Latvijas un pasaules vēsture,* 1. tematā *Sabiedrība aizvēsturē,* skolēniem paredzēts padziļināti izzināt sentautu arheoloģiskos tērpus, tajos izmantoto simboliku, valkāšanas tradīcijas kultūras un reliģisko rituālu (t.sk. gadskārtu svētku) kontekstā un tikai 9. klases mācību priekšmetā *Dizains un tehnoloģijas* viena semestra laikā tērpu pētīt, atveidot, interpretēt. Jautājums – kāpēc to nevarēja paredzēt jau 7.

klasē, jo tā labāk tiktu nostiprinātas teorētiski iegūtās zināšanas vēsturē? Jāatzīst, ka arī Latvijas un pasaules senvēstures izziņai 7. klasē ir paredzēts pārāk mazs stundu skaits, lai arheoloģiskā tērpa izpēti skolēni varētu veikt kvalitatīvi – atbilstoši pētnieciskā darba prasībām. Ja tas ir pētīts virspusēji 7. klasē, tad 9. klasē no sākuma būtu jāatkārto iepriekš apgūtais, tad jāturpina pētīt padziļināti. Taču problēma, ka šajā laikā *Latvijas un pasaules vēstures* mācību priekšmetā jāiedziļinās Pirmā pasaules kara notikumos, Padomju laika režīmā, tā radītajās sekās un mūsdienu politikā. Un vai šo pētniecību var palīdzēt vadīt *Dizaina un tehnoloģiju* mācību priekšmeta skolotājs labāk par vēstures skolotāju?

Secinājums – pedagogiem, kuri vēlas sistēmiski un pēctecīgi kopā ar skolēniem izdzīvot gadskārtu ieražu svētkus, Skola2030 ekspertu radītās 2020. gada programmas ir īsts izaicinājums, labāk būtu konstruēt programmu tematisko sistēmu no jauna, izvēloties citu pamatsruktūru – tādu, kas balstīta tradicionālās kultūras vienotā, sistēmiskā, pēctecīgā izziņā.

Mācoties pēc Skola2030 2020. gadā radītajām programmām skolēniem nav iespējams:

- apgūt gadskārtu ieražu svētkus sistēmiski, pēctecīgi;
- nostiprināt un padziļināt zināšanas par gadskārtu tradīcijām gadu gaitā;
- teorētiski apgūtās zināšanas pielietot dzīvē, praktiski sagatavojot un svinot svētkus atbilstošajā gadalaikā (izņemot Ziemassvētkus);
- gadskārtu elementus padziļināti apgūt integrētā mācību procesā dažādos mācību priekšmetos;
- izprast vēstures laikmetu, pasaules uzskatu ietekmi uz tradīciju saturu, simboliku;
- kvalitatīvi salīdzināt tradīcijas ar kaimiņtautu – lietuviešu, igauņu, krievu tradīcijām;
- salīdzināt latviešu tradicionālo kultūru ar Eiropas un dažādu kontinentu pasaules tautu tradīcijām.

Nākošajā programmu vērtēšanas posmā tiks atsevišķi skatīti programmu saturā minēti formulējumi (skat. 15.tab.), kuri aicina skolēnus apzināt un pētīt ģimenes, lokālās, novadu tradīcijas, kas gan ne vienmēr nozīmē, ka jāpievēršas arī svētku tradīciju pētniecībai (minēts programmu vērtēšanas karšu beigās kā kvalitatīvais kritērijs). Apkopojot šo informāciju, varēs secināt, kā programmas veicina vispārēju patriotisma izjūtas attīstību skolēnu apziņā un kā aktualizē dažādus identitātes līmeņus, kas ir būtiski tādas personības attīstībā, kura ciena un godā savas tautas tradicionālās kultūras vērtības.

15. tabula. **Novadu kultūrvērtības, to izziņa, atšķirības**

Nr.	Klase	Mācību priekšmets	**Tēma, sasniedzamais rezultāts** (ziņa (A), prasme (B), kompleks. sasn. rez. (C), ieradums (D)), **apakštemats**(Nr.p.k.,at) (formulējums (F), norise (N)
1.	1. kl.	Latv. val.	2.t.2.at Latvijas pilsētas. Noskaidro, kur dzimuši klasesbiedri un viņu vecāki. Pēta kartē upju, ezeru, pilsētu nosaukumus..
2.	1. kl.	Soc. zin.	3.C Stāsta par tuvākajā kopienā pārstāvēto kultūru tradīcijām, svētkiem, simboliem.
3.	1. kl.	Dizains un tehnoloģijas	4.t.A Maizes cepšanas tradīcijas dažādos novados, apdzīvotās vietās, ģimenēs. 1.-4.at. – ekskursija pie novada maizes cepējiem.
4.	2. kl.	Latv. val.	1.t. Mana ģimene – pilsētas, novada un citu valodu vidē.
5.	2. kl.	Soc. zin.	4. t. Kā pētīt un raksturot savu pilsētu, novadu?
6.	2. kl.	Vizuālā māksla	3. t. 1. at. Pārrunā sava novada kultūras mantojumā saskatāmās vizuālās vērtības un latviešu etnogrāfijā lietotās zīmes.
7.	3. kl.	Latv. val.	1.t. Iepazīstas ar izloksnēm, to vārdiem.
	3. kl.	Soc. zin.	2.t.B Novēro un nosauc tradīcijas tuvākajā kopienā un Latvijā. 4.t.2.,3.at. Kā raksturot Latviju? A. Kurzemei, Zemgalei, Latgalei, Vidzemei ir savas dabas un kultūras īpatnības.
	4. kl.	Latv.val.	1.t. Dažādu novadu apvidvārdi.
	4. kl.	Mūzika	9.t. Dzimtas muzicēšanas tradīcijas. (Mūzika, Mīlestība. Ģimene.)
	4. kl.	Soc.zin.	3.t. Kā saglabāt tradīcijas un līdzdarboties kopienā? Novada un pilsētas tradīcijas. B Mācās grupēt un atlasīt informāciju par svētkiem pēc paša radītiem kritērijiem, raksturojot Latvijas kultūras savdabību. 4.t.Novada nozīmīgākās personības.
	5. kl.	Latv.val.	4.t.4.at.F, N Teikas par manu apkārtni.
	5. kl.	Soc.zin.	1.t. A Vēstures avoti, liecības, par dzīvi pagātnē. 2.t.A Sava novada vēstures liecību apzināšana ļauj secināt par kopīgo un atšķirīgo cilvēku ikdienā, dzīvesveidā, tradīcijās dažādos Latvijas vēstures periodos un kultūrvēsturiskajos novados. Vēstures liecības palīdz izprast cilvēku ikdienas dzīvi un rīcību pagātnē.

	5. kl.	Mūzika	3.t.1.at.Pēta latviešu komponistu – novadnieku dzīvesstāstus, viņu ieguldījumu kultūras dzīves attīstībā.
	6. kl.	Literatūra	1.t. B Veic pētniecības darbu par sava novada/pilsētas teikām. 5.t. Izstrādā priekšlikumus, ko var uzlabot savā novadā, pilsētā, iepazīstina ar to sabiedrību.
	6. kl.	Latv.val.	6.t 4. at. Apkārtnes stāsti.
	6. kl.	Soc.zin.	1.t.C Skaidro, kāpēc Latvijā izveidojusies etniskā, lingvistiskā, reliģiskā daudzveidība. 1.t. C Kārto hronoloģiski nozīmīgākos sava novada un Latvijas vēstures notikumus, izsekojot cēloņsakarībām.
	6. kl.	Mūzika	1.t.Vēsturiskā laika mūzika, stilu rašanās. 3.t.C Novadam nozīmīga komponista dziesma, ...novada kultūras dzīves pētniecība, kopšana, īpašās iezīmes. 4.t.Dažādu tautu Ziemassvētku tradīcijas populārā mūzika.
	6. kl.	Vēsture	6.1. Kā veidojās Latvijas valsts?
	7. kl.	Literatūra	1.t. Mājas. Novadu kultūras atšķirības.
	8. kl.	Vēsture	5.t. Latviešu nācijas veidošanās. Jaunlatvieši.
	9. kl.	Vēsture	4.t. C Plašsaziņas līdzekļu ietekme uz sabiedrības kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām.
	9. kl.	Dizains un tehnoloģijas	1.t.1.at.N Novada tautastērpa (arheoloģiskā, etnogrāfiskā) izpēte.
	9. kl.	Mūzika	3.t.1.at. Cieņa pret savām tautas tradīcijām.

Secinājums – lokālā un reģionālā kultūrpiederības sajūta skolēniem var tikt labi attīstīta, jo visos vecumposmos vienā vai vairākos mācību priekšmetos ir iekļauta tēmas ar atbilstošu saturu – ir aptverta gan valodas joma, gan ģeogrāfiskās vietas un kultūrvēsturisko pieminekļu vēstures, etnogrāfijas un mūzikas izpēte, gan folkloras, tradīciju apzināšana, spilgtāko personību iepazīšana, amatniecības prasmju praktiska izmēģināšana, Savukārt, valstisko un nacionālo identitāti, patriotismu skolēniem palīdzēs attīstīt 6. un 8. klases vēstures tēmas *Latviešu nācijas un valsts veidošanās* un visas 9. klases mācību priekšmetu tēmas. Kopumā situācija ir pozitīva. Ja skolotāji paši ir tiesīgi rakstīt savas autorprogrammas, tad, ņemot vērā visu iepriekš konstatēto, ir iespējams uzlabot programmu struktūras tā, lai skolēniem veidotos padziļināta izpratne pat tautas kultūras mantojumu, tā vērtībām un pasaules likumībām.

2.4.Vēlamie programmu sistēmas uzbūves pamatprincipi tradicionālā kultūras mantojuma, t.sk. gadskārtu ieražu svētku apguvei

Klases	Personības	Vēsturisko	Dabas	Mācību
1.klase	attīstības	periodu, laikmetu	gadalaiku	priekšmetos
2.klase	algoritms –	pēctecīga izziņa no	cikls un	apgūstamo
3.klase	uzskatu, vērtību,	senākā līdz	tēmu	prasmju
4.klase	psihes	mūsdienām,	atbilstība	pakāpeniskas
5. klase	pakāpeniska,	tajos eksistējošo	tam tiešā	attīstības
6.klase	holistiska attīstība	sabiedrības	vai	algoritms no
7.klase		dzīvesziņas modeļu,	simboliskā	vienkāršākā uz
8.klase		kultūridentitātes	nozīmē	sarežģītāko
9.klase		attīstība no lokālā		
		līdz globālajam		
		līmenim		

26. attēls. **Ieteikums programmu veidotājiem**

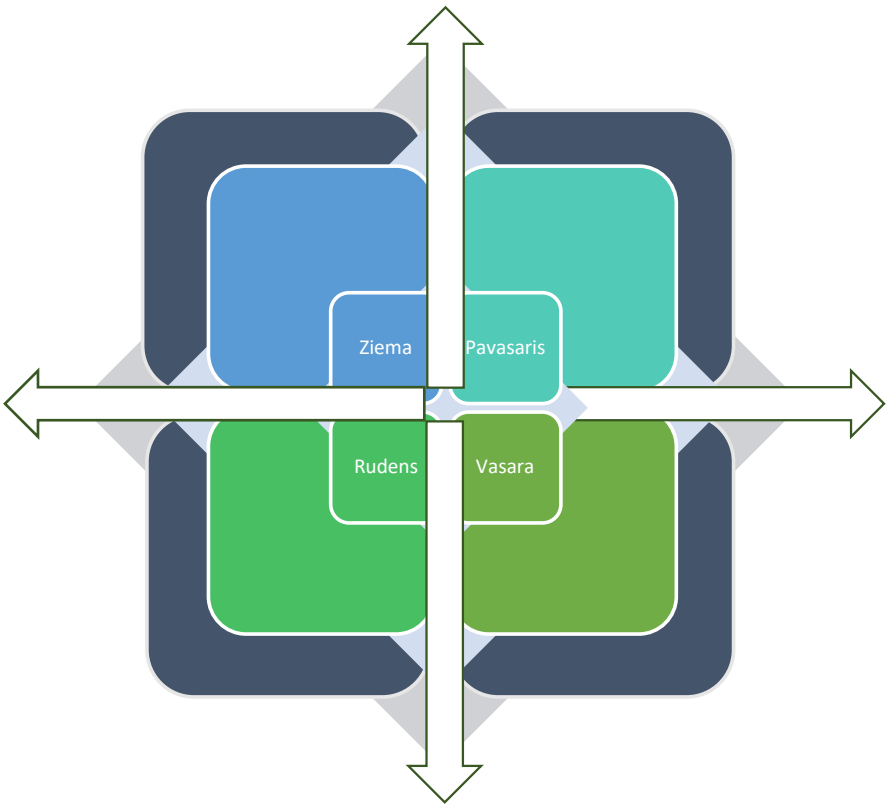

3. Latvijas mācību iestāžu pedagogu kvalitatīvās un kvantitatīvās aptaujas

3.1. Problēmu identificēšana ar kvalitatīvo pētījuma metodi lielpilsētas, reģiona centra, ciemata mācību iestādēs

Izstrādāto fokusintervijas anketu, skat. pielikumā Nr. 1! Pētījumā tika intervētas mācību iestāžu direktora vietnieces audzināšanas darbā šādās vietās:

A – liepilsētā

B – reģiona centrā

C – ciematā

Pētījumā iegūtā informācija

C direktora vietniece audzināšanas darbā vadītāja un arī sākumskolas skolotāja apgalvoja, ka Skola2030 2020.g. programmās ir proporcionāli mazāk tematu ar tradicionālās kultūras elementiem. Taču viņa nesaskatīja iespēju, kā A skolas direktora vietniece audzināšanas darbā un latviešu valodas skolotāja – pašai kā personībai pielikt nepieciešamo saturu pēc saviem ieskatiem. Savukārt B skolas direktora vietniece audzināšanas darbā un mākslas skolotāja atzina, ka skolai šobrīd ir izšķirošā loma tradīciju kodola tālāknodošanā nākamajām paaudzēm.

1.Pedagogu personiskās attieksmes pret tradicionālo kultūru nozīme mācību procesa veidošanā 2020.g. mācību priekšmetu programmu kontekstā

Visām skolotājām ir pozitīva personiskā attieksme pret tradicionālo kultūru, un visas to līdz galam nezina un neizprot, kas gan nebūtu pieļaujami amatpersonai, kura skolā atbild par audzināšanas procesu un galvenais – pasākumu organizēšanu.

2. Gadskārtu ieražu svētku aktualitāte skolas pasākumos.

Visās skolās nesvin Veļus, Mārtiņus, Meteņus un Ūsiņus, Jāņus. Autore secina – tamdēļ, ka pedagogi nezina šo svētku tradīciju jēgu, tāpēc arī nespēj to transformēt mūsdienām pieņemamā svinēšanas formā.

3.Problēmas, kuras saistītas ar tradicionālās kultūras mantojuma izziņu un apguvi skolas vidē.

B skolotāja min, ka trūkst finansējuma, lai uzaicinātu uz skolu novadīt dančus, pasākumu folkloras kopu. Viņai piekrīt C skolotāja, kura min, ka vajag papildus apmaksātu laiku, lai mācību saturā izdomātu, kā integrēt tautas tradīcijas.

A skolotāja domā, ka tradīciju pienācīgai apguvei nav ieplānots atbilstošs laiks.

Kā latviešu valodas skolotāja viņa secina, ka bērniem ir milzīgas problēmas izprast simbolu nozīmes, svētku lietderību.

4.Tradicionālās kultūras elementi un jauno mācību programmu caurviju prasmes.

Diemžēl visas skolotājas apgalvo, ka nav vēl aptvērušas jauno 2020. g. programmās.

5.Dažādu mācību priekšmetu tēmu integrācija tematiskajos moduļos.

Arī par šo skolotājām vēl nav izpratnes.

6.Metodisko materiālu par tradicionālo kultūru pieejamība.

Skolotājas A un B min, ka meklē materiālus internetā, ierakstot Google meklētājā atslēgvārdus. Ne viena, ne otra nezināja ne klki.lv, ne dzivotprieks. lv gadskārtu filmu metodiku resursu krātuvi internetā. Tātad – aktīvi netiek meklēts. Bet skolotāja C vismaz nosauca 2-3 avotus, no kuriem gūst informāciju.

Secinājums – materiāli vispār ir pieejami, bet skolotājiem trūkst motivācijas un laika ilgstoši pētīt un pielāgot tos mācību procesam.

Secinājumi par pētījuma rezultātiem

- Visām 3 skolotājām ir pozitīva personiskā attieksme pret tradicionālo kultūru, taču trūkst zināšanu par to.
- Visas 3 skolotājas iekļautu vairāk mācību un audzināšanas saturā tradicionālās kultūras elementus, ja būtu jau labi sagatavoti materiāli (laika un samaksas trūkuma faktors).
- Visas trīs skolotājas labprāt izmēģinātu integrēto programmu ar tradicionālās kultūras dominanti, ja tiktu piedāvāta gatava sistēma.
- Nepietiekams finansējums folkloras kopu uzaicināšanai uz skolas pasākumiem.
- Nav apmaksātu stundu skaits, lai pielāgotu, iestrādātu, izmantotu mācību saturā tradicionālās kultūras elementus.
- Nav sistēmiskas programmas ar tradicionālās kultūras dominanti un tai atbilstoši mācību – metodiskie materiāli.
- Trūkst pedagogiem padziļinātas informācijas par gadskārtu ieražu svētkiem, jaunajiem pedagogiem par to nav interese.
- Pārāk mazs stundu skaits, lai skolēni iedziļinātos tradicionālās kultūras kontekstā.
- Pārsvarā ģimeņu nepraktizē tautas tradīcijas un tāpēc arī nepieprasa tās ieviest mācību audzināšanas procesā.

- Valstiski noteiktajās audzināšanas vadlīnijās ir nacionālās identitātes temati ar gadskārtu ieražu svētkiem, taču patiesībā reālajās audzināšanas stundās tie tiek aizstāti ar aktuāliem skolēnu uzvedības jautājumiem.
- 2020. g. programmās visspilgtāk tradicionālās kultūras vērtības ir iekļautas Kultūrizpratnes ir pašizpausmes mākslā jomā.
- 2020. g. mūzikas programmā iekļauti tikai Ziemassvētki un citu gadskārtu svētku nav. Nesaskan, piem., latviešu godu apguve literatūrā (8. kl.) un mūzikā (7. kl.), nesaskan 4 gadskārtu ieražu svētku apguve literatūrā (7. klasē) un mūzikā (3. klasē). Jautājums – kā var apgūt gadskārtu ieražu svētkus, neapgūstot tajos dziedamās dziesmas, spēles, rotaļas?
- 2020 .g. programmas formulējumā radošam skolotājam vieglāk ir integrēt folkloras elementus arī citās tematiskajās sadaļās, tāpēc kopumā šo situāciju var vērtēt kā pozitīvu.
- Jāizveido tradicionālās kultūras tematu sistēmiska un pēctecīga karte, kura aptver visus vecumposmus 1.-9. kl. un pēc iespējas vairāk tāi atbilstošu mācību priekšmetu.
- Jāizstrādā integrēta programma un tai atbilstoši mācību metodiskie līdzekļi.
- Jāorganizē skolotāju attālinātie vai klātienes kursi un jāaprobē izveidotie materiāli.
- Jāizdod mācību, metodiskie materiāli un jāizplata Latvijas skolās.
- Jāpārskata augstskolu mācību programmas pedagogu sagatavošanā, piešķirot tradicionālajai kultūrai lielāku lomu tautas apziņas, nacionālās identitātes veidošanā.

3.2. Latvijas pedagogu elektroniskās aptaujas datu analīze

Pēc fokusinterviju veikšanas tika izvērtēta jautājumu efektivitāte vajadzīgās informācijas iegūšanā un tika izveidoti jautājumi pedagogu elektroniskai kvantitatīvai aptaujai, grupējot tos 5 daļās:

1. daļa. Statistikas nozīmes sekundārie dati: pārstāvētais novads, sociālā vide, pedagoģiskais stāžs, mācāmās, audzināmās klases, pasniedzamie mācību priekšmeti.

2. daļa. Zināšanu pārbaude par gadskārtu ieražu svētkiem.

Pētāmais jautājums: vai pedagogi atpazīst gadskārtu svētkus un vai izprot to dziļāko jēgu?

3. daļa. Pedagogu attieksme un rīcība, gatavojot vai negatavojot skolēnus gadskārtu ieražu svētku svinēšanai atbilstoši vai neatbilstoši dažādu mācību priekšmetu paraugprogrammām.

Pētāmais jautājums: no kādiem ārējiem un iekšējiem apstākļiem ir atkarīga pedagogu rīcība?

4. daļa. Pedagogu rīcības motivācijas aspekti un apstākļi gadskārtu svētku organizēšanā mācību iestādē.

Pētāmais jautājums: Kas veicina, kas traucē īstenot tradīcijas?

5. daļa. Pedagoga pasaules uzskata aspekti un attieksme pret tradicionālo kultūru.

Pētāmais jautājums: kurš pasaules uzskats dominē starp respondentiem?

Kopumā pētījumā piedalījās 245 personas ar vidējo pedagoģisko stāžu 25 gadi (minimālais – 2 gadi, maksimālais – 49 gadi) no Rīgas un visiem Latvijas novadiem, izņemot Sēliju (skat. 27. att.). Bet no Zemgales novada piedalījušās aptaujā 14 personas. Iespējams, kāda no tām var būt saistīta ar Sēliju, bet neuzrāda to, jo, esot Zemgales plānošanas reģionā, nediferencē sevi no zemgaļiem. (Sēlijas plānošanas reģions neeksistē kā atsevišķa ekonomiskā kopiena, bet ir sapludināta ar Zemgales plānošanas reģionu).

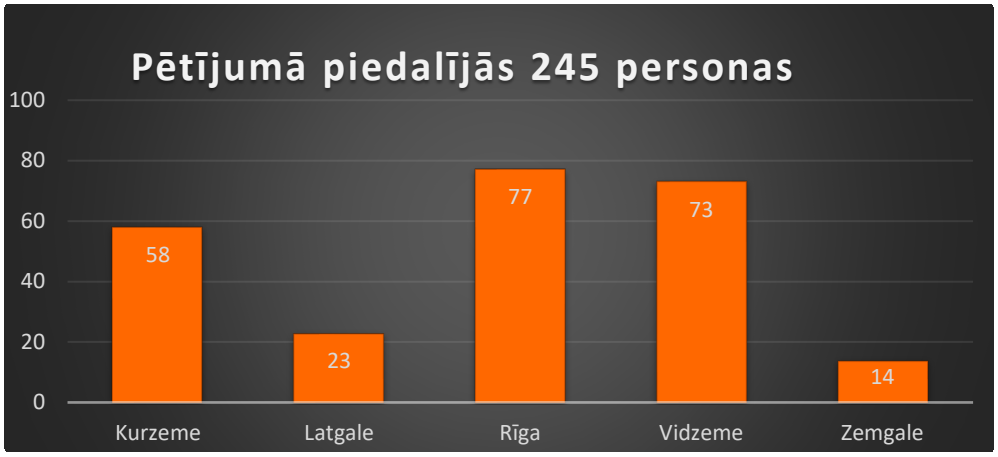

27. attēls. **Pētījuma respondentu sadalījums pa novadiem**

Iespējams, ka Latgales reģiona salīdzinoši zemo dalību aptaujā var izskaidrot ar kristīgā pasaules uzskata dominanti pedagogu apziņā. Veicot datu vidējo aritmētisko aprēķinu (skat. 16. tab.), tika konstatēts, ka kristīgais pasaules uzskats tomēr nedaudz dominē pār pagānisko pasaules uzskatu – 2,43 : 2,26.

16. tabula. **Latgales pedagogu pasaules uzskats**

	N	Minimum	Maximum	Mean	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error
Pagāniskais pasaules uzskats	23	1	4	2,26	,245
Kristīgais pasaules uzskats	23	1	4	2,43	,216
Zinātniskais pasaules uzskats	23	1	3	1,52	,165
Valid N (listwise)	23				

No tā var secināt – izvirzītā starpposma hipotēze apstiprinās, ka pedagogiem no Latgales reģiona ir vairāk raksturīgs kristīgais pasaules uzskats (skat. 28. att.). Taču, paskatoties uz tālāk sekojošām diagrammām, nākas secināt, ka aptaujā ir piedalījušies pedagogi – kristieši, kuri akceptē arī tradicionālās kultūras vērtības un nenoliedz pagānisko pasaules uzskatu.

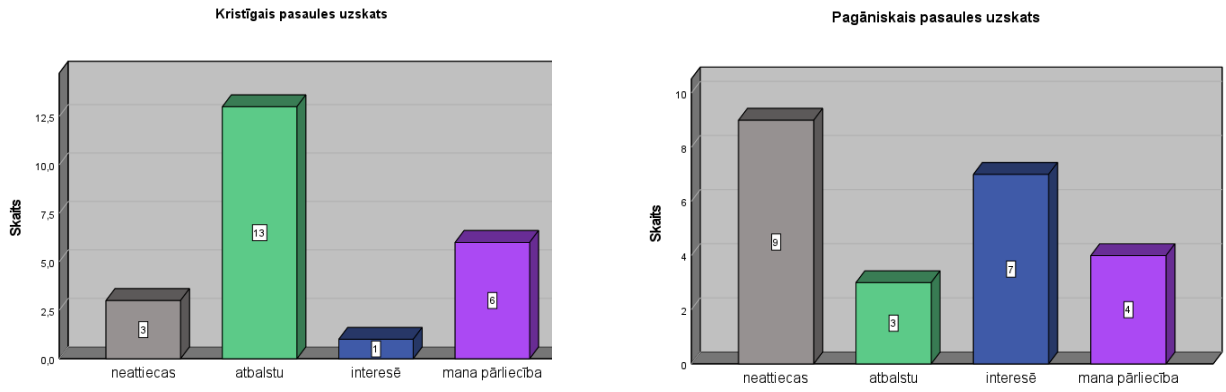

28. attēls. **Latgales pedagogu kristīgais un pagāniskais pasaules uzskats**

Pētījumā ir svarīgi noskaidrot respondentu pasaules uzskata dominanti un intensitāti – divās augstākajās no 4 intensitātes pakāpēm, kuru varētu raksturot kā pastiprinātu interesi un pārliecību jeb ikdienas dzīvesveidu (skat. 29. att. 245 respondentu atbilžu apkopojumu).

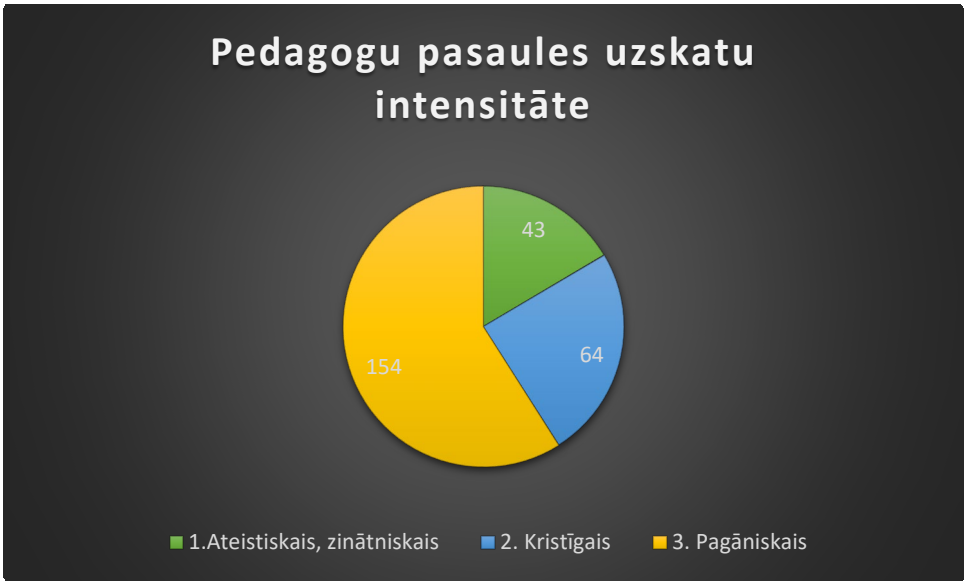

29. attēls. **Pētījuma respondentu pasaules uzskatu intensitāte** (3. un 4. intensitātes pakāpē)

Secinājums – pētījumā 154 pedagogi – 59% raksturo savu pasaules uzskatu kā pagānisku, latvisku, etnisku vai dievturisku; 64 pedagogi jeb 25 % – kā pārliecinoši kristīgu; 43 pedagogi jeb 16% – kā zinātniecisku (no tiem tikai 3 atzīmējuši ateistisku pārliecību).

Tālāk detalizētāka un uzskatāmāka analīze.

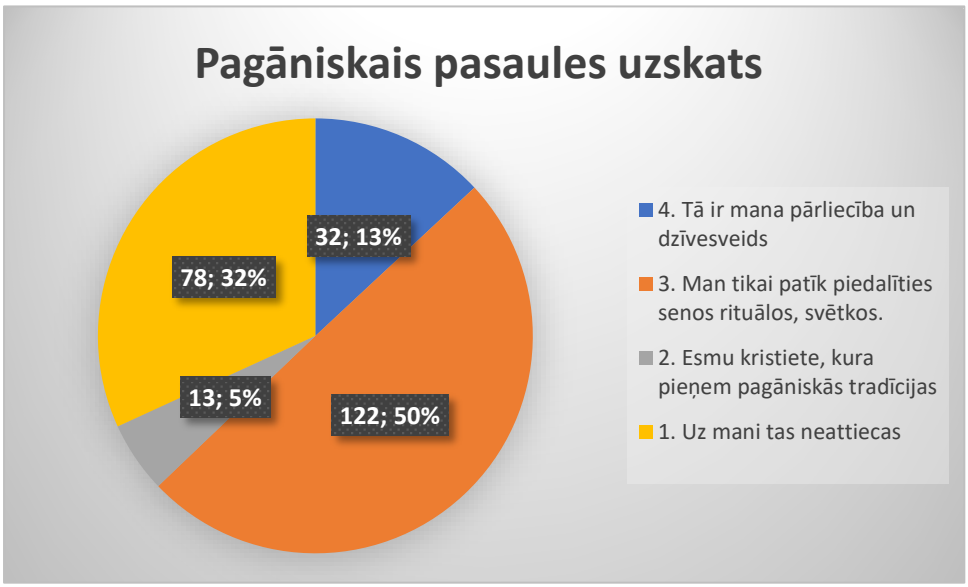

30. attēls. **Pētījuma 245 respondentu pagāniskais pasaules uzskats**

Pedagogu pasaules uzskatu detalizētu pētniecību apgrūtina fakts, ka daudziem pedagogiem ir jaukta tipa – kristīgi-pagāniskais jeb pagāniski-kristīgais. Aptaujas anketā tas ir īpaši atzīmēts ar netrafarētiem apgalvojumiem. Lai analizētu šo fenomenu, respondentiem būtu jāuzdod papildus padziļināti jautājumi par Dievu, ikdienas rituāliem, interesēm, rīcību dažādās situācijās, konkrētu svētku rituālu veikšanu vai atsacīšanos tos veikt citas pārliecības dēļ. Priekšstatam var ielūkoties pedagogu papildus rakstītajā:

- Manī ir gan pagāniskais, gan kristīgais pasaules uzskats.
- Pieņemu gan senču, gan kristīgās tradīcijas.
- Esmu kristiete, kas atbalsta tradīciju nodošanu tālāk.
- Esmu kristiete un pagānisko pasaules uzskatu skatu tikai kā kultūrvēstures lielumu.
- Uzskatu, ka katram latvietim ir jāzina savas tautas kultūrvēsture.
- Saprotu, ka pagāniskais mūsos visos ir jau no senatnes. Svarīgi ka mēs to apzināmies, jo jau caur vēsturi tas saplūdis ar kristīgo.
- Nenoliedzu pagānisko, bet arī ar visiem tā svētkiem neaizraujos.
- Man ir zināšanas par to, kas ir pagāniskais, bet svinu pēc kristīgām tradīcijām.
- Reliģijai jāiet blakus cilvēka saskaņai ar dabu - nesaskatu nekādu pretrunu.
- Lai arī man nav kristīgais pasaules uzskats, tomēr cienu kristiešu sasniegumus mākslā, arhitektūrā, respektēju viņu filozofiskos skaidrojumus, lai paplašinātu savu redzesloku, esmu apmeklējusi dievkalpojumus, klausījusies arī kristīgos radio raidījumus.

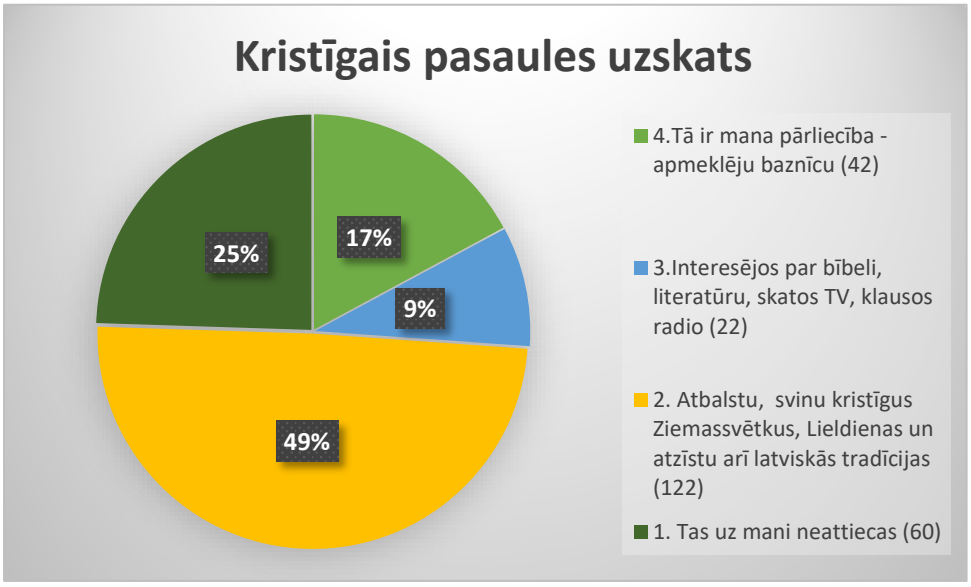

31. attēls. **Pētījuma 245 respondentu kristīgais pasaules uzskats**

Pedagogi ar kristīgo pārliecību pamatā, papildus piebilduši:

- Esmu kristiete, bet uzskatu, ka skolēniem ir jāzina latviešu senās tradīcijas.
- Esmu kristiete, bet tas netraucē zināt latviskās ieražas.
- Esmu kristiete ar latvisku pasaules redzējumu. Mācu bērniem izpratni un iecietību pret dažādību.
- Esmu kristiete, kas atbalsta latviešu tradīcijas.
- Esmu bijusi kristiete, bet laika gaitā esmu sapratusi, ka sekojot vīram Latviskā pasaules uztvere ir man tuvāka, tomēr saskatu daudz vienojošo un redzu kopīgo.

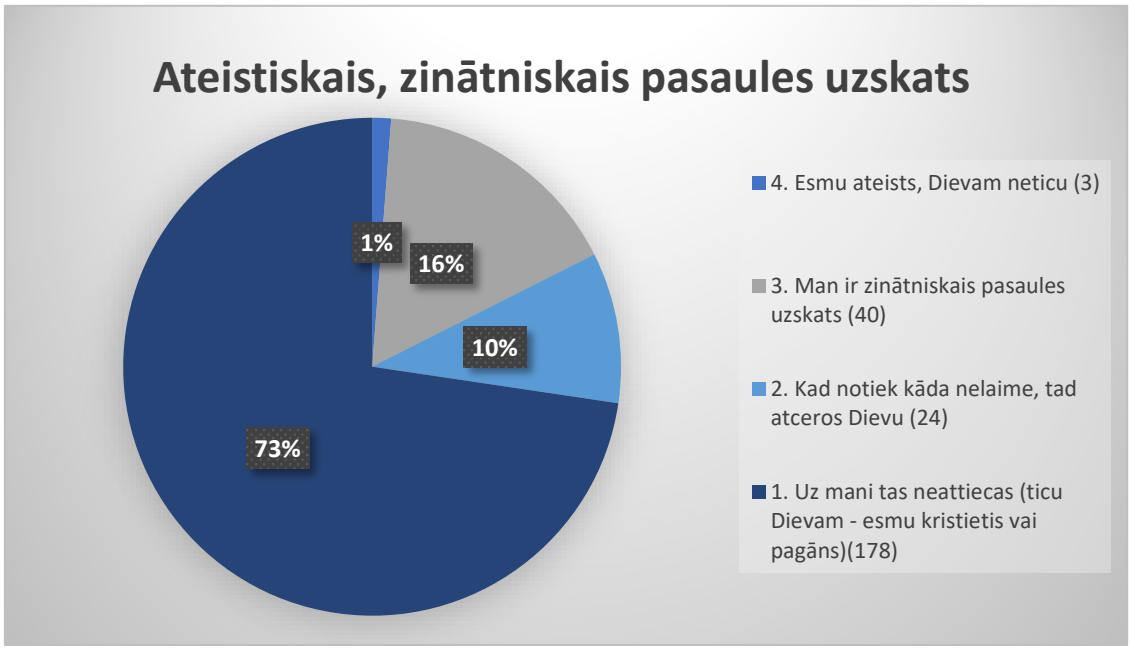

32. attēls. **Pētījuma 245 respondentu ateistiskais, zinātniskais pasaules uzskats**

Ateistiskās domāšanas forma balstīta uz uzskatiem, ka cilvēks ar sava prāta palīdzību var izzināt un izprast pasauli un tās norises, ka nepastāv augstākā būtne, vai arī ja šī būtne tomēr eksistē, tad tā cilvēkam devusi pilnīgu izvēles un rīcības brīvību. Zinātniskās domāšanas piekritēji atbildes uz saviem jautājumiem meklē, izmantojot zinātniskas metodes. Tās piekritēji – pedagogi aptaujā papildus rakstīja:

- Dzīvoju ar mīlestību, pieņemšanu, ticību pasaules kārtībai.
- Apvienoju abus uzskatus (zinātnisko, kristīgo). Skolā vienu, personīgajā dzīvē – otru. Mani tas netraucē.
- Dievu nenoliedzu, bet baznīcā neeju. Uzskatu, ka ir augstāki spēki, kuri kaut kādā veidā un kaut kādā brīdī mūs vada.

Secinājums – ar aptaujā iegūtajiem datiem nevar izdarīt gala slēdzienu – kā precīzi var iedalīt aptaujas dalībniekus pēc uzskatiem un pārliecības. Var tikai apgalvot, ka pētījumā piedalījušies vairums pedagogu, kuri ciena un atbalsta tradicionālās kultūras vērtības.

Apkopojot pētījuma demogrāfiskos datus, var secināt, ka salīdzinoši lielāku aktivitāti pētījumā ir izrādījušas personas, kuras dzīvo mazpilsētā, ciematā, nevis lielpilsētā. Šī atšķirība skaidrojama ar apzinātu aicinājuma izsūtīšanu tieši lauku skolām, izvirzot hipotēzi, ka lauku vidē tradicionālās kultūras vērtības, iespējams, saglabājas labāk, nekā pilsētvidē, kur iztrūkst dabas klātbūtne un netiek apstrādāta zeme, veikti lauku darbi, kam tiešs sakars ar gadskārtu ieražu tradīcijām. Lauku iedzīvotāju lielāka atsaucība ir skaidrojama arī ar nepieblīvētu informatīvo lauku - vairāk laika iedziļināties un apdomāt pētījumā piedāvātos jautājumus (skat. 33. att.).

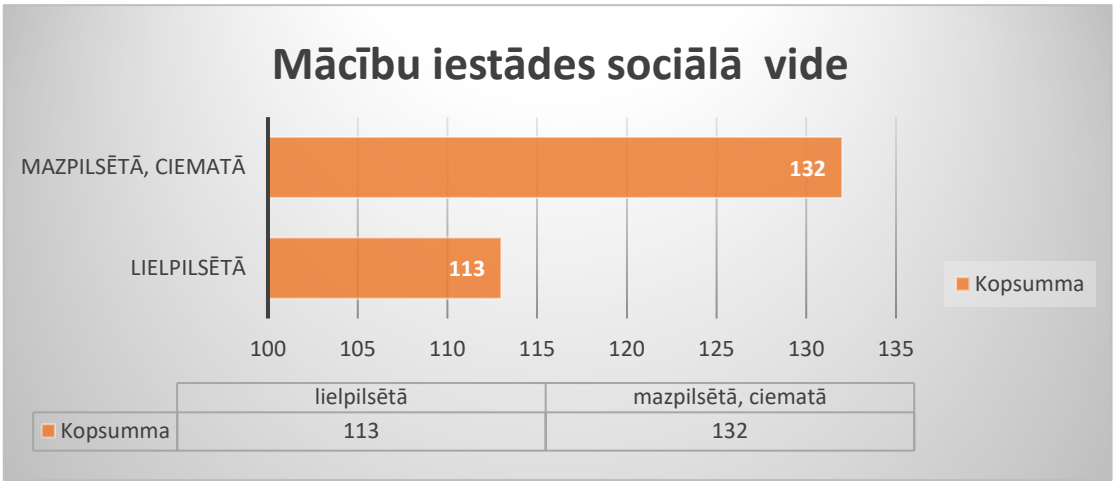

33. attēls. **Pētījuma respondentu sadalījums pa novadiem**

Pedagogu pārstāvniecība pēc izglītojamo līmeņa nav viennozīmīga, jo ir pārstāvētas visiespējamākās kombinācijas – pedagogs, kurš māca:

- tikai 1.-4.klasēs;
- pirmskolā un 1.-3.klasēs;
- 1.-6.klasēs;
- 1.-12.klasēs;
- 4.-9.klasēs vai 5.-8.klasēs;
- 5.-7.klasēs
- 7.-9.klasēs
- 9.-12. klasēs utt.

Uzskatāmības dēļ tiks piedāvāta vienkāršota statistika – proti – pedagogu skaits, kuri māca 1.-4.; 5.-6.; 7.-9. klasēs (skat. 34.att.).

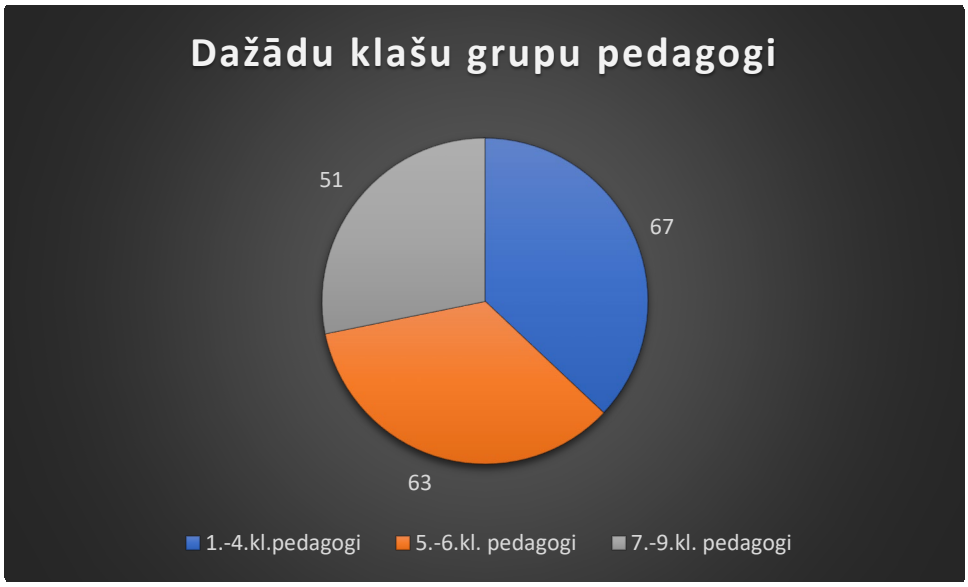

34. attēls. **Pedagogu sadalījums pa klašu grupām**

Lai tālākā datu apstrāde būtu ticamāka, ar Excel programmas palīdzību tika filtrēti dati, no 181 sākumskolas un pamatskolas pedagogiem atlasot nost respondentus, kuri neattiecas uz pētījuma priekšmetu – vidusskolas pedagogi (māca tikai 10. -12.kl.), direktori, bibliotekāri, interešu izglītības pedagogi, viens skolēns (kopskaitā 64). No 181 sākumskolas un pamatskolas resondenta – 78% strādā ar Skola2030 2020. gadā radītajām mācību priekšmetu programmām.

Pēc mācāmajiem priekšmetiem pētījuma specifikai saistoši būtu uzzināt, cik ir latviešu valodas, cik mūzikas, sociālo zinību un vēstures, vizuālās mākslas, dizaina un tehnoloģiju, matemātikas un sporta pedagogu, kuri ir piedalījušies aptaujā. Arī šie dati būs tikai vispārējam priekšstatam, jo, kā zināms, sākumskolas pirmajās klasēs viens skolotājs māca visus priekšmetus. Diagrammā redzami tie pedagogi, kuri īpaši atzīmējuši mācāmos priekšmetus (skat. 35. att.).

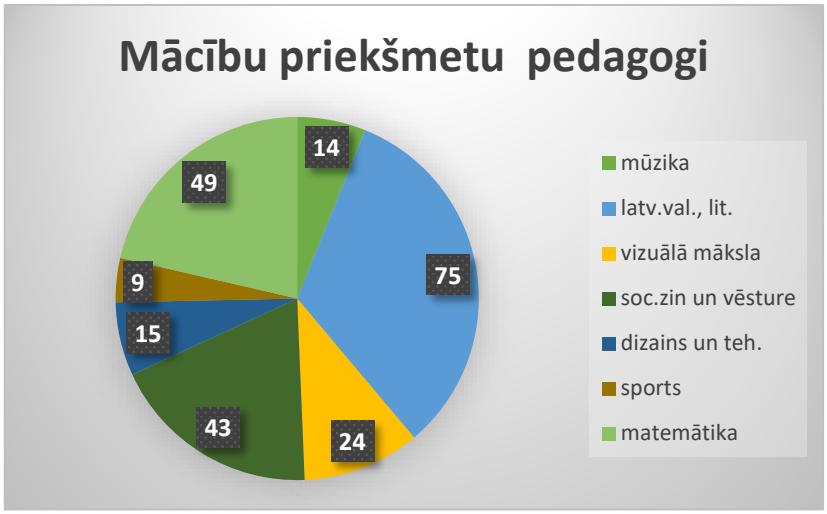

35. attēls. **Dažādu mācību priekšmetu pedagogi**

Jau analizējot mācību priekšmetu programmas iepriekšējā nodaļā, kļuva skaidrs, ka tieši mūzikas (14), latviešu valodas un literatūras (75) un sociālo zinību un vēstures (43) pedagogi ir tie, kuru programmās ir visvairāk iekļautas tēmas ar tradicionālās kultūras elementiem. Pārsvarā etnogrāfijas tēmas ir iekļautas vizuālajā mākslā (24) un dizaina un tehnoloģiju (15) priekšmetā. Bet sportā (9) skolēniem ir jāmācās rotaļas un deju soļi (tautiski vai moderni), savukārt, matemātikā (49) pedagogi var integrēt pasakas un izdomāt tādus teksta uzdevumus, kuriem ir saistība ar gadskārtu ieražu tematiku. Tālākā pētījumā būs iespēja pārliecināties par šo priekšmetu pedagogu dažādajiem viedokļiem kādā jautājumā.

Vēl viens Excel programmas filtrs atlasīja pedagogus, kuri ne tikai māca kādu priekšmetu, bet ir arī klases audzinātāji. Tas tika darīts nolūkā iegūt patiesāku informāciju par gadskārtu svētku organizēšanas aspektiem mācību iestādē, pieņemot, ka par pasākumu organizēšanu, scenāriju veidošanu atbild tieši klases audzinātāji.

Rezultātā – no **181** sākumskolas un pamatskolas pedagogiem – **124** ir klašu audzinātāji, kuru dati tika tālāk apstrādāti, kodēti un analizēti.

Aptaujas anketas jautājumi (izlase) un to kodējums

1. MI Jūsu mācību iestāde atrodas *

1 mazpilsētā, ciematā

2 lielpilsētā

2. NO Kurā novadā ir Jūsu mācību iestāde? *

1.Rīga 2.Vidzeme 3.Zemgale 4.Latgale 5.Kurzeme

3. KLA Kuras klases audzinātāja esat?

1. (1.-4.kl.) 2. (5.-6.kl) 3. (7.-9.kl.)

4. PR Skolēnus sagatavoju gadskārtu ieražu svētku svinēšanai arī tad, ja tas nav paredzēts konkrēta mācību priekšmeta paraugprogrammā. *

2. Jā (atrodu iespēju sagatavot)

1. Nē (negatavoju)

5.ML Ja mācību līdzekļos nav iekļauta informācija par gadskārtu ieražu svētkiem, tad skolēniem par tiem nestāstu.

1. Jā (nestāstu)

2. Nē (atrodu iespēju par tiem pastāstīt)

6.ME Lai gatavotos svinēt gadskārtu ieražu svētkus mācību iestādē, trūkst mācību līdzekļu un metodiku. *

1.Jā

2.Nē

7.GO Mācību iestādē organizēju gadskārtu ieražu svētkus, ja *

1.lūdz to darīt skolas vadība

1. to lūdz darīt bērni

1.vecāki mani palūdz to darīt

1.esmu klases audzinātāja

2.mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste)
2.vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji)
2.ir piemēroti apstākļi
3.kādu mācību priekšmetu programma to paredz
3.to paredz audzināšanas programma

8.PAG Man ir pagāniskais pasaules uzskats. *

4.Tā ir mana pārliecība un dzīvesveids.
3.Man tikai patīk piedalīties senos rituālos, svētkos, ko organizē tradīciju zinātāji.
2 jaukts pasaules uzskats – kristīgi-pagāniskais
1.Uz mani tas neattiecas.

Pārliecības intensitāte: 1 – neattiecas, 2 – atbalstu 3 – interesējos 4 – mana pārliecība

9.KR Man ir kristīgais pasaules uzskats. *

4.Apmeklēju dievkalpojumus baznīcā.
3.Interesējos par svētajiem rakstiem.
2.Svinu kristīgos Ziemassvētkus, Lieldienas.
3.Skatos kristīgos raidījumus TV, klausos kristīgo radio u.c.
1.Uz mani tas neattiecas

Pārliecības intensitāte: 1 – neattiecas, 2 – atbalstu 3 – interesējos 4 – mana pārliecība

10.AT Man ir ateistiskais pasaules uzskats. *

4.Dievam neticu.
2.Ticu Dievam, kad notiek kāda nelaime.
3.Man ir zinātniskais pasaules uzskats.
1.Uz mani tas neattiecas.

Pārliecības intensitāte: 1 – neattiecas, 2 – atbalstu 3 – interesējos 4 – mana pārliecība

Datu kodēšanas un apstrādes rezultātā tika konstatēti šādi demogrāfiskie dati: no 124 respondentiem 45 ir no lielpilsētas mācību iestādēm, bet 79 – no mazpilsētas vai ciemata. Tas liek secināt, ka lielāka interese paust savu viedokli par tradicionālās kultūras vērtībām ir tieši lauku pedagogiem. Kā zināms, pilsētā ir daudz grūtāk uzturēt tradīcijas, kuras saistītas ar lauku darbu ciklu un dabu. Var izteikt minējumu, ka gadskārtu ieražu tradīcijas labāk saglabājas lauku vidē (skat. 36. att.).

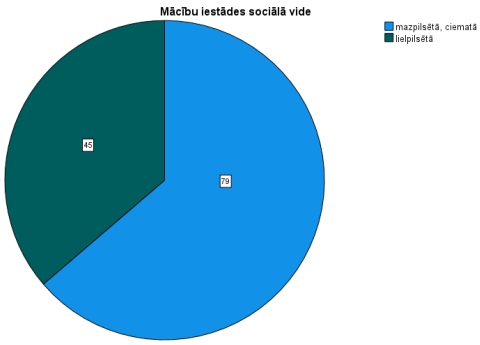

36. attēls. **Klašu audzinātāju iestādes sociālā vide**

124 respondentu izcelsme, raugoties no Latvijas novadu dalījuma, ir šādā pārstāvniecībā (skat. 37. att.):

1.No Rīgas – 35

2.No Vidzemes – 35

3.No Kurzemes – 33

4.No Latgales – 15

5.No Zemgales – 6

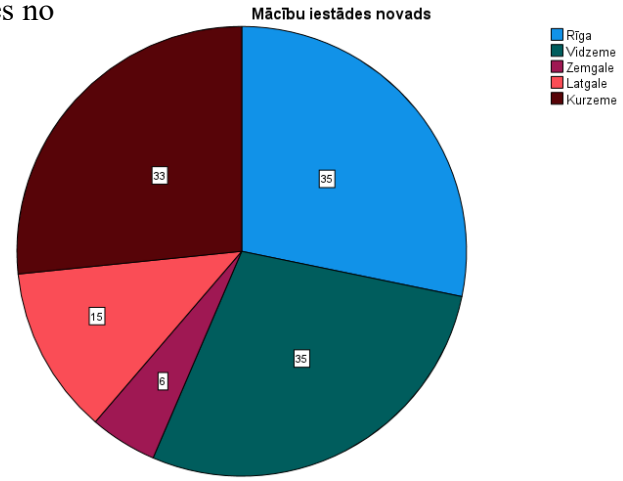

37. attēls. **Klašu audzinātāju novadu pārstāvniecība**

Var izteikt minējumu, ka gadskārtu ieražu svētki Zemgalē un Latgalē ir visnepopulārākie. Bet tikpat labi, iespējams, var secināt, ka tieši šajos divos pierobežas reģionos ir likvidētas daudzas mācību iestādes un atsaucīgu pedagogu skaits tāpēc samazinājies.

No 245 pētījuma respondentiem ar Excel filtra palīdzību atlasītie 124 pedagogi audzina kādu klasi noteiktā vecumposmā (skat. 38. att.):

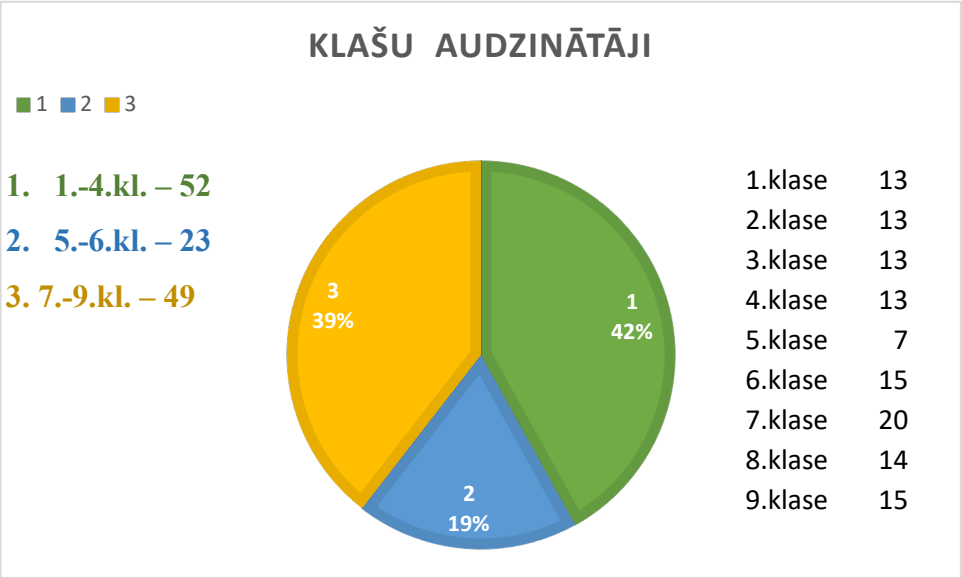

38. attēls. **Klašu audzinātāju audzināmo klašu izglītības posms**

No tā var secināt, ka pētījumā mazāk būs pārstāvēts 5.-6. klašu audzinātāju viedoklis.

Ar SPSS datu apstrādes programmu tika noteiktas vidējās aritmētiskās vērtības atsevišķiem pētījuma jautājumiem, kas radīs iespēju pārliecināties par respondentu viedokļu tendencēm (skat. 17. tab.).

17. tabula. **Vidējās aritmētiskās vērtības 4.-10. jautājumiem**

	N	Minimum	Maximum	Mean	
	Statistic	Statistic	Statistic	Statistic	Std. Error
4. jaut. Skolēni tiek gatavoti gadskārtu svētkiem arī tad, ja to neparedz programma	124	1	2	1,71	,041
5. jaut. Ja mācību līdzekļos nav informācija par gadskārtām, tad par tām nestāstu	124	1	2	1,94	,022
6. jaut. Trūkst mācību līdzekļu un metodiku par gadskārtām	124	1	2	1,67	,042
7. jaut. Mācību procesā organizēju gadskārtas, ja…	124	1	3	1,98	,074
8. jaut. Man ir pagāniskais pasaules uzskats	124	1	4	2,41	,100
9. jaut. Man ir kristīgais pasaules uzskats	124	1	4	1,99	,080
10. jaut. Man ir zinātniskais pasaules uzskats	124	1	4	1,55	,073
Valid N (listwise)	124				

4.jautājumā "Skolēni tiek gatavoti gadskārtu svētkiem arī tad, ja to neparedz programma", vidējā aritmētiskā tendence pedagogu rīcībā no 1 (nē, nestāstīs) un 2 (atradīs iespēju pastāstīt) ir 1,72. Labāk šo situāciju izprast, aplūkojot nākamo diagrammu (skat. 39. att.).

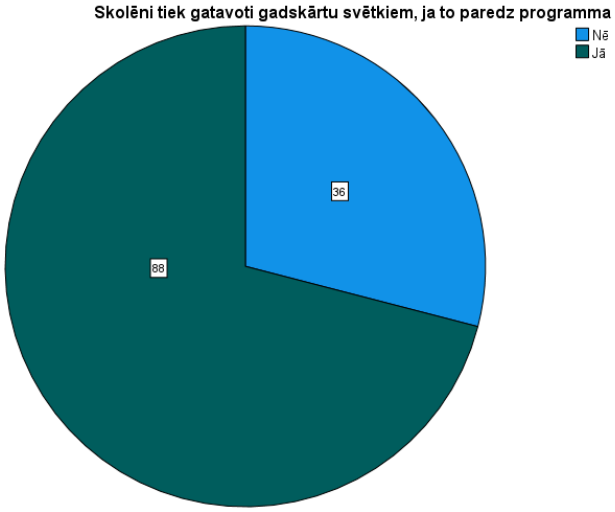

39. attēls. **Klašu audzinātāju gatavība mācīt gadskārtu svētkus**

Tātad no 124 respondentiem 36 patiešām arī nestāstīs skolēniem par gadskārtu svētkiem, ja tas nav paredzēts programmā, bet 88 atradīs iespēju pastāstīt.

Secinājums – nevar nosodīt tos 36 pedagogus, kuri nemācīs skolēniem par gadskārtām, ja patiešām tam nav ieplānots laiks programmā. Ir taču jāapgūst citi temati! Un arī mācību stundas saturs jāatzīmē e-klasē. Drīzāk ir jautājums, kā taisās rīkoties tie 88 pedagogi? Vai mācīt par gadskārtām, bet e-klasē ierakstīt citu tematu? Korektāk būtu, ja šo problēmu novērstu paraugprogrammu rakstītāji, nevis pedagogi.

Vai respondentu viedoklis apstiprina vai noliedz sākotnēji izvirzīto hipotēzi – pedagogi skolēnus sagatavo gadskārtu ieražu svētkiem mācību procesā, ja to apguve ir iekļauta mācību programmās? Atbilde pierāda, ka pedagogu rīcību nosaka nevis programmā rakstītais, bet personiskais viedoklis par tradīciju mācīšanu vai nemācīšanu. Secinājums – tam drīzāk ir sakars ar pedagoga personisko pasaules uzskatu, nevis programmā rakstīto.

Kāds viedoklis šajā jautājumā ir dažādu mācību priekšmetu pedagogiem? (skat.18. tab.).

18. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par gadskārtu iekļaušanu programmā**

			Mācību priekšmetu pedagogu viedoklis	
Nr.	**Mācību priekšmeti**	**Pedagogu kopskaits**	**Nē** (ja nav iekļauts programmā, tad nemācīs)	**Jā** (atradīs iespēju mācīt arī tad, ja nav iekļauts programmā)
1.	Mūzika	14	2	12
2.	Latviešu valoda un lit.	75	11	64
3.	Vizuālā māksla	24	2	22
4.	Sociālās zinības un vēsture	43	6	37

5.	Dizains un tehnoloģijas	15	3	12
6.	Sports	9	1	8
7.	Matemātika	49	14	35
	Kopā:	**229**	**39**	**190**

No 229 atsevišķu mācību priekšmetu pedagogiem 190 atradīs iespēju iekļaut programmā gadskārtu ieražu tēmas. Tas ir pozitīvs rādītājs, kas liecina par cieņu pret tradicionālo kultūru, bet neatbild uz iepriekš uzdoto jautājumu – kā to var īstenot, ja tajā laikā e-klasē jāieraksta cits temats, kurš paredzēts programmā.

5. jautājums "Ja mācību līdzekļos nav informācija par gadskārtām, tad par tām nestāstu" vidējā aritmētiskā tendence pedagogu rīcībā starp 1 (jā, nestāstu) un 2 (atrodu iespēju pastāstīt) ir 1,94. (skat. 40. att.).

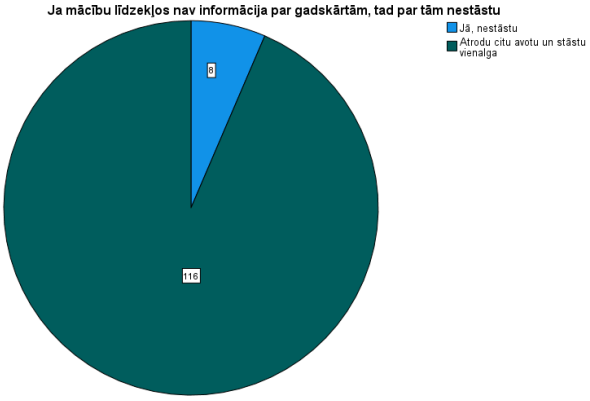

40. attēls. **Klašu audzinātāju nestāsta par gadskārtām, ja tas nav iekļauts mācību līdzekļos**

No 124 respondentiem tikai **8** skolēniem **nestāstītu** par gadskārtām**,** ja tās nav iekļautas mācību grāmatā, bet 116 resp. paši atrastu informāciju un, jāsecina, ka paši arī izgatavotu mācību materiālus un veidotu stundas. Šis rādītājs liecina, ka situācija ar mācību līdzekļu trūkumu nemaz nav katastrofāla un tik ļoti neietekmē tradīciju tālāknodošanu pedagoģiskajā procesā.

Jāsalīdzina ar atsevišķo mācību priekšmetu pedagogu viedokli (skat. 19. tab.).

19. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par mācību līdzekļiem ar gadskārtu tēmām**

			Mācību priekšmetu pedagogu viedoklis	
Nr.	**Mācību priekšmeti**	**Pedagogu kopskaits**	**Nē** (ja gadskārtu tēmas nav iekļautas mācību līdzekļos, tad atrodu iespēju par tām pastāstīt)	**Jā** (ja gadskārtu tēmas nav iekļautas mācību līdzekļos, tad par tām nestāstu)
1.	Mūzika	14	13	1
2.	Latviešu valoda un lit.	75	70	5
3.	Vizuālā māksla	24	24	0
4.	Sociālās zinības un vēsture	43	40	3
5.	Dizains un tehnoloģijas	15	14	1
6.	Sports	9	8	1
7.	Matemātika	49	45	4
	Kopā:	**229**	**214**	**15**

No 229 mācību priekšmetu pedagogiem 214 atradīs iespēju pastāstīt par gadskārtu ieražu tēmām arī tad, ja tās nav iekļautas mācību līdzekļu saturā.

Taču šie dati nesakrīt ar fokusintervijā gūtajiem rezultātiem – direktora vietnieki audzināšanas darbā sūdzējās, ka trūkst mācību līdzekļu, laika, lai tos izstrādātu. Kuram ir taisnība? Jāpārbauda pedagogu nostāja ar nākamo jautājumu palīdzību!

6. jaut. Trūkst mācību līdzekļi un metodikas par gadskārtām?

Klašu audzinātāju viedoklis. 1 (jā – trūkst), 2 (nē – netrūkst). Vidējais aritmētiskais pedagogu viedoklis – 1,67 (drīzāk netrūkst, nekā trūkst), bet diagrammā redzams, ka 41 pedagogs vēlētos jau gatavus mācību materiālus, bet 83 būtu gatavi paši tos sameklēt vai izveidot (skat. 41. att.).

41 – trūkst, tāpēc nemācu gadskārtas;

83 – netrūkst, sameklēju, izveidoju pats, ja vajag

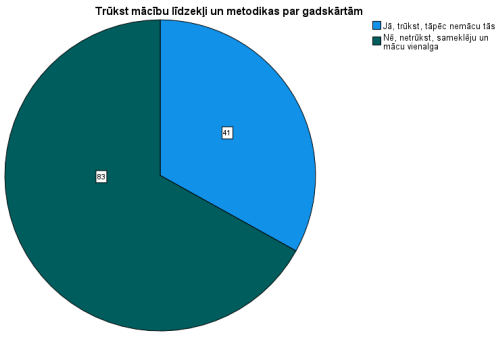

41. attēls. **Mācību līdzekļi un metodikas par gadskārtām**

Mācību priekšmetu pedagogu viedokļi apkopoti 20. tabulā.

20. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par mācību līdzekļiem, metodikām – trūkst vai netrūkst**

			Mācību priekšmetu pedagogu viedoklis	
Nr.	**Mācību priekšmeti**	**Pedagogu kopskaits**	**Nē** (netrūkst)	**Jā** (trūkst)
1.	Mūzika	14	10	4
2.	Latviešu valoda un lit.	75	44	31
3.	Vizuālā māksla	24	15	9
4.	Sociālās zinības un vēsture	43	22	21
5.	Dizains un tehnoloģijas	15	9	6
6.	Sports	9	6	3
7.	Matemātika	49	31	18
	Kopā:	**229**	**137**	**92**

Arī mācību priekšmetu pedagogi mazliet vairāk par pusi – 137 no 229 uzskata, ka materiālu par gadskārtām netrūkst, bet mazāk par pusi – 92 tomēr priecātos, ja to būtu vairāk.

Papildus kvalitatīvas nozīmes komentāri no aptaujas anketām**:**

- Ja ir vēlme, tad materiālus var sameklēt vienmēr, tikai tas prasa laiku.
- Trūkst jaunāko izdevumu un scenāriju.
- Noteikti vajag vairāk materiālu!

7. jautājums. Mācību procesā organizēju gadskārtas, ja (vērtību skala 1 - 3)

1. lūdz to darīt skolas vadība;
1. to lūdz darīt bērni;
1. vecāki mani palūdz to darīt;
1. esmu klases audzinātāja;
2. mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste);
2. vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji);
2. ir piemēroti apstākļi;
3. kādu mācību priekšmetu programma to paredz;
3. to paredz audzināšanas programma.

Vidējā aritmētiskā vērtība – 1,98 liecina, ka pedagogiem svarīgākais ir citu pedagogu atbalsts, sadarbība svētku organizēšanā. Tas parāda arī tendenci, ka ne jau individuālais pasaules uzskats, ne kāda uzliktais pienākums (vadības, vecāku u.c.) vai pat programma

būtiski neietekmē gadskārtu svētku svinēšanu mācību iestādē, bet piemēroti apstākļi un atbalstoši domubiedri – kolēģi.

Ko par šo jautājumu domā 14 mūzikas pedagogi, jo tieši viņi vienmēr tiek iesaistīti skolas pasākumos (skat. 21. tab.).

21. tabula. **Mūzikas pedagogi par gadskārtu organizēšanu**

Resp.	**Mūzikas pedagogi organizē gadskārtu svētkus, ja:**
1.	• vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • esmu klases audzinātāja; • ir piemēroti apstākļi; • to lūdz darīt bērni
2.	• to paredz audzināšanas programma; • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • esmu klases audzinātāja; • ir piemēroti apstākļi
3.	• esmu klases audzinātāja
4.	• to paredz audzināšanas programma
5.	• kādu mācību priekšmetu programma to paredz
6.	• ir piemēroti apstākļi
7.	• kādu mācību priekšmetu programma to paredz; • to paredz audzināšanas programma; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • esmu klases audzinātāja
8.	• kādu mācību priekšmetu programma to paredz; • to paredz audzināšanas programma; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste)
9.	• Man tas ir svarīgi
10.	• kādu mācību priekšmetu programma to paredz; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • ir piemēroti apstākļi
11.	• lūdz to darīt skolas vadība; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • ir piemēroti apstākļi
12.	• kādu mācību priekšmetu programma to paredz; • to paredz audzināšanas programma; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • esmu klases audzinātāja; • to lūdz darīt bērni
13.	• lūdz to darīt skolas vadība; • kādu mācību priekšmetu programma to paredz;

	• to paredz audzināšanas programma; • vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • vecāki mani palūdz to darīt; • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste); • ir piemēroti apstākļi; • to lūdz darīt bērni
14.	• vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji); • mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste)

No 14 mūzikas pedagogiem 6 uzskata, ka jābūt klases audzinātājam, lai organizētu gadskārtu svētkus; tikai diviem ir svarīgs vadības lūgums organizēt svētkus, bet 3 – ir gatavi organizēt, ja to lūdz bērni; gandrīz puse – 6 pedagogi gaidīs piemērotus apstākļus svētku organizēšanai, kas ietver gan laiku, gan interesi no dažādām pusēm: bērniem, klases audzinātājas, vadības u.c.; 9 mūzikas pedagogiem ir svarīgi, lai viņus atbalsta citi kolēģi un lai gatavošanās svētkiem notiek integrētā mācību procesā; tieši pusei – 7 mūzikas pedagogiem ir svarīgi, lai gadskārtas ir iekļautas mācību programmā vai audzināšanas programmā. Tikai viens pedagogs organizētu gadskārtas, jo tas viņam ir svarīgi.

Vai šis secinājums apstiprina vai noliedz hipotēzi – pedagogi skolēnus sagatavo gadskārtu ieražu svētkiem mācību procesā, ja pedagoga pasaules uzskatā dominē pārliecība, ka skolēniem ir jāzina tradicionālās kultūras minimums, neatkarīgi no piederības vienai vai otrai reliģiskai kopienai.

Tiks salīdzināti 124 klašu audzinātāju pasaules uzskatu diagrammas un vidējie aritmētiskie rādītāji. Vidējie aritmētiskie rādītāji pagāniskā, kristīgā un zinātniskā pasaules uzskatu intensitāte (no 1-4 mērījumu skalā) ir parādīti 22. tabulā.

Pagāniskais	2,41
Kristīgais	1,99
Zinātniskais	1,55

22. tabula. **Klašu audzinātāju pasaules uzskata vidējie rādītāji**

Secinājums – 124 klašu audzinātāju vidū dominē pagāniskais pasaules uzskats intensitātes skalā 1(neattiecas), 2 (atbalstošs), 3(ir interese), 4 (pārliecība). Tas nozīmē, ka iepriekš konstatētās pozitīvās atbildes ir cieši saistītas jeb korelē ar šo rādītāju un arī izskaidro, kāpēc pedagogi, kuri piedalījās aptaujā, organizēs gadskārtu ieražu svētkus, gatavos tiem skolēnus arī tad, ja tas nav paredzēts mācību programmās, nav iekļauts mācību līdzekļos. Atliek vien

pārliecināties, kā tieši pedagogi to dara dažādos mācību priekšmetos un arī audzināšanas stundās.

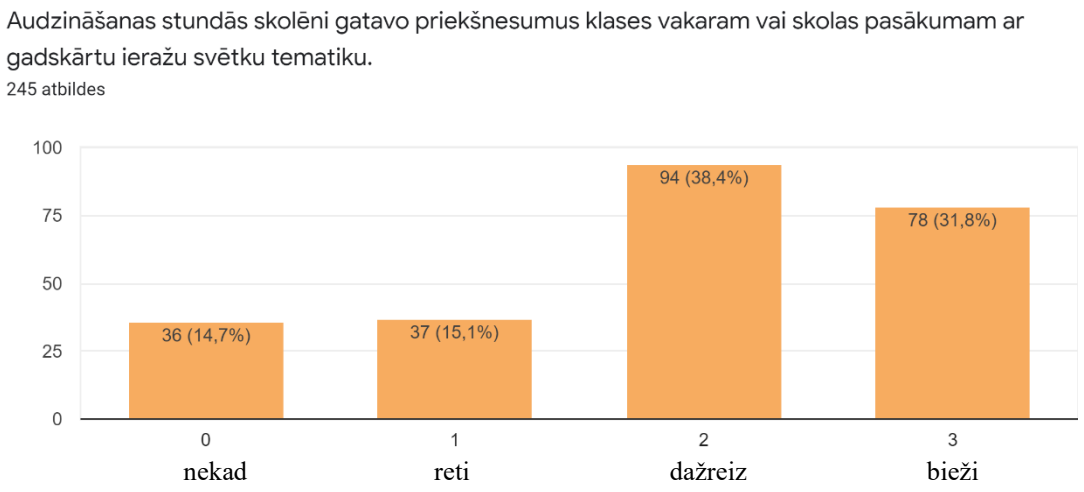

42. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām audzināšanas stundās**

Tikai 31.8% jeb 1/3 respondentu apstiprina, ka skolēni bieži gatavojas gadskārtām audzināšanas stundās. 38% domā, ka dažreiz, bet 14.7 % – nekad.

26. jautājums. **Latviešu valodas un literatūras stundās no mācību grāmatām, citām daiļliteratūras grāmatām tiek lasīti dažādi teksti, kuros ir iekļauta informācija par gadskārtu ieražu svētkiem.**

Ko par šo jautājumu domā paši 75 latviešu valodas un literatūras pedagogi? (43. att.)

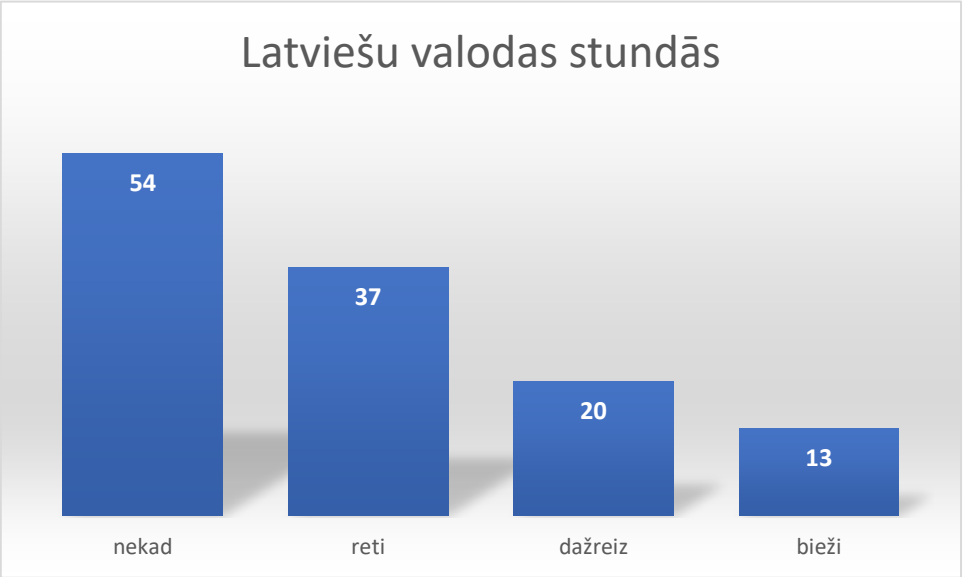

43. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām latviešu valodas un literatūras stundās**

Secinājums – puse – 53% domā, ka bieži, 36% - dažreiz, kas kopā jau veido 89% – tātad jā, tas tiek darīts!

26. jautājums. **Mūzikā skolēni mācās gadskārtu ieražu dziesmas, rotaļas, dančus**.

No 14 mūzikas pedagogiem – 5 domā, ka dažreiz, bet 9 – bieži.

27. jautājums. **Vizuālajā mākslā skolēni veic uzdevumus, kuri saistīti ar gadskārtu ieražu svētkiem.**

No 24 vizuālās mākslas pedagogiem – 1 domā, ka nekad, 2 – reti, 9 – dažreiz, 12 – bieži.

29. jautājums. **Sociālajās zinībās tiek pārrunāta svētku jēga, rituālās darbības senāk un tagad**.

No 43 sociālo zinību pedagogiem – 3 domā, ka nekad, 4 – reti, 16 – dažreiz, 20 – bieži jeb mazāk kā puse.

30. jautājums. **Mājturībā vai Dizainā un tehnoloģijās skolēni gatavo gadskārtu ieražu svētku svinēšanai nepieciešamus rekvizītus.**

No 15 dizaina un tehnoloģiju pedagogiem – 10 domā, ka dažreiz, bet 5 – bieži. Nepārliecinoši!

31. jautājums. **Matemātikā skolēni risina dažādus uzdevumus par gadskārtu ieražu svētku tematiku.**

No 49 matemātikas pedagogiem – 3 domā, ka nekad, 21 – reti, 20 – dažreiz, tikai 5 – bieži. Var secināt, ka matemātikā tas notiek reti.

32. jautājums. **Sporta stundās tiek brīvi un radoši iekļauta tematika, kura saistīta ar gadskārtu ieražu svētkiem.**

No 9 sporta skolotājiem – 3 domā, ka reti, 1 – dažreiz, 5 – bieži. Tas gan ir pārsteidzoši labs rādītājs! Ko par šo jautājumu domā 124 klašu audzinātāji?

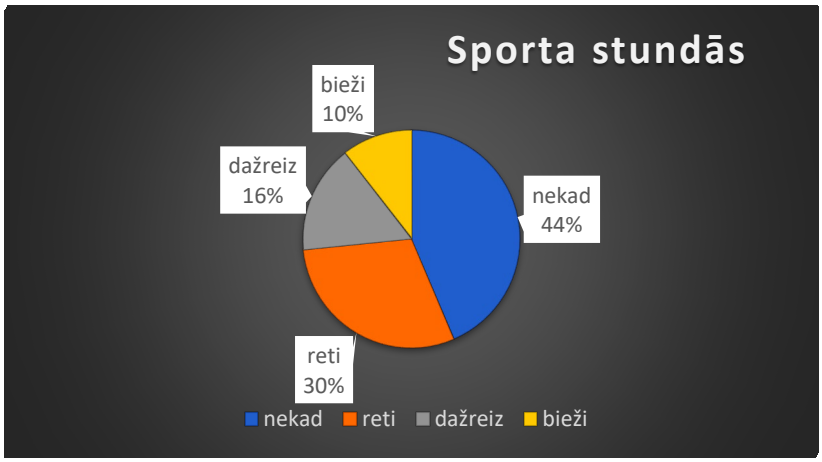

44. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām sporta stundās**

74% klašu audzinātāju tomēr apšauba skolēnu sagatavošanu gadskārtu svinēšanai sporta stundās.

34. jautājums. **Lai skolēni vairāk uzzinātu par gadskārtu ieražu svētkiem, uz skolu tiek paaicināti vieslektori - tradīciju zinātāji (t.sk. amatnieki) vai folkloras kopu pārstāvji.**

45. attēlā redzams, ka 1/3 pedagogu domā, ka skolēnu vecāki reti kad tiek iesaistīti svētku sagatavošanā un 15% - nekad. Patīkami ir konstatēt, ka 52 % ~ puse domā, ka tomēr tiek iesaistīti bieži un dažreiz. Tas ļoti motivē skolēnus gatavoties svētkiem mācību procesā. Un vecāku iesaiste vai neiesaiste lielā mērā atkarīga no skolotāja personības.

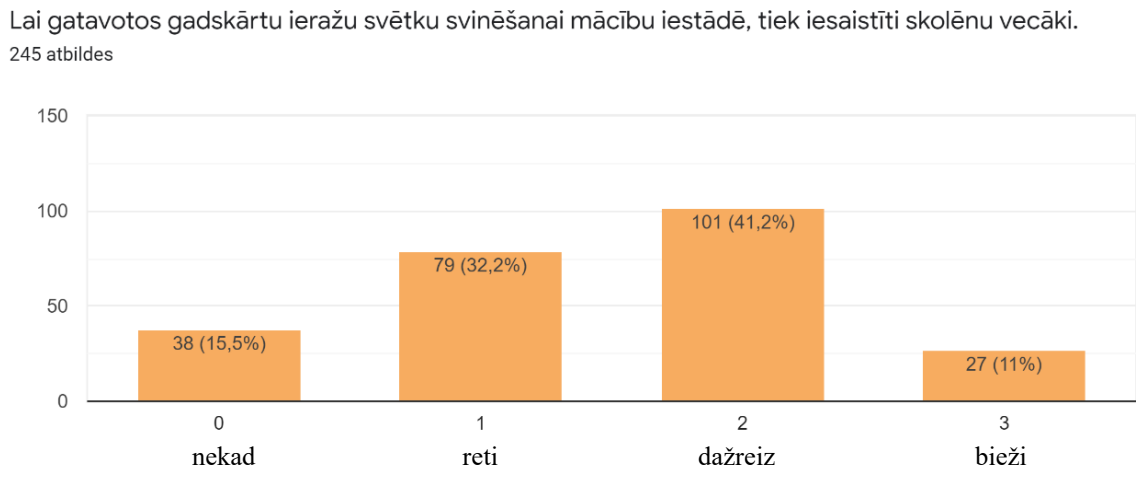

45. attēls. **Vecāku iesaiste svētku sagatavošanā**

34. jautājums. **Lai skolēni vairāk uzzinātu par gadskārtu ieražu svētkiem, uz skolu tiek paaicināti vieslektori - tradīciju zinātāji (t.sk. amatnieki) vai folkloras kopu pārstāvji**.

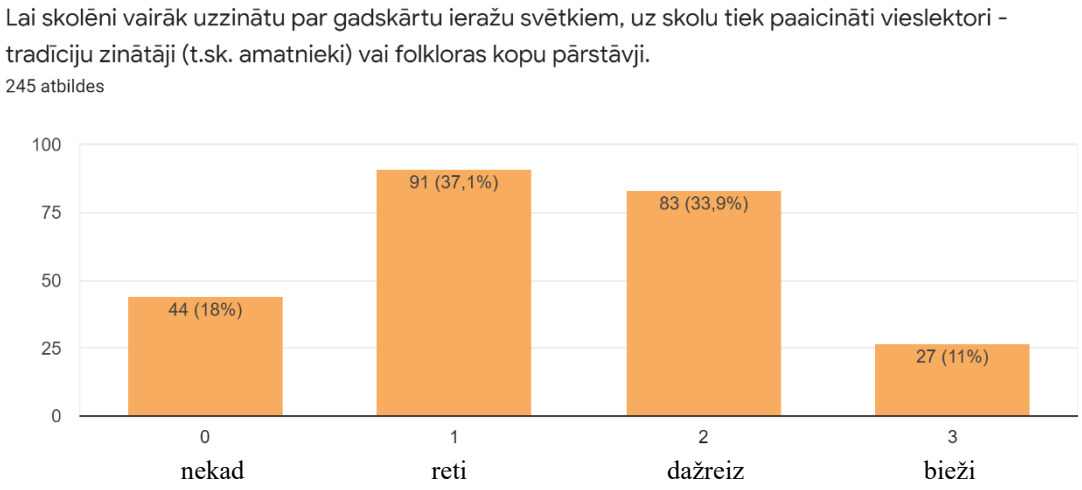

46. attēls. **Folkloras kopu, amatnieku, tradīciju zinātāju iesaiste svētku sagatavošanā**

Tikai 11% respondentu apgalvo, ka iesaista ciemiņus svētku sagatavošanas procesā un ~ 1/3 – dažreiz vai reti. Bet 18% pedagogu domā, ka nekad. Vai tas ir finansējuma trūkums, par kuru ieminējās direktoru vietnieces kvalitatīvajā fokusintervijā?

Ja ciemiņus neaicina vai aicina reti uz skolu, tad ko paši pedagogi stāsta par svētku sagatavošanu?

35. jautājums. **Kā vēl Jūs gatavojat skolēnus gadskārtu ieražu svētkiem?**

- Gatavojam svētku ēdienus.
- Ar iziešanu ārpus skolas iepazīt kaut ko jaunu.
- Ar dažādiem konkursiem klašu starpā.
- Veicam pārrunas, diskusijas.
- Klausāmies un skatāmies dažādus video, kur var redzēt kā svin šos svētkus, pētām maskas, mācāmies rotaļas, dejas.
- Gatavojam sienas avīzes un rīkojam konkursus, viktorīnas.
- Organizējam tematiskas skolēnu vizuālo darbu izstādes.
- Skolēni dodas ķekatās uz tuvākajām iestādēm.
- Plānojam tematiskus klases vakarus.
- Paši veidojam prezentācijas, fotografējam, kā tiek svētki svinēti ģimenēs.
- Cik iespējams pārrunājot dažādās stundās. Bet tas vairāk izdodas tikai sākumskolā. Lielākās klasēs ir grūtāk, jo nav tam laika, un sarežģītāk iesaistīt skolēnus.
- Ja vietējais kultūras nams rīko - atbalstām.
- Teātra pulciņā veidojam priekšnesumus.
- Gatavojam ēdienu par godu svētkiem, ievērojot galda kultūru.
- Cepam maizi, piparkūkas, dziedam, ejam rotaļās.
- Mācu krievu svētku ieražas, salīdzinot ar latviešu ieražām, piemēram, Masļeņica - Meteņi.
- Stundās iekļaujot viktorīnas par svētkiem.
- Gaidot svētkus, stundās ar skolēniem pārrunāju, kā skolā tiks svinēti svētki, kā skolēni svētkus svinēs mājās.
- Kopīgās vakarēšanas, kopīgas darbnīcas gatavojoties svētkiem
- Organizējam konkursus vairākām klašu grupām kopā (ar mājas darbu).
- Skolā tiek veidoti projekti ar tematiskām meistarklasēm.
- Apkopojam informāciju, kurā salīdzinām vienu un to pašu svētku svinēšanu dažādās tautās. Atrodam kopīgo un atšķirīgo.

- Kabinetā cenšos radīt svētku noskaņu, noliekot kādu svētkiem raksturīgo atribūtiku.
- Tie rādīti video, lasītas pasakas. stāsti, tautasdziesmas, stāstīti vecvecāku un vecāku stāsti par svētku svinēšanu viņu jaunībā.
- Latvijas Satversme par tradicionālu atzīst arī kristīgo kultūru kā vienu no mūsu tautas saknēm, tad nu mācu par Adventu - Dieva nākšanu uz zemes, lai atrisinātu galveno cilvēces problēmu - grēku, kā atbrīvoties no ļaunuma savā sirdī. Ziemassvētkos par Pestītāja/Glābēja Jēzus Kristus dzimšanu, Lieldienās par Viņa upura nāvi cilvēces dēļ un Augšāmcelšanos, Vasarsvētkos par baznīcas izveidošanos un Svētā Gara doto spēku dzīvot morāli skaidru dzīvi.

Nākamajā sadaļā jāizvērtē diagrammas, kurās visi 245 respondenti spriež par gadskārtu ieražu svētku jēgu.

Pētāmais jautājums: vai pedagogi atpazīst gadskārtu svētkus un vai izprot to dziļāko jēgu? Jautājums anketā: Kuri, Jūsuprāt ir tradicionālie gadskārtu ieražu svētki? (skat. 47. att.).

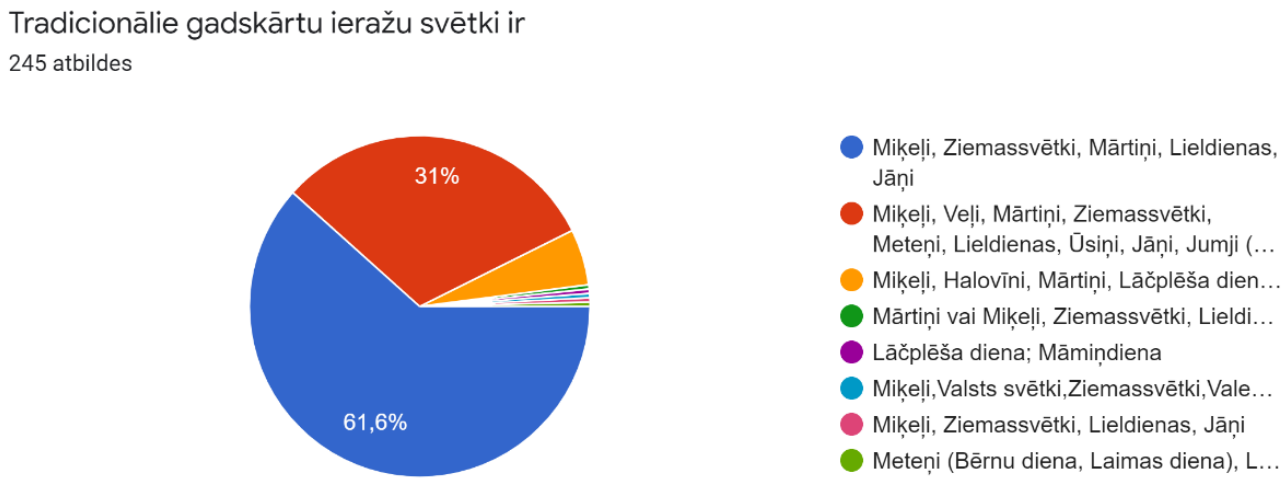

47. attēls. **Kuri ir īstie gadskārtu svētki?**

Aptaujas rezultāti rāda, ka 61 % pedagogu par gadskārtu svētkiem uzskata tikai saulgriežu 4 galvenos punktus, kas gan nav īsti pareizi. Pareizā atbilde bija – visi 8 svētki ir gadskārtu svētku komplekts (tā domā tikai 31 % respondent no 100 %, kas ir 245 pedagogi, tātad 1/3 daļa). Interesanti, ka salīdzinoši daudz pedagogu par gadskārtu svētkiem uzskata arī Lāčplēša dienu, Māmiņdienu, Halovīnus u.c. Kāpēc tā? Iespējams, ka pedagogi uzskata par gadskārtu svētkiem tos četrus, kuri ir iekļauti mācību grāmatā un detalizēti aprakstīti. Otrs

skaidrojums varētu būt tāds, ka pedagogi, kuri par gadskārtu svētkiem uzskata tikai 4 saulgriežu punktus, tos praktiski arī svin. Jāpārbauda šo hipotēzi, izpētot nākamā jautājuma atbildes – aptauju rezultātus! (skat. 48. att.).

Kurus gadskārtu ieražu svētkus Jūsu mācību iestādē svin?

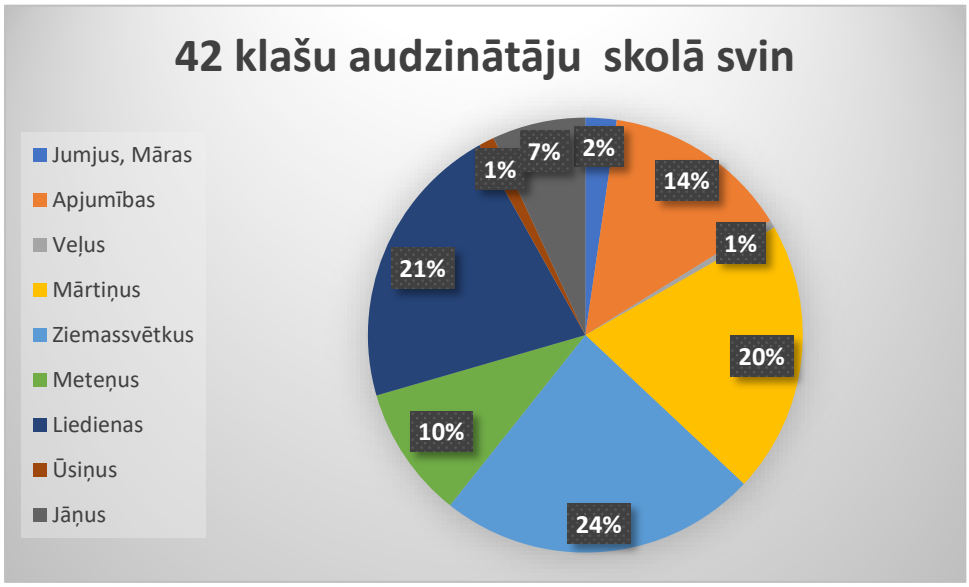

Jumjus, Māras	4
Apjumības, Miķeļus	**24**
Veļus	1
Mārtiņus	35
Ziemassvētkus	**41**
Meteņus	17
Liedienas	**37**
Ūsiņus	2
Jāņus	**12**

48. attēls. **Gadskārtu svētki, kurus svin mācību iestādē**

48. attēlā redzamajā diagrammā attēlota 42 klašu audzinātāju sniegtā informācija no 124. Tas nozīmē, ka 82 klašu audzinātāju mācību iestādēs svētkus nesvin, bet tikai tiem gatavojas mācību stundu laikā. 42 skolās patiešām pārsvarā svin tikai 4 saulgriežus, tāpēc tomēr nevar apgalvot, ka klases audzinātāji nezina, ka patiesībā ir 8 gadskārtu svētki. Vismaz Mārtiņus viņi arī zina un svin (35 no 42 skolām). Veļu vakarēšanas pasākumi un Ūsiņi 40 skolās ir visnepopulārākie. Cēlonis tam skaidrs – skolām nav pieejami zirgi, citi lopi un par veļiem pedagogi izvairās runāt, kur nu vēl rīkot Veļu vakarus. Taču jautājums – kā skolēni iemācīsies cienīt savus senčus, ja nedomās, nedziedās par tiem dziesmas? Kā viņi var sagatavoties kāda radinieka nāves faktam, ja par to visi visapkārt klusē?

Arī Jumju/Māru un Apjumību tradīcijas nav skaidras ne folkloristiem, ne pedagogiem, ne skolēniem, kuri tajā laikā atpūšas brīvlaikā. Tikai 4 pedagogi ir pieminējuši, ka viņu skolā svin Maizes dienu – Jēkabus. Šos svētkus parasti Āraišu dzirnavās rīko maizes cepēja, etnogrāfe Indra Čekstere un Amatas novada pašvaldība, taču parasti tos apmeklē individuālas ģimenes.

Tālāk tiks pētīta pedagogu spēja noteikt svētku galveno, dziļāko jēgu. Ja viņi to spēs, tad ir cerība, ka arī skolēniem var tikt nodota tradīciju būtība, nevis tikai tehniska rituālo darbību kopuma reproducēšana.

Jautājums: **Kas ir Miķeļu – Apjumību galvenā būtība?** (skat. 49. att.).

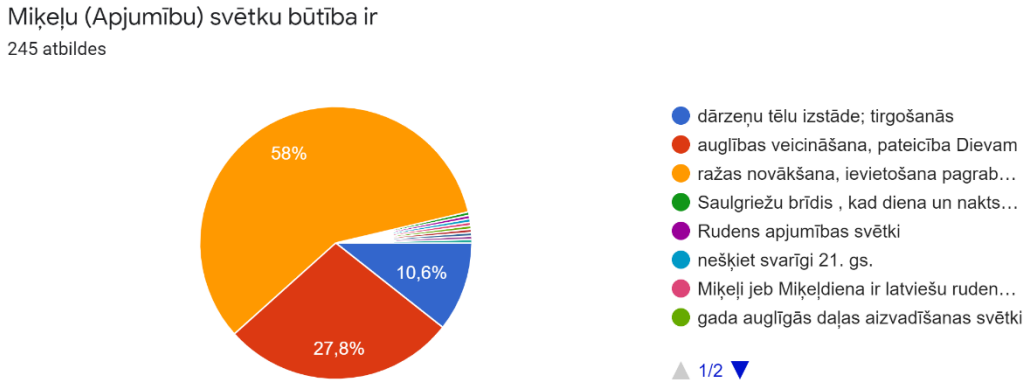

49. attēls. **Miķeļu – Apjumību būtība**

Kā redzams 49. attēla diagrammā, vairums pedagogu – 58 % domā, ka fiziska ražas novākšana un ievietošana pagrabos ir pati svētku būtība. Tā jau tas būtu, raugoties no pragmatiskajiem apsvērumiem – no sākuma ievieto ražu pagrabā un tikai pēc tam pateicies Dievam, ka to visu izaudzējis. Šoreiz jāatzīt, ka tikai 1/3 daļa pedagogu ir patiesi garīgā apziņā un ir gatavi rīkot svētkus tikai tādēļ, lai pateiktos Dievam par ražas audzēšanu. Un 10 % tomēr atrodas tādu pedagogu, kuri ir jau iekrituši tradicionālo ikgadējo, bezjēdzīgo Miķeļdienas skolas tirdziņu slazdos, neredzot aiz tā svētku patieso jēgu.

Nākamais jautājums: **"Kāpēc Veļus aicina uz mājām?"** (skat. 50. att.).

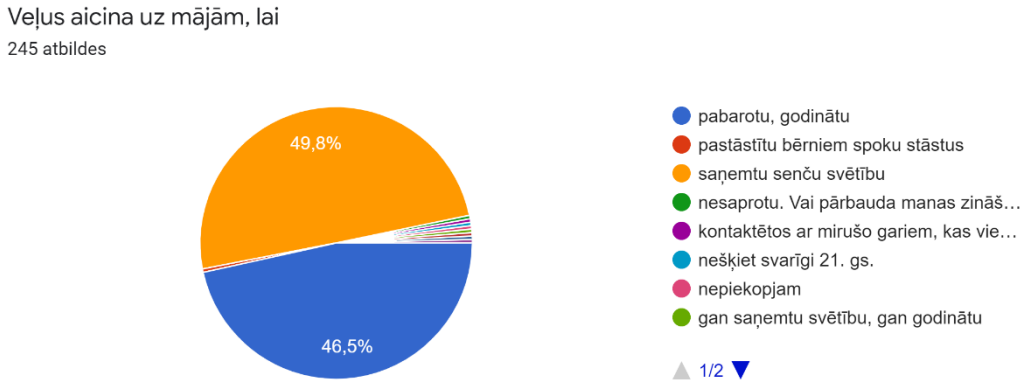

50. attēls. **Veļus aicina uz mājām, lai…**

Gan viena, gan otra atbilde atbilst svētku būtībai. Patiešām – veļus aicina uz mājām, lai pabarotu un godinātu un lai saņemtu svētību. Autore ir apmierināta ar šīm atbildēm un cer, ka pedagogi to ņems vērā, rīkojot skolā vakarēšanas Veļu laikā kopā ar vecākiem un vecvecākiem.

Nākamais jautājums: **Kāpēc svin Mārtiņus?** (skat. 51. att.)

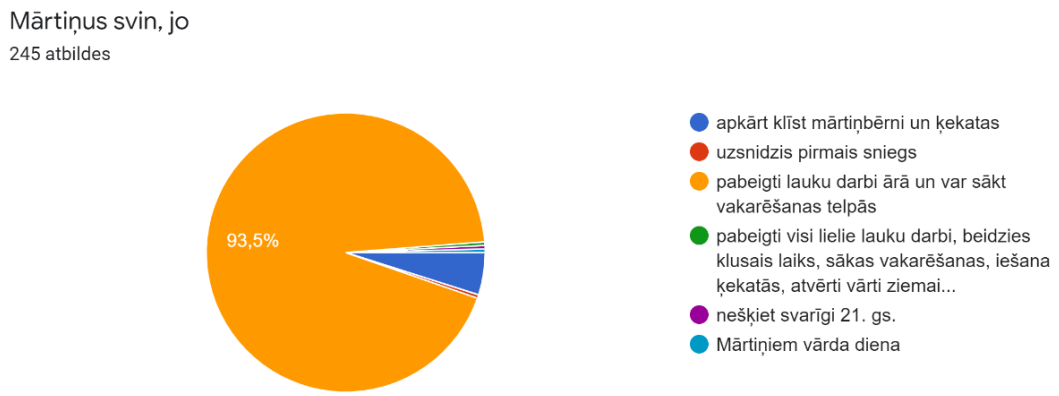

51 attēls. **Mārtiņus svin, jo…**

Arī par šīm atbildēm autore ir gandarīta. Un tomēr ir 6%, pedagogu, kuri svin Mārtiņus tikai tad, kad tie burtiski "ienāk mājās pa durvīm…!"

Nākošais ir ļoti interesants jautājums: **Kāpēc jāsvin Halovīnus?** Tas drīzāk bija uzdots nevis tādēļ, lai pārbaudītu zināšanas par ķeltu svētkiem, bet lai papētītu pedagogu attieksmi pret svešas kultūras invāziju mūsu izglītības kultūrā iestādēs. Un rezultāti ir interesanti. (skat. 52. att.)

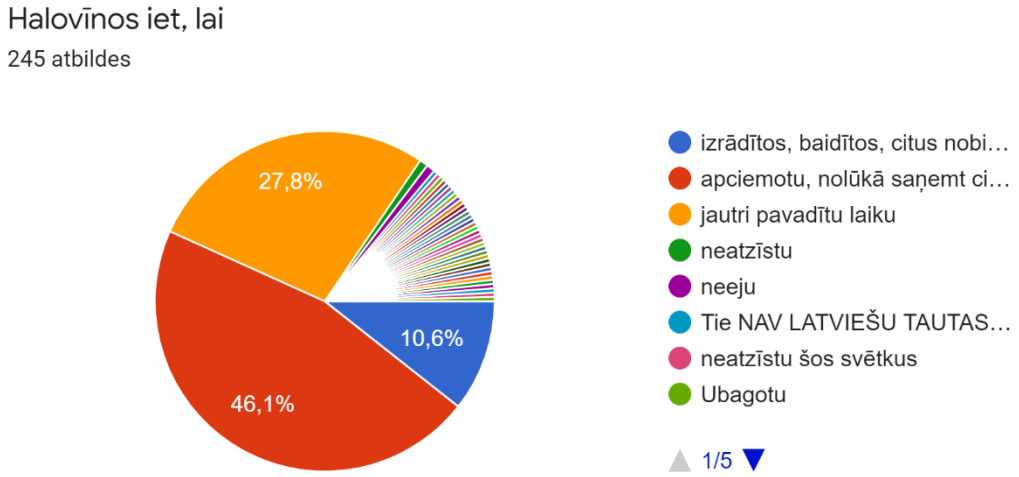

52. attēls. **Halovīnus svin, jo…**

Jau izlasot pedagogu nestandarta izteicienus, var noprast, kāda ir viņu attieksme pret šiem svētkiem: Tie NAV LATVIEŠU TAUTAS SVĒTKI!!!; šie nav latviešu svētki; neatzīstu; man šie svētki nav aktuāli, nevēlos komentēt; man šie svētki ir sveši, neatbalstu; nesvinam svešus svētkus; šaubos, ka kāds no gājējiem zina, kāpēc iet helovīnos; neatzīstu šos svētkus, jo veļu laikā klusi jāuzvedas un jāpiemin mirušos, jāatstāj cienasts uz galda; tie nav mūsu svētki, neatzīstu; neeju, lai nepriecātos par bērnu upurēšanu ķeltu, druīdu reliģijās; helovīni NAV LATVIEŠU TAUTAS SVĒTKI!!!!!!!!!; neeju, jo pie mums par dvēselēm tiek aizlūgts un tās neklīst apkārt; nevajadzīgi ievazāts komercpasākums; neatzīstu šos svētkus, jo uzskatu, ka mums, latviešiem, ir savi svētki, kurus būtu vērts atjaunot un popularizēt.

Atbildes liecina, ka pedagogi nav pozitīvi noskaņoti pret svešādajiem svētkiem, kuru ieviešanas iniciatīva skolas kultūrā pieder skolēniem. Drīzāk ir jautājums – kāpēc skolēni tā rīkojās? Atbilde arī ir skaidra – tāpēc, ka pedagogi nesteidzās pastāstīt par Veļu laika tradīcijām un nepiedāvāja tās piedzīvot.

Nākamais jautājums: "**Kāpēc Ziemassvētkos velk bluķi?**" (skat. 53. att.).

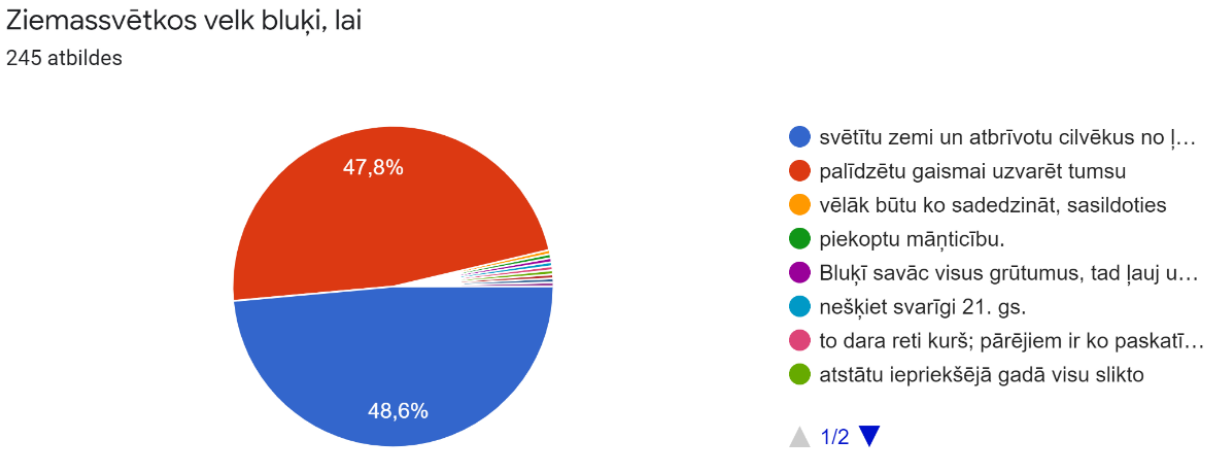

53. attēls. **Ziemassvētkos velk bluķi, jo…**

Aptaujā speciāli tika piedāvāts atbilžu variants: "Ziemassvētkos velk bluķi, lai palīdzētu gaismai uzvarēt tumsu!" Puse pedagogu šo atbildi izvēlējās kā būtiskāko darbības jēgu. Taču lielmanīgi ir domāt, ka es – cilvēks – varu ietekmēt kosmisko kārtību, kura rit savu gaitu arī bez manis. Bet ir pamanāms, ka svētku aprakstos autori cits no cita šīs darbības jēgu pārkopē un tā skaidro. Gribētos ticēt, ka senči bija patiešām viedi un bluķa vilkšanā saskatīja pieticīgāku jēgu – dot zemei savu mīlestību un svētību – tik, cik tā sirdī ir, nevis domāt, ka spēsi "pabīdīt" Sauli… Puse pedagogu gan domā, ka to spēs… Taču otra puse saprot, ka bluķis var palīdzēt prātam noticēt, ka ļaunums un tumsa, kas sakrāts pašā, dedzinot uguni sadegs. Secinājums – lai organizētu skolēniem jēgpilnus svētkus, pusei pedagogu mazliet jāievelk elpa, jāpafilozofē par darbību jēgu, pirms ļauties svētku nemiera virpulim…

Nākamais jautājums **par Lieldienu darbību jēgu** (skat. 54. att.).

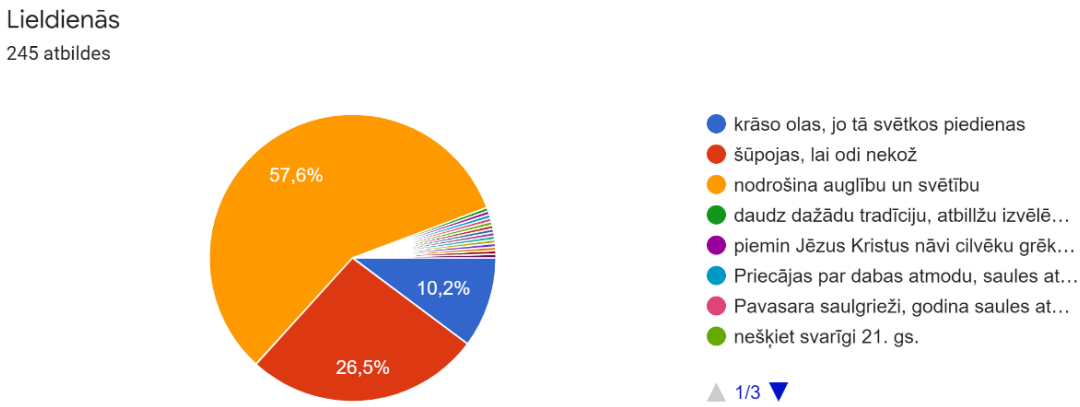

54. attēls. **Ko dara Lieldienās?**

Nevar pārmest 1/3 daļai pedagogu, kuri kā galveno Lieldienu jēgu saskata nodrošināšanos pret odu kodumiem vasarā. Šūpošanās patiešām ir centrālā Lieldienu darbība. Puse pedagogu izjūt Lieldienu galveno svinēšanas jēgu – auglības un svētības lūgšanu – kā svarīgāko! Bet tie 10 % pedagogu, kuriem lielākais Lieldienu prieks ir skaisti nokrāsotas olas, varbūt kādreiz saskarsies ar kāda skolēna jautājumu: "Kāpēc vispār kāds uzsāka krāsot olas? Kāda jēga ēst krāsotas olas?" Iemesli var būt arī citi, piem., lai būtu priecīgāk, savādāk nekā ikdienā. Būtu vēlams paplašināt bērnu apziņu – ieraudzīt Dabas spēku rūpes par cilvēci un pateikties arī par to.

Nākamais ir apgalvojums, kas testē skolotāju zināšanas par **Meteņu tradīciju** – maģisko braukšanu tālu, tālu, lai lini gari augtu (skat. 55. att).

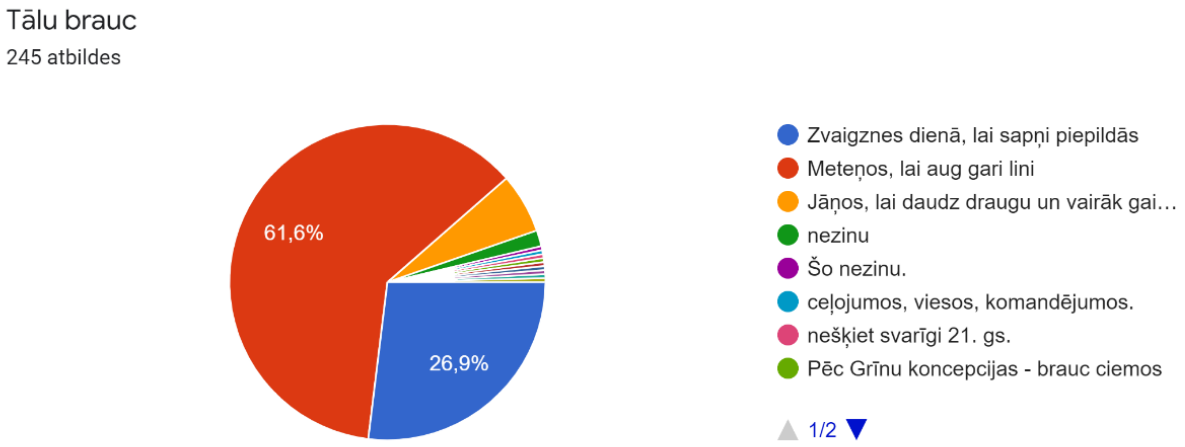

55. attēls. **Meteņos tālu brauc…**

Tikai nedaudz vairāk par pusi – 61 % pedagogu zina Meteņu galveno maģisko darbību – tradīciju, kuru mūsdienās jāinterpretē savādāk, jo linus vairs neviens neaudzē, lai nodrošinātu šķiedras apģērbam un veļai. Maģisku tālo braukšanu var radoši saistīt, piem., ar matu augšanu… Pēc šī jautājuma var identificēt ~1/3 (26,9 %) pedagogu, kuri patiešām nezina Meteņu galveno tradīciju – braukšanu un ir "iekrituši" apzināti izliktajos slazdos "nezinīšiem", kuri domā, ka "…tālu brauc Zvaigznes dienā, lai sapņi piepildās!" Tāds ticējums neeksistē!

Līdzīgi pedagogi parāda savu nezināšanu, atbildot, ka Pantāgu cep Lieldienās (skat. 56. att.).

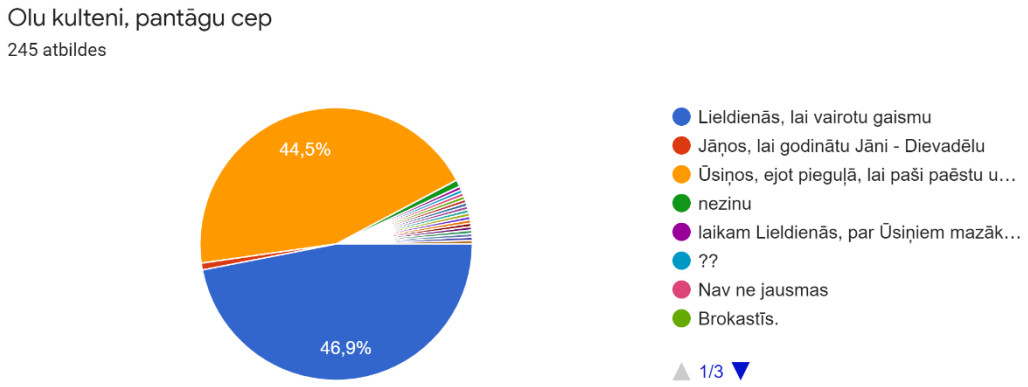

56. attēls. **Pantāgu cep Ūsiņos…**

Šķiet, ka puse pedagogu aiz neuzmanības, pavirši izlasot jautājumu, ir atzīmējuši Ūsiņdienai piederīgu tradīciju Lieldienu laikā.

Nākošais jautājums **par Jāņiem** (skat. 57. att.).

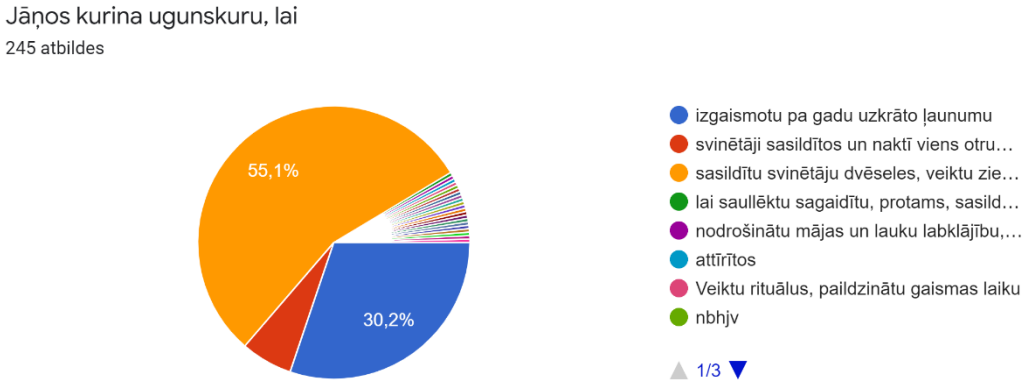

57. attēls. **Jāņu ugunskurs**

Ja puse pedagogu saskata uguns kurināšanā garīgo jēgu, tad vēl ir cerība, ka tradīcijas tautā var atdzimt. Tieši jēgpilnas darbības mūs dara laimīgus, garīgi piepildītus.

Kāda ir situācija ar **Jumju, Māru vai Maizes dienas - Jēkabu** svētku tradīciju atpazīšanu?

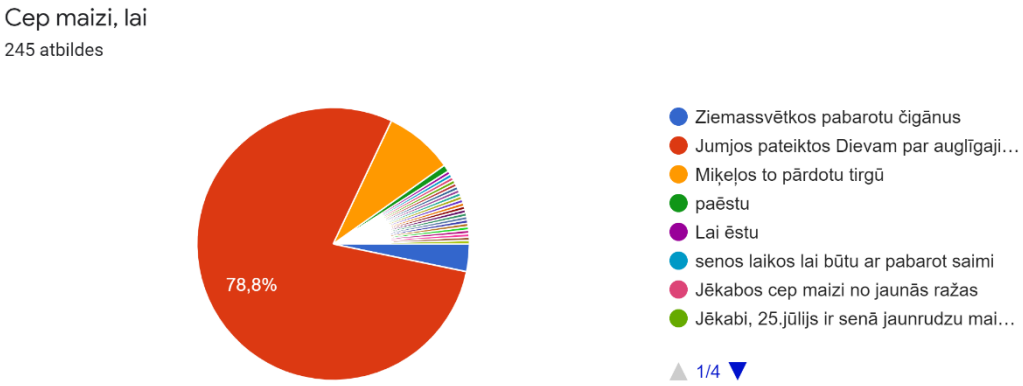

58. attēls. **Jumju maize**

Atbildes ir apmierinošas.

Tālāk vispārināti jautājumi par svētkiem.

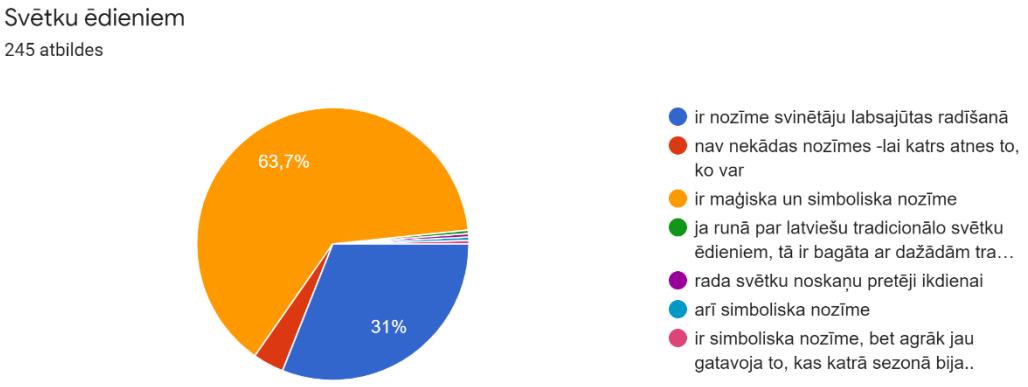

59. attēls. **Svētku ēdienu nozīme**

63% respondentu apzinās, ka svētku ēdieniem ir maģiska un simboliska nozīme, nevis tikai dekoratīva un praktiska.

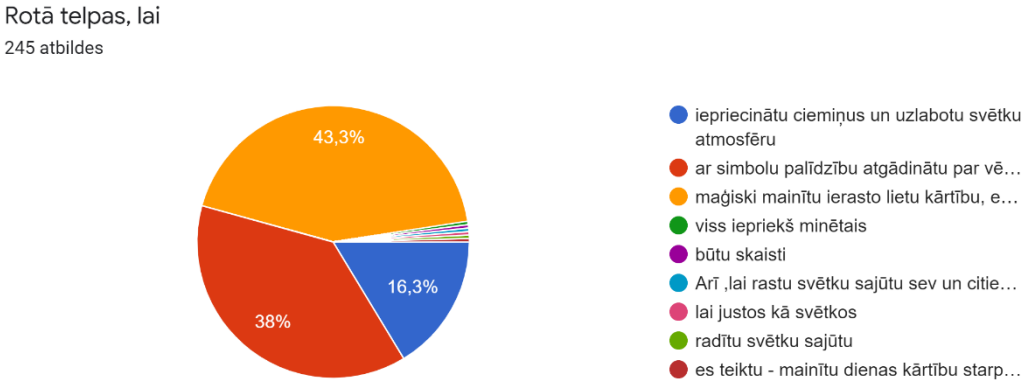

60. attēls. **Svētku rotājumu nozīme**

Lielākā daļa pedagogu saprot, ka telpu rotājumi ir ar simbolisku un maģisku nozīmi.

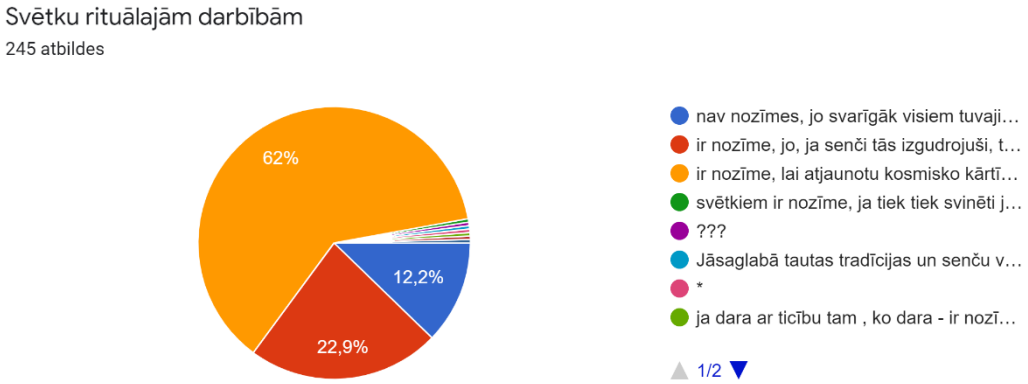

61. attēls. **Svētku rituālo darbību nozīme**

Lielākā daļa pedagogu apzinās, ka jebkurai rituālajai darbībai svētkos ir simboliska un maģiska nozīme.

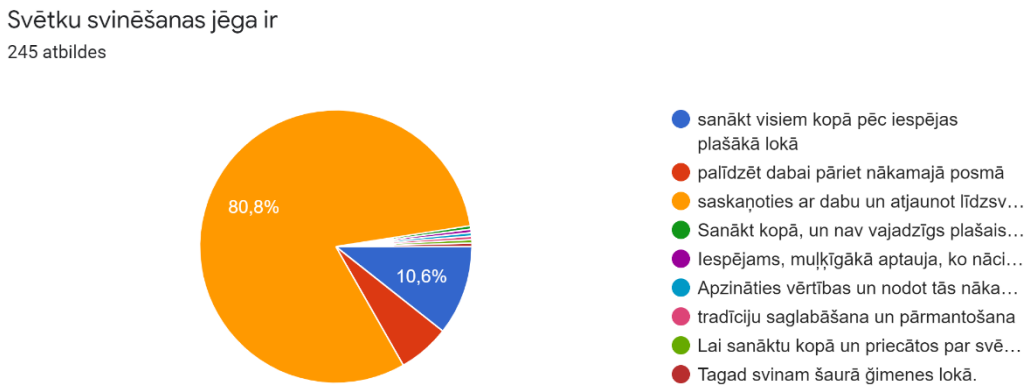

62. attēls. **Svētku svinēšanas jēga**

80 % respondent (skat. 62. att.) svinēšanas jēgu saskata līdzsvara atjaunošanā ar dabu.

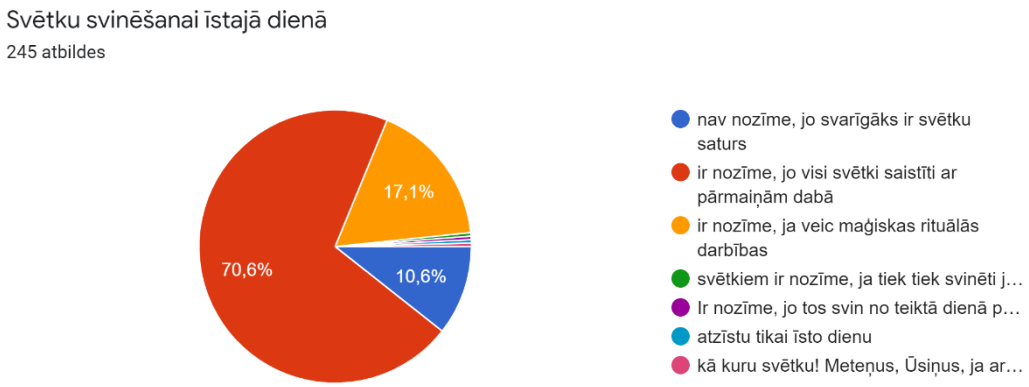

63. attēls. **Svētku svinēšana īstajā dienā**

70% respondentu domā (skat. 63. att), ka svētku svinēšanai īstajā dienā ir nozīme. Mācību iestādē svētku svinēšanas datumi gan tiek pielāgoti skolas mācību procesam, kas neveicina tradīciju autentiskuma izjūtas rašanos.

Secinājums – situācija ar pedagogu spēju atpazīt, saskatīt svētku galveno būtību nav bezcerīga. Ir tikai jātrenējas domāt jēgpilni un mazliet jāatsvaidzina zināšanas par tradīcijām.

Izpētot rezultātus jautājumam, ko klašu audzinātāji ņem vērā, mācību iestādē organizējot gadskārtu ieražu svētkus (skat. 64. att.), nākas secināt, ka reti kurš pedagogs ņem vērā autentiskās svētku tradīcijas, bet svētku būtība svarīga 95 jeb 2/3 pedagogu, kas arī pierāda iepriekš izteikto apgalvojumu.

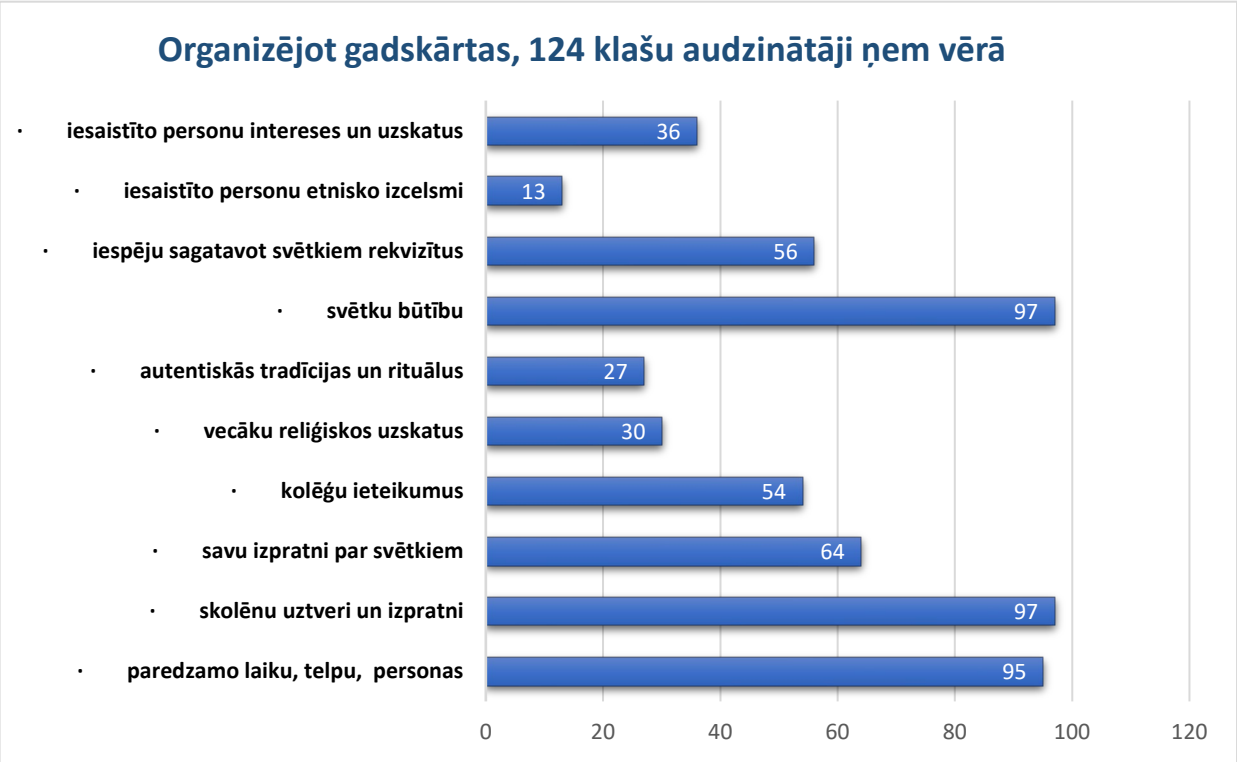

64. attēls. **Gadskārtu svētku plānošana mācību iestādē**

Vērtējot, kādas gadskārtu ieražu svētku svinēšanas formas klašu audzinātāji izmanto savā mācību iestādē, jāsecina, ka – skolas un klases vakara pasākums – ir vispopulārākā forma.

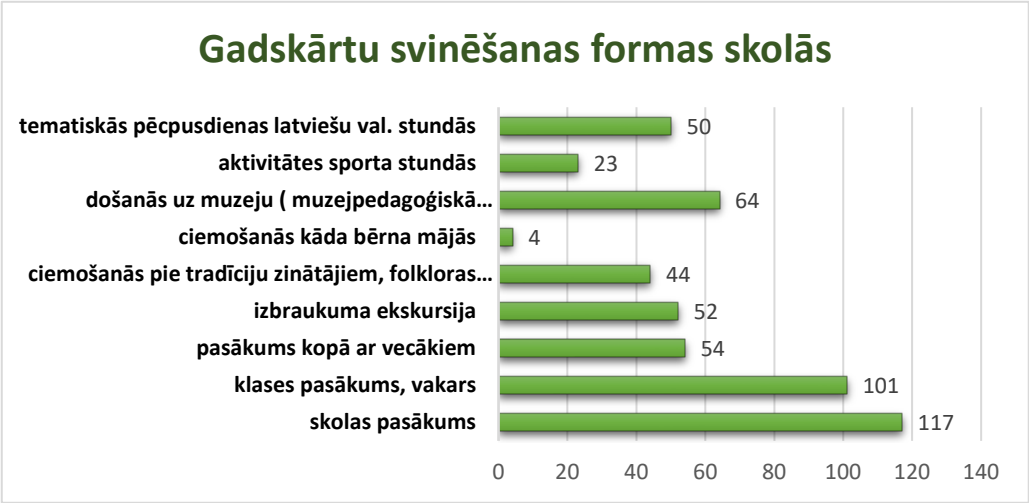

65. attēls. **Gadskārtu svētku svinēšanas forma**

Ir pamatoti jautāt vai tie vispār ir gadskārtu ieražu svētki, ja tos svin klases telpā? Labāk tos svinēt dabā, jo Dabai tie arī ir veltīti. Ko par to domā paši Latvijas pedagogi (skat.23. tab.)?

23. tabula. **Vai jāsvin gadskārtas mācību iestādes telpās?**

Nr.	124 klašu audzinātāju viedoklis par gadskārtu svinēšanu mācību iestādē	
1.	uzskatu, ka skolēniem ir jāzina kultūras tradīciju minimums	99
2.	esmu kristiete un pagāniskās tradīcijas man nav pieņemamas, skolā tās nav jāmāca	0
3.	par gadskārtu svētku tradīcijām maz zinu, tāpēc nevaru tās mācīt citiem	6
4.	gadskārtu svētki jāsvin ģimenē, nevis mācību iestādē	4
5.	gadskārtu svētki sabiedrībā vairs netiek svinēti, skolēniem par tiem nav jāzin	0
6.	gadskārtu svētki skolēnos veido vērtību sistēmu	81
7.	gadskārtu svētku būtību nav iespējams nodot mācību iestādes telpās	4
8.	gadskārtu svētki vairs nav aktuāli	4
9.	gadskārtu svētki palīdz veidot skolēnos etniskās piederības, identitātes sajūtu	77
10	esmu ar zinātnisko pasaules skatījumu, gadskārtu svētkos nesaskatu lietderību	0

Atbilde ir uzskatāmi redzama – no 124 klašu audzinātājiem – 99 domā, ka skolēniem ir vispār jāuzzina par šiem svētkiem; 81 – pedagogs uzskata, ka tie veido skolēnos vērtību sistēmu, it sevišķi tad, ja mājās vecāki par to vispār nerunā un šos svētkus nesvin. Bet 77 pedagogi domā, ka gadskārtu svētki palīdz skolēniem veidot etniskās piederības un identitātes sajūtu. Jāsecina, ka tā ir mazliet cita svētku svinēšanas jēga. Gadskārtu svētku svinēšanas autentiskā jēga – atjaunot saikni ir dabu, harmonizēt visus savus apziņas līmeņus tajā, veicināt auglību, svētību. To pedagogi paši saprot un iepriekšējos jautājumos tā arī atbild. Bet skolas situācijā tas bieži vien nav iespējams. Ja mērķis ir cits, tad kā var gatavoties svētkiem un kā uztaisīt mācību materiālus tā, lai tie pastāstītu skolēniem par autentisko tradīciju jēgu un sagatavotu viņus veikt rituālās darbības ar jēgu un simbolu izpratni? Ko par to domā paši pedagogi? Kuriem mācību priekšmetiem viņi vēlētos jaunus mācību līdzekļus (skat. 24.tab.).

24. tabula. **Jauni mācību līdzekļi priekšmetu pedagogiem**

	Mācību priekšmeti un to skolotāji	Cik mācību priekšmetu skolotāji vēlas jaunus mācību līdzekļus
1.	No 124 klašu audzinātājiem - audzināšanas stundām	16
2.	No 14 mūzikas pedagogiem - mūzikas stundām	11
3.	No 75 latviešu valodas un literatūras pedagogiem	30
4.	No 24 vizuālās mākslas pedagogiem - vizuālajai mākslai	10
5.	No 43 sociālo zinību un vēstures pedagogiem	17
6.	No 15 dizaina un tehnoloģu pedagogi – savām stundām	6
7.	No 9 sporta pedagogiem – savām stundām	5
8.	No 49 matemātikas pedagogiem - matemātikai	17

Secinājumi – mazāk kā puse mācību priekšmetu pedagogu vēlas jaunus materiālus sava mācību priekšmeta stundām. Šāda situācija var liecināt par divām tendencēm:

1) pedagogi gadu gaitā ir jau sagatavojuši pietiekami daudz materiālu, tāpēc neizjūt akūtu vajadzību pēc jauniem;
2) daudzām citām tēmām pārblīvētajās mācību priekšmetu programmās ir paredzēts pārāk mazs stundu skaits, lai par gadskārtām mācītu vairāk kā paredzēts un vēl padziļināti, izmantojot jaunus mācību materiālus.

Lai apstiprinātu vai apstrīdētu izteiktos pieņēmumus, jāsalīdzina šīs tendences ar noteiktā vecumposma klašu grupu pedagogiem!

25. tabula. **Dažādu klašu grupu pedagogu viedoklis par jauniem māc. līdz.**

	Mācību priekšmeti	1.-4.kl. – 67 (52 - kl.audz.)	5.-6.kl. – 63 (23 kl.audz.)	7.-9.kl.- 51 (49 kl.audz.)
1.	Audzināšanas stundām	15	15	14
2.	Mūzikas stundām	6	7	7
3.	Latviešu valodas un literatūras stundām	20	20	16
4.	Vizuālās mākslas stundām	6	6	3
5.	Sociālo zinību stundām	21	8	3
6.	Dizaina un tehnoloģu stundām	13	4	4
7.	Sporta stundām	7	3	4
8.	Matemātikas stundām	15	9	4
9.	Dabaszinībām	7	4	0
10.	Latvijas un pasaules vēsturei	0	0	1
	Kopā:	**110**	**76**	**56**

Kopumā apstiprinās iepriekš konstatētā situācija – salīdzinoši maz pedagogu vēlas jaunus mācību materiālus par gadskārtu ieražu svētkiem. 1.-4. klašu pedagogi sākumskolas mācību priekšmetiem vēlas tieši divreiz vairāk jaunu mācību līdzekļu (110), nekā 7.-9. klašu pedagogi (56). Visvairāk tie būtu vēlami latviešu valodas un literatūras, sociālo zinību un audzināšanas stundām.

Nākamajā tabulā (skat. 26.tab.) ir apkopoti pedagogu netrafarētie ieteikumi jaunu mācību līdzekļu nepieciešamībai. Tajos ir minēti gan latviešu valodas, gan mūzikas un matemātikas mācību priekšmeti, gan mazākumtautību (krievu) valoda un literatūra.

26. tabula. **Pedagogu vispārēji ieteikumi jaunu mācību līdzekļu veidošanai**

	Pedagogu vispārēji papildus ieteikumi jaunu materiālu veidošanai
1.	Latviešu valodai – rotaļas – lasītprasmes attīstīšanai.
2.	Matemātikai, jo citādi ir jāpielāgo uzdevumi un laika trūkuma dēļ to nedaru. Gribētos arī kādus video no kuriem var mācīties dziesmas un rotaļas, kuras var uzlikt kā muzikālo pavadījumu. Kādas interaktīvas viktorīnas par svētku tematiku, lai skolēni var pārbaudīt savas zināšanas par svētku tradīcijām.
3.	Mūzikā rotaļdejas un dančus.
4.	Ne teorētiskus, bet praktiski aizpildāmus materiālus par visiem svētkiem.
5.	Dziesmiņas un rotaļu aprakstus, lai var izmantot skolotāji ar nemuzikālu izglītību.
6.	Par Veļu laiku
7.	Tēmai - Latviešu tautas pasakas.
8.	Saskaņot literatūrā, mākslā , mūzikā tematus , veidojot kopīgu materiālu
9.	Par Lieldienām
10.	Literatūras stundām vajag pasākumu scenārijus ar gadskārtu tēmām
11.	Jebkuram, jo uzskatu, ka skolēniem ir jānodod zināšanas par tradīcijām un svētku svinēšanu kopumā.
12.	Manam priekšmetam ir atvēlēts pārāk mazs stundu skaits, lai varētu atļauties darīt ko citu. Uzdevumus vajag ievietot mācību grāmatā, jo citādi nav laika tos meklēt.
13.	Vajag mācību līdzekļus mazākumtautību (krievu) valodā un literatūrā

Secinājumi, vispārējas atbildes uz pētāmajiem jautājumiem:

- kopumā pedagogi zina gadskārtu ieražu svētku tradīcijas, izprot to jēgu, dziļāko būtību;
- gadskārtu ieražu svētki mācību iestādē tiek organizēti, ja tajā ir pedagogi – domubiedri ar pagānisko pasaules uzskatu vismaz interesenta intensitātē un pedagogi – kristieši, kurš uzskata, ka ikvienam skolēnam ir jāzina kultūras tradīciju minimums ja citi kolēģi galvenos organizatorus atbalsta un sadarbojas;
- pedagogi ir gatavi vismaz pastāstīt skolēniem par gadskārtu ieražu svētkiem, ja tie nav iekļauti programmā, paši atrast informāciju un pat, veidot mācību līdzekļus, par gadskārtu ieražu svētkiem.

Ieteikumi:

1. Uzrakstīt mācību priekšmetu programmas, kurās iekļauti gadskārtu ieražu svētki, lai pedagogiem nav problēmu ar tematu plānošanu, e-klasē rakstot vienu, bet reāli darot ko citu.
2. Izveidot jaunus mācību līdzekļus, lai taupītu pedagogu jau tā nelielo brīvo laiku materiālu meklēšanā, atlasīšanā, pielāgošanā atbilstošam vecumposmam.

2.3. Kvalitatīvo un kvantitatīvo aptauju datu apkopojums

Tālāk tiks apkopoti pedagogu aptaujas abu nodaļu secinājumi.

Gatavošanās svētkiem ne vienmēr beidzas ar svinēšanu skolas vidē. Tieši labvēlīga pedagoģiskā procesa vide ir noteicošā, lai svētki tiktu skolā svinēti. Vissvarīgākais nosacījums pedagogam ir citu kolēģu atbalsts svētku organizēšanā. Pētījums pierādīja, ka skolotāji ir gatavi skolēniem stāstīt par svētkiem arī tad, ja tas nav paredzēts programmā. Kvantitatīvajā pētījumā – skolotāju elektroniskajā aptaujā tas apstiprinājās, jo skolotāji ir gatavi paši izstrādāt mācību līdzekļus, ja tādu tomēr nav. Pretējs viedoklis šajā jautājumā bija direktoru vietniecēm audzināšanas darbā. Tieši viņas minēja, ka trūkst mācību līdzekļu un finansējums, kā arī laiks to izstrādei. Pētījuma autore tam pievienojas un apstrīd skolotāju izteikto apņēmību. Viņi jau tā ir pārslogoti, ar zemu atalgojumu, uz izdegšanas robežas, tāpēc izglītības politiķiem vajadzētu pārskatīt programmu tematisko sakārtojumu un paredzēt atbilstošu metodiku un mācību līdzekļu izstrādi par valsts finansējumu, iesaistot visā šajā procesā arī plaša spektra tradicionālās kultūras ekspertus.

Pedagogi elektroniskajā aptaujā apstiprināja, ka iekļaus gadskārtu svētku mācīšanu pedagoģiskajā procesā arī tad, ja tas nav paredzēts mācību priekšmetu programmās, bet direktoru vietnieces norādīja, ka pašas nepārzin tradīcijas, tāpēc arī izvairās svētkus skolā organizēt un neiekļauj mācību procesā, ja tas nav paredzēts obligātā kārtā. Autore pievienojas direktoru vietnieču viedoklim, jo kvantitatīvais pētījums pierādīja, ka skolotāji tomēr daļēji nezina tradīcijas (pantāgu cep Lieldienās… u.c.) un, organizējot svētkus, vairāk ņem vērā bērnu uztveri, kolēģu ieteikumus scenārija izveidei, nevis autentiskās tradīcijas. Vai tie vispār ir tradicionālie gadskārtu ieražu svētki? Pozitīva šķiet skolotāju vēlme meklēt svētku dziļāko būtību. Un arī Skola2030 teorētiskajās nostādnēs pedagogi tiek aicināti plānot mācību procesu jēgpilni. Jēga, būtība, labvēlīga vide, spēcīga pedagoga personība – faktori, kas nosaka kvalitatīvu tradicionālās kultūras mantojuma mācīšanu skolas apstākļos.

Elektronisko aptauju lielā mērā bija aizpildījuši pedagogi, kuru pasaules uzskats ir pagānisks, latvisks, etnisks vai dievturīgs (kā aptaujā piebilda paši pedagogi) un, kuri ir Latvijas patrioti (kristieši ar lojālu skatu uz tradicionālās kultūras vērtībām un to tālāknodošanu), un par tādiem audzina arī savus skolēnus. Tas arī izskaidro pozitīvās atbildes svētku svinēšanas organizēšanā, mācību līdzekļu gatavošanā, informācijas meklēšanā.

Šķiet, ka sabiedrības dažādie pasaules uzskati ir spējīgi iecietīgi līdzās pastāvēt, pat mijiedarboties, tā mazinot vēsturisko netaisnību – situāciju, kurā kristīgā reliģija tika vardarbīgi uzspiesta Latvijas teritorijā dzīvojošajām sentautām, pilnībā iznīcinot dabas pielūgsmē balstīto pasaules uzskatu, kurš nodrošina cilvēka un Dabas harmonisku

līdzāspastāvēšanu un tikai tādēļ ir aktuāls arī mūsdienās, lai nosargātu visas cilvēces Māti – Zemi un paši sevi – visu cilvēci.

Pētījuma kopsavilkums

1. Politiķi varētu iniciēt latviskās dzīvesziņas sistēmisku un pēctecīgu apguvi visos izglītības līmeņos. Janīnas Kursītes 1991. gadā izstrādātā tautiskā mantojuma programma ir lielisks pamats, kuru tālāk attīstīt. Tam ir nepieciešams liels finansējums, tāpēc IZM jāorganizē savu ierēdņu iesaisti Eiropas projekta rakstīšanā, jo skaidrs, ka viena cilvēka mūžs ir pārāk īss, lai uzrakstītu milzīgu apjomu ar programmām, kurās būtu tradicionālās kultūras dominante. Tautiskā mantojuma programmas, kuras pētījumā tika aplūkotas, ar laiku klusām pazuda no skolām, jo pedagoģiskajā procesā tām netika ierādīta cieņpilna vieta no politiķu puses.
2. Izglītības programmu veidotājiem jādomā sistēmiski un pēctecīgi (skat. 26. att.), iekļaujot visus 8 gadskārtu svētkus, jo tie māca skolēniem cikliskumu visos apziņas līmeņos. Kā arī svarīgi ir svētkus aplūkot atbilstošajā gadalaikā, lai veidotos dziļāka to jēgas izjūta un ievērot vēsturisko periodu pēctecīgumu tradīciju attīstībā.
3. Jāizstrādā un sabiedrībā jāizdiskutē sistēmisks un pēctecīgs tradicionālās kultūras vērtību, elementu (skat. 8. tab.) izziņas sadalījums pa mācību priekšmetiem un klasēm. Pēc tam pedagogiem ir jāizdiskutē katra mācību priekšmeta prasmju attīstības algoritms un tad jāizveido tam tradicionālās kultūras vide – ietvars vai pamats, kurā šīs prasmes pēctecīgi un sistēmiski, latviskās dzīvesziņas vienotā veselumā attīstītos (skat. 26. att.).
4. Pedagogiem un programmu rakstītājiem uz gadskārtu svētkiem jāpalūkojas intrapsihiski (skat. 22.-24. att.) un jāsaskata to universālo vērtību. Ja tā tiks ieraudzīta, tad nekad nepastāvēs jautājums, ka svētki ir bezjēdzīgi mūsdienu skolēniem un sabiedrībai. Gadalaiku maiņa nekad nebūs bezjēdzīga. Tā ir cilvēka, pedagoga problēma – kā saskatīt šajos svētkos jēgu un kā plānot to svinēšanu.
5. Skola2030 ekspertiem jāpārskata klašu audzinātājiem domāto 2016. gadā izdoto metodiku un, ņemot par pamatu 1991. gadā izstrādāto Antas Rudzītes audzināšanas programmu, jāievieš konsekvenci identitātes jautājumos (skat. terminus 5.lpp), lai tie būtu pēctecīgi un jēdzieniski korekti tiktu programmā lietoti:
    1) piederība dzimtei (individuālā, personiskā identitāte, dzimumidentitāte);
    2) piederība ģimenei, dzimtai, tuvākai apdzīvotai vietai (lokālā identitāte);
    3) piederība sociālai vai iedomātai grupai – skolai, klasei, draugu kopai (sociālā, digitālā, reliģiskā identitāte);
    4) piederība etnosam – sentautai, tās kultūras iezīmēm (etniskā identitāte);
    5) piederība ciemam/ pilsētai/ novadam (reģionālā identitāte);
    6) piederība valstij (nacionālā, valstiskā identitāte);
    7) piederība cilvēcei (globālā identitāte).

6. Skola2030 teorētiskajos uzstādījumos ir jāparedz vieta pedagoga personībai kā paraugam skolēniem un vairāk jāpievērš uzmanība mācību vides faktoriem, kuri būtiski ietekmē un nosaka pedagoģisko procesu.
7. Lai būtu iespējami pedagoģiskajā praksē īstenot tradicionālās kultūras empīrisku iepazīšanu, aktīvi līdzdarbojoties, piedzīvojot personisku pārdzīvojumu, jāmaina tās apguve vēsturiskā diskursā, kā arī – nesaskaņoti ar dabā notiekošajiem procesiem.
8. Jāparedz lielāks finansējums folkloras kopu uzaicināšanai uz skolas pasākumiem.
9. Jāparedz apmaksātu stundu skaits, lai pielāgotu, iestrādātu, izmantotu mācību saturā tradicionālās kultūras elementus, radītu mācību metodiskos materiālus. Jāorganizē skolotāju attālinātie vai klātienes kursi un jāaprobē izveidotie materiāli, jāizdod, jāpublicē Skola2030 Digitālajā krātuvē, lai tie būtu pieejami Latvijas skolās.
10. Jāparedz lielāks stundu skaits tradicionālās kultūras vērtību, tematu apgūšanai, lai skolēni paspētu iedziļināties tradicionālās kultūras kontekstā.
11. Jāiesaista gadskārtu svētku organizēšanā ģimenes, kas būs gan izglītojoši, gan nojauks robežas starp svētku svinētājiem un to skatītājiem no malas.
12. Jāpārskata augstskolu mācību programmas pedagogu sagatavošanai, piedāvājot minimālā apjoma kredītpunktu tradicionālās kultūras kursu obligātai apguvei, t.sk. ar praksi, kurā jāvēro gadskārtu ieražu vismaz viens no pasākumiem kādā mācību iestādē, pēc tam to analizējot teorētiski, un viens pasākums pilnībā jāizplāno un jānovada.

Izmantotie avoti

1. **Aminošvili, Š.** (2015). Humānās pedagoģijas autorprogramma. Rīga: Humānās pedagoģijas asociācija.
2. **Anspoka, Z., Siliņa-Jasjukēviča, G.** (2006). *Latviešu valoda mazākumtautību skolēniem latviešu macībvalodas sākumskolā.* Rīga: Lielvārds.
3. **Anspoka, Z., Siliņa-Jasjukēviča, G.** (2010). Novada tradicionālā kultūra izglītībā: situācijas izpētes rezultāti. *Teorija praksei mūsdienu sabiedrības izglītībā. 5.Starptautiskās zinātniskās konferences rakstu krājums.* Rīga: RPIVA, 17.–24. lpp.
4. **Balodis, R.** (2016). *Latvijas Republikas satversmes ievads.* Rīga. LR Saeima. [skatīts: 15.11.2020.] Pieejams: https://www.saeima.lv/satversme/Ievads_Balodis.pdf
5. **Brastiņš, E.** (1932). *Dievturu cerokslis jeb teoforu katķisms tas ir senlatviešu dievestības apcerējums*. Rīga: Latvijas Dievturu Sadraudze,
6. **Brastiņš, E.** (1997). *Latvju tikumu dziesmas*. Rīga: Zvaigzne ABC.
7. **Brastiņš, A.** (1967). *Māte Māra. Māras dziesmu sakārtojums un apcerējums*. ASV, Klivlenda, Ohaijo: Apgāds Māra.
8. **Brastiņš, A.** (1977). *Saules teiksma. Saules, Saulesmeitu, Dievadēlu, Mēness, Zvaigžņu dainu sakārtojums un apcerējums.* ASV, KLivlenda, Ohaijo: Apgāds Māra.
9. **Bremze, Z., Rozenberga, V., Zinģīte, I.** (1995). *Latviešu tautas tērpi.* Rīga: Latvijas vēstures muzejs. I.sēj.
10. **Caune, A.** (2007). *Pētījumi Rīgas arheoloģijā.* R: Latvijas vēstures institūta apgāds.
11. **Ciglis, J.** (2004). *Zemgaļi Vidzemē? Arheoloģijas un antropoloģijas rakstu krājums. Pētījumi zemgaļu senatnē. Nr.10. Rīga:* Latvijas vēstures muzeja raksti, 27.–44. lpp.
12. **Greble, V.** (1952). *Latviešu padomju folklora*. Rīga: LPSR ZA.
13. **Grīns, M., Grīna, M.** (1983). *Latviešu gads, gadskārta un godi.* ASV: Amerikas Latviešu Apvienības Latviešu institūts.
14. *Grozījums Latvijas Republikas Satversmē.* (19.06.2014). LR likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
15. **Ģinters, V.** (1963). *Senlatviešu simbolikas problēmas.* Stokholma: Daugava.
16. *Ieteikumi klases stundu programmas īstenošanai* (2016). Metodiskie ieteikumi. Rīga: VISC.
17. *Izglītojamo audzināšanas vadlīnijas un informācijas, mācību līdzekļu, materiālu un mācību un audzināšanas metožu izvērtēšanas kārtība.* (15.07.2016). Ministru kabineta noteikumi Nr. 480. Rīga: Latvijas Vēstnesis. Pieejams:

https://likumi.lv/ta/id/283735-izglitojamo-audzinasanas-vadlinijas-un-informacijas-macibu-lidzeklu-materialu-un-macibu-un-audzinasanas-metozu-izvertesanas

18. Izglītības un zinātnes ministrija (2020). *Programmu paraugi vispārējā izglītībā.* Rīga: Izglītības un zinātnes ministrija. [skatīts: 1.09.2020]. Pieejams: https://www.visc.gov.lv/lv/programmu-paraugi-vispareja-izglitiba https://www.skola2030.lv/lv/skolotajiem/macibu-programmu-paraugi-pamatizglitiba
19. **Jungs, K. G.** (1994). *Dvēseles pasaule*. Rīga: Spektrs.
20. **Klētnieks, J.** (2017). *Seno laikmetu lokos.* Rīga: Zvaigzne ABC.
21. **Kursīte, J.** (2018). *Dainu kodekss.* Rīga: Runda.
22. **Lange, T.** (1989). *Gadskārtu ieražas. Mārtiņi*. Rīga: E. Melngaiļa tautas mākslas centrs.
23. **Laķe, A.** (2019). *Aptauja par Latvijas iedzīvotāju kultūras mantojuma izpratni. Rīga:* Latvijas Kultūras akadēmijas Zinātniskās pētniecības centrs. [skatīts: 14.11.2020]. Pieejams: https://culturelab.com/petijumi/
24. **Lodiņa, S., Tobe, A., Eihmane, D., Broka, E.** (2014). *Latviešu ābece*. KLKI, DVD piel. shēmas.
25. **Margēviča-Grīnberga, I.** *(2008). Skolotāju starpkultūru izglītība multikulturālā sabiedrībā. Rīga:* Latvijas Universitāte. Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte.
26. **Mellēna, M., Spīčs, E., Muktupāvels, V., Irbe, I.** (2006). *Gadskārtu grāmata.* Rīga: Apgāds "Madris".
27. *MK noteikumi par valsts pamatizglītības standartu un pamatizglītības programmu paraugiem*. (27.11.2018.).Ministru kabineta noteikumi Nr. 747, [skatīts: 10.10.2020]. Pieejams: https://likumi.lv/ta/id/303768).
28. *Mīts par Paņ-Gu* (b.g.). Rīga: Aliens. [skatīts: 1.10.2020]. Pieejams: http://www.aliens.lv/p-civil/6905-pangu
29. *Nemateriālā kultūras mantojuma likums.* (29.09.2016). LR Likums. Rīga: Latvijas Vēstnesis.
30. **Olupe, E.** (1992). *Latviešu gadskārtu ieražas*. Rīga: Avots.
31. *Par Latviešu vēsturisko zemju likumprojektu.* (24.09.2020). Valsts prezidenta paziņojums Nr.16. Rīga: Latvijas vēstnesis.
32. **Piažē, Ž.** *(2002) Bērna intelektuālā attīstība.* Rīga: Pētergailis.
33. **Pūtelis, A.** (2019). *Domas par latviešu mitoloģiju*. Rīga: Zinātne.
34. **Radiņš, A.** (2004). *Zemgaļu un skandināvu sakari 10.-12. gadsimtā. Arheoloģijas un antropoloģijas rakstu krājums. Pētījumi zemgaļu senatnē.* Nr.10. Rīga: Latvijas vēstures muzeja raksti, 77.– 87. lpp.

35. **Rancāne, A., Siliņa-Jasjukēviča, G., Briška, I.** (2014). *Saules gads. Ziemassvētki.* Rīga, Apgāds "Madris".
36. **Reizniece, I.** (2006). *Rokasgrāmata folkloras* mācīšanā. Rīga: Zvaigzne ABC.
37. **Rudzīte, A.** (1991). *Latviešu tautas dzīvesziņa. Audzinātāju stundu programma*. Rīga: Latvijas tautas izglītības ministrija.
38. **Saprovska, I.** (2013). *Saules gadskārta latviskajā dzīvesziņā*. Rīga: Nodibinājums "Māras loks".
39. *Saules gadskārtas 8 svinamo laiku tradīciju kopšana latviskajā dzīvesziņā.* (30.06.2017). *Elementa pieteikums Nemateriālā kultūras mantojuma sarakstam.* Rīga: Nodibinājums "Māras loks". [skatīts 8.12.2020]. Pieejams: https://klki.lv/latviska-izglitiba-2/
40. **Siliņa-Jasjukeviča, G.** (2011). *Novada tradicionālā kultūra lokālās kultūrpiederības veicināšanai sākumskolā.* Promocijas darbs pedagoģijā. Rīga: LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte, Pedagoģijas nodaļa.
41. *Skola2030. Mācību saturs. Redzējums par skolēnu.* (b.g.). [skatīts 12.11.2020]. Pieejams:https://www.skola2030.lv/lv/macibu-saturs/merki-skolenam/vertibas-un-tikumi
42. Štokmane, D., Vīduša, I. (2014). Literatūra 7. klasei. 1. daļa. Rīga: Zvaigzne ABC.
43. *Tradicionālā kultūra bērniem*. (2008). Sast. Siliņa-Jasjukēviča, G. Rīga: RaKa.
44. *The book of symbols. Reflections on archetipal images.* (2010). Köln: Taschen.
45. **Vaska, B.** (2019). *Rotas un ornaments Latvijā no Bronzas laikmeta līdz 13. gadsimtam.* Rīga: LNVM.
46. **Zagorska, I.** (2017). *Senā Burtnieka noslēpumi*. Rīga: Zinātne.
47. **Zālītis, Fr.** (1991) *Latvijas vēsture vidusskolām.* Rīga: Zvaigzne.
48. **Выготский, Л.С.** (1997). *Вопросы детской психологии.* Москва: Академия педагогических наук.
49. **Бернс, Р.** (1986). *Развитие Я-концепции и воспитание*. Москва: Прогресс.
50. **Дикман, Х.** (2000). *Юнгианский анализ волшебных сказок.* Москва: Академический проект.
51. **Кон, И.С.** (1984). *В поисках себя: Личность и ее самосознание.* Москва. Политиздат.
52. **Зинкевич-Евстигнеева, Т.** (2006). *Основы сказкотерапии.* Санкт-Петербург: Речь.

Attēlu saturs

1. attēls. **Zvejnieku kapulauka 225.kaps**……..18

2. attēls. **Neolīta dzintara, kaula un akmens rotas: pogveida krelles un piekariņi**……..18

3. attēls. **172.kaps** ……19

4. attēls. **228.kaps** ……...…19

5. attēls. **Dzīvnieku figūriņas** ……19

6. attēls. **Zvejnieku kapulauks, 316., 317. dubultkaps** ……19

7. attēls. **Stonhendža** ……..…….20

8. attēls. **Mērvaldes rūnakmens** ……21

9. attēls. **Ripassakta no Īles Gailīšiem** ……...……22

10. attēls. **Tutuls no Sakstagala Aizezeriem**……22

11. attēls. **Kaklarota no lunulām, Mārcienas Lejnieku 3. kaps**……22

12. attēls. **Riteņadata no Ābeļu Boķu II uzkalniņa** ……22

13. attēls. **Riteņadatas ar važu rotām no Īles Gailīšiem** ……22

14. attēls. **Virgas Kalnazīvertu kaklarotas ar personificētu saules attēlu, vilku un kazu**……..23

15. attēls. **Lunulas, Salaspils Lauksskolas 118.kaps** ……..24

16. attēls. **Ažūrās saktas Bauskas Čunkānu -Dreņģeru 43. kaps** ……...……24

17. attēls. **Pagāniskais un Gregora kalendārs**……...……...…30

18. attēls. **Grīnu gadskārtu svētku svinēšanas laiks**……..31

19. attēls. **Etnogrāfiskie ansambļi Latvijas teritorijā 2020.g**……36

20. attēls. **Gadskārtu dienu noteikšanas rīks – Laikritis**……..……37

21. attēls. **I. Saprovskas Saules gada rits** ……..…….38

22. attēls. **Dabas cikla simbolisks atainojums indivīdā, kolektīvā** …….…..41

23. attēls. **Indivīda eksistence Dabas ciklā un izglītības procesā** ……42

24. attēls. **Intrapsihiskais mitoloģisko dievību sistēmas redzējums** ……44

25. attēls. **Tradicionālās kultūras elementi 2020. g. programmās**……...…..76

26. attēls. **Ieteikums programmu veidotājiem** ……...…..80

27. attēls. **Pētījuma respondentu sadalījums pa novadiem** ……..…84

28. attēls. **Latgales pedagogu kristīgais un pagāniskais pasaules uzskats**…….....85

29. attēls. **Pētījuma respondentu pasaules uzskatu intensitāte (3. un 4. intensitātes pakāpē)**……..86

30. attēls. **Pētījuma 245 respondentu pagāniskais pasaules uzskats**……..86

31. attēls. **Pētījuma 245 respondentu kristīgais pasaules uzskats**……..87

32. attēls. **Pētījuma 245 respondentu ateistiskais, zinātniskais pasaules uzskats**……88

33. attēls. **Pētījuma respondentu sadalījums pa novadiem**……...89

34. attēls. **Pedagogu sadalījums pa klašu grupām**……90

35. attēls. **Dažādu mācību priekšmetu pedagogi**……...90

36. attēls. **Klašu audzinātāju iestādes sociālā vide**……92

37. attēls. **Klašu audzinātāju novadu pārstāvniecība**……93

38. attēls. **Klašu audzinātāju audzināmo klašu izglītības posms**……..93

39. attēls. **Klašu audzinātāju gatavība mācīt gadskārtu svētkus**……..95

40. attēls. **Klašu audzinātāju nestāsta par gadskārtām, ja tas nav iekļauts mācību līdzekļos**……...96

41. attēls. **Mācību līdzekļi un metodikas par gadskārtām**…….97
42. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām audzināšanas stundās**……101
43. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām latviešu valodas un literatūras stundās**……..…101
44. attēls. **Skolēni tiek sagatavoti gadskārtām sporta stundās** …….102
45. attēls. **Vecāku iesaiste svētku sagatavošanā**……103
46. attēls. **Folkloras kopu, amatnieku, tradīciju zinātāju iesaiste svētku sagatavošanā** ……103
47. attēls. **Kuri ir īstie gadskārtu svētki?**.....105
48. attēls. **Gadskārtu svētki, kurus svin mācību iestādēs**…….106
49. attēls. **Miķeļu – Apjumību būtība**…….107
50. attēls. **Veļus aicina uz mājām, lai…** ……107
51 attēls. **Mārtiņus svin, jo…** ……...108
52. attēls. **Halovīnus svin, jo…** …….108
53. attēls. **Ziemassvētkos velk bluķi, jo…** ……109
54. attēls. **Ko dara Lieldienās?** …….109
55. attēls. **Meteņos tālu brauc…** ……...…110
56. attēls. **Pantāgu cep Ūsiņos…** ……..111
57. attēls. **Jāņu ugunskurs** ……111
58. attēls. **Jumju maize** ……..111
59. attēls. **Svētku ēdienu nozīme** ……..112
60. attēls. **Svētku rotājumu nozīme** ……..112
61. attēls. **Svētku rituālo darbību nozīme** ……...…112
62. attēls. **Svētku svinēšanas jēga** …….113
63. attēls. **Svētku svinēšana īstajā dienā** ……..113
64. attēls. **Gadskārtu svētku plānošana mācību iestādē**……..114
65. attēls. **Gadskārtu svētku svinēšanas forma**…….114

Tabulu saturs

1.tabula. **Pētījuma datu un informācijas ieguvei un analīzei izmantotās metodes**……13
2. tabula. **G. Merķeļa "Livonijas senatnē" uzskaitītie dievi** 27
3. tabula. **E. Olupes svinamo dienu saraksts** ……32
4.tabula. **Valstisko, nacionālo, lokālo identitāti attīstoši temati**……48
5. tabula. **Programmas tradicionālās kultūras apguvei**…….55
6. tabula. **Tradicionālās kultūras apguves programmu analīze**……56
7. tabula. **Gadskārtu svētku plānošanas kategorijas**……..64
8. tabula. **Gadskārtu elementi** ……..65
9. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi literatūras programmā**……..66
10. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi mūzikas programmā** ……..67
11. tabula. **Tradicionālās kultūras elementi sociālajās zinībās** ……..68
12. tabula. **Programmu vērtēšanas kritēriji** ……..71
13. tabula. **Gadskārtas Skola2030 2020. g. programmās** ……72
14. tabula. **Gadskārtu elementi Skola2030 2020. g. programmās**……..74

15. tabula. **Novadu kultūrvērtības, to izziņa, atšķirības** ……..78
16. tabula. **Latgales pedagogu pasaules uzskats** ……85
17. tabula. **Vidējās aritmētiskās vērtības 4.-10. jautājumiem**……..94
18. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par gadskārtu iekļaušanu programmā**……..95
19. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par mācību līdzekļiem ar gadskārtu tēmām** ……96
20. tabula. **Mācību priekšmetu pedagogi par mācību līdzekļiem, metodikām – trūkst vai netrūkst**……98
21. tabula. **Mūzikas pedagogi par gadskārtu organizēšanu** ……99
22. tabula. **Klašu audzinātāju pasaules uzskata vidējie rādītāji** ……100
23. tabula. **Vai jāsvin gadskārtas mācību iestādes telpās?**.....115
24. tabula. **Jauni mācību līdzekļi priekšmetu pedagogiem** ……..115
25. tabula. **Dažādu klašu grupu pedagogu viedoklis par jauniem māc. līdz**. ……116
26. tabula. **Pedagogu vispārēji ieteikumi jaunu mācību līdzekļu veidošanai** ……117

Pielikuma saturs

1. pielikums. Empīriskā pētījuma fokusintervijas aptaujas anketa……128
2. pielikums. Pedagogu elektroniskās aptaujas anketa……130
3. pielikums. Mācību programmu kvantitatīvās vērtēšanas kritēriju karte……139
4. pielikums. 2014.gada IZM darba grupas koncepts vidusskolas programmai……141
5. pielikums. Gadskārtu ieražu un dievību simboliskā saistība……...…142
6. Pielikums. Aizpildītas 1.-9.klašu mācību priekšmetu programmu vērtēšanas kartes…..149
    1. klases programmas……149
    2. klases programmas……168
    3. klases programmas……186
    4. klases programmas……204
    5. klases programmas……226
    6. klases programmas……247
    7. klases programmas……268
    8. klases programmas……293
    9. klases programmas……316

1. pielikums.

INTERVIJAS ANKETA pētījumam

Tradicionālās kultūras tematu, t.sk. gadskārtu ieražu svētku atspoguļojums kompetenču izglītības saturā 1.-9.klasēm

_____

skolotāja specializācija (mācību priekšmets, klases, kurai māca), skolas darbinieka amats

1. Kāda, jūsuprāt, ir tradicionālās kultūras nozīme **mūsdienu izglītībā** skolēnu individuālās un pilsoniskās identitātes, valstiskās piederības sajūtas veidošanā?
   (Kāda loma tajā ir: skolai, ģimenei, medijiem, valstij?)
   _____
   _____
2. Kāda ir Jūsu personiskā attieksme pret tradicionālajā kultūrā balstītajām vērtībām, tradīcijām, svētkiem:
   a) savā individuālajā dzīvē _____
   b) sabiedrībā (vietējā un Latvijas mērogā)_____
   c) vecajā mācību saturā_____
   d) jaunajā, kompetenču pieejā balstītajā mācību saturā
   _____
   *Precizējošais jautājums*_____
   _____
3. Vai gadskārtu ieražu svētki ir aktuāli bērnu ikdienā, skolas pasākumos? Kuri ir aktuālāki, kuri mazāk aktuāli? Kāpēc?
   _____
   _____
4. Kādas ir problēmas, šķēršļi tautas tradīciju (t.sk. gadskārtu ieražu svētku) apguvē, izziņā mācību iestādes vidē?
   _____
   *Precizējošais jautājums*_____
5. Kā tradicionālās kultūras vērtības, tradīcijas, to elementi var palīdzēt mācību procesā apgūt caurviju prasmes, kā tās palīdzētu integrēt dažādus mācību priekšmetus (konkrēti kurus?) moduļu tipa integrētā mācību procesā jaunajā kompetenču izglītības pieejā?

6.

Caurviju prasmes	Tradic.kult.elementi
1. Sadarbība 2. Kritiskā domāšana un problēmrisināšana 3. Pilsoniskā līdzdalība 4. Pašvadīta mācīšanās 5. Jaunrade un uzņēmējspēja 6. Digitālā pratība	1. Dziesmu dziedāšana 2. Tērpu, rekvizītu (telpu rotājumu) gatavošana svētkiem 3. Folklora: pasakas, teikas, mīklas, sakāmvārdi, parunas, ticējumi, dainas 4. Spēles, rotaļas, dejas, rituālās darbības 5. Ēdienu gatavošana 6. u.c.

Precizējošais jautājums_____

_____

7. Kuras klases, kuros mācību priekšmetos, to tematos, kurus tautas tradīciju elementus Jūs līdz šim izmantojāt savā pedagoģiskajā praksē, kurus vēlētos izmantot turpmāk?
Lūdzu pamatojiet, kāpēc tas šķiet būtiski!

_____

_____

Precizējošais jautājums: kādus avotus izmantojiet stundu gatavošanā, kādus mācību un metodiskos materiālus vēlētos izmatot?

_____

_____

Kuram no minētajiem priekšmetiem, tematiem Jūs vēlētos, lai Jums piedāvā mācību- metodiskos materiālus?

_____

_____

Precizējošais jautājums

_____

8. Par kurām tautas tradīcijām Jūs noteikti nerunātu ar skolēniem mācību iestādes vidē?

_____

_____

Pedagogu elektroniskā aptauja

Uzruna, izsūtīta e-pastā

Labdien!
Biedrība "Kustība par latvisku kultūru izglītībā" **veic pētījumu, kura nolūks ir noskaidrot 1.-9.klašu skolotāju viedokli par tradicionālo kultūru un tās izzināšanu mācību iestādes ietvaros.** Lūdzam Jūs veltīt 7-9 minūtes sava laika un aizpildīt nelielu aptaujas anketu! Aptauja ir anonīma un visa iegūtā informācija tiks izmantota apkopotā veidā!
Anketa pieejama šeit:

https://forms.gle/hjQGvAfeHw6L7CBC8

Lūdzam Jums aizpildīt anketu **līdz 20.novembrim un nodot šo ziņu savas mācību iestādes kolēģiem – visu mācību priekšmetu skolotājiem, klašu audzinātājiem 1.-9.klašu grupā!**

Jau iepriekš pateicamies par atsaucību!

Pētījuma kontaktpersona:
Solvita Lodiņa
kustiba.lki@gmail.com; 26135650
Kustība par latvisku kultūru izglītībā

Pētījuma elektroniskā anketa

"Tradicionālā kultūra vispārējās izglītības mācību procesā"

Aizpildot šo aptauju, Jūs palīdzēsiet izprast tradicionālās kultūras tālāknodošanas situāciju vispārējā izglītībā.
* Nepieciešams

1. Jūsu mācību iestāde atrodas *

lielpilsētā
mazpilsētā, ciematā

2. Kurā novadā ir Jūsu mācību iestāde? *

Izvēlēties

3.Jūsu pedagoģiskais stāžs (gados) *

Jūsu atbilde

4.Vai esat sākumskolas vai pamatskolas skolotājs? *

- Sākumskolas (1.-4.kl.)
- Sākumskolas (5.-6.kl.)

- Pamatskolas (7.-9.kl)
- Vidusskolas (10.-12.kl.)

Citas:

5.Kurās klasēs, kādus mācību priekšmetus Jūs mācāt? *

Jūsu atbilde

6.Kuras klases audzinātāja esat? *

Izvēlēties

7.Vai strādājat ar Skola2030 kompetenču pieejā balstītajām programmām, materiāliem? *

- Jā
- Nē

Citas:

Tradicionālie gadskārtu ieražu svētki

Izvēlieties vienu visbūtiskāko apgalvojumu! (mērījumu skala 1 -3, kur 1-mazāka jēga (bezjēdzīgs svētku svinēšanas iemesls), bet 3- svētku svinēšanas būtība, kura jāņem vērā svētkus organizējot; tas pats zināšanu pārbaudes jautājumos 1 -nepareizi, 3- vispareizāk))

8.Tradicionālie gadskārtu ieražu svētki ir *

1. 2.Miķeļi, Ziemassvētki, Mārtiņi, Lieldienas, Jāņi
2. 3.Miķeļi, Veļi, Mārtiņi, Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Ūsiņi, Jāņi, Jumji (Māras)
3. 1.Miķeļi, Halovīni, Mārtiņi, Lāčplēša diena, Ziemassvētki, Zvaigznes diena, Lieldienas, Māmiņdiena, Jāņi

Citas:

9.Miķeļu (Apjumību) svētku būtība ir *

1. 1.dārzeņu tēlu izstāde; tirgošanās
2. 3.auglības veicināšana, pateicība Dievam
3. 2.ražas novākšana, ievietošana pagrabos, apcirkņos

Citas:

10.Veļus aicina uz mājām, lai *

1. 2.pabarotu, godinātu
2. 1.pastāstītu bērniem spoku stāstus

3. 3.saņemtu senču svētību

Citas:

11.Mārtiņus svin, jo *

1. 2.apkārt klīst mārtiņbērni un ķekatas
2. 1.uzsnidzis pirmais sniegs
3. 3.pabeigti lauku darbi ārā un var sākt vakarēšanas telpās

Citas:

12.Halovīnos iet, lai *

1. 1.izrādītos, baidītos, citus nobiedētu
2. 3.apciemotu, nolūkā saņemt cienastu
3. 2.jautri pavadītu laiku

Citas:

13.Ziemassvētkos velk bluķi, lai *

1. 3.svētītu zemi un atbrīvotu cilvēkus no ļaunuma
2. 2.palīdzētu gaismai uzvarēt tumsu
3. 1.vēlāk būtu ko sadedzināt, sasildoties

Citas:

14.Lieldienās *

1. krāso olas, jo tā svētkos piedienas
2. šūpojas, lai odi nekož
3. nodrošina auglību un svētību

Citas:

15.Tālu brauc *

1. 1.Zvaigznes dienā, lai sapņi piepildās
2. 3.Meteņos, lai aug gari lini
3. 2.Jāņos, lai daudz draugu un vairāk gaismas

Citas:

16.Olu kulteni, pantāgu cep *

1. 2.Lieldienās, lai vairotu gaismu
2. 1.Jāņos, lai godinātu Jāni - Dievadēlu
3. 3.Ūsiņos, ejot pieguļā, lai paši paēstu un zirgiem nodrošinātu veselību

Citas:

17.Jāņos kurina ugunskuru, lai *

1. 2.izgaismotu pa gadu uzkrāto ļaunumu
2. 1.svinētāji sasildītos un naktī viens otru redzētu
3. 3.sasildītu svinētāju dvēseles, veiktu ziedojumus, rituālus

Citas:

18.Jāņos pin vainagus, lai *

1. izskatītos skaisti un aizsargātos no odu kodumiem
2. pieburtu veiksmi un izzinātu nākotni
3. izpaustu savu tikumu, aizsargātos no ļaunuma

Citas:

19.Cep maizi, lai *

1. 2.Ziemassvētkos pabarotu čigānus
2. 3.Jumjos pateiktos Dievam par auglīgajiem laukiem un novākto ražu
3. 1.Miķeļos to pārdotu tirgū

Citas:

20.Rotā telpas, lai *

1. iepriecinātu ciemiņus un uzlabotu svētku atmosfēru
2. ar simbolu palīdzību atgādinātu par vērtībām
3. maģiski mainītu ierasto lietu kārtību, enerģiju

Citas:

21.Svētku ēdieniem *

1. 2.ir nozīme svinētāju labsajūtas radīšanā
2. 1.nav nekādas nozīmes - lai katrs atnes to, ko var
3. 3.ir maģiska un simboliska nozīme

Citas:

22.Svētku rituālajām darbībām *

1. nav nozīmes, jo svarīgāk visiem tuvajiem, mīļajiem, draugiem, radiem kopā satikties
2. ir nozīme, jo, ja senči tās izgudrojuši, tad arī mums ir jādara tieši tāpat, lai gūtu svētību, auglību un labklājību
3. ir nozīme, lai atjaunotu kosmisko kārtību, pārskatītu savas vērtības un uzskatus, izlīdzinātu attiecības ar dabu un cilvēkiem

Citas:

23.Svētku svinēšanai īstajā dienā *

1. nav nozīme, jo svarīgāks ir svētku saturs
2. ir nozīme, jo visi svētki saistīti ar pārmaiņām dabā
3. ir nozīme, ja veic maģiskas rituālās darbības

Citas:

24.Svētku svinēšanas jēga ir *

1. sanākt visiem kopā pēc iespējas plašākā lokā
2. palīdzēt dabai pāriet nākamajā posmā
3. saskaņoties ar dabu un atjaunot līdzsvaru arī sevī

Citas:

Kā gatavojaties gadskārtu ieražu svētkiem mācību procesā?

Novērtējiet atbildes variantu skalā 0-3, kur "0" - uz Jums neattiecas vai Jūs šo iespēju neizmantojat; "1"- izmantojat vienu vai retu reizi; "2"- izmantojat dažreiz; "3"- izmantojat bieži

25.Latviešu valodas un literatūras stundās no mācību grāmatām, citām daiļliteratūras grāmatām tiek lasīti dažādi teksti, kuros ir iekļauta informācija par gadskārtu ieražu svētkiem. *

0 1 2 3

26. Mūzikā skolēni mācās gadskārtu ieražu dziesmas, rotaļas, dančus. *

0 1 2 3

27.Audzināšanas stundās skolēni gatavo priekšnesumus klases vakaram vai skolas pasākumam ar gadskārtu ieražu svētku tematiku. *

0 1 2 3

28.Vizuālajā mākslā skolēni veic uzdevumus, kuri saistīti ar gadskārtu ieražu svētkiem. *

0 1 2 3

29. Sociālajās zinībās tiek pārrunāta svētku jēga, rituālās darbības senāk un tagad. *

0 1 2 3

30.Mājturībā vai Dizainā un tehnoloģijās skolēni gatavo gadskārtu ieražu svētku svinēšanai nepieciešamus rekvizītus. *

0 1 2 3

31.Matemātikā skolēni risina dažādus uzdevumus par gadskārtu ieražu svētku tematiku. *

0 1 2 3

32.Sporta stundās tiek brīvi un radoši tiek iekļauta tematika, kura saistīta ar gadskārtu ieražu svētkiem. *

0 1 2 3

33.Lai gatavotos gadskārtu ieražu svētku svinēšanai mācību iestādē, tiek iesaistīti skolēnu vecāki. *

0 1 2 3

34.Lai skolēni vairāk uzzinātu par gadskārtu ieražu svētkiem, uz skolu tiek paaicināti vieslektori - tradīciju zinātāji (t.sk. amatnieki) vai folkloras kopu pārstāvji. *

0 1 2 3

35.Kā vēl Jūs gatavojat skolēnus gadskārtu ieražu svētkiem?

Jūsu atbilde

36.Kuriem mācību priekšmetiem, konkrētiem tematiem Jūs vēlētos vairāk materiālus, metodikas ar gadskārtu ieražu tematiku? *

Jūsu atbilde

Gadskārtu ieražu svētku organizēšanas aspekti mācību iestādē

Ir jautājumi, kuros var izvēlēties vairākus atbilžu variantus. Statistikā nozīme variantam, kuru respondenti izvēlas biežāk. Iekrāsots būtiskākais aspekts.

37.Kurus no gadskārtu ieražu svētkiem Jūsu mācību iestādē svin? *

- Miķeļus (Apjumības, Rudens saulgriežus, saulstāvjus)
- Veļus
- Mārtiņus
- Ziemassvētkus
- Meteņus
- Lieldienas
- Ūsiņus
- Jāņus (vismaz pārrunājam)
- Jumjus (Māras, Maizes dienu) (vismaz pārrunājam)

Citas:

38.Skolēnus sagatavoju gadskārtu ieražu svētku svinēšanai, ja tas ir paredzēts konkrēta mācību priekšmeta paraugprogrammā. *

- Jā
- Nē

Citas:

39.Lai gan mācību priekšmetu paraugprogrammā nav iekļauta gadskārtu ieražu tēma atbilstošajā laikā, es atrodu iespēju to iekļaut mācību stundās atbilstošajā laikā. *

- Jā
- Nē

Citas:

40.Ja mācību līdzekļos nav iekļauta informācija par gadskārtu ieražu svētkiem, tad skolēniem par tiem nestāstu.

- Jā (nestāstu)
- Nē (atrodu iespēju par tiem pastāstīt)

Citas:

41.Lai gatavotos svinēt gadskārtu ieražu svētkus mācību iestādē, trūkst mācību līdzekļi un metodikas. *

- Jā
- Nē

Citas:

42. mācību iestādē organizēju gadskārtu ieražu svētkus, ja *

- lūdz to darīt skolas vadība
- kādu mācību priekšmetu programma to paredz
- to paredz audzināšanas programma
- vairāki skolotāji par to savstarpēji vienojas (piem., sākumskolas skolotāji)
- vecāki mani palūdz to darīt
- mani atbalsta citi kolēģi (integrēta mācību priekšmetu sasaiste)
- esmu klases audzinātāja
- ir piemēroti apstākļi
- to lūdz darīt bērni

Citas:

43. Plānojot pasākumu ar gadskārtu ieražu svētku tematiku, es ņemu vērā *

- paredzamo laiku, telpu, iesaistītās personas
- skolēnu uztveri un izpratni
- savu izpratni par svētkiem
- kolēģu ieteikumus
- vecāku reliģiskos uzskatus
- autentiskās tradīcijas un rituālus
- svētku būtību
- iespēju sagatavot svētkiem rekvizītus, noformējumu
- iesaistīto personu etnisko izcelsmi
- iesaistīto personu intereses un uzskatus

Citas:

44.Kādas gadskārtu ieražu svētku svinēšanas formas tiek izmantotas Jūsu mācību iestādē? *

- skolas pasākums
- klases pasākums, vakars
- pasākums kopā ar vecākiem
- izbraukuma ekskursija
- ciemošanās pie tradīciju zinātājiem, folkloras kopām
- ciemošanās kāda bērna mājās
- došanās uz muzeju (muzejpedagoģiskā programma)
- sporta stundu aktivitātes (vizināšanās Meteņos, šūpošananās Lieldienās, jāšana Ūsiņos)
- tematiskās pēcpusdienas latviešu valodas un literatūras stundās

Citas:

45.Kāds Jūsu personīgais uzskats par gadskārtu svētku organizēšanu skolēniem mācību iestādes ietvaros?

- esmu profesionāls pedagogs un uzskatu, ka skolēniem ir jāzina kultūras tradīciju minimums
- esmu kristiete un pagāniskās tradīcijas man nav pieņemamas, skolā tās nav jāmāca
- par gadskārtu svētku tradīcijām maz zinu, tāpēc nevaru tās mācīt citiem
- gadskārtu svētki jāsvin ģimenē, nevis mācību iestādē
- gadskārtu svētki sabiedrībā vairs netiek svinēti, skolēniem par tiem nav jāzin
- gadskārtu svētki skolēnos veido vērtību sistēmu
- gadskārtu svētku būtību nav iespējams nodot mācību iestādes telpās
- gadskārtu svētki vairs nav aktuāli
- gadskārtu svētki palīdz veidot skolēnos etniskās piederības, identitātes sajūtu
- esmu ar zinātnisko pasaules skatījumu, gadskārtu svētkos nesaskatu lietderību

Citas:

Pasaules uzskats

Kāds ir Jūsu personīgais pasaules uzskats?

Vērtējuma skala: pārliecības intensitāte: 1 -neattiecas, 2 - ir interese, 3-ieinteresēta darbība to apliecina, 4 – pilnīga pārliecība- dzīvesveids

46.Man ir pagāniskais pasaules uzskats. *

- 4.Tā ir mana pārliecība un dzīvesveids.
- 3.Man tikai patīk piedalīties senos rituālos, svētkos, ko organizē tradīciju zinātāji.
- 1.Uz mani tas neattiecas.

Citas:

47.Man ir kristīgais pasaules uzskats. *

- 4.Apmeklēju dievkalpojumus baznīcā.
- 3.Interesējos par svētajiem rakstiem.
- 2.Svinu kristīgos Ziemassvētkus, Lieldienas.
- 3.Skatos kristīgos raidījumus TV, klausos kristīgo radio u.c.
- 1.Uz mani tas neattiecas

Citas:

48. Man ir ateistiskais pasaules uzskats. *

- 4.Dievam neticu.
- 2.Ticu Dievam, kad notiek kāda nelaime.
- 3.Man ir zinātniskais pasaules uzskats.
- 1.Uz mani tas neattiecas.

Citas:

3.pielikums.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	
Mācību priekšmets	
Klase	

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.), norisē	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa, jēdzienu) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras					
2.	Apjumības vai Miķeļi					
3.	Veļu laiks					
4.	Mārtiņi					
5.	Ziemassvētki					
6.	Meteņi					
7.	Lieldienas					
8.	Ūsiņi					
9.	Jāņi					

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa, jēdzienu) **formulējumā**
A	**Folklora**				
1.	latv. tdz., dziesmas				
2.	pasakas				
3.	teikas				
4.	mīklas				
5.	ticējumi				
6.	sakāmv., parunas				
7.	Spēles, rotaļas un daņči				

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa, jēdzienu) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti					
2.	zīmes, ornamenti					
3.	tautastērpi, rotas					
4.	mājoklis, to rotājums					
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)					
2.	Maizes cepšana					
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība					
4.	Augkopība, dārzkopība					
5.	Amatniecība					

Minētas novadu atšķirības	

LATVISKĀ DZĪVESZIŅA (13.10.2014. - gala variants)

ievads

PATĪBA LAIKĀ UN TELPĀ

- **LAIKS - Pasaules dzimšana**
  - LAIKRITE
    Lineārais un cikliskais laiks
  - LAIKA SKAITĪŠANA
    Kalendāri
  - SAULES GADA RITS
    Kā veidojas Saules kalendārs
  - CIKLI - dabas, cilvēka mūža, Pasaules.
  - GADSKĀRTAS
    8 gadskārtas svinības
- **TELPA - Pasaules koks**
  - Telpas izpratne
  - Pa-Saules telpa - pavards, sēta, novads, zeme.
  - Pasaules trīsdaļība - Šīsaule, Viņsaule, Aizsaule
  - Pasaules modeļi - Pasaules koks, puzuri, pasaules audums
- **PATĪBA**
  - Pasaules izpratnes tēli- Dievs, Māra, Laima, Jumis, Ūsiņš u.c.
  - Pasaules uztvere / vērte - Dievs, daba, darbs, dvēsele

PATS

- **PATS PASAULĒ**
  - Cilvēks dabas daļa
  - Trīsdaļība cilvēkā - augums, velis, dvēsele
- **PAR MŪŽA DZĪVOŠANU**
  - Paša patība un dzīves jēga
  - Garā pupa - dvēseles izaugsmes kāpnes
  - Laimas laipas - Laime un nelaime
- **PAŠTIKUMI**
  - Esi labs
  - Esi gudrs
  - Esi daiļš
  - Esi līksms

PATS ĢIMENĒ UN DZIMTĀ

- **ĢIMENE UN DZIMTA**
  - Pats un pate - vīrietis un sieviete
  - Māte un tēvs
  - Brāļi, un māsas
  - Vecvecāki
  - Saime un dzimta - dzimtas koks
- **MŪŽA GODI**
  - Krustabas
  - Brieduma iniciācija
  - Vedības
  - Bedības
- **TIKUMI SAIMĒ**
  - Esi mīļs
  - Esi devīgs
- **NOVADS**
  - Tava dzimta novadā
  - Novada raksturs tautastērpos un tradīcijā
  - Novada kultūrvēsturiskās liecības un personības

PATS TAUTĀ (nācijā)

- **TAUTAS PATĪBA UN PIEDERĪBA TAUTAI**
  - Valoda, tās kopšana
  - Zeme un Tēvzemes mīlestība
  - Vērtības un tradīcija, to kopšana
- **ĻAUŽTIKUMI**
  - Esi saderīgs
  - Esi taisnīgs
  - Esi godprātīgs
  - Esi atbildīgs - saimnieks savā sētā, novadā un zemē
- **MATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS**
  - Tautastērpi un lietišķā māksla
  - Arheoloģiskie pieminekļi un kulta vietas
- **NEMATERIĀLAIS KULTŪRAS MANTOJUMS**
  - dainas, tautas mūzika, dejas u.c.
  - Zināšanas par Visumu
  - Senās zintis
  - Amatu prasmes
  - Dzīvā tradīcija

PATS PASAULĒ

- **BŪT LATVIETIM PASAULĒ**
  - Sevis dēļ
  - Tautas dēļ
  - Cilvēces dēļ
- **KULTŪRU MIJIEDARBĪBA**
  - Latviskās kultūras Izcelsme un saistība ar citām kultūrām senatnē
  - Kopīgais Pasaules kultūrās
  - Kultūru ceļš mūsdienās

ZĪMES, SIMBOLI UN TĒLI

- **ZĪME KĀ SIMBOLS UN TĒLS**
  - Zīmju izcelsme un pamatformas
  - Zīme kā kustību kopums, uztveres pamati
  - Zīmju nosaukumi un nozīmes, nozīmju lauks
  - Krāsu un skaitļu nozīme
- **ZĪMES CILVĒKA UN TAUTAS DZĪVĒ**
  - Zīmju funkcijas un sistēma
  - Rotājošais vai tēlojošais raksts (ornaments) un amatu tradīcija
  - Zīmes kā apziņas matrica, Dižapļi
  - Zīmes un simboli kā piedrības un Pasaules veseluma kopsaucējas
  - Zīmes personīgai lietošanai
- **TĒLU SIMBOLIKA DAINĀS**
  - Domāšana simbolos un tēlos - starp tumsu un gaismu, starp ārdīšanu un radīšanu
  - Augu, dzīvnieku un citu tēlu simboliskā nozīme

5. pielikums

Latviešu gadskārtas un mitoloģiskās dievības

	Gadskārta, tās simbols-zīme	Svētku tradīcijas, to jēga, dainu simboli	Klātesošā dievība	Kāda tās jēga un funkcija?
1.	**Ziemassvētki** Ozoliņš 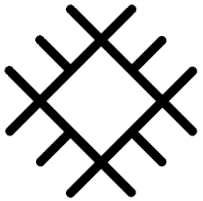 12 tā zari ir kā 12 Jaunā gada mēneši. Ozols simbolizē arī Pasaules koku -Laika izpratni pagātnes, tagadnes un nākotnes formā.	Visdziļākajā tumsā dzimst gaisma. Ozola -pasaules koka (Visuma likumību) bluķis - spēka simbols. Velkot to pāri laukiem, tie tiek svētīti un arī padarīti auglīgi. Bluķī ļaudis sadzen negatīvo domu, rīcību spēku un ziedo ugunij, lai taptu brīvi un atjaunotu pozitīvu skatu uz dzīvi. Maskotie ļaudis dodas no vienas mājas uz otru, lai dažādos veidos nestu svētību un auglību saimniekiem, ģimenei, mājām, laukiem, novēlētu laimīgu, bagātu, labklājības pilnu nākamo, Jauno gadu. Maskotie ļaudis ar savām skaļajām un jautrajām darbībām uzlabo arī saspīlētas savstarpējās attiecības starp ģimenes locekļiem, emocionāli viņus uzlādē. Istabas rotā ar salmu puzuriem, ķistiem, kas simbolizē pasaules uzbūvi, likumības, kārtību. Ziemassvētkos jāēd zirņi, lai nebūtu nākamajā gadā jāraud (zirņi simbolizē asaras). Ziemassvētkos ēd vārītus kviešu graudus – grūbas jeb kūčas. Graudi simbolizē domas. Ziemassvētkos tiek domās plānots nākamais gads.	Dievs	Klusat jauni, klusat veci Ziemassvētku vakarā! Dievs ienāca istabā, Lielu, platu mētelīt'(i). Nāc, Dieviņi, saņemies(i) Šauras manas duraviņas. Ziemassvētkos cilvēki atceras Visuma eksistences sākumu, savas dzīves sākumu un pārdomā universālās dzīvības rašanās brīnumu. Tā ir atgriešanās pie sākotnēji Dabā radītās kārtības un harmonijas.

2.	**Meteņi** Meteņzīme 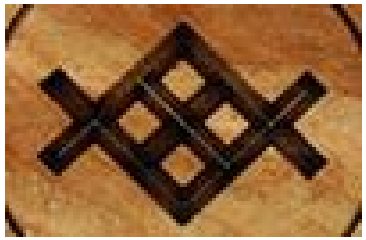 Simbolizē- debesu (jumtiņš augšpusē) un zemes(jumtiņš apakšpusē) savienošanos, un jaunas dzīvības (krustiņš) rašanos.	Meteņos aukstums metas uz siltāku laiku. Meteņu tradīcijas saistās ar lopkopību (kūtī dzimst daudz mazu jēriņu, kazlēniņu, cūciņu u.c.) un dārzkopību (rituālās darbībās tiek mīti kurmju rakumi, kaisīti pelni, mītas nezāles) jeb jauno, saimnieciskā gada plānošanu. Meteņos tālu brauc, lai "liniņi gari aug", lai būtu vairāk dzijas audumu aušanai. Meteņos brauc ragavās no kalna, kas simbolizē dvēseles atnākšanu no debesu valstības un piedzimšanu – lejā-cilvēku, zemes valstībā. To pašu simbolizē tradīcija -bērnu bāšana maisos un mešana pāri žogam. Tumšais maiss ir kā mātes dzemde un žogs – vārti starp dvēselisko un ķermenisko jeb iekšējo un ārējo pasauli. Meteņos ēd cūkas šņukuri, lai bērni labi rakstītu un, braucot ragavās no kalna, nokožas cūkas ausi, lai bērni būtu gudrāki. Meteņos dodas maskotajos gājienos. Raksturīgākās maskas ir budēļi (vīri) un ķekatas (sievas). Lec arī Pelnu ažos, jo pēc Meteņiem seko Pelnu diena, kurā ir tradīcija slepus otram pie muguras piekarināt maziņus pelnu maisiņus. Uz tiem ir izšūtas nelielas zīmes, kuras katra kaut ko nozīmē jeb kalpo kā spēka, gaismas, gudrības, auglības, labklājības vēlējums.	Metenis-dievadēls	Metenis simbolizē cilvēka prāta domāšanas procesu- mētāšanos no vienas domas pie otras, krišanu galējībās, viedokļa strauju maiņu. Bet, ja skatās pozitīvi- metenis neļauj iestrēgt, ieciklēties kādās domās, sajūtās, atmiņās, viņš ir tas spēks cilvēkā, kas liek domām virzīties citā virzienā – prom no stagnācijas.
3.	**Lieldienas** Saules zīmes simbolizē gaismu, Saules ciklu	Lieldienās Dzīvības dzirksteles -zelta olas(simboliski – Saules stari) atmodina Dabu: Atnāca Lieldiena	Laima	Laima nav tikai abstrakta mitoloģiskā dievība senču izpratnē, tā ir reāla, mūsdienās

	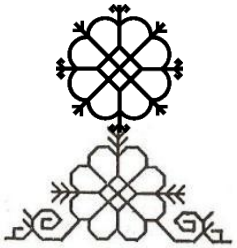 Austras koks -izaugsme 	Pār augstiem kalniem, Zeltītas oliņas Mētādama. Lieldienās tumsa un gaisma Dabā ir līdzsvarā. Līdzsvara (garīgā un fiziskā) iegūšanu simbolizē šūpošanās. Puiši, vīri šūpo meitas, sievas, kuras par to viņiem dod olu vai rakstainus cimdus. Šūpošanās laikā visi viens otru apdzied, tā īpatnējā veidā vēlot laimi, veselību, dzīvesprieku. Ticējums vēsta- ja šūpojas, tad vasarā nekodīs odi. Lieldienu rītā jāsagaida saullēkts pie strauta, kurš tek pretī Saulei un jānomazgā mute. Tad jāper visi ar pūpoliem, sakot: "Slimība ārā, veselība iekšā; apaļš kā pūpols, vesels kā rutks." 'Būt apaļam kā pūpolam' nozīmē -izlīdzināt visas savstarpējās attiecības- piedot, izrunāt bēdas, problēmas, izrādīt otram līdzjūtību un sniegt palīdzību īstajā brīdī.		klātesoša sajūta katra cilvēka sirdī. Šo sajūtu katram cilvēkam izraisa dažādi notikumi - veiksme, prieks, kārotā iegūšana, mīļotā cilvēka sastapšana. Atšķirībā no senčiem, mēs, mūsdienu cilvēki, nesarunājamies ar šo sajūtu kā dzīvu, reālu būtni. Bet varbūt jāpamēģina? Varbūt tā vieglāk šo sajūtu noturēt ilgāk savā sirdī?
4.	**Ūsiņi** Ūsiņzīme 	Ūsiņos pirmo reizi ved ganos lopus- govis, zirgus, aitas, kazas, arī vistas un gaiļus. Šinī sakarā gaiļi uzsāk cīņu savā starpā, tāpēc agresīvāko gaili saimniece nokauj un izvāra zupu. Ar gaiļa asinīm velk uz kūts durvīm krustus, lai lopi neslimotu. Ūsiņos gani rumulējas - apšļaksta ar ūdeni lopus un viens otru. Lopi visu ziemu ir dzīvojuši tumšā kūtī un, pirmo reizi izejot no tās, apžilbst saulē un sāk trakot, tāpēc auksta ūdens šļāciens viņus nomierina.	Ūsiņš-dievadēls	Ūsiņam gaili kāvu Deviņiem(i) cekuliem(i), Lai zviedz mans kumeliņš Deviņām balstiņām. Gailis var simbolizēt prāta augstprātību, kura jānokauj 9 apziņas līmeņos, lai dzīvības enerģijas kumeliņš plūstu brīvi,

	Nozīme – Saules zirgi ved gaismas kalnā Sauli.	Ūsiņos tiek īpaši ganīti zirgi. Parasti tie ir tramīgi un iztālēm sajūt izsalkušus vilkus, kas uzglūn no krūmiem. Tāpēc gani dodas pieguļā, kurina ugunskuru, cep pantāgu - olu kulteni un veic dažādas rituālas darbības, lai zirgi turētos kopā, neslimotu, būtu stipri. Lai nebūtu garlaicīgi, pieguļnieki dzied dziesmas, stāsta pasakas, danco, ja ciemos atnāk meitas.		priecīgi, radoši. Radošam cilvēkam ir idejas, augstprātīgam tās izsīkst. Ūsiņš ir bišu un zirgu aizgādnis. Zirgi ir vitālā enerģija cilvēkā, bet bites -dvēseles simbols. Viņu medus vākšana ir salduma un laimes sajūta dvēselē. Ūsiņš prāta procesu kontekstā simbolizē pozitīvu, attīstošu domāšanu. Izskaidrošana, problēmu risinājumu meklēšana ir gaismas simbols.
			Māra	Šajā laikā mostas kukaiņi un rāpuļi, tāpēc arī Māra- atbildīgā par dzīvo dabu ir aktuāla. Ir pat atsevišķas vietas, kuras svin pavasara Māras dienu kā kukaiņu mošanās dienu.
5.	**Jāņi** Jāņa zīme	Jāņus svin brīdī, kad ir visīsākā nakts un visgarākā diena. Jāņos neguļ un sagaida uzlecam Sauli. Tas simbolizē pilnīgu garīgo pamošanos - apziņas nepārtrauktību.	Jānis-dievadēls	Ai, Jānīti, Dievadēls(i) Tavu platu cepurīti! Visa plaša pasaulīte Apakš Tavas cepurītes.

	Simbolizē Jāņa kalnu, kura galā tiek kurināta Pūdele - degoša muca, rats, kārts galā. Trīs saulītes simbolizē arī Dievu, Laimu, Māru	Jāņos izpušķo savu māju ar bērzu meijām, vainagiem, izkaisa kalmes pa grīdu, lai blusas nebūtu, sien sieru, brūvē alu. Arī lopiem uzpin ziedu vainagus. Meitas puišiem pin ozolzaru vainagus- spēka un gudrības simbolu, bet pašas sev liek galvā ziedu vainagus. Viens otru kaimiņi aplīgo, apdziedādami sakoptu vai nesakoptu sētu, izravētus vai neizravētus dārzus. Vakarā visi pulcējas kādā kalna galā un kurina ugunskuru, kā arī slien kārts galā degošu mucu - pūdeli, lai uguni redz tālāk. Visu nakti līgotāji dzied, iet rotaļās, dejo, ēd, ripina no kalna ugunsratu, ielaiž ugunsplostiņu ezerā un paši pirmo reizi peldas.		Jānis domā plaši, ar vērienu, viņš rūpējas un aizsargā visus šajā pasaulē. Arī Jānis nav abstrakta mitoloģiskā dievība, bet reālas personības kvalitātes ikvienā cilvēkā.
6.	**Jumji** vai arī Jēkabi - Maizes diena Jumja zīme 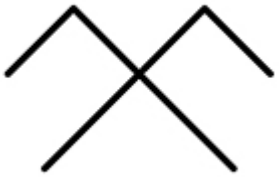	Jumjus svin augusta sākumā, kad novāc pirmo ražas klēpi. Tā ir senākā šo svētku forma, kad labību novāca ar sirpjiem un vienroču izkaptīm. Mūsdienās Āraišu dzirnavās svin jaunās ražas pirmās maizes svētkus – Jēkabus. Jumjos sapin vārpu vainagus, liek galvās saimniekiem, lai auglīgs gads, laba raža, kā arī piestiprina pie māja jumta kores, lai auglība un svētība mājām, pieliek pie klēts durvīm, lai peles nesagrauz ražu. Ja atrod divas vārpas viena kāta galā, tad šo brīnumu apglabā zem pelēka akmens labības lauka vidū vai malā, lai laba raža arī nākamgad un, lai nezāles	Jumis-dievadēls	Visu dienu Jumi dzinu Pa lielo(i) tīrumiņu. Še sadzinu, še sajēmu Tīrumiņa vidiņā, Tīrumiņa vidiņā Zem pelēka akmentiņa. Jumis arī simbolizē domāšanas procesu, kuru varam ikviens sevī novērot: cilvēka dabā ir runāt vienu, bet domāt pretējo vai domāt vienu, rīkoties citādi.

	Divas, sakrustotas vārpas simbolizē labā un ļaunā vienotību.	nenomāc labību vai, lai tā nesakrīt veldrē no lietus un krusas.		Labā un ļaunā mijiedarbība bieži vien izrādās auglīga attīstības nozīmē. Jumis iemieso dualitāti domāšanā, varētu arī teikt – raudzīšanos no pretējām pozīcijām. Jumis aicina ieraudzīt sava pretinieka redzējumu. Tas ir auglīgi!
7.	Apjumības vai Miķeļi 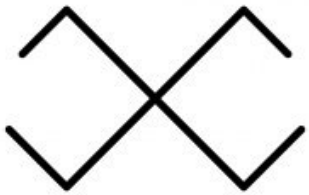 APJUMĪBU ZĪME Divas sakrustotas vārpas zem jumta.	Apjumībās var saukt kaimiņus ciemos un sēdināt pie bagātīgi klāta galda tad, kad visa raža novākta un salikta zem jumta- pagrabos, klētīs, pieliekamajos, kambaros. Te jau ir runa arī par dārzeņiem. To ražu, kura palika pāri, veda tirgot citiem uz kādu lielāku ciemu, pilsētu. Īpašs prieks bija atrast Jumjus arī dārzeņos, riekstos. Tie tika vai nu glabāti vai īpaši svinīgi apēsti. Senie latvieši šo rudens laiku arī labprāt izvēlējās kāzu laikam, jo pietiek svaigas pārtikas, lai cienātu viesus- kāziniekus.	Jumis- Māra	Par šīm dievībām jau iepriekš tika rakstīts. Māra cilvēkā ir mātes rūpes, kura gādā, lai būtu ēdiens, apģērbs un veselība, arī daudz naudas. Māra rūpējas par to, lai cilvēku un dzīvnieku mazuļiem netrūktu piens. Māra ir klātesoša arī visās dzemdībās. Tāpēc tā nav mīts, bet mūsdienu dzīves realitāte.
8.	**Veļi**	Tie nav atsevišķi svētki. Tās ir atsevišķas vakarēšanas ģimenes lokā oktobra mēneša laikā, kad tiek pieminēti mirušie dzimtā un mirušie vispār.	Dievs, Veļu māte	Vilteniece, Veļu māte Dažu labu pievīlusi: Saka sērstu aicināta, Nelaiž vaira atpakaļ(i).

				Veļu māte iemieso mūsu tendenci visam pieķerties un nespēju atbrīvoties no vecā, neaktuālā.
9.	**Mārtiņi** 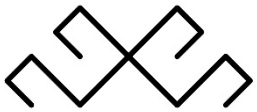 MĀRTIŅA ZĪME Simbols zīmei- Māra-matērija satin visas dzīvības izpausmes dabā ciešā kamolā.	Mārtiņos ir saimnieciskā gada beigas. Tos svin tad, kad izkulta rijā labība un aparta zeme uz laukiem. Tad ir laiks jautrākiem dančiem un vakarēšanai pie galda, minot mīklas, stāstot pasakas, izpērkot ķīlas. Mārtiņos sākas maskošanās laiks. Mārtiņu maskas ir vecīši, kūjinieki, skutelnieki u.c.	Mārtiņš-dievadēls	Nogodēju rudzus, miežus, Nogodēju apenīš', Aizasēdu aiz galdiņa Rudentiņu daudzināt. Mārtiņš brauca ziemas ceļu, Mīkstu sniegu putināj. Mārtiņš nomierina, prot vienoties, izlīgt, viņš ir domāšanas diplomāts manī.

1.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……149
2. Mūzika……152
3. Sociālās zinības……153
4. Vizuālā māksla……156
5. Dizains un tehnoloģijas……158
6. Teātra māksla……161
7. Dabaszinības……163
8. Sports……165

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	1.klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi			2.t.A Laika ritējums, gadskārtas		nē
3.	Veļu laiks		1.t.7.at.F Dzimtas koks			jā
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki		2.t.;4.,5.,6.at Ziemassvētku trad.	2.t.B, T Ziemas Saulgriežu tradīcijas		jā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi		5.t.6.at F,N Jāņu trad.	5.t.B Stāsta par vasaras saulgr.trad.		jā

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		1.t.3.at.N 2.t.5.at. 5.t.6.at F,N	2.,3.t. T 5.t.T		jā
2.	pasakas		5.t.2.at. Sadzīves pas.	5.t.B,T	5.t.J	nē

3.	teikas			5.t.T		nē
4.	mīklas		2.t.8.at.	1.t.B 2.,3.t. T 5.t.B,T	5.t.J	Jā/ nē
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas			1.t.B 2.,3.t. T 5.t.B,T	5.t.J	Jā/ nē
7.	Spēles, rotaļas un daņči		2.t.5.at.			jā
8.	Anekdotes		5.t.1.,2.at.	5.t.B,T	5.t.J	nē

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**		1.t.9.at.F: Lauku sētā; N: Dzīvnieki un dzīve laukos			
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība		1.t.9.at.F: Lauku sētā; N: Dzīvnieki un dzīve laukos			nē
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Kultūrvēsturiskā identitāte	2.t.2.at Latvijas pilsētas. Noskaidro, kur dzimuši klasesbiedri un viņu vecāki. Pēta kartē upju, ezeru, pilsētu nosaukumus.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	1.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakštemata formulējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi		1.t.N ,K iet rotaļās, izspēlē Miķeļd.gadatirgu lomuspēlē			?
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi		1.t.N,K iet rotaļās, izspēlē lomuspēlē Mārtiņdienas ražas svētkus			?
5.	Ziemassvētki			3.t.A,B,C	3.t. Ziemassvētki.	jā
6.	Meteņi		4.t.K Meteņi			?
7.	Lieldienas		4.t.N4,K Lieldienas			jā
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi		5.t.K Jāņi			?

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

			norisē (N)	C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		3.t.N Ziemassv. 4.t.N Lieldienas	1.t.B 3.t.A,B,C	3.t.	Nē jā
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, **rotaļas** un daņči		3.t.N Ziemassv. 4.t.N Lieldienas	1.t.B 3.t.A,B,C	3.t.	Nē/jā(3.t.)
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**		3.,4..t.N	3.,4.t.A,B,C,J-kokle, trīdeksnis, vijole, bungas,stabule	3.t.	Jā Ziemassv. nē
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves**					

	tradīcijas - dzīvesziņa					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	1. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3.temats	Kā sadarboties, svinot svētkus ģimenē un klasē

2. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki		3.t.1.at N stāsts pēc fotogrāfijas	3.t.A,C		?
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas		3.t.1.at N stāsts pēc fotogrāfijas			?
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens,	x				

	Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	3.C Stāsta par tuvākajā kopienā pārstāvēto kultūru tradīcijām, svēkiem, simboliem.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	1.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		5.t.SS			nē
2.	pasakas		4.t.N 5.t.SS	4.t. A		nē
3.	teikas		5.t.SS			nē
4.	mīklas		5.t.SS			nē
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**			5.t.B saule, mēness, zvaigznes zīmes		
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti		5.t.F,N saule, mēness, zvaigznes	3.t.B 5.t.A,B,C ,J saule, mēness, zvaigznes	5.t.saule, mēness, zvaigznes	nē
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis,	x				

	Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība			5.t.A saule, mēness, zvaigznes zīmes amatniecībā		nē

Minētas novadu atšķirības	nav

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	1.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.temats	Papīrs.
2.temats	Lapas.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

1.	Jumji vai Māras	x		4.t.maize		Nav gadskārtu kontekstā un pavasarī - nelaikā
2.	Apjumības vai Miķeļi	x	2.t1.at.N Miķeļu rotājumi no lapām	4.t.maize		Miķeļu trad. nav rotājumi no lapām!
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi		2.t1.at.N Jāņu dekorācijas pilsētā			Nelaikā un nav saistīts ar tradīc.

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana			4.t.A,B,C,D maize		nē
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	4.t.A Maizes cepšanas tradīcijas dažādos novados, apdzīvotās vietās, ģimenēs 1.-4.at -ekskursija pie novada maizes cepējiem
Ieteikumi	Maizes cepšana varēja būt Jumju, Apjumību kontekstā. Varēja pētīt maizē

	zīmes (Jumjus u.c.) Varēja būt vārpu vainagu gatavošana, Ziemassv. -puzuru - saulīšu gatavošana no smilgām., Lieledienās - olu krāsošana.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	1-3.klase (1.klase) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi		3.t.1.at N maskas			?
5.	Ziemassvētki		3.t.1.at N Maskas	3.t. C maskas		?
6.	Meteņi		3.t.1.,2.at N maskas	3.t. C maskas		?
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					

1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas			1.t.	1.t.	nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles, rotaļas** un daņči		3.t.3.at N maskas			jā
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas		3.t.1.,2..,3. at N maskas	3t. C maskas		Jā Ziemasv., Meteņi
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				

	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	1. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				

3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	Varēja būt augkopība, lopkopība, skaņas pētīšana, spēlējot ar skaņurīkiem gadskārtu dziesmas, ainavas apdziedāšana (pļavas, ūdenstilpnes, meži) to kontekstā varēja iekļaut Dabas mātes, 5.t. apdziedāt Sauli, Mēnesi, Zemi, zvaigznēm; varēja būt rotaļas un simboli par dienu un nakti

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	1.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

			metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Ieteikumi	Minētas kustību rotaļas, dejas, bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta. To visu var iekļaut un katrā gadskārtā.

Ieteicamie temati:

1.Orientēšanās skolā, tā apkārtnē. (VI; IX)

2.Apkārt esošo objektu izmantošana fiziskās aktivitātēs (I;II;III)

3.Dabas norises kustībās, fiziskās aktivitātēs (V;VIII)

4.Rotaļas un spēles ziemā, sniegā (I)

5.Priekšmeta ripināšana, mešana, speršana (III, IV)

6.Pārvietošanās rotaļās (I)

2. klase

SATURS

1. Latviešu valoda……169
2. Mūzika……171
3. Sociālās zinības……173
4. Vizuālā māksla……175
5. Dizains un tehnoloģijas……177
6. Teātra māksla……179
7. Dabaszinības……181
8. Sports……183

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	2.klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi		2.t.1.at. F,N Fantāzijas pasaulē. Spoku stāsti, pasakas.			Nav sakara ar spokiem
3.	Veļu laiks		2.t.1.at. F,N Fantāzijas pasaulē. Spoku stāsti, pasakas.			Nē 2.t.3.at minēti Ķirbju svētki!
4.	Mārtiņi		2.t.1.at. F,N			Nē Nav sakara ar spokiem
5.	Ziemassvētki	x				2.t.5.at.Ziemassv. Minēti, bet ne tradic.kontekstā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods			D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		3.t.3.at ltdz.Ziemassv. kartiņā			Jā Ziemassv.
2.	Pasakas, spoku stāsti		2.t.2.at. F,N Fantāzijas pasaulē. Spoku stāsti, pasakas.	6.t.T		Jā, ar Veļiem, Mārtiņiem 6.t.-nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas		2.t.4.at. F,N			Jā, ar Ziemassv.
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t.Mana ģimene – pilsētas, novada un citu valodu vidē .

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	2.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				Ziemassv. tiek attēlots dabas parādību skaniskais process
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x	1.t.3.at. F,N	1.t.B 5.t.B		nē
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x	5.t. SS			nē
7.	Spēles, **rotaļas** un daņči	x				4.t. minētas dejas: valsis, polka
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens,	x				

	Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	2. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
4.temats	Kā pētīt un raksturot savu pilsētu, novadu?

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**			**4.t.** kultūrvēsturis-kie objekti, **cilvēki**	4.t.	nē
1.	priekšmeti, atribūti	x	4.t.1.at. Upurakmens, dižkoks			nē
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns,	x				

	Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	4.t.Kā pētīt un raksturot savu pilsētu, novadu?
Ieteikumi	Var izpētīt gadskārtas šī temata ietvaros.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	2.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod .koment.-(K) starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment.-(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment.-(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x		3.t.A,C,J	3.t.Zīmju grafika	Nē, minēts bez konteksta
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras,	x				

	Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	3. t. 1. at. Pārrunā sava novada kultūras mantojumā saskatāmās vizuālās vērtības un latviešu etnogrāfijā lietotās zīmes.
Ieteikumi	Ir iespējams 3.t. skatīt gadskārtu tradīciju kontekstā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	2.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
5.temats	Kā gatavojos un organizēju svētkus? (Mātes dienas konteksts)

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				5.t.Kā gatavojos un organizēju svētkus?	
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				

3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskār-tām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x		3.t.A		nē
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				

2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens			5.t.C svētku ēdiens	1.t. minētas maizītes- nav tradīciju kontekstā	Nē 5.t.Mātes dienas kontekst s
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x	3.t.SS ar viz.mākslas Zīmju gr.tem.	3.t.A,B,C	3.t.iepazīties ar amatnieku darbu	nē

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	3.t. 5.t. ietvaros var gatavot puzurus, maskas, liet sveces Ziemassvētkiem, Meteņiem, gatavot tradicionālos ēdienus.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	1-3.klase (2.klase) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				

2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi		3.t.1.at N maskas			?
5.	Ziemassvētki		3.t.1.at N Maskas	3.t. C maskas		?
6.	Meteņi		3.t.1.,2.at N maskas	3.t. C maskas		?
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas			1.t.	1.t.	nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles**, **rotaļas** un daņči		3.t.3.at N maskas			jā
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas		3.t.1.,2..,3. at N maskas	3t. C maskas		Jā Ziemasv., Meteņi
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				

4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes:** Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	2.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				

3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x			1.t. Laikapstākļi 2.t.enerģija-vēja, zibens	Nav tieši minēts, bet var pievienot materiālus.
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				

4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	1. t ietvaros var izskatīt ticējumus par laikapstākļiem 2.t. ietvaros – tic. par vēju, zibeni 3.t.ietvaros var pētīt kustību pa apli – grieztavas Meteņos 4.t. " Kas nepieciešams dzīvajiem organismiem" ietvaros var pētīt, kā gadskārtās tiek nodrošināta augu un dzīvnieku veselība, auglība.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	2.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

			starppriekš.saiknē (SS)			
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				

2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Ieteikumi	Minētas kustību rotaļas, dejas, bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta. To visu var iekļaut un katrā gadskārtā.

Ieteicamie temati:

1.Šķēršļu pārvarēšana dabā un mākslīgi veidotos objektos (I)

2.Vingrošana, koordinācija, stāja. (I;II;III;VIII)

3.Fiziskās aktivitātes ārā (I;II;III;VIII)

4.Godīgi spēles noteikumi. (III, IV)

3.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……187
2. Mūzika……189
3. Sociālās zinības……191
4. Vizuālā māksla……193
5. Dizains un tehnoloģijas……195
6. Teātra māksla……197
7. Dabaszinības……199
8. Sports……201

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	3.klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	Pasakas, spoku stāsti	x	3.t.2.at.	3.t. dažādu tautu brīnumpasaka		Minēts nekontekstā
3.	teikas	x	3.t.2.at izcelšanās teikas	3.t.teika		Minēts nekontekstā
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				

7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x		6.t.J		Nekontestā

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t. iepazīstas ar izloksnēm, to vārdiem.
Ieteikumi	5.t.1.at. Laiks. Kas ir laiks? Varētu iepazīties ar gadskārtu apli – laikriti.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	3. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
5. temats	Skaņu gleznas.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr. Saikne (SS).	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki		3.t.1.,2.,3.,at.N, SS -vizuālā m., teātra m. Maskotie gājieni - ķekatas.		3.t.Ziem.saulgr. dziesmās, dejās, rotaļās	Jā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas		5.t.1.at.N Folkloras kopas			Nē
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi		5.t.1.at.N			?

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		2.t.4.at.N ltdz.par dabu un darbu			Mārtiņu laikam (Latv.dzimš.d.)

			3.t.2.at.N			Jā
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	Spēles, **rotaļas** un daņči		3.t.2.at.N			Jā
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**			5.t. A.,C kokle, stabule, vijole, bungas, dūdas.		nē
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				

4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	3. klase /3.t.2. at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi			2.t.A,B 4.t. A,C	2.t.Kā pētīt un saglabāt tradīcijas? (dažādu tautu) 4.t. Kā raksturot Latviju?	Nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki		2.t.2.,3. F,N			nē
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas		2.t.2.,3. F,N			nē
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi		2.t.2.,3. F,N			nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**		4.t.2.,3.at.F,N			**nē**
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**		4. t. 2., 3.at.F, N			nē
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				

D	Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa		4.t.2.,3.at.F,N			nē
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	2.t.B Novēro un nosauc tradīcijas tuvākajā kopienā un Latvijā. 4.t.2.,3.at. Kā raksturot Latviju? A. Kurzemei, Zemgalei, Latgalei, Vidzemei ir savas dabas un kultūras īpatnības.
Ieteikumi	Skatīt gadskārtas novadu atšķirību kontekstā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	3.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		2.t.1.at. F,N Kopīgi noskaidro, kas ir simbols, kas zīme	2.t. A Dažādus tēlus simbolizē dažādi objekti vai tēli	2.t. Svētku simboli, stilizācija	Nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				

5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas			1.t.C glezno ltdz. ilustrāciju		nē
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment.(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**		**1.t.2.at.F,N krāsu simboliskā nozīme kultūrā**	**1.t.A,B krāsu simboliskā nozīme kultūrā**		**nē**
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x	2.t.1.at. N			nē
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				

C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	2.t. Var iekļaut visus svētkus

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	3.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				

2.	Apjumības vai Miķeļi	x			1.t.Kā škiro dārzeņus un augļus, lai sagatavotu ēšanai	Nav gadskārtu kontekstā
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x			2.t.Kā stiprina kopā dažādus dabas materiālus?	Nav gadskārtu kontekstā
5.	Ziemassvētki	x			2.t.Kā stiprina kopā dažādus dabas materiālus?	Nav gadskārtu kontekstā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		norisē (N) metod.komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni		
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	1-3.klase (3.klase) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

				T- teksti J - jēdzieni		
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi		3.t.1.at N maskas			?
5.	Ziemassvētki		3.t.1.at N Maskas	3.t. C maskas		?
6.	Meteņi		3.t.1.,2.at N maskas	3.t. C maskas		?
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas			1.t.	1.t.	nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles, rotaļas** un daņči		3.t.3.at N maskas			jā
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas		3.t.1.,2..,3. at N maskas	3t. C maskas		Jā Ziemasv., Meteņi

2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	3.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				

C	Mitoloģija					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	3.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				

4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					

1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Ieteikumi	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta. To visu var iekļaut un katrā gadskārtā.

Ieteicama tematika 3.klasei:

1.Pārvietošanās veidi (I)

2.Akrobātiskie vingrinājumi (V)

3.Efektīva pārvietošanās sniegā un uz ledus. (I)

4. Kā palielināt personisko drošību?(VII, IX)

5.Rīcības kontrolēšana rotaļās un spēlēs. (I;II;III;IV;VIII)

4.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……..205
2. Literatūra……207
3. Mūzika……..210
4. Sociālās zinības……212
5. Vizuālā māksla……..215
6. Dizains un tehnoloģijas……217
7. Teātra māksla……..219
8. Dabaszinības……221
9. Sports……..223

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valoda
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	4.klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		5.t.3.at.N Svētki pasaulē (dažādās kultūrās)			Nē
1.	Jumji vai Māras		1.t.2.3.,4.at.F,N Lauku mājā 3.t.2.,3.,at.,F,N. Maizes vēsture, cepšana 5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nav svētku kontekstā
2.	Apjumības vai Miķeļi		1.t.2.3.,4.at.F,N Ražas novākšana lauku mājā			Nav svētku kontekstā
3.	Veļu laiks		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē
4.	Mārtiņi		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē
5.	Ziemassvētki		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē
6.	Meteņi		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē
7.	Lieldienas		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē
8.	Ūsiņi		5.t.3.at.N			Nē

			Svētki gadalaikos			
9.	Jāņi		5.t.3.at.N Svētki gadalaikos			Nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**		**4.t.3.,4.at N folklora par dzīvniekiem**			**nē**
1.	latv. tdz., dziesmas		5.t.1.at.N ltdz. par gadalaikiem			nē
2.	Pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x	1.t.2.3.,4.at.F,N Manas mājas. vietvārdi			Nav svētku kontekstā
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis,	x				

	Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana		3.t.2.,3.,at.,F,N. Maizes vēsture, cepšana			Nav svētku kontekstā
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t. dažādu novadu apvidvārdi.
Ieteikumi	3.t. maizes, to izstr. cepšanas tradīcijas dažādos novados. 5.t.3.at.N Svētki pasaulē var skatīt latvijas tradic.svētkus. Problēma - vienas stundas apjoms.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	4.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

	Vispārīgi		4.t. 1.at. N Galvenā tēla ceļa shēma. 7.t.1.at.N. Draugi. (Vinnijs Pūks un viņa draugi) 8.t. 1.at. N. Skola (Dullais Dauka) 9.t. 4.at.N.Ceļojums		1.t.Mājas 2.t.Daba.Putni. 3.t.Spēle - savstarpējās attiecības. 4.t.Laiks 5.t. Priekšmeta personifikācija. Tēls. 7.t.Draugi. 8.t. Skola. 9.t. Pasaule	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**				**2.t. Daba**	**nē**
1.	latv. tdz., dziesmas	x	2.t.2.at.N Daba, putnu dziesmas, skaņu atdarin.		2.t.Daba	nē
2.	Pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x	2.t.1.-3.at.N Daba	2.t.Daba	2.t.Daba	nē
4.	mīklas	x	2.t.1.-3.at.N Daba	2.t.Daba	2.t.Daba	nē
5.	ticējumi	x	2.t.1.-3.at.N Daba	2.t.Daba	2.t.Daba	nē
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x			1.t.mājas	nē
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	Visus minētos tematus var pielāgot gadskārtām un otrādi.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	4.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		1.t.1.at.N-ģimenes muzic.trad. izpausme tautas svētku un gadskārtu ieražās un citu tautu kultūrā, piem., rotaļas, dziesmas, dejas.	2.t.A,B dabas parādību attēlojums ltdz.dejās, rotaļās (vējš, zibens, lietus)	1.t.Mājas. Šūpuļdziesmas. 2.t.Daba folklorā. 3.t.Latvijas izjūta. 4.t.Ziemassvētki. 5.t.Iztēle un mūzika.	nē
1.	Jumji vai Māras		1.t.1.at.N			nē
2.	Apjumības vai Miķeļi		1.t.1.at.N			nē
3.	Veļu laiks		1.t.1.at.N			nē
4.	Mārtiņi		1.t.1.at.N			nē
5.	Ziemassvētki		1.t.1.at.N	4.t. A,B Ziemassv. trad. baznīcā, pasaulē		nē
6.	Meteņi		1.t.1.at.N			nē
7.	Lieldienas		1.t.1.at.N			nē
8.	Ūsiņi		1.t.1.at.N			nē
9.	Jāņi		1.t.1.at.N			nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		starppriekšmetu saiknē (SS)	D Ieradumos J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas		1.t.1.at.N dažādu tautu šūpuļdziesmas, Vācu un latv.vakarēšana s tradīciju salīdz. 3.t.1.at.N Ltdz. Par Latviju, karavīru dz. 5.t.3.at. N skandē, ritmizē, iztēlojas.	1.t.A Šūpuļdziesmas 2.t.A,B dabas parādību attēlojums ltdz. 3.t.B Ltdz. Par Latviju		nē
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	Spēles, **rotaļas** un daņči		1.t.1.at.N 8.t.B Latv. Tauta dejas un Ziemeļvalstu	2.t.A,B dabas parādību attēlojums dejās, rotaļās		nē
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis,	x				

	Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	9.t. Dzimtas muzicēšanas tradīcijas. (Mūzika, Mīlestība. Ģimene.)

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	4. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.t.	Laika ritējums. Notikumi hronoloģiskā secībā. Pārmaiņas: ēkās, transportl., apģērbā, tehnoloģ.
2.t.	Sociālās grupas dažādos laikos.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		3.t.1.at.F,N Fotogr.redz,svētki un tradīcijas Latvijā. 2.at.Kultūras	3.t.A Tradīcijas un svētki ir kultūras sastāvdaļa.		nē

			kanonā ietvertās tradīcijas.	Informāciju par svētkiem var iegūt sarunās no tuviniekiem.		
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J – jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					

1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**			2.t.A. Sabiedr. grupās, kopienās veidojas vērtības, uzved. ieradumi.	3.t. Kā saglabāt trad. un līdzdarboties kopienā?	**nē**
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	3.t. Kā saglabāt trad. un līdzdarboties kopienā? Novada un pilsētas tradīcijas. B Mācās grupēt un atlasīt informāciju par svētkiem pēc paša radītiem kritērijiem, raksturojot Latvijas kultūras savdabību. 4.t.Novada nozīmīgākās personības.
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	4.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				1.t. Maska	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				

8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment. -(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**				3.t.Zīmes un simboli (starptautiski atzītas)	nē
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x			1.t.Maskas	nē
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	1.t.Maskas. Varētu iekļaut tradicionālas maskas.

	3.t. Zīmes un simboli varētu padziļināti pētīt latv.tradic. zīmes un simbolus nevis **starptautiski atzītas drošības zīmes**.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	4. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x		2.t.A Sveču liešana veidnēs		nē
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x		2.t.A Sveču liešana veidnēs		nē
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x			4.t.Olu ēdieni	nē
8.	Ūsiņi	x			4.t.Olu ēdieni	nē
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x	2.t.2.at.F, N. Sveču	2.t.A. Sveču		nē

			liešana veidnēs	liešana veidnēs		

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	3.t. Kokapstrāde. Var izmantot Jāņu tradīciju atribūtu gatavošanai u.c.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	4.-6.kl..klase (4.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				1.t. Etīdē izspēlēt cilvēku attiecības. 3.t.Lugas fragmenta iestudējums.	**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves**					

	tradīcijas - dzīvesziņa					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	4.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3.t.	Kā rodas un izplatās gaisma un skaņa?

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves**					

	tradīcijas - dzīvesziņa					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	3.t.” Kā rodas un izplatās gaisma un skaņa?” Var pētīt Ziemassvētku u.c. svētku laikā uguns iegūšanu ar lēcu.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	4.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens,	x				

	Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

Ieteicamā tematika:

1.Šķēršļu pārvarēšana (II;IX)

2.Pārvietošanās pa dažādām virsmām. (I)

3.Krišana, negūstot traumas. (VII;IX)

4.Savu fizisko spēju uzlabošana (I;II;III;VIII)

5.Priekšmetu mešana tālumā (III)

5.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……..227
2. Literatūra……229
3. Mūzika……..231
4. Sociālās zinības……233
5. Vizuālā māksla……..236
6. Dizains un tehnoloģijas……..238
7. Teātra māksla……..240
8. Dabaszinības……..242
9. Sports……244

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valodu
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	5.klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x	4.t.4.at.F,N Teikas par manu apkārtni			nē
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x	4.t.4.at.F,N Teikas par manu apkārtni			nē
4.	mīklas	x				

5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	4.t.4.at.F,N Teikas par manu apkārtni.
Ieteikumi	Katrā tēmā var iekļaut tekstu, kurā ir stāsts par gadskārtām.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	5. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				5.5 Tradīcijas. Ģimenes attiecības un vērtības latviešu tautas pasakās un sakāmvārdos.	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x	5.t.1.at.	5.t.A,B,C,J Ltdz.par māju, ģimenes vērtībām		nē
2.	**pasakas**, spoku stāsti	x	5.t.1.at. 7.t.1.at. Spoku stāsti.	5.t.A,B,C,J Brīnum-pasakas par		nē

				māju, ģimenes vērtībām		
3.	teikas	x	7.t.1.at. Spoku stāsti, teikas			nē
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x	5.t.1.at.			nē
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	**mājoklis**, to rotājums	x		5.t.A,B,C,J		nē
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	5.t. Skatīt mājas gadskārtu kontekstā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	5.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
	Dominē jēdziens 'koris', 'kamermūzika', 'orķestris' 7.t.Dziesmu un deju svētku tradīcija.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		3.t.4.at. Folkloras kopas, lauku kapellas (uzaicināt ciemos).	3.t. A,B Tautas mūzika valsts svētkos; folkloras kopas, kapellas.		nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x			4.t. Ziemassvētki kora un cittautu tradīcijās.	nē
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-	**Sasniedz. rezultātos**	**Temata**,	**Minēts atbilstoši**

	datu kods		temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	(nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	3.t.1.at.Pēta latviešu komponistu – novadnieku dzīvesstāstus, viņu ieguldījumu kultūras dzīves attīstībā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	5. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x		1.t.A Vēstures avoti, liecības par dzīvi pagātnē.		nē
2.	Apjumības vai Miķeļi	x		1.t.A Vēstures avoti, liecības par dzīvi pagātnē.		nē
3.	Veļu laiks	x	2.t.3.at.Cilvēka dzīvesveids	2.t.A Vēstures		nē

			muzeja ekspozīcijā.	liecības palīdz izprast cilvēku dzīvi pagātnē.		
4.	Mārtiņi	x			3.t.Kā novērst un risināt konfliktus vietējā kopienā?	nē
5.	Ziemassvētki	x			3.t.Kā novērst un risināt konfliktus vietējā kopienā?	nē
6.	Meteņi	x			3.t.Kā novērst un risināt konfliktus vietējā kopienā?	nē
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	2.t.A Sava novada vēstures liecību apzināšana ļauj secināt par kopīgo un atšķirīgo cilvēku ikdienā, dzīvesveidā, tradīcijās dažādos Latvijas vēstures periodos un kultūrvēsturiskajos novados.

	Vēstures liecības palīdz izprast cilvēku ikdienas dzīvi un rīcību pagātnē.
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	5.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod. koment.(K) starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				5.t.Dabas formas un materiāli mākslas darbā	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment. (K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				

2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment. (K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	5. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x			3.t.Dārzeņu un augļu termiskā apstrāde.	nē
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x	1.t.2.at.N Roku dūrieni šūšanā			nē
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				

5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x	1.t.2.at. N Roku dūrieni šūšanā.	1.t.A Kā šuj ar šujmašīnu? Amatn. darbu pētīšana sniedz ierosmi.		nē

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	1.t. var šūt Pelnu maisiņus, maskas.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	4.-6.kl..klase (5.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				1.t. Etīdē izspēlēt cilvēku attiecības. 3.t.Lugas fragmenta iestudējums.	**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles, rotaļas** un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				

	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	5. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x		1.t.A Bioloģiskā ekosistēma - labības audzēšanā		nē
2.	Apjumības vai Miķeļi	x		1.t.A Augu augšanai nepieciešami noteikti aptākļi		nē
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,)	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**formulējumā**	
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	5.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-tema formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,)	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**formulējumā**	
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

Ieteicamā tematika:

1.Kā pirms fiziskajām aktivitātēm lietotais uzturs ietekmē darba spējas (I-VII;VIII)

2.Dažādu priekšmetu mešana, tveršana, ripināšana. (III;IV)

3.Pārvietošanās ar slēpēm (I)

4.Šķēršļu josla un drošināšana (I;II;III;IX)

5.Dabas resursi fiziskajās aktivitātēs (VI)

6.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……..248
2. Literatūra……250
3. Mūzika……252
4. Sociālās zinības……255
5. Vizuālā māksla……257
6. Dizains un tehnoloģijas……259
7. Teātra māksla……261
8. Dabaszinības……263
9. Sports……265

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valodu
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	6. klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x			2.t.Darbs pagātnē, tagadnē, nākotnē.	nē
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				

7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**				2.t.Darbs pagātnē, tagadnē, nākotnē.	nē
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	6.t 4. at. Apkārtnes stāsti.
Ieteikumi	Jebkuru tematu var pielāgot gadskārtām.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x	3.t.1.-4.at. Darba tikums, filma par to	3.t.A,B,C,J Darbs – rakstura veidotājs, tikums	3.t.Darbs folklorā	nē
2.	Apjumības vai Miķeļi	x	3.t.1.-4.at. Darba tikums, filma par to	3.t.A,B,C,J Darbs – rakstura veidotājs, tikums	3.t.Darbs folklorā	
3.	Veļu laiks	x		1.t.A,B,C,D,J Novada vēsturiskās teikas		
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x			5.t. Mājas vides veidošana. Luga.	nē
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x	8.t. 1.,3.at.F,N Anekdotes par cilvēku (jauniešu) attiecībām	8.t. A Anekdotes par cilvēku attiecībām		nē
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,)	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

			temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**formulējumā**	
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x		3.t.J Darbs		nē
2.	pasakas, spoku stāsti	x		2.t.C Pasaku tēli ceļo laikā un telpā 3.t.J sadzīves pasaka		nē
3.	teikas	x	1.t.1.-3.at.F,N	1.t.A,B,C.D,J Novada vēsturiskās teikas		nē
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	**sakāmv.,** parunas	x		3.t.J Darbs		nē
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x		8.t. Draugi – anekd.		nē

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	**Apakš-temata** formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	**mājoklis**, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				

D	Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t. B Veic pētniecības darbu par sava novada/pilsētas teikām. 5.t. Izstrādā priekšlikumus, ko var uzlabot savā novadā, pilsētā, iepazīstina ar to sabiedrību.
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi			2.t.A,C Skaņu tēli skaņu gleznās, stāstos.	1.t.Vēsturiskā laika mūzika, stilu rašanās. Sens, mūsdienīgs izpildījums. 2.t. Tēli mūzikā. 3.t. Rakstura īpašības, emocijas mūzikā.	nē

1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x		4.t.Dažādu tautu Ziemassv. trad. populārā mūzika.		jā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x	3.t.SS Darba tikums Ltdz. LV svētkos	5.t.B Kinofilmu mūz. Dzied ltdz. divbalsīgi.		nē
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	3.t.C Novadam nozīmīga komponista dziesma, ...novada kultūras dzīves pētn., kopšana, īpašās iezīmes.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1. temats	Kā veidojās Latvijas valsts?

3. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi			1.t.C Skaidro, kāpēc Latvijā izveidojusies etniskā, lingvistiskā, reliģiskā daudzveidība.		**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				

2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t. C Kārto hronoloģiski nozīmīgākos sava novada un Latvijas vēstures notikumus, izsekojot cēloņsakarībām.
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	6.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment.(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				

2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment.(K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x				
2.	zīmes, ornamenti	x	4.t.2.at. Līdzīgais un atšķirīgais latv., lietuv., igauņu zīmēs.			nē
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				

5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x			3.t. Graudaugu un pākšaugu ēdieni.	jā
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x			4.t. Koka konstrukcijas	nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārt ām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				

4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	4.-6.kl..klase (6.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				1.t. Etīdē izspēlēt cilvēku attiecības. 3.t.Lugas fragmenta iestudējums.	**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles**, **rotaļas** un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves**					

	tradīcijas - dzīvesziņa					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Dabaszinības**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.t.	Cilvēkdarbības ietekme uz Zemi; ūdens apriņķojums Dabā; laikapstākļi un vējš.
2.t.	Objektu kustība. Berze, pretestības spēks. Inerce.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. komentāros (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves**					

	tradīcijas - dzīvesziņa					
1..	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x			4.t. Dzīvo organismu sastāvs.	nē
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	6. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

4. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens,	x				

	Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

1. Vingrinājumi aplī (I)
2. Slodze un tās specifika (I-VII;VII)
3. Dažādu deju stilu soļu savienošana kustību kombinācijās (V)
4. Vingrinājumu izpildes ātrums (I-III)
5. Sirds un asinsvadu sistēmas darbība miegā, pie slodzes ((I-VII;VII)

7.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……269
2. Literatūra……271
3. Mūzika……273
4. Sociālās zinības……275
5. Latvijas un pasaules vēsture……277
6. Vizuālā māksla……280
7. Dizains un tehnoloģijas……282
8. Teātra māksla……284
9. Bioloģija……286
10. Ģeogrāfija……288
11. Sports……291

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valodu
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	7. klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3.temats	3.t. Vārda spēks. (Saturā- darbības vārda izteiksmes. Saziņa. Ticējumi, sakāmvārdi, parunas par laiku, darbu, cilvēku attiecībām.)

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				

2.	pasakas, spoku stāsti, **buramvārdi**	x	3.t. 4.at.F,N pasakas, buramvārdi	3.t.J buramvārdi		nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x	3.t.1.-2.at. par laiku, darbu, cilv.att.			nē
6.	sakāmv., parunas,	x	3.t.1.-2.at. N par laiku, darbu, cilv.att.			nē
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				

4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	Nav sasaistes ar gadskārtām. Taču to vajadzētu sasaistīt, jo literatūrā tās tiek apgūtas tieši šajā laikā (3.t.).

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3.temats	**Gadskārtu tradīcijas** (8h) Temata saturā nav nosauktas konkrētas gadskārtas.Temats pēc laika – novembrī-decembrī. Starppriekšmetu saiknē mūzikā minēti tradicionālie godi, kam nav tiešs sakars ar gadskārtu trad..

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		3.t.1.at.F,N SS-mūzikā: Tradicionālie godu rituāli.	3.t.A,B,C,D,J Tradīcijas gadskārtās.	3.t.Tradīcijas.	nē
1.	Jumji vai Māras					nē
2.	Apjumības vai Miķeļi					nē
3.	Veļu laiks					nē
4.	Mārtiņi					nē
5.	Ziemassvētki					nē
6.	Meteņi					nē
7.	Lieldienas					nē
8.	Ūsiņi					nē
9.	Jāņi					nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		norisē (N)	C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni		
A	**Folklora**			3.t.A,B,C,D,J. Gadskārtu tradīcijas.		
1.	latv. tdz., dziesmas	x		3.t.A,B,C,D,J. Gadskārtu tradīcijas.	3.t.Tradīcijas	Nē
2.	Pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas			3.t.A,B,C,D,J. Gadskārtu tradīcijas.		Nē
5.	ticējumi			3.t.A,B,C,D,J. Gadskārtu tradīcijas.		Nē
6.	sakāmv., parunas			3.t.A,B,C,D,J. Gadskārtu tradīcijas.		Nē
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš		3.t.1.at.F Patstāvīgi pēta latviešu mitoloģiskās dievības un to darbības sfēras.			nē
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens,		3.t.1.at.F Patstāvīgi pēta latviešu mitoloģiskās dievības un to			nē

	Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.		darbības sfēras.			
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t.Mājas. Novadu kultūras atšķirības.
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.temats	Ģimenes godi. Apdziedāšanās tradīcija godos.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		2.t. 1.at.F,N. Pēta ģimenes godu tradīcijas un aktualizē gadskārtu ieražas.			nē
1.	Jumji vai Māras		2.t.1.at.F,N			nē
2.	Apjumības vai Miķeļi		2.t.1.at.F,N			nē
3.	Veļu laiks		2.t.1.at.F,N			nē
4.	Mārtiņi		2.t.1.at.F,N			nē
5.	Ziemassvētki		2.t.1.at.F,N			nē
6.	Meteņi		2.t.1.at.F,N			nē
7.	Lieldienas		2.t.1.at.F,N			nē

8.	Ūsiņi		2.t.1.at.F,N			nē
9.	Jāņi		2.t.1.at.F,N			nē

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis,	x				

	Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	Divu nedēļu mācību periodā ir neiespējami apgūt 8 gadskārtas un 3 mūža godus un vēl izprast mitoloģiskās dievības! Jāpārplāno programmu!

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3.temats	Ģimene un identitāte. (Laulība un tās likumība.)

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		3.t.1.at.F,N Identitāte un tās veidošanās nosacījumi.	3.t.A Cilvēka identitāte veidojas ģimenē.		**nē**

			3.t.3.at F,N Ģimene- vērtība.	(sasaiste ar mūzikas 2.t. un literat. 3.t.)		
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				

2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	3.t. sasaistīt ar mūzikas 2.t. Ģimenes godi.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Latvijas un pasaules vēsture**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.temats.	1.t. Sabiedrība aizvēsturē. Izpētīt gadskārtu izcelmes vēsturi, pirms tās tiek apgūtas literatūrā, mūzikā.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

	datu kods		metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	D Ieradumos J - jēdzieni		
	Vispārīgi				1.t. Sabiedrība aizvēsturē.	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

			starppriekš.saiknē (SS)	J - jēdzieni		
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x			1.t. Sabiedrība aizvēsturē	nē
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	Jā.1.t. sentautas: kurši, zemgaļi, sēļi, latgaļi, lībieši, vendi.
Ieteikumi	1.t. Sabiedrība aizvēsturē. Izpētīt gadskārtu izcelmes vēsturi.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				2.t Fantastiskie tēli (pasaku tēli: velni, pūķi, u.c.)	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					

1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x			2.t Fantastiskie tēli (pasaku tēli: velni, pūķi, u.c.)	nē
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod. koment. (K), starppriekš. saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				

5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	Vizualizēt Gadskārtu dievības pēc Jēkaba Bīnes parauga.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.temats	Aušana un celošana.
4.temats	Kokapstrāde, keramika, metālapstrāde.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš. saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	1.,4. tematu var izmantot gatavojot gadskārtām telpu rotājumus, svilpavniekus, rotas.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	7.-9.kl..klase (7.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				7.t. **7. Improvizācija.** Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu? **8. Procesā veidots iestudējums.** Kā piedzīvot māksliniecisku sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				

4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles**, **rotaļas** un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis,	x				

	Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Bioloģija**
Klase	7. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.temats	Kas sedz organismus.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				

6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				

2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	2.t. Kas sedz organismus. / Var sasaistīt at vizuālās mākslas 2.t. Fantastiskie tēli (velni, pūķi u.c.)

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Ģeogrāfija**
Klase	7.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.temats	Kā uz Zemes veidojusies dzīvība.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				

6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				

2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	2.t. Kā uz Zemes veidojusies dzīvība. /Var sasaistīt ar Vēstures tēmu " Dzīve aizvēsturē."

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	7.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				

6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima,	x				

	Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš					
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

Ieteicamā tematika:

1.Elpošanas sistēmas darbība miegā un pie slodzes (I-VII;VIII)

2.Vingrinājumu veikšana droši un pārliecinoši (I-VII;IX)

3.Fiziskā sagatavotība un veselība āra nodarbībās (I-VII;VIII)

4.Kaulu un muskuļu sistēmas veselība -vingrinājumi (II;VII)

5.Komandu fiziskās aktivitātes (I-VII)

8.klase

SATURS

1. Latviešu valoda……294
2. Literatūra……296
3. Mūzika……298
4. Sociālās zinības……300
5. Latvijas un pasaules vēsture……302
6. Vizuālā māksla……304
7. Dizains un tehnoloģijas……306
8. Teātra māksla……308
9. Ģeogrāfija……311
10. Sports……313

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valodu
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	8. klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
	Netika konstatēts nekas piemērots tradicionālo kultūras vērtību apguvei.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	Pasakas, spoku stāsti, buramvārdi	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas,	x				

7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) (SS) Starpr.saikne,(MK) -metodiskajos komentāros	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				5.t. Tradīcijas. Mūža Godi.	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x	3.t.MK Fantāzija. R.Blaumanis " Velniņi"			nē
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x			5.t. Tradīcijas.Godi.	
2.	Pasakas, spoku stāsti	x	3.t.MK Fantāzija.		6.t. Pasaulē Literāro, tautas pasaku salīdzin. jaunradei.	nē

3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**				5.t. Tradīcijas.Godi.	**nē**
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x			5.t. Tradīcijas.Godi.	nē
3.	tautastērpi, rotas	x			5.t. Tradīcijas.Godi.	nē
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Ieteikumi	5.t. Mūža godi var skatīt Gadskārtu cikla ietvaros (Dabas parādību kāzas u.c.)

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
6.temats	Nacionālās identitātes meklējumi mūzikā Latvijā 18., 19.gs. Pirmie Dziesmu svētki, to attīstības vēsture.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	X				
2.	Apjumības vai Miķeļi	X				
3.	Veļu laiks	X				
4.	Mārtiņi	X				
5.	Ziemassvētki	X				
6.	Meteņi	X				
7.	Lieldienas	X		6.t. B ltdz.no J.Cimzes krājuma " Dziesmu rota"		nē
8.	Ūsiņi	X				
9.	Jāņi	X				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				

5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Navminēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temat a**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, **skaņurīki**	x		6.t. B Sacer tautasdiesmām instrumentālu pavadījumu, izmantojot sitaminstrumentus. Iepazīst kokli, vijoli, dūdas, vargānu, trīdeksni, sietiņu, stabuli.		nē
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	6.t. B Sacer tautasdziesmām instrumentālu pavadījumu, izmantojot sitaminstrumentus. Iepazīst kokli, vijoli, dūdas, vargānu, trīdeksni, sietiņu, stabuli.//Šo var izmantot gadskārtu, mūža godu dziesmu apguvei.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
	Nekā piemērota

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Navminēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					

1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Latvijas un pasaules vēsture**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
5.temats.	Latviesu nācijas veidošanās. Jaunlatvieši.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				

D	Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	5.t. Latviešu nācijas veidošanās. Jaunlatvieši: J Alunāns, Auseklis, Kr. Barons u.c., kuri vāca ltdz., to melodijas par gadskārtām, tradīciju aprakstus.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.tēma 4.tēma	Mākslas objekts un daba. /Pēta daba formas, krāsas, materiālus, līnijas, izmanto savā radošajā darbā. Mākslas veidu sintēze. Simboli, vērtības: dzīve, nāve, mīlestība...

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	Nosaukums minēts / datu kods	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				

5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				

2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	2.t. Mākslas objekts un daba./Pēta daba formas, krāsas, materiālus, līnijas, izmanto savā radošajā darbā. 4.t. Mākslas veidu sintēze. Simboli, vērtības: dzīve, nāve, mīlestība...

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	8. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.temats	Koka virpošana.
4. temats	Piena produktu ēdieni, galda klāšana brīvdabas pasākumā. (Ūsiņos, Jāņos).

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				4.t. Piena produktu ēdieni, galda klāšana	

					brīvdabas pasākumā. (Ūsiņos, Jāņos).	
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				

4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	2.tematā Koka virpošana. //Var izvirpot dūdu stabules. 4.t. Piena produktu ēdieni, galda klāšana brīvdabas pasākumā.//Var skatīt Ūsiņu, Jāņu kontekstā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	7.-9.kl..klase (8.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**

				J - jēdzieni		
	Vispārīgi				7.t. **7. Improvizācija.** Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties, radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu? **8. Procesā veidots iestudējums.** Kā piedzīvot mākslinieciskū sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	**nē**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				

7.	**Spēles, rotaļas** un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Ģeogrāfija**
Klase	8.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.temats	Dabas resursi.
2.temats	Teritorijas ar atšķirīgu dzīvo dabu.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				

7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formulējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	8.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				

8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

Ieteicamā tematika:

1.Risku izvērtēšana pie jaunām aktivitātēm (I-VII;IX)

2.Šķēršļu joslas dažādās vidēs (I-VII;IX)

3.Kā izdejot sirsnību, smaidu un draudzību (V)

4..Taktiskie varianti sporta spēlēs (III;IV)

5.Sagatavošanās pārgājienam (VI, VIII,IX)

9.klase

1. Latviešu valoda……..317
2. Literatūra……319
3. Mūzika……..321
4. Sociālās zinības……..323
5. Latvijas un pasaules vēsture……..325
6. Vizuālā māksla……...327
7. Dizains un tehnoloģijas……..329
8. Teātra māksla……..331
9. Bioloģija……334
10. Ģeogrāfija……...336
11. Sports……338

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Valodu
Mācību priekšmets	**Latviešu valoda**
Klase	9. klase /5.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
	Netika konstatēts nekas piemērots tradicionālo kultūras vērtību apguvei.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	Pasakas, spoku stāsti, buramvārdi	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				

5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas,	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Literatūra**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2. temats	Tradīcijas. Latviešu senie mīti, folklora. 8h
3.temats	Pasaule. Eposs Lačplēsis.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) (SS) Starpr.saikne,(MK) -metodiskajos komentāros	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		2.t.1.-3. F,N mitoloģija, folklora.	2.t.A,B,C,D,J Folklora, etnogrāfija, mitoloģija.	2.t. Tradīcijas. Latviešu senie mīti, folklora.	nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**			2.t.A,B,C,D,J Folklora,		**nē**
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	Pasakas, spoku stāsti	x				
3.	teikas	x				

4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**			2.t.A,B,C,D,J Etnogrāfija.		**nē**
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**			2.t.A,B,C,D,J Mitoloģija.		**nē**
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš		2.t.1.-3. F,N mitoloģija, folklora.			nē
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.		2.t.1.-3. F,N mitoloģija, folklora.			nē
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	2.t.1.-3. F,N mitoloģija, folklora – saistīt ar gadskārtām.

	3.t. Eposs. Var izmantot dainas par pasaules rašanos.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Mūzika**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
3. temats	Mana Latvija. Patriotirsms, mīlestība pret dzimteni. (Jurjāna, Dārziņa, Vītola daiļrade)

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metodiskajā komentārā (K) starppr.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		3.t.1.at. Cieņa pret savām tautas tradīcijām.			nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) starppriekšmetu saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				

4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas skaitāmpanti	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Navminēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temat a**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti,maskas, skaņurīki	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Sociālās zinības**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
	Nekā piemērota

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				

4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Navminēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Ieteikumi	

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Sociālā un pilsoniskā
Mācību priekšmets	**Latvijas un pasaules vēsture**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
4.temats	Vēsture un mūsdienu pasaules izaicinājumi.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi			4.t. C Pa;ssaziņas līdzekļu ietekme uz sabiedr. Kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām.	4.t. Vēsture un mūsdienu pasaule plašsaziņas līdzekļos.	
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

	datu kods		metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Navminēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros – (K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				

3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	4.t. C Plašsaziņas līdzekļu ietekme uz sabiedr. kultūras identitātes izpratni, priekšstatiem par kultūras mantojumu un vērtībām.//Analizēt LTV, Radio programmu saturu gadskārtu atspoguļojuma aspektā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Vizuālā māksla**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
5.temats	Identitāte un laikmets mākslā.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N), metod.koment.-(K) starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi		5.t.3at. N pašportrets: reālistisks, psiholoģisks, simbolisks, sireālistisks.	5.t.A teksts, attēls, kustība, tehnoloģijas – laikmetīgs mākslas darbs.		nē
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				

9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.koment.-(K), starppriekš.saikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komen t.-(K), starppriekš.sa ikne (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti (maskas)	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas,	x				

	Ceļa, Vēja, Veļu u.c.					
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē
Ieteikumi	5.t.3at. N pašportrets: reālistisks, psiholoģisks, simbolisks, sireālistisks.//Gadskārtas, dievības tevī – dižraksts (mandala)

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Tehnoloģiju
Mācību priekšmets	**Dizains un tehnoloģijas**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
1.temats	Dizaina izstrādājums, apvienojot vairākas tehnikas, kura ierosmes avots ir arheoloģiskais vai etnogrāfiskais tautastērps.
2.temats	Dažādas tehnoloģijas gaismēnas instalacijas izgatavošanā.

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **Formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi					
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x	2.t. Gaismēnas instalācija			nē
6.	Meteņi	x				

7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2. Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**		**1.t.1.,2.at. N novada tautastērpu – etnogrāfiskā, vēsturiskā, arheoloģiskā izpēte.**	1.t. A,B,C, D,J		nē
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x	1.t.1.,2.at.N	1.t. A,B,C, D,J		nē
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				

2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
1.	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
2.	Maizes cepšana, ēdiens	x				
3.	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
4.	Augkopība, dārzkopība	x				
5.	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	1.t.1.at.N Novada tautastērpa izpēte.
Ieteikumi	1.t.Dizaina izstrādājums, apvienojot vairākas tehnikas, kur ierosmes avots ir arheoloģiskais vai etnogrāfiskais tautastērps./Arheoloģiskās rotas, etnogrāfiskā vainaga izšūšana.
	2.t.Dažādas tehnoloģijas gaismēnas instalācijas izgatavošanā (var izgatavot puzuri kā lampu).

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Kultūrizpratne un pašizpausme mākslā
Mācību priekšmets	**Teātra māksla**
Klase	7.-9.kl..klase (9.kl.) /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
	Vispārīgi				7.t. **7. Improvizācija.** Kā, spontāni darbojoties un ar auditoriju efektīvi sadarbojoties,	**nē**

					radīt skatuvisku improvizācijas priekšnesumu? **8. Procesā veidots iestudējums.** Kā piedzīvot mākslinieciskū sadarbību, grupā pašradot scenāriju par aktuālu tēmu un, izmantojot dažādus teātra mākslas izteiksmes līdzekļus, kopīgi veidojot skatuvisku iestudējumu?	
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	**Spēles**, **rotaļas** un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti maskas	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nē

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Bioloģija**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.t.	Kā rodas jauns organisms (augu, dzīvnieku) ?

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				

4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	nav

Ieteikumi	2.t.Kā rodas jauns organisms (augu, dzīvnieku) ?/Var runāt par auglības rituāliem visās gadskārtās.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Dabaszinātņu
Mācību priekšmets	**Ģeogrāfija**
Klase	9. klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām
2.temats	Kā LV pieejamos resursus izmanto saimniecībā?

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				

4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**		2.t. Kā LV pieejamos resursus izmnto saimniecībā?			**nē**
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				
	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x	2.t. Kā LV pieejamos resursus izmnto saimniecībā?			
	Augkopība, dārzkopība	x	2.t. Kā LV pieejamos resursus izmnto saimniecībā?			

	Amatniecība	x	2.t. Kā LV pieejamos resursus izmnto saimniecībā?			

Minētas novadu atšķirības	nav
Ieteikumi	2.t. Kā LV pieejamos resursus izmnto saimniecībā?//Aplūkot gadskārtu rituālu konstekstā.

Mācību programmu vērtēšanas kritēriji

Mācību joma	Veselība un fiziskā aktivitāte
Mācību priekšmets	**Sports**
Klase	9.klase /3.t.2.at – elementiem nav sakars ar gadskārtām

1. Gadskārtu ieražu svētki

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (nr.p.k.)(F), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts pareizajā laikā**
1.	Jumji vai Māras	x				
2.	Apjumības vai Miķeļi	x				
3.	Veļu laiks	x				
4.	Mārtiņi	x				
5.	Ziemassvētki	x				
6.	Meteņi	x				
7.	Lieldienas	x				
8.	Ūsiņi	x				
9.	Jāņi	x				

2.Gadskārtu ieražu svētku elementi

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K),	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos	**Temata**, (nr. p. k., mērķa,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**

			starppriekš.saiknē (SS)	T- teksti J - jēdzieni		
A	**Folklora**					
1.	latv. tdz., dziesmas	x				
2.	pasakas	x				
3.	teikas	x				
4.	mīklas	x				
5.	ticējumi	x				
6.	sakāmv., parunas	x				
7.	Spēles, rotaļas un daņči	x				
8.	Anekdotes	x				

Nr.	**Nosaukums minēts** / **datu kods**	1	2	3	4	
		Nav minēts	Apakš-temata formu-lējumā (F) (nr.p.k.), norisē (N) metod.komentāros –(K), starppriekš.saiknē (SS)	**Sasniedz. rezultātos** A Ziņās B Prasmēs C Kompl.SR D Ieradumos T- teksti J - jēdzieni	**Temata**, (nr. p. k.,) **formulējumā**	**Minēts atbilstoši gadskārtām**
B	**Etnogrāfija**					
1.	priekšmeti, atribūti	x				
2.	zīmes, ornamenti	x				
3.	tautastērpi, rotas	x				
4.	mājoklis, to rotājums	x				
C	**Mitoloģija**					
1.	**Dievības:** Dievs, Laima, Māra, Jānis, Jumis, Mārtiņš, Metenis, Ūsiņš	x				
2.	**Dabas mātes**: Zemes, Uguns, Meža, Upes, Jūras, Ūdens, Miglas, Ceļa, Vēja, Veļu u.c.	x				
D	**Sadzīves tradīcijas - dzīvesziņa**					
	Pirts, dziedniecība (tējas)	x				
	Maizes cepšana	x				

	Lopkopība, biškopība, zirgkopība	x				
	Augkopība, dārzkopība	x				
	Amatniecība	x				

Minētas novadu atšķirības	
Fakts	Minētas kustību rotaļas(IV), dejas(V), bet nekur nav tradicionālās kultūras konteksta.

Ieteicamā tematika:

1.Kā pārvaldu savas domas, emocijas, sadarbojoties ar savu partneri ((II, VI, VII)(Masku gājieni)

2.Kā pareizi pārvietot smagus priekšmetus? (III, VIII) (Meteņu sacensības)